

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

127792

KUZEYDOĞU ASYA BÖLGE SİSTEMİNDE
KUZEY ve GÜNEY KORE
SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM (1991-2001)

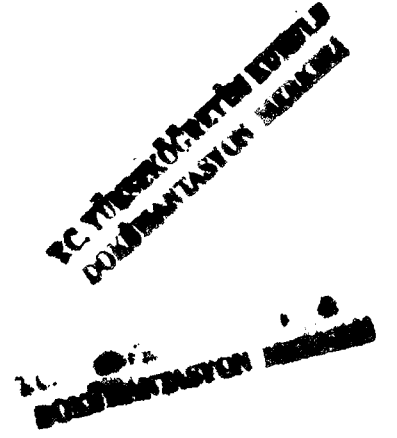
127792

Doktora Tezi

Selçuk ÇOLAKOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ersin ONULDURAN

Ankara-2003

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

KUZEYDOĞU ASYA BÖLGE SİSTEMİNDE
KUZEY ve GÜNEY KORE
SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM (1991-2001)

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ersin ONULDURAN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Ersin ONULDURAN

Doç. Dr. Mustafa TÜRKEŞ...

Doç. Dr. Çağrı ERHAN.....

Doç. Dr. İlhan UZGEL.....

Yrd. Doç. Dr. Nail ALKAN..

İmzası
Ersin Onulduran
Mustafa Türkeş
Çağrı Erhan
İlhan Uzgel
Nail Alkan

Tez Sınav Tarihi: 9 Temmuz 2003

TEŞEKKÜR

Bu tez yaklaşık beş yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Şüphesiz bu süre içerisinde bir çok kişi, kurum ve kuruluşun bu çalışmaya katkısı olmuştur. Burada sadece bazılarının isimlerini sayabileceğim. Bu tezin ortaya çıkmasında Güney Kore'de iki yıl boyunca yaptığım çalışmaların büyük etkisi olmuştur. Dolayısıyla beni Güney Kore'deki Hankuk Yabancı Araştırmalara Üniversitesi'ne (HUFS) davet eden *Prof.Dr. Suh Jae-Mahn*'a özellikle teşekkür etmek isterim. Kendisi sadece beni Güney Kore'ye davet etmekle kalmamış, iki yıl boyunca çalışmalarım bana yol göstermiştir. Yine HUFS Türkçe Bölümü öğretim üyelerinden *Prof.Dr. Kim Dae-Sung*'un gösterdiği yakın ilgi ve desteği unutmam mümkün değildir. Ayrıca ismini saymadığım HUFS Türkçe Bölümü'nün diğer öğretim elamanları ile öğrencilerine ve bana ilgisini esirgemeyen üniversite personeline de minnettarlığımı sunmak istiyorum. Güney Kore'ye gitmem konusunda beni teşvik eden sevgili arkadaşım *Oh Jin-Heouk*'un ismini burada belirtmeden geçemeyeceğim.

Tezimin iki yıllık araştırma kısmını Güney Kore'de yürütmeme ve bölge ülkelerine tanıma amaçlı ziyaretime imkân tanıyan *Hankuk Yabancı Araştırmalar Üniversitesi (HUFS)* ile ABD'deki araştırmalarımı destekleyen *Sasakawa Genç Liderler Burs Fonu Başkanlığı*'na ayrıca teşekkür etmem gerekmektedir.

Danışman hocam *Prof. Dr. Ersin Onulduran*, beş yıl boyunca aşıladığı motivasyon ile çalışmamın başarıyla tamamlanmasında büyük pay sahibi olmuştur. Yine tez izleme komitesi üyeleri *Prof.Dr. Ömer Kürkçüoğlu* ve *Doç.Dr. Mustafa Türkeş* ile tez savunma jürisi üyeleri *Doç.Dr. Çağrı Erhan*, *Doç.Dr. İlhan Uzgel* ve *Yrd.Doç.Dr. Nail Alkan*'a getirdikleri görüş ve eleştiriler için teşekkürü bir borç bilirim. Beni Asya çalışmalarına yönlendiren yüksek lisans tez danışmanım *Prof.Dr. Mete Tuncoku*'nun adını burada özellikle belirtmek isterim.

Adnan Menderes Üniversitesi'nden sevgili dostlarım ve meslektaşlarım başta *Yrd.Doç.Dr. Yücel Bozdağlıoğlu* olmak üzere *Yrd.Doç.Dr. Aliyar Demirci*, *Yrd.Doç.Dr. Hüseyin Özgür* ve *Araş. Gör. Abdullah Bal*'a bu süreçte yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Son olarak *eşim Emine* ve *oğlum Buğra*'ya ve diğer *aile fertlerine* gösterdikleri sabır ve anlayışla beni manevi olarak hep destekledikleri için şükranlarımı sunarım.

Dr. Selçuk Çolakoğlu
Temmuz 2003, Nazilli

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
İÇİNDEKİLER	II
TABLolar	IV
ÖNEMLİ KİŞİLER TABLOSU	V
KISALTMA VE AÇIKLAMALAR	VI
1. GİRİŞ	1
2. TEORİ VE YÖNTEM.....	16
2.1. Teori: Sistem Yaklaşımı.....	16
2.1.1. Uluslararası Sistemin Düzenleyici İlkesi: Anarşi	19
2.1.2. Birimlerin Özellikleri	20
2.1.3. Güç Dağılımı	22
2.1.4. Neden Sistem Teorisi	26
2.2. Yöntem.....	30
2.2.1. Kullanılan Yöntemler.....	30
2.2.2. Temel Varsayımlar.....	34
3. KUZEYDOĞU ASYA BÖLGE SİSTEMİ VE KORE YARIMADASI.....	39
3.1. Bölge Sistemini Belirleyen Büyük Güçler.....	39
3.1.1. ABD: Başat Güç.....	39
3.1.1.1. Geçiş Dönemi (1991-1993).....	39
3.1.1.2. Pyongyang ile Temkinli Yakınlaşma (1994-2001).....	41
3.1.1.3. Seul ile Yol Ayrımı	48
3.1.1.4. ABD'nin Dengeleme Politikası.....	54
3.1.2. Japonya: Eski Sömürgeci	56
3.1.2.1. Tokyo'nun Kısıtlı Rolü	56
3.1.2.2. Eşit Mesafede Durma Geleneği	60
3.1.2.3. Kuzey Kore ile Mevcut Sorunlar	72
3.1.2.4. Güney Kore ile Mevcut Sorunlar	74
3.1.2.5. Japonya'nın Dengeleme Politikası.....	77
3.1.3. Çin: Yükselen Güç	83
3.1.3.1. Arabulucu Olarak Çin	87
3.1.3.2. Mançurya'daki Koreli Azınlık	90
3.1.3.3. Sarıdeniz Yatağının Paylaşımı	92
3.1.3.4. Çin'in Dengeleme Politikası	93
3.1.4. Rusya: Eski Süper Güç	96
3.1.4.1. Seul Merkezli Tek Kore Politikası (1991-1992).....	97
3.1.4.2. Korelerle Daha Dengeli İlişkiler Kurma Arayışı (1993-1995)	99
3.1.4.3. Moskova-Pyongyang İlişkilerinin Normalleşmesi (1996-2001).....	101
3.1.4.4. Rusya-Kuzey Kore Dostluk Antlaşması	109
3.1.4.5. Rusya'nın Dengeleme Politikası	112
3.2. Bölge Sisteminin Kore Yarımadası'na Etkisi	120

4. ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER: KUZHEY ve GÜNEY KORE	131
4.1. Korelerin Ulusal Güç Kapasiteleri	131
4.1.1. Kuzey Kore	133
4.1.1.1. Siyasi Devamlılık	136
4.1.1.2. Ekonominin İflası	138
4.1.1.3. Caydırıcı Askeri Kapasite	143
4.1.2. Güney Kore	147
4.1.2.1. Askeri İdareden Sivil Demokrasiye	147
4.1.2.2. Gelişmiş Ekonomi	152
4.1.2.3. Artan Askeri Kapasite	156
4.2. Koreler Arası İlişkiler	161
4.2.1. Kuzey Diplomasisi (1988-1992)	162
4.2.2. Çevreleme Politikası (1993-1997)	173
4.2.3. Yakınlaşma Dönemi (1998-2001)	192
4.2.4. Birleşme Politikaları ve Kore Kamuoyu	212
4.2.4.1. Seul ve Pyongyang'ın Birleşme Politikaları	217
4.2.4.2. Kore Kamuoyu	234
4.3. Korelerin Bölge Sistemine Etkisi	239
5. SONUÇ	250
KAYNAKÇA	262
ÖZET	272
ABSTRACT	273
EKLER	274
Ek-A: Kuzeydoğu Asya Haritası	274
Ek-B: Kore Yarımadası Haritası	275

TABLÖLAR

Tablo-1	: ABD'nin Kuzeydoğu Asya'daki Askeri Kapasitesi.....	56
Tablo-2	: Japonya'nın Askeri Kapasitesi.....	82
Tablo-3	: Çin'in Askeri Kapasitesi.....	94
Tablo-4	: Rusya'nın Uzakdoğu Bölgesindeki Askeri Kapasitesi.....	119
Tablo-5	: Kuzeydoğu Asya Ülkelerinin Savunma Harcamaları.....	129
Tablo-6	: Kuzey ve Güney Kore'nin Üçüncü Ülkelerle Diplomatik İlişkisi.....	135
Tablo-7	: Kuzey Kore'nin Ticari Ortakları.....	143
Tablo-8	: Kuzey Kore'nin Geliştirdiği Balistik Füze Sistemleri.....	146
Tablo-9	: Kuzey ve Güney Kore'nin Askeri Kapasitelerinin Karşılaştırılması.....	158
Tablo-10	: Kuzey ve Güney Kore'nin İktisadi Endekslerinin Karşılaştırılması.....	197
Tablo-11	: Güney Kore'nin Kuzey Kore ile Ticareti.....	200
Tablo-12	: Korelerin Ulusal Güç Kapasiteleri.....	242

ÖNEMLİ KİŞİLER TABLOSU

Bush, George	: ABD Başkanı (1989-93)
Bush, George W.	: ABD Başkanı (2001-)
Carter, Jimmy	: ABD Başkanı (1977-81)
Choe, Kyu-Ha	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1979-80)
Chun, Doo-Hwan	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1981-88)
Clinton, Bill	: ABD Başkanı (1993-2001)
Deng, Xiaoping	: Çin Cumhurbaşkanı (1978-89)
Gorbachev, Michail	: Sovyetler Birliği Devlet Başkanı (1985-91)
Hashimoto, Ryutaro	: Japonya Başbakanı (1996-98)
Hata, Tsutomu	: Japonya Başbakanı (1994)
Hosokawa, Morihiro	: Japonya Başbakanı (1993-94)
Jiang, Zemin	: Çin Cumhurbaşkanı (1989-2003)
Kaifu, Toshiki	: Japonya Başbakanı (1989-91)
Kim, Dae-Jung	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1998-2003)
Kim, İl-Sung	: Kuzey Kore Devlet Başkanı (1948-94)
Kim, Jong-İl	: Kuzey Kore Devlet Başkanı (1994-)
Kim, Young-Sam	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1993-98)
Koizumi, Junichiro	: Japonya Başbakanı (2001-)
Miyazawa, Kiichi	: Japonya Başbakanı (1991-93)
Mori, Yoshiro	: Japonya Başbakanı (2000-2001)
Murayama, Tomiichi	: Japonya Başbakanı (1994-96)
Obuchi, Keizo	: Japonya Başbakanı (1998-2000)
Park, Chung-Hee	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1963-79)
Perry, William J.	: ABD Savunma Bakanı (1994-97)
Primakov, Yevgeni	: Rusya Dışişleri Bakanı (1996-99)
Putin, Vladimir	: Rusya Cumhurbaşkanı (2000-)
Reagon, Ronald W.	: ABD Başkanı (1981-89)
Rhee, Syngman	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1948-60)
Roh, Moo-Hyun	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (2003-)
Roh, Tae-Woo	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1988-93)
Yeltsin, Boris	: Rusya Cumhurbaşkanı (1991-2000)
Yun, Po-Son	: Güney Kore Cumhurbaşkanı (1960-63)

KISALTMA VE AÇIKLAMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
APEC	: Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ASEAN	: Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği
ASEM	: Asya-Avrupa Zirvesi
BDP	: Binyıl Demokratik Partisi (Güney Kore)
BM	: Birleşmiş Milletler
BUP	: Büyük Ulusal Parti (Güney Kore)
ÇHC	: Çin Halk Cumhuriyeti
DSJP	: Japonya Sosyalist Partisi
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KC	: Kore Cumhuriyeti (Güney Kore)
KDHC	: Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore)
KDKC	: Koryo Demokratik Konfederal Cumhuriyeti
KEGÖ	: Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü
KİP	: Kore İşçi Partisi (Kuzey Kore)
LDP	: Liberal Demokrat Parti (Japonya)
Moskova	: SSCB ve Rusya Federasyonu'nun Başkenti
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NPT	: Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
Pekin	: ÇHC'nin Başkenti
Pyongyang	: Kuzey Kore'nin Başkenti
Ruble	: Rusya Para Birimi
Seul	: Güney Kore'nin Başkenti
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
Tokyo	: Japonya'nın Başkenti
UAEK	: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu
Vaşington	: ABD'nin Başkenti
Won	: Kuzey ve Güney Kore Para Birimi
Yen	: Japonya Para Birimi
Yuan	: Çin Para Birimi

1. GİRİŞ

Tezin başlığı¹ okunduğunda akla gelebilecek ilk soru, niçin bu konunun seçildiği olacaktır. Niçin bu konunun seçildiğini araştırmanın amaçları açısından açıklamak mümkündür. Kore bölünmüşlüğü 1990'ların başından beri dünya kamuoyunu meşgul eden önemli bir konu haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte 1990 yılında Almanyanın birleşmesi, tüm dikkatleri aynı koşullar altında bölünmüş Kore Yarımadası'na çekmiştir. Üstelik geçen on yılı aşkın süre içinde Korelerin birleşmek şöyle dursun, aradaki gerginliğin aynı canlılığı ile sürmesi başka bir akademik merak konusu olmuştur. Dolayısıyla bu konuda yapılacak bir araştırmanın mevcut koşulların daha iyi anlaşılıp geleceğe dönük bir takım çıkarımlar yapılmasını kolaylaştıracağı açıktır.

Türkiye açısından bakıldığında ise bu konudaki boşluk daha iyi anlaşılacaktır. Türkiye'de Doğu Asya ve özellikle de Kore üzerine yapılmış uluslararası ilişkiler disipliniyle ilgili çalışmalar son derece sınırlıdır. Dünya kamuoyunun ilgi duyduğu Kore sorunu üzerine bir Türk araştırmacısının bu konuda kapsamlı bir çalışma yapmasının sonraki çalışmalar için de örnek teşkil edeceği açıktır. Bu sayede Türk bilim dünyasının Doğu Asya gelişmelerini başkalarının gözüyle değil kendi bakış açısıyla ve daha nesnel olarak yorumlaması kolaylaşacaktır.

Tez konusu, Kuzeydoğu Asya'da Kore sorununun anlaşılması olarak da tanımlanabilir. Kore sorununun daha iyi anlaşılabilmesi için bölge koşullarının da yakından bilinmesi gerekmektedir. Çünkü dünyanın diğer bölgelerinden farklı olarak Korelerin tüm komşuları dünya çapında büyük devletlerdir. Bu durum, Kore sorununa daha farklı bir boyut katmaktadır. Bu çerçevede tezde iki Kore devletinin

¹ Gerek konu başlığında gerekse metin içerisinde Korelerden bahsedilirken önce Kuzey sonra Güney, Almanyalardan bahsedilirken de önce Doğu sonra Batı dizilişi vardır. Bu, herhangi bir sempatiden veya kişisel tercihten kaynaklanmış değildir. Yani Kuzey ve Güney Kore ile Doğu ve Batı Almanya kullanımı tamamıyla Türkçe'nin yön dizilişinden (Kuzey-Güney ve Doğu-Batı) kaynaklanmaktadır. İngilizce'nin de yön dizilişi Türkçe gibi Kuzey (North)-Güney (South) ve Doğu (East)-Batı (West) şeklindedir. Fakat Korece'nin yön dizilişi Türkçe ve İngilizce'den farklı olarak Doğu (Dong)-Batı (So) ve Güney (Nam)-Kuzey (Buk) şeklinde kullanılmaktadır. Örneğin Türkçe ve İngilizce'de GüneyDoğu Asya (SoutEast Asia) denilirken, Korece DoğuGüney (DongNam) Asya denmektedir. Hatırlanacağı üzere eskiden Türkçe'de Vietnam ve Yemen için Kuzey ve Güney Vietnam ile Kuzey ve Güney Yemen şeklinde bir adlandırma vardı. S.Ç.

birbirlerine ve diğer komşu devletlere karşı izledikleri politikaları değerlendirilecektir. Tezde sadece Korelerin niçin bölünmüş olarak kaldıklarının gerekçeleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Yoksa konu Korelerin nasıl ve ne şekilde birleşmeleri gerektiği değildir. Mevcut durumun anlaşılması elbette olası bir Kore birleşmesinin koşullarına ışık tutacaktır. Ancak asıl konu Korelerin nasıl birleşecekleri değil, niye birleşemedikleridir. Burada ilgili devletlerin öncelikli olarak dış politikaları incelenecektir. Dış politikaya etki ettiği ölçüde iç siyasi yapı ve ekonomi ile tarihsel ve toplumsal ögelere atıf yapılacaktır. Kısaca belirtmek gerekirse, bu tezde bir uluslararası politika sorunu olarak Kore bölünmüşlüğü ele alınacaktır.

Konunun zamanı ise Soğuk Savaş sonrası ile sınırlıdır. Burada Soğuk Savaş'ın nerede başlayıp nerede bittiği, hatta bitip bitmediği bile tartışma konusu yapılabilir. Genel kabul gören görüş, Soğuk Savaş'ın 1990'da Almanya'nın birleşmesi ve sonra da 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kesin olarak bittiğidir. Kore sorunu açısından bunun en somut göstergesi, Kuzey Kore'nin iki kara komşusundan biri ve sosyalist bir süper güç olan Sovyetler Birliği'nin yerini, yeni kapitalist büyük bir güç olan Rusya Federasyonu'na bırakmasıdır. Tabii toplumsal olaylar süreklilik arzettiği için konuyu birdenbire 1991'de başlatmak mümkün olmayabilir. Bu açıdan, sürekliliği sağlamak için yine Giriş bölümünde kısaca Soğuk Savaş dönemi gelişmelerine değinilecektir. Ancak zaman sınırının başlangıcı olarak Soğuk Savaş'ın bittiği dönem seçmek bu çalışma için oldukça anlamlı bir zaman dilimidir.

Zaman sınırlamasıyla ilgili olarak diğer bir sıkıntı, konunun hangi yılda kesileceğidir. Çünkü "Soğuk Savaş sonrası dönem" halen devam etmektedir. Dolayısıyla konunun üst zaman sınırının konulması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili seçilecek üst zaman sınırı başlangıç sınırı kadar anlamlı olmayacaktır. Ancak bunu koşulların getirdiği bir zorunluluk olarak görmek gerekmektedir. Çalışmanın üst zaman sınırına genel olarak 2001 yılı dahil değildir. Bu yılı anlamlı kılan gelişme, bölgenin ve dünyanın en güçlü devleti olan ABD'nin yönetimine sertlik yanlısı bir kadronun işbaşına gelmiş olmasıdır. Gerçekten de Cumhuriyetçi George W. Bush'un Kuzey Kore politikası Demokrat Bill Clinton'a göre daha çok sertlik içermektedir. Diğer taraftan 2001 yılı içinde Koreler başta olmak üzere öteki

bölge ülkelerinin dış politikalarında köklü bir değişiklik olmamıştır. 2000 yılı başında Rusya’da iktidara gelen Vlademir Putin, Moskova’nın Kore politikasında büyük bir değişiklik yapmamıştır.

Üst sınır ne olursa olsun, 1990’lı yılların bir bütün olarak değerlendirilmesi konunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu bağlamda diğer bir sorun da her an sıcak gelişmelerin yaşandığı bir konuyla ilgili olarak serinkanlı değerlendirmeler yapmanın zor olmasıdır. Ancak bu, aynı zamanda uluslararası ilişkilerle ilgili pek çok çalışmanın da temel sorunudur. Burada önemli olan konuyla ilgili genel gidişatı ortaya koyabilmek ve buradan bir takım sonuçlar çıkarabilmektir.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yakın dönem Kore tarihini özellikle de II. Dünya Savaşı sonrası gelişmeleri ana hatlarıyla bilmek gerekmektedir. Bu açıdan Soğuk Savaş dönemindeki olayların bilinmesi, 1990 sonrası gelişmelerin anlaşılmasına ışık tutacaktır.

II. Dünya Savaşı öncesi dönem Kore tarihinin karanlık sayfalarından biridir. 1910-1945 yılları arasında Kore, ağır bir Japon işgali altında geçirmiştir. Savaşın son bulması ve Japonya’nın kesin hezimetini, Kore’deki Japon işgaline son vermiştir. Bu sayede esaretten kurtulan Kore, bağımsızlığını elde etmiş ama karşılığında bütünlüğünü kaybetmiştir. Kuzey’i Sovyetler Birliği’nin, Güney’i ABD’nin vesayetinde iki bağımsız Kore devleti ortaya çıkmıştır. Böylece, Kore bir kez daha büyük devletler arasındaki rekabetin mağduru olmuştur.

II. Dünya Savaşı sırasında müttefikler bağımsız bir Kore devleti üzerinde uzlaşmaya varmışlardı. Ancak o günkü savaş koşulları içerisinde ayrıntılı bir plan üzerinde durulmamıştı. ABD, İngiltere ve Çin Aralık 1943’teki Kahire Konferansı’nda “zamanı gelince” Kore’nin bağımsız olması konusunda anlaşmışlar. Tahran Konferansı’nda da ABD Başkanı Roosevelt, Kore hakkında alınan bu karara Sovyet lideri Stalin’in desteğini aldı (Eckert, 1990:339). Şubat 1945’teki Yalta Konferansı’nda ABD, Sovyetler Birliği, Çin ve İngiltere’den oluşan dördü bir vesayet rejimi altında Kore’nin bağımsızlığa hazırlanması kararlaştırılmıştı. Sovyetler Birliği Japonya’ya savaş ilan ettikten sonra aniden Kore’yi işgal etmeye başladı. Daha sonra Sovyetler Birliği ve ABD anlaşarak 38. paralelin iki yanında Japon askerlerini teslim almaya başladılar. Ancak bu paylaşım daha sonra iki ayrı devletin doğmasına yol açmıştır (Myers, 2001:78).

Kuzey’de Koreli genç komünist lider Kim İl-Sung öncülüğünde ve Sovyet desteğinde komünist bir devlet kuruldu. ABD güneyde seçimlerle işbaşına gelen demokratik bir rejim kurma eğilimindeydi. Ancak daha sonra güvenlik kaygıları Amerikan yönetiminin önceliği haline geldiği için, Güney’in lideri olarak Japon işgaline karşı mücadele etmiş sürgündeki bir muhalif başa getirildi. Güneyin yeni lideri Syngman Rhee otokratik ve komünizm karşıtı bir idare oluşturdu. Amerikan askerleri çekildikten sonra güneyde yapılan seçimleri Rhee’nin partisi kazandı ve 15 Ağustos 1948’de “Kore Cumhuriyeti” ilân edildi. Kuzey’de bağımsız gözlemci olmaksızın yapılan seçimleri Kim İl-Sung kazandı ve Sovyet tarzı bir komünist devlet kurularak “Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti” (KDHC) ilân edildi. Sovyet birlikleri de kuzeyden çekildiler ancak geride iyi eğitilmiş ve teçhizatlı bir Kuzey Kore askeri kuvveti bıraktılar. Her iki Kore devletinin öncelikli gündem maddesi birleşmektir. Ancak bunu kendi istedikleri koşullarda gerçekleştirmek istiyorlardı (Goff, 1998:360).

Kimin nasıl başlattığı halen belirsiz ve tartışmalı olan ve 25 Haziran 1950’de patlak veren Kore Savaşı’yla Kore bölünmüşlüğü kalıcı hale geldi. Henry Truman yönetimindeki ABD, Amerika’nın Asya’daki rolü ve Japonya ve Filipinler’deki üslerinin güvenliği açısından Güney Kore’yi savunmaya karar verdi. ABD bu amaçla Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi’ni devreye sokup önce Kuzey Kore’yi başka bir egemen devlete saldırdığı için kınatmış ve üye ülkeleri bu saldırganlığı durdurmak için harekete geçmeye çağırmıştır. Bu sırada Sovyetler Birliği altı aydır Milliyetçi Çin’in Güvenlik Konseyi’ndeki temsilini protesto ettiği için BM oturumlarına katılmıyordu (Goff, 1998:361).

Güney Kore birliklerinin yanında savaşa BM komutasında ABD ve Türkiye başta olmak üzere 14 ülkeden gelen birlikler katıldı. BM Başkomutanı General McArthur’un İnchon çıkartmasıyla savaşın kaderi değişti. Kore Yarımadası’nın büyük kısmını işgal etmiş Kuzey birlikleri Çin sınırına kadar çekilmek zorunda kaldılar. BM birliklerinin Komünist Çin sınırına dayanması, Pekin rejimini kendisine de bir saldırı yapılacağı konusunda endişelendirdi (Goff, 1998:361-2). Pekin bu endişesinde haksız da sayılmazdı.

Kore Savaşı’nda izlenecek stratejiye ilişkin olarak o sıralarda Amerika’da yoğun bir tartışma yaşanmaktaydı. General McArthur’un başını çektiği bir grup,

Milliyetçi Çin birliklerinin ve bölgede konuşlanmış bulunan hava ve deniz kuvvetlerinin kullanılarak Komünist Çin rejimini çökertme harekâtına girişilmesini savunuyordu. Batı Avrupa'daki müttefiklerin yoğun muhalefeti karşısında Başkan Truman, Çin'le topyekûn bir savaşa yol açabilecek ve Sovyetler Birliği ile olan gerginliği körükleyecek böyle bir harekete izin vermedi. Olaylar General McArthur'un görevden alınmasıyla son buldu (Goff, 1998:363).

Diğer taraftan Sovyet lideri Stalin, Güney Kore'nin de Sovyet bloğuna dahil olmasının ABD'nin Asya'daki mevcut ve Japonya'nın da gelecekteki konumunu zayıflatacağını ümit ediyordu. Ancak Kuzey birliklerinin hezimetinin ardından Sovyetler'in müdahale etmesinin tehlikeli sonuçları olabilirdi. Bu yüzden Stalin Kuzey Kore'yi savunma işini Çin'e sevk etti. Ekim 1950'de Çin kuvvetleri Kore sınırını geçtiler ve BM kuvvetlerini 38. paralelin güneyine sürdüler. 1951'e gelindiğinde 38. paralel civarında bir denge kurulmuştu. Kore Savaşı sırasında her iki taraf da çok ağır kayıplar vermişti. Ateşkes anlaşması 1953'te Stalin'in ölümünden ve ABD'de Dwight Eisenhower'ın başkan seçilmesinden sonra imzalandı (Goff, 1998:362-3).

Ağustos 1953'te, ateşkesin imzalanmasından bir ay sonra Güney Kore hükümeti Pusan'dan Seul'e döndü. Ekim 1953'te Kore Cumhuriyeti'yle ABD arasında Karşılıklı Savunma Antlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre, ABD Güney'de daimi askeri üsler kurmanın yanısıra Güney Kore ordusunun modernizasyonu ve güçlendirilmesi için yardımda bulunacaktı (Nahm, 1998:203).

Kim İl-Sung idaresi altındaki Kuzey ise sıkı bir disiplin içerisinde kalkınma hamlesi başlatmıştır. Pyongyang, Sovyetler ve Çin'den büyük oranda yardım almış ve 1958 yılına kadar Çinli birlikler Kuzey'de üstlenmeye devam etmiştir. Kuzey, Güney'den daha az nüfusa sahip olmasına rağmen daha zengin doğal kaynaklara sahipti. Üstelik Japon sömürge idaresinden kalan sanayi tesislerinin çoğunluğu Kuzey'deydi. Bu koşullar altında Kuzey ekonomisi 1950'li ve 1960'lı yıllarda Güney ekonomisine üstünlük sağlamıştır. Ancak 1960'ların sonuna gelindiğinde Güney, iktisadi dengeyi kendi lehine çevirmeye başlamıştır (Goff, 1998:364).

Kuzey Kore; Sovyetler Birliği, Çin ve öteki sosyalist devletlerin yardımıyla yeni bir siyasi yapılanmaya gitti ve ülkeyi iyi örgütlü ve disiplinli sosyalist bir devlete dönüştürürken ekonomik kalkınmayı da hızlandırdı. En belirgin siyasi

gelişme ise Kim İl-Sung'un tek adamlığının pekiştirilmesiydi. 1953 yılında kendi iktidarını pekiştirmenin bir yolu olarak Kim İl-Sung, Marksist-Leninist düşüncenin yaratıcı bir uygulaması olduğu iddia edilen ve ülkenin kendine yeterliliğini vurgulayan *Juche* felsefesini ortaya attı. Sovyet Sosyalist yönetiminin en iyi yol olduğunu söyleyen ve Çin yönetimine de sıcak bakan komünistleri eleştiren Kim, *Juche* düşüncesini Kore komünizminin değişmez öğretisi durumuna getirmiştir. Bu dönemde Kuzey Kore Halk Ordusu'nun sayısı da hızla artmıştır. 1957-59 yılları arasında 678.000 olan asker sayısı 1990'da 990.000'e çıkmıştır (Nahm, 1998:185-6).

Savaşta Kuzey Kore'nin üretim kapasitesinin yaklaşık yüzde 80'i hasara uğramış ve bir çok sanayi tesisiyle hidroelektrik barajları tahribat görmüştü. Buna karşın, disiplinli bir ekonomik planlama, beşeri sermayenin tam istihdamı ve Sovyetler Birliği ve Çin gibi sosyalist ülkelerden gelen destekler sayesinde, Kuzey Kore 1960'ların ortalarına dek hızlı bir ekonomik toparlanma ve kalkınma dönemine girdi. 1953'te 320 milyon dolar olan gayri safi milli hasıla (GSMH), 1967'de 3,6 milyar dolara yükseldi. Kişi başına milli gelir 1953'te 41 dolardan 1967'de 218 dolara yükselmiştir (Nahm, 1998:187).

1967'den sonra Sovyet yardımlarındaki azalma, bürokrasideki büyüme ve hantallaşmadan dolayı ekonomik kalkınma yavaşlamaya başladı. 1989'a gelindiğinde Kuzey Kore'nin GSMH'sı 21,1 milyar dolara, kişi başına milli gelirse 987 dolara ulaşmıştır. 1988'e dek yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 3 iken, bu oran 1989'da yüzde 2,4'e düşmüştür. Kuzey Kore'de nüfus sürekli artarken zirai üretim aynı oranda artmadığı için zamanla ciddi bir gıda sıkıntısı ortaya çıkmıştır. Kuzey Kore bu tahıl açığını Sovyetler Birliği ve Çin'den karşılamaya çalışmıştır (Nahm, 1998:187).

Özel mülkiyetin olmadığı Kuzey Kore'de kooperatif çiftliklerindeki çiftçiler ürettiklerini devlete devrediyor ve karşılığında hasattan belirli bir pay ve biraz da para alıyordu. Dışa satacak çok az şeyi bulunan Kuzey Kore'nin ticaret yaptığı sosyalist ülkelere olan borcu da düzenli olarak artıyordu. Örneğin 1975 yılında ihracatı 400 milyon dolar, buna karşılık ithalatı 1,075 milyar dolardı. Pyongyang 1970'lerde Japonya ve öteki sosyalist olmayan başka devletlerle ticari ilişkiler kurduktan sonra dış açığı azalacağı yerde artmıştır. 1989'a gelindiğinde ihracatı yalnızca 1,559 milyar dolarken ithalatı 2,5 milyar dolara yükselmiştir. Kuzey Kore

1984'ten itibaren Çin'deki gibi kapitalist mantıkla işleyen serbest ticari bölgeler kurma teşebbüsünde bulunmuş ancak bu projesini başarıyla hayata geçirememiştir (Nahm, 1998:187).

Sovyet iktisadi yardımlarındaki ciddi düşüşler ve Sovyetlerin sattıkları malların karşılığını güçlü para olarak adlandırılan Amerikan dolarıyla ödenmesini istemesi, Kuzey Kore için üstesinden gelinmesi zor bir sorundu. Aynı zamanda hem Çin hem de Sovyetler Birliği tarafından 1987'den sonra Kuzey Kore'ye petrol ve tahıl satışının azaltılması da ülkeyi darboğaza sürüklüyordu. 1989 ve 1990 yıllarında çeşitli kaynaklar bu devasa gıda ve petrol kıtlığının Kuzey Kore'de tehlikeli siyasal ve toplumsal dalgalanmalar meydana getirdiğini bildiriyordu (Nahm, 1998:187).

Kuzey Kore hükümeti 1960'ların ortalarına dek nüfus artışını teşvik etmişti. Ancak daha sonra ortaya çıkan gıda sıkıntısından dolayı nüfus planlamasına gidilmiştir. 1953'te 7,5 milyon olan Kuzey Kore nüfusu 1990'da 23 milyona çıkmıştır. Bu nüfusun yaklaşık yüzde 60'ı batı kıyısında yoğunlaşmıştır (Nahm, 1998:194).

Yıllardır başlıca destekçisi konumunda bulunan Sovyetler Birliği'nin 1991'de çöküşünden sonra Kuzey Kore ekonomisindeki kötüye gidiş devam etti. Kuzey Kore'nin GSMH artışı 1989'da yüzde 2,4 iken 1990'da yüzde -3,7'ye, 1991'de yüzde -5,2'e ve 1992'de yüzde -7,6'a geriledi. 1992'deki GSMH yalnızca 23,3 milyar dolar; kişi başına milli gelir ise 1.000 dolardı. Tahıl üretimi 1990'daki 4,8 milyon ton düzeyinden 1993'te 3,9 milyon tona düştü. Böylece tahıl açığı 2 milyon tona yükselmiş oldu. Dış ticaret hacmi 1990'daki 4,64 milyar dolar düzeyinden 1991'de 2,72 milyar dolara gerileyince 700 milyon dolarlık bir ticaret açığı oluştu. Dış borçları 1990'da 7,86 milyardan 1991'de 9,28 milyara ulaştı. Ekonomideki bu durum Aralık 1993'te 1987-1993 yılları arasında uygulanan üçüncü yedi yıllık planın hedeflerine erişmede başarısız olunduğunun kabullenilmesine yol açmıştır (Nahm, 1998:198).

İki kutuplu sistemde Kuzey Kore'nin iki yakın müttefiki Sovyetler Birliği ve Çin idi. Zaten Sovyetler Birliği'nin desteği sayesinde Kim İl-Sung Kore'nin kuzeyinde komünist bir devlet kurabilmiştir. 1949'da Çin'de komünist rejimin iktidara gelmesinden ve Kore Savaşı'na asker göndermesinden sonra Çin, Kuzey Kore'nin çok yakın bir müttefiki haline gelmiştir. Ancak 1950'lerin ortasından

itibaren ortaya çıkan Çin-Sovyet ilişkilerindeki rekabet, Pyongyang'ın bu ülkelerle olan ilişkilerini farklı yönlerde etkilemiş ve Kuzey Kore bu iki büyük müttefikiyle dengeleri korumaya çalışmıştır. Hatta Kuzey Kore, Çin-Sovyet rekabetini kullanarak her iki ülkeden de yüklü dış yardım ve krediler sağlayabilmiştir. Pyongyang'ın Moskova ve Pekin'le 1990'lara kadar olan ilişkilerini dört ana dönemde özetlemek mümkündür (J.C.Lee, 1998:46).

1953'e kadar olan Stalin'in sağlığı döneminde, Kuzey Kore'nin Moskova ile olan ilişkileri çok iyi bir seyir takip etmiştir. Zaten bu dönemde Moskova-Pekin ilişkileri de en parlak dönemini yaşamaktaydı. Kore Savaşı'nın sonuna kadar olan bu dönemde komünist ittifak, Stalin'in karizmatik liderliği altında bir bütün olarak hareket etmekteydi.

1953-1978 yılları arasında, Krushev'in Kuzey Kore'ye yapılan yardımları azaltmasından itibaren, Pyongyang Pekin'e genel olarak daha yakın bir siyaset izlemeye başlamıştır. Kader birlikteliğinin kurulduğu Kore Savaşı'nda sonra Çin, Kuzey Kore'nin yeniden imarı için işgücü ve kaynak yardımında bulunmayı sürdürmüştür. 1954-57 yılları arasında Çin'in Kuzey Kore'ye yaptığı yardım ve hibelerin toplamı 320 milyon doları bulmuştur. Bu yıllar iki ülke ilişkilerinin en iyi olduğu dönemdir. O tarihlerde Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'dan gelen yardımlar Kuzey Kore için henüz önemli bir yekûn tutmuyordu. Daha sonra Pyongyang iki komünist ülkeyi birbirine karşı kullanarak kendisine mümkün olduğunca avantajlı bir konum sağlamaya çalışmıştır. Bu dönemde Kuzey Kore bazen her iki ülkeye de eşit mesafede durmaya çalışmıştır. Ancak ülke içindeki siyasi iktidar mücadelesinden dolayı Kim İl-Sung 1956 ve 1957 yıllarında Kore İşçi Partisi'ndeki hem Sovyet hem de Çin yandaşlarını tasfiye etmiştir. Bu dönemde Kuzey Kore'nin daha bağımsız bir politika izlemesinin sembolü olan *Juche* felsefesi uygulanmaya konmuştur. (Scalapino, 2001:109).

1965'teki Çin Kültür Devrimi de bu stratejinin uygulanmasını teşvik etmiştir. Pyongyang, Çin yanlılarını tekrar tasfiye ettikten sonra, bizzat Kim İl-Sung Çin yönetimini ağır bir dille revizyonist olmakla suçlamıştır. O tarihteki bir sınır anlaşmazlığı ilişkileri daha da kötüleştirmiştir. Çin Dışişleri Bakanlığı'ndaki kontrolü tekrar ele geçirdikten sonra Zhou Enlai, Nisan 1970'te Kuzey Kore'ye bir ziyaret gerçekleştirmiş ve geçmişte olanlar için özür dilemiştir. Bu ziyaretin ardından ikili

ilişkiler hızla gelişmiş ve Çin, Kuzey Kore için çok kilit bir konuma yükselmiştir. Pekin, hep Kore sorununun Korelerin kendi arasında çözülmesi gerektiğini savunmuş ve Güney Kore'deki Amerikan üslerine eleştirel yaklaşmıştır (Scalapino, 2001:109).

1970'ler boyunca Pekin, Pyongyang ile yakın ilişkiler kurabilmek için hatırı sayılır bir gayret göstermiştir. Bu dönemde Çin tarafından yapılan ham petrol ve diğer ekonomik yardımlar önemli bir yer tutmuştur. Askeri mübadele ile Kuzey Kore'ye askeri teçhizat satışı önemli bir hacme ulaşmıştır. Bu dönemde Kuzey Kore'ye yapılan Sovyet askeri desteği de hayati bir öneme sahipti. Nisan 1975'te Kim İl-Sung Pekin'i ve karşılığında da Çin Başbakanı Hua Guofeng Mayıs 1978'de Pyongyang'ı ziyaret etmiştir. Bu dönemdeki karşılıklı ziyaretler Sovyetler Birliği'ni rahatsız etmiştir (Scalapino, 2001:110).

1978-1985 yıllarında, Deng'in komünist Çin'i dışa açmaya başlamasıyla birlikte, Brezhnev döneminde Pyongyang tekrar Moskova'ya yakınlaşmaya başlamışsa da Pekin'i çok fazla dışlamamaya özen göstermiştir. Mayıs 1984'teki Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri Hu Yaobang'ın Pyongyang ziyaretinden birkaç gün sonra, Kim İl-Sung 1961'den sonra ilk defa Sovyetler Birliği'ni ziyaret etmiştir. Böylece 1961'de imzalanan Sovyet- K. Kore Dostluk Antlaşması'nın askeri ve iktisadi vaatleri yerine getirilmiş ve Moskova ile ilişkilerde ilerleme kaydedilmiştir (Scalapino, 2001:110). Ancak bu iki müttefik arasında sürekli yaşanan gel-gitler Kuzey Kore'nin kendi *Juche* felsefesine bağlı olarak daha bağımsız bir dış politika takip etmesini kolaylaştırmıştır. Pyongyang'ın bu bağımsız politikasının izlerini 1978'de Sri Lanka'nın başkenti Colombo'da yapılan Bağlantısızlar Zirve toplantısında görmek mümkündür (J.C.Lee, 1998:46).

1985-1990 yılları arasında, Sovyetler Birliği'nde iktidara gelen Gorbachev'in izlediği yeniden yapılanma politikası (*perestroika*), *Juche* doktrinine bağlı hareket eden Pyongyang'ı rahatsız etmiş ve Kuzey Kore reform hareketlerinden dolayı Moskova'yı eleştirmeye başlamıştır. Kim İl-Sung 1986'da Sovyetler Birliği'ni tekrar ziyaret ederek yeni Sovyet lideri Gorbachev ile buluşsa da bu kötüye gidişi durduramamıştır. Ayrıca Moskova'nın Pyongyang'a yaptığı yardımları kesmesi ve borçlarını geri ödemesini istemesi ikili ilişkilerin bozulmasına yol açmıştır. 1990'da Sovyetler Birliği'nin Güney Kore'yi diplomatik olarak tanıması Pyongyang ile olan ikili ilişkileri iyice sekteye uğratmıştır (J.C.Lee, 1998:46).

1991'de Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile birlikte Kuzey Kore en önemli müttefikini kaybetmiştir. Sovyetler Birliği'nin halef devleti Rusya Federasyonu'nun Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin'in Batılı ülkelerle ortaklık kurmanın yollarını araştırması ve Güney Kore ile olan ticari ve siyasi ilişkilerini yoğunlaştırması, Pyongyang'la Moskova'nın yollarını iyice birbirinden ayırmıştır (J.C.Lee, 1998:45).

Kuzey Kore'nin diğer büyük müttefiki olan Çin de Batılı büyük güçlerle ilişkilerini normalleştirdiği gibi, Güney Kore ile de diplomatik ilişki kurarak tek ve meşru Kore hükümetinin Kuzey Kore olduğu tezinden vazgeçmiştir. Böylece "komünist kardeşi" olan Çin de piyasa ekonomisi kurallarına uyarak G. Kore ile ilişkilerinde gayet çıkarıcı bir yol izlemeye başlamıştır. Sonuçta Kuzey Kore diğer büyük müttefikini kaybetmiş oluyordu. Seul ile ilişkilerini normalleştirdikten sonra Pekin, iki Kore arasında daha tarafsız bir politikayı benimsemiştir. Çin halen Kuzey Kore'nin yakın bir ticari ve siyasi ortağıdır, ancak müttefiki değildir (J.C.Lee, 1998:113).

Kore Savaşı sonrasında Güney Kore'deki koşullar da pek iç açıcı değildi. Güney Kore'nin ilk cumhurbaşkanı Syngman Rhee, demokratik bir cumhuriyetin seçilmiş bir başkanı gibi davranacağına, otoriter bir devlet başkanı gibi hareket etmekteydi. Cumhurbaşkanı Rhee, demokrasiden çok milliyetçiliğe vurgu yaparak komünistlerin işgaline engel olmak bahanesiyle muhalifleri sert bir şekilde susturmayı tercih etti. Sonuçta yoğun öğrenci eylemlerinin ardından Başkan Rhee Nisan 1960'ta istifa etmek zorunda kaldı. Fakat bu demokratikleşme sürecine yol açmadı ve ordu iktidarı ele geçirdi. Bu tarihten itibaren uzun süre Güney Kore'de ordu siyasetin içinde bulunacaktır (Goff, 1998:364).

Cumhurbaşkanı Rhee, sadece ülkede demokrasiye geçiş konusunda değil dış ilişkilerde de başarısız kalmıştır. Bu dönemde Güney Kore sadece 23 ülkeyle diplomatik ilişki kurabilmişti. Japonya ile hükümetler arası görüşmeler yapılmasına rağmen sorunlara bir çözüm getirilememiştir. Başkan Rhee'nin güçlü Japon aleyhtarı duygu ve davranışlarına ek olarak, Japonya'dan istenen yüklü savaş tazminatı ve Kore'yle Japonya arasındaki denizi bölen Rhee Hattı'nın (MacArthur Hattı) oluşturulmasıyla Tokdo/Takeshima adacığı üzerinde egemenlik sorununun belirmesi, iki ülkeyi diplomatik ve siyasi ilişkiler kurmaktan alıkoymuştur (Nahm, 1998:204-5).

Ekonomik açıdan, II. Dünya Savaşı sonrasında Kuzey gibi Güney Kore de zor koşullar altındaydı. Güney Kore ekonomisini tam bir çöküşten kurtaran şey, BM yardımıyla birlikte 1949-50 mali yılı içerisinde 110 milyon dolarlık Amerikan ekonomik yardımı olmuştur. Ancak Kore Savaşı varolan ekonomik varlıkları da mahvetmişti. Savaşın Güney Kore'ye maliyeti üç milyar dolar civarındaydı. 1949-50'de 1,8 milyar dolar olan GSMH, 1952-53'te 1,4 milyar dolara kadar inmişti. 1953-60 arasında yapılan Amerikan ekonomik yardımı ve BM Kore'yi Yeniden İmar Etme Ajansı yardımları sayesinde Güney Kore ekonomisi ancak savaştan önceki düzeyine gelebilmişti (Nahm, 1998:228).

16 Mayıs 1961'de Tümgeneral Park Chung-Hee askeri bir darbeye yönetime el koydu. Darbeci subaylar amaçlarının ülkeyi komünist tehdidinden korumak, yolsuzluk yapan ve başarısız üst düzey askerleri görevden almak ve orduyu siyasetten uzaklaştırmak olduğunu iddia etmekteydiler. Ancak Ekim 1963'te yapılan seçimlerde General Park kendisini başkan seçtirmeyi başarmıştır (Nahm, 1998:206).

Güney Kore 1960'ların başında bir çok devasa iç sorunla karşı karşıyaydı. Nüfus 27 milyona çıkmıştı ve 1963'teki GSMH sadece 26 milyar dolar ve kişi başına milli gelir ise 98 dolardı. İç siyasi huzursuzluk ise gün geçtikçe artmaktaydı. Cumhurbaşkanı Park, öncelikle toplumsal huzuru, ekonomik kalkınmayı ve de ulusal savunmayı güçlendirmeyi hedefliyordu. Cumhurbaşkanı Park, demokrasinin ekonomik kalkınmayı yavaşlatacağına, toplumsal birliğin bozacağına ve ulusal savunmanın zaafa uğramasına sebep olacağına inanmaktaydı (Nahm, 1998:208-9).

Şiddetli muhalefete rağmen Güney Kore hükümeti Japonya ile ilişkilerini normalleştiren bir antlaşmayı Haziran 1965'te imzalayarak Japonya'yla diplomatik ve ticari ilişkiler kurdu ve yüklü bir kredi temin etti. Ayrıca yine 1965'te Park yönetimi Kuzey Vietnamlılara karşı Amerikan birlikleriyle işbirliği yapmak üzere Güney Vietnam'a Kore askeri birlikleri gönderme kararı aldı. 1969 yılında Nixon Doktrini'nde açıklanan ABD'nin Asya siyasetindeki değişme ve Başkan Nixon'ın Güney Kore'deki 40 bin Amerikan askerinin yarısını geri çekme planı Güney Kore Hükümeti'ni şaşkınlığa uğrattı ve güvensizlik duygularını artırdı (Nahm, 1998:210).

Artarda uygulanan iki beş yıllık kalkınma planı (1962-66 ve 1967-71) oldukça başarılı olmuştu. Ancak iç siyasetteki huzursuzluk ve demokratikleşme sancıları hiç bitmiyordu. Çin-ABD yakınlaşması, Seul'ü Pyongyang ile doğrudan

ilişki kurmanın yollarını araştırmaya itti. Kore Savaşı sırasında birbirinden ayrı düşmüş 100 bin kadar parçalamış aileyi yeniden birleştirmek için Kuzey ve Güney Kızılhaçları arasında doğrudan görüşmeler başladı. Seul ve Pyongyang arasında 1972 başından beri devam eden gizli görüşmeler, 4 Temmuz 1972'de Korelerin yeniden birleşmesi için anlaşmalarına dair bir bildirin yayımlanmasıyla sonuçlandı. Bu bildiri de, iki hükümetin birleşmeyi barışçı bir yöntemle ve herhangi bir dış müdahale olmaksızın gerçekleştirmek için siyasi müzakerelere başladıkları ifade ediliyordu.

Ağustos 1976'da sınır kasabası Panmunjom'da Kuzey Kore askerlerince iki Amerikalı subayın öldürülmesi ve Güneyli askerlerin de yaralanması, Ateşkes Hattı boyunca sınır çatışmalarının artması (1970-77 arası 32.700 vaka) ve askeri istila amacıyla Kuzey Korelilerin Askersizleştirilmiş Bölge'nin altında kazmış oldukları tünellerin 1974, 1975 ve 1978 yıllarında ortaya çıkarılması gibi olayların tümü, Güney Kore'deki güvenlik endişelerini artırmış ve olası bir Kuzey saldırısına karşı hazırlıklı olmayı esas gündem maddesi yapmıştı. Mart 1977'de bu sefer diğer bir ABD Başkanı Jimmy Carter tarafından, dört yıl içerisinde Güney Kore'deki tüm Amerikan kara birliklerinin geri çekilmesini öngören bir planın açıklanması Seul'ü sıkıntıya sokmuştur (Nahm, 1998:213-4).

ABD Başkanı Carter'ın Haziran 1979'daki Güney Kore ziyareti sırasında Cumhurbaşkanı Park, bir yandan Amerikan birliklerini Güney Kore'den çekme planını iptal etmesi için Başkan Carter'ı ikna etmeye çalışırken, diğer taraftan Kore Yarımadası'ndaki gerilimi azaltmak amacıyla Kuzey ile müzakerelere yeniden başlamak için girişimlerde bulunuyordu (Nahm, 1998:214).

Güney Kore tarihinin en tartışmalı dönemi olarak bilinen Park dönemi (1963-79), Cumhurbaşkanı Park'a düzenlenen bir suikastla noktalandı. Bu dönem demokrasi ve insan hakları ihlallerinin ayyuka çıktığı, buna karşın sanayi altyapısının kurulup istikrarlı bir ekonomik büyümenin gerçekleştiği ve "Kore Mucizesi"nin temellerinin atıldığı bir devirdi.

Güney Kore'nin ekonomik kalkınması 1961'de Ulusal Yeniden İnşa Yüksek Konseyi ve Ekonomik Planlama Kurulu'nun oluşturulması ve 1962-66 yıllarında birinci beş yıllık ekonomik kalkınma planı yapıldıktan sonra oldu. 1967-71 yılları için uygulanan ikinci beş yıllık plan yıllık ortalama yüzde 9,1 GSMH artışıyla oldukça başarılı oldu. Üçüncü (1972-76) ve dördüncü (1977-81) planlar da yıllık

ortalama yüzde 10,2 GSMH artışıyla büyük bir başarıya ulaşmıştır. Beşinci (1982-86) ve altıncı (1987-91) beş yıllık planlar sosyo-ekonomik uygulamalara öncelik vermiştir (Nahm, 1998:229).

İlk iki beş yıllık plan kendi kendine ayakta durabilen, tüketim ekonomisinden fedakârlıkta bulunmaksızın ağır sanayiinin gelişmesini ve ekonomik yapının modernleşmesini hedeflemiştir. Üçüncü ve daha sonraki beş yıllık planlarda ihracata dönük sanayii geliştirmek, toplumsal kalkınmayı sağlamak ve kırsal bölgelerde yaşayanlarla kentli üreticiler arasındaki gelir adaletini sağlamak hedeflenmişti (Nahm, 1998:228).

Güney Kore'ye hızlı ekonomik kalkınma olanağı veren diğer etkenler 1976'ya dek süren ABD yardımı, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) alınan yaklaşık 350 milyon dolarlık krediler ve Japonya'dan alınan 350 milyon dolarlık savaş tazminatıydı. En son sanayi teknolojisinin ve teçhizatının yurtdışından getirilişi de hızlı kalkınmada önemli bir rol oynamıştır. Ülke kalkınması için de halkın özellikle de işçilerin büyük fedakârlıkları olmuştur (Nahm, 1998:229).

1983'te artarda meydana gelen iki olay, Doğu Asya'da gerginliği tekrar tırmandırmıştır. İlk olarak Kore Havayolları'na ait bir yolcu uçağı Amerika seferinden dönerken Sovyet hava sahasını ihlâl edince casusluk yaptığı gerekçesiyle Sovyet savaş uçakları tarafında 1 Eylül 1983'te düşürülmüştür (Oberdorfer, 1997:131-140). Bu olay, Avrupa'ya yerleştirilen Amerikan füzelerinden dolayı gergin olan Amerikan-Sovyet ilişkilerini daha da kötüleştirilmiş ve Doğu Asya'daki kutuplaşma daha da keskinleşmiştir.

İkinci bir olay ise Güney Kore Cumhurbaşkanı Chun Doo-Hwan'ın Ekim 1983 yılında yaptığı Güney Asya resmi gezisi sırasında meydana geldi. Burma'nın başkenti Rangoon'da Kuzey Koreli ajanlarca yapılan bir bombalama eylemi sırasında, aralarında cumhurbaşkanı yardımcısı ve üç bakanın da bulunduğu 17 üst düzey Koreli hayatını kaybetti. Bu olaydan sonra Asya sosyalizminin temsilcilerinden biri olan Burma, sosyalist Kuzey Kore ile tüm diplomatik ilişkilerini keserek o güne kadar olan tüm dostane ilişkilerini sona erdirdi. Japonya ise Kuzey Kore'yle yürütülmekte olan tüm resmi temasları ve bu ülkeye yapılan seyahatleri askıya aldı. Seul, Pyongyang'a karşı bir misilleme hareketına girişmekten ancak Vaşington'un ısrarları sayesinde vazgeçmiştir (Oberdorfer, 1997:140-3).

1980'lerin ilk yarısında ABD'nin asker kökenli ve baskıcı bir cumhurbaşkanı olan Chun'u desteklemesi, Güney Kore kamuoyundaki Amerikan aleyhtarlığını körüklemiştir. 1988 Seul Yaz Olimpiyatları öncesinde düzenlenen kitlesel eylemler, olimpiyatların başka bir ülkede düzenlenmesi tartışmalarını da beraberinde getirmişti. Artan iç ve dış siyasi baskılar sonucunda Haziran 1987'de tarihi "Demokratikleşme Bildirisi" hükümetçe kabul edildi. Bu bildiriyle demokratikleşme ve insan hakları konusunda pek çok iyileştirme kabul edildi. Aralık 1987'de yapılan serbest seçimlerde Roh Tae-Woo tek beş yıllık dönem için cumhurbaşkanı seçildi. Böylece Güney Kore tarihinde ilk kez barış içinde iktidar değişti (Nahm, 1998:220). Yeni hükümet 1980 Kwangju ayaklanmasının kanlı bir şekilde bastırılmasından dolayı özür diledi ve kurbanların ailelerine maddi tazminat ödeneceğini açıkladı.

Siyasi ve sosyal istikrar sağlandıktan sonra gerçekleştirilen 1988 Seul Yaz olimpiyatları Güney Kore için tam bir diplomatik başarı anlamını taşıyordu. Küba ve Kuzey Kore gibi yalnızca bir kaç ülke olimpiyatlara katılmayı kabul etmemişlerdi. Böylece Seul Olimpiyatları sayesinde Güney Kore Hükümeti, Çin, Sovyetler Birliği ve Macaristan ile kültürel işbirliğini yoğunlaştırdı. 1989'da Macaristan, Polonya, Yugoslavya, Cezayir, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Moğolistan ve son olarak da 1990'da Sovyetler Birliği'yle diplomatik ilişki kuruldu. Çin'le diplomatik ilişkiler hemen kurulmasa da, Güney Kore'nin Çin'le olan ticareti 1988'den sonra hızla artış kaydetmiştir (Nahm, 1998:224).

1988 Seul Olimpiyatları, G. Kore'nin Doğu Bloğu ve Bağlantısızlar Hareketi ülkeleri tarafından tanınması ve meşru kabul edilmesi sonucunu da doğurmuştur. Böylece G. Kore hükümetinin ABD emperyalistleri ve yandaşları tarafından desteklenen kukla bir hükümet olmadığı dünya tarafından kabul edilmiş oluyordu (J.C.Lee, 1998:114). Tüm bu gelişmeler "kuzey diplomasisi" olarak adlandırılan politika çerçevesinde yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı Roh, Aralık 1989'da Macaristan'a resmi bir ziyaret yapınca, sosyalist bir ülkeyi ziyaret eden ilk Güney Kore devlet başkanı oldu. Cumhurbaşkanı Roh, 1988 Anayasası'na göre ikinci dönem görev yapamayacağı için onun yerine adaylığa hazırlanan Yeniden Birleşme Demokratik Partisi'nin Başkanı Kim Young-Sam'ın Kuzey Kore ve Sovyetler Birliği'ni ziyaretine izin verildi. Cumhurbaşkanı Roh Haziran 1990'da San Francisco'da Sovyetler Birliği Cumhurbaşkanı Michail

Gorbachev'le görüşüp diplomatik ilişkilerin kurulması için zemin hazırladı. Kasım 1990'da iki ülke arasında diplomatik ilişkiler kurulduktan sonra, Aralık 1990'da Cumhurbaşkanı Roh Moskova'ya ziyaret etti. Bu sırada Seul, Vietnam'la müzakerelere başlamış ve bazı ilerlemeler kaydedilmişti (Nahm, 1998:224).

Cumhurbaşkanı Roh'nun Mayıs 1990'da yaptığı gezi ile Japonya'da oturan Korelilerle ilgili pek çok sorun çözüldü. 1910-1945 döneminde Japonların Korelileri sömürmesi ve kötü muameleye maruz kalmasından dolayı Japon İmparatoru ve başbakanı özür diledi (Nahm, 1998:224).

Bu dönemde Yarımada'daki gerilimi azaltmak için, Kore Uluslar Topluluğu'nun kurulması fikri Seul tarafından ortaya atıldı. Güneyli şirketlerin ve kuruluşların Kuzey Kore'yi ziyaret etmesine izin verildi. Kuzey'deki gıda sıkıntısının aşılması için 1990 yılında sivil toplum örgütleri tarafından 800 ton, G .Kore hükümeti tarafından 8.000 ton pirinç hibe olarak yollandı. Ancak 1990 yılında yapılan üç resmi görüşmeden herhangi bir somut sonuç çıkmadı (Nahm, 1998:225).

1990 yılına kadar Pyongyang, diğer bir Kore devleti olan Kore Cumhuriyeti'nin varlığını tanımaya yanaşmıyordu. Bu yaklaşım iki Kore'nin birden BM'ye üyeliğe kabulünden duyulabilecek rahatsızlığa dayanıyordu. Fakat iki önemli müttefikini (Sovyetler Birliği ve Çin) kaybettikten sonra Kuzey Kore, 1991'te Güney Kore ile beraber eş zamanlı olarak BM'ye üye olmayı kabul etmiştir. Bu da iki Kore devleti arasındaki diyalog ve yumuşama sürecinin başlamasına yol açmıştır. Bu koşullar altında Uzlaşma, Saldırmazlık ve İşbirliği Mübadelesi Anlaşması Aralık 1991'de iki Kore arasında imzalanmıştır (J.C.Lee, 1998:50).

Böylece 1990'ların başında Güney Kore, ülke içinde demokratik sistemin gelişmesine, düşman olarak görülen sosyalist ülkelerle ilişkilerin düzelmesine ve Kuzey ve Güney halkları arasında kopan bağların yeniden kurulmasına öncülük ediyordu. Diğer taraftan Kuzey Kore ise Güney Kore'ye karşı giriştiği siyasi, iktisadi ve askeri üstünlük kurma mücadelesinde oldukça geriye düşmüş, Doğu Bloğu'nun çökmesiyle birlikte önemli müttefiklerini kaybetmiş durumdaydı ve kendi rejimini ayakta tutmanın ve bunu dünyaya yeniden kabul ettirmenin mücadelesini vermekteydi.

2. TEORİ VE YÖNTEM

2.1. Teori: Sistem Yaklaşımı

Günümüzde, akademisyenlerin uluslararası ilişkiler teorisini tüm ayrıntıları ile öğrenmesi ve özel durumlara ilişkin önermeler geliştirmesi disiplinin gelişmesi açısından sayısız faydalar sağlamaktadır. Eğer uluslararası ilişkiler teorisi ile ilgilenen bir akademisyen bu tip önermeler geliştirir ve bu önermelerin uygulanabilirliğini iyice anlar ve onları özel bir duruma uygulayabilecek tarih bilgisine de sahip olursa, bu durum olayların yorumunu daha sağlıklı yapmamıza olanak verecek kılavuzların ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır (Keohane, 1986b:1-26). Her disiplinde olduğu gibi, uluslararası ilişkilerde de çalışmaların teorik bir çerçeveye oturtulması ve bu teori çerçevesinde olaylara “sebe-sonuç” ilişkisi açısından yaklaşılması disiplinin gelişmesi için yararlı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında realizm ve neorealizmin uluslararası ilişkiler disiplinini anlamamızda ne kadar faydalı oldukları veya faydalı olup olmadıkları disiplinle uğraşan akademisyenlerin önünde cevaplanması gereken bir soru olarak güncelliğini korumaktadır.

Geçmiş Thucydides zamanına kadar uzanan politik realizm temelde üç varsayım üzerinde yoğunlaşmaktaydı: 1) Devletler uluslararası ilişkilerin temel aktörleridir, 2) devletler amaçlarına ulaşmak için gücü bir araç olarak kullanırlar, 3) devletler temelde rasyoneldirler. Bir başka deyişle, devletler bir şey yapmadan önce mutlaka “kâr-zarar analizi” yaparlar. Fakat bu hipotezler kendi başlarına bilimsel bir temel oluşturmamaktadırlar. Örneğin, bu hipotezler bilimselliğin koşulu ve “sebe-sonuç” arasındaki ilişkiyi kurup ispatlayabilen bir teorem (önerme) kurmakta yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizliğine rağmen, politik realizm, Thucydides’den beri gözlemcilere yorum yapma imkânı tanıyarak disiplinin bugünkü eriştiği noktaya gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu akım özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki Soğuk Savaş döneminde daha da önem kazanmış, “güç politikası” olarak da

tanımlanabilecek politik realizmi daha bilimsel bir temele dayandırmak için, özellikle İngiltere ve Amerika'da bilim adamları seferber olmuşlardır. Bunda özellikle Amerikan dış politikasını yeniden yönlendirme ve bilimsel bir temele dayandırma çabalarının da büyük etkisi olmuştur.

Hans J. Morgenthau “politik realizm” adını verdiği teoriyle, uluslararası ilişkiler alanında şimdiye kadarki en güçlü akımı oluşturmuştur. Bu akım özellikle Soğuk Savaş döneminde uluslararası ilişkiler alanında popülaritesini artırmış, ABD'nin de dış politikasını meşrulaştırma aracı olarak da kullanılmıştır. Morgenthau uluslararası politikayı “güç mücadelesi” olarak tanımlamış ve devlet adamlarının “güç olarak tanımlanan çıkar açısından düşündüklerini ve hareket ettiklerini” öne sürmüştür (Keohane, 1986b:1-26). Morgenthau gücü yalnızca başka amaçlara ulaşmak için kullanılan bir araç olarak değil aynı zamanda erişilecek bir amaç olarak görmüş ve uluslararası çatışmanın temelinde de insanın bencil doğası olduğu iddiasını ileri sürmüştür. Klasik realizm olarak da adlandırılan bu yaklaşım, Soğuk Savaş'ın da etkisiyle iktisadi unsurların çözümlenmesini gözardı etmiş ve siyasi-askeri konuların incelenmesine ağırlık vermiştir. Morgenthau, Soğuk Savaş'ın da esasta ideolojiden ziyade çıkar çatışmasına dayandığını belirtmiştir (Eralp, 1996:84)

Uluslararası ilişkiler alanındaki güçlü konumuna rağmen, politik realizm çok ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Özellikle realizmin temel taşı olan “güç,” “ulusal çıkar” ve “rasyonellik” kavramları net olmadıkları ve dolayısıyla da yoruma açık oldukları gerekçesiyle eleştirilmiş ve bu kavramların ayrıca ahlâki olmayan sadece güce dayalı bir dış politikaya yol açtığı iddiaları ileri sürülmüştür.

Morgenthau'nun kullandığı ve bu tezin de temelini oluşturan en önemli kavram “güç dengesi” kavramıdır. Morgenthau için güç dengesi kavramı evrensel bir kavramdır. Bu evrensellik endişesi, Morgenthau'nun bu kavramı ileride tutarsızlıklara yol açacak şekilde çok geniş anlamda kullanmasına neden olmuştur. Keohane'nin belirttiği gibi “güç” ve “güç dengesi” kavramlarına bir açıklık getirememesi, Morgenthau'nun tutarlı ve inandırıcı bir teori oluşturmasını da engellemiştir (Keohane, 1986b:1-26). Daha sonraları daha iyi bir realist teori oluşturma girişimlerinde bulunulmuştur. Bu yeni realistlerin bulunduğu temel nokta uluslararası çatışmanın temelinde insan doğası yattığı varsayımından uzaklaşarak, daha sonraları Kenneth Waltz'un “sistemik teori” adını verdiği neorealist yaklaşımı

kullanmış olmalarıdır. Neorealistler uluslararası çatışmaların nedeni olarak insan doğası yerine uluslararası politikanın rekabetçi ve anarşik yapısı üzerinde durmuşlardır.

Kenneth N. Waltz, Uluslararası Politika Teorisi'nde iyi bir uluslararası politika teorisinin "sistemik" olması gerektiğini çünkü devletler arasındaki ilişkileri nasıl düzenlediğinin hükümetlerin davranışlarını güçlü bir şekilde etkilediğini savunmuştur (Waltz, 1979). Bütün bunlardan dolayı Waltz, güç dengesi kuramını klasik realizm gibi insan doğası ve birimlerin etkileşimine değil, uluslararası sistemin anarşik yapısına dayandırmaktadır. Bütün devletler kendi güvenliğini korumak zorundadır, ama bu anarşik ortam tarafından sınırlandırılmaktadır. Zira herkesin stratejisi diğer devletlere bağlıdır. Güç dengesi de bu stratejilerin ürünüdür (Yalvaç, 1996:152).

Waltz'a göre bir sistem; bir yapı ve sistem içinde karşılıklı etkileşimde bulunan birimlerden oluşmaktadır. Birinci düzeyde sistem yapıdan ibarettir ve yapı sistem düzeyinde bir unsur olarak birimleri basit ve rastlantısal bir dizilişten ayırt etmemizi sağlamaktadır. Diğer bir düzey olan sistem, karşılıklı etkileşimde bulunan bireylerden oluşmaktadır (Waltz, 1979:40).

Sistem teorisinin amacı bu iki düzeyin nasıl çalıştığını ve etkileşimde bulunduğunu ve birbirlerinden nasıl ayırt edileceğini ortaya koymaktır. Herhangi bir yaklaşım veya teori, eğer gerçekten sistemik bir yaklaşıma sahipse, sistem veya yapısal düzeyi karşılıklı etkileşen birimler düzeyinden mutlaka ayırt edebilmelidir. Eğer bu ayrımı yapamıyorsa artık bir sistem teorisinden veya yaklaşımından bahsetmek mümkün değildir. Yapı tanımlamaları, birimlerin ilişkileri ve etkileri dışarıda bırakılarak yapılmalıdır. Ancak bu şekilde yapısal değişimlerle yapı içerisindeki değişimler ayırt edilebilir (Waltz, 1979:40).

Sistem düzeyi olarak yapı, parçaların düzenlenişi ile tanımlanır ve bu düzenlemeler görülemez, incelenemez ve gözlemlenemez. Yapı gördüğümüz bir şey değildir ve sistem teorisinde yapı oluşturucu bir kavramdır (Yalvaç, 1996:152). Bir sistem yapısında karşılıklı etkileşimin esas kısımlarından genel bir çerçeve kurulmaktadır. Devletlerin kendi çıkarlarına hizmet esaslı bu sistem teorisinin ana ilkesini oluşturmaktadır. Bu yüzden genel bir uluslararası ilişkiler teorisi mecburen büyük güçlere dayanmak zorundadır (Waltz, 1979:72-3).

Sistem yapısının üç temel özelliği vardır. İlk olarak uluslararası sistemin düzenleyici ilkesi anarşidir. İkinci bir özellik olarak birimlerin işlevleri aynıdır ve sistemde temelde görev ve fonksiyonları aynı olan ulus devletler vardır. Üçüncü olarak da sistemde güç dağılımı esastır.

2.1.1. Uluslararası Sistemin Düzenleyici İlkesi: Anarşi

Waltz'a göre, uluslararası ilişkileri sadece devletlerin iç yapısına bakarak tahlil etmemiz çok zordur. Dolayısıyla, uluslararası ilişkilerin sağlıklı bir analizi sistemik bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Bu tür bir sistemik teori, devletler düzeyinde değil, uluslararası düzeydeki etkileşimleri inceler (Waltz, 1986a:56). Bu anlamda, sistem, bir yapı ve etkileşim içindeki parçalardan oluşur (Waltz, 1986b:70). Politik yapı da sistemdeki aktörlerin arasındaki ilişkilerden ortaya çıkar. Bir anlamda politik yapı, sistemin parçalarının düzenlenişinin bir sonucudur. Peki bu parçalar nasıl düzenlenir?

Waltz'a göre bu soruya verilecek cevap iç politika ile uluslararası politika arasındaki ayrımın temelini de belirler. İç politikada hiyerarşik bir düzen hakimdir ve bu düzen devletin iç yapısı içindeki değişik parçaların arasındaki ilişkilerin nasıl olacağını da belirler. Sonuçta devletlerin içindeki tüm faaliyetler bir otorite tarafından yönlendirilir. Ulusal sistemlerin aksine, uluslararası sistemler adem-i merkezîyetçi ve anarşiktir. Dolayısıyla, her iki sistemdeki düzenleyici ilkeler de birbirlerinden farklıdır. İç politik sistemlerde hükümetlere bağlı kurumlar içindeki düzeni sağlarken, uluslararası politikada merkezi bir otorite yoktur (Waltz, 1986b:81).

Ulusal düzeyde yetkiler tahsis edilir. Uluslararası düzeyde ise güç ilişkilerinin bir sonucudur. Bu açıdan ulusal alan; hiyerarşik, doğrusal, merkezi, heterojen, yönlendirilen ve yönetilendir. Uluslararası alan ise, anarşik, döngüsel, adem-i merkezi, homojen, yönlendirilmeyen ve karşılıklı benimsenendir (Waltz, 1979:112-3).

Sistemde uluslararası örgütler de vardır ve sayıları giderek artmaktadır. Uluslar-üstü örgütler de daha etkili hareket edebilirler, ancak onların bu cazibe ve kabiliyetleri de üye devletlerden kaynaklanmaktadır (Waltz, 1979:88-89). Uluslararası sistemde, örgütler esas işlevi yerine getirecek konumda ve güçte

değildirler. Bu yüzden örgütlerin sistem üzerindeki etkisi hemen hemen hiç yok gibidir ya da ihmal edilebilir düzeydedir.

Sistemdeki birimlerin yani devletlerin arzuları varlıklarını devam ettirmek olabileceği gibi, tüm dünyayı fethederek tek başına kalmak da olabilir. Ancak varlığını devam ettirebilmek bir devletin en öncelikli hedefidir. (Waltz, 1979:92-3). Bu durum uluslararası sistemde devamlı olarak savaş ihtimalinin olması sonucunu doğurur. Diğer bir deyişle, savaş tehdidinin her an varolması, uluslararası sistemi, ulusal sistemlerden ayıran bir özelliktir (Waltz, 1986c:98).

Realizme göre, bu tür bir sistemde devletlerin temel amacı hayatta kalmaktır, ya da öyle olmak zorundadır. Bu sistemin anarşik yapısının bir sonucudur; çünkü bu sistemde devletler kendilerinden başka kimseye güvenemezler. Dolayısıyla, ancak kendi çıkarlarını düşünmek ve böylece de hayatta kalmak peşinde koşarlar. Bu da sonuçta devletlerin bencil ve çıkarıcı davranmalarına yol açar. Kendine yardım ilkesi devletlerin güçlerini artırmak ve güvenliklerini sağlamak için kullandıkları bir araçtır. Bu varsayım da neorealistleri klasik realistlerden ayıran önemli bir farklılıktır. Klasik realistlerde insanın doğasından ötürü güç hem bir araç hem de ulaşılması gereken bir amaç olabilirken, neorealistlerde sadece devletlerin güvenliğini sağlayacak bir araçtır.

2.1.2. Birimlerin Özellikleri

Uluslararası siyasi sistemin birimleri olarak devletlerin fonksiyon ve özellikleri temelde aynıdır. Anarşi, sistemdeki birimler arasındaki ilişkinin eşgüdümünü sağlar ve onları aynılaştırır. Anarşi devam ettiği müddetçe devletler birimler olarak kalacaklardır. Uluslararası yapı sadece birimlerin kapasitesinin farklılaşması yoluyla örgütlenme kurallarını değiştirerek veya geçersiz kılarak çeşitlenir.

Devletler asla yegâne uluslararası aktörler değildirler. Fakat yapılar bütün aktörlerle değil, sadece önemli olanlarıyla tanımlanırlar. Uluslararası siyasi sistem açısından ilk önce hangi birimlerin sistemin parçaları olduğuna karar verilmelidir (Waltz, 1979:93). Devletler dışındaki birimler kendi faaliyet çevrelerini kontrol etmede yetersizdirler. Çok uluslu şirketlerin ve devlet dışındaki aktörlerin sistemde düzenleme yapmaları öylesine zordur ki, asla devletlerin sahip olduğu nüfuza

ulaşamazlar. Ayrıca devletler uzun ömürlüdür ve bugüne kadar pek az devletin varlığı sona ermiştir. Halbuki uluslararası örgütlerin ve çok uluslu şirketlerin ömrü devletlerin yanında oldukça kısadır (Waltz, 1979:95).

Sistemin anarşik yapısının diğer bir sonucu da her devletin davranış olarak aynı olmasıdır. Devletler yerine getirdikleri fonksiyonlar açısından birbirinin aynısıdır. Bu açıdan Kosta Rika'dan Sovyetler Birliği'ne Gambiya'dan ABD'ye kadar devletler arasında bir fark yoktur. Devletler zenginlik, güç ve büyüklük bakımından oldukça farklıdır. Fakat bu farklılıklar onların fonksiyonlarından değil kapasitelerinden kaynaklanmaktadır (Waltz, 1979:96). Bunun doğal bir sonucu da, sistem değişikliğinin ancak sistemdeki güçlü devletlerin sayısındaki değişikliğe bağlı olmasıdır. Eğer tek bir güçlü devlet varsa hegemonik, iki tane varsa iki kutuplu, ikiden fazla ise de çok kutuplu bir sistemden söz edilebilir.

Devletler egemen birimlerdir. Ancak bu devletlerin her istediği şeyi yapabileceği anlamına gelmez. Egemen devletler nadiren kendilerini özgür hissederler. Bu açıdan egemen ve bağımlı olmak birbirleriyle çelişen koşullar değillerdir. Egemenlik bir devletin iç ve dış sorunlarla başetmede nasıl bir yöntem izleyeceğine karar verebilmesidir. Bu karar, diğer devletlerin yardımını almak olabileceği gibi başkalarına karşı yükümlülüklerini yerine getirmek için kendi özgürlüğünü kısıtlama şeklinde de olabilir. Devletler kendi stratejilerini geliştirip kendi yollarını çizebilirler. Sonuç olarak uluslararası sistem, herkesin hukuki olarak birbirine eşit olduğu ve işlevleri aynı olan birimlerden yani egemen devletlerden oluşmaktadır.

Uluslararası politikada devletin doğası savaş halidir. Ancak bu sürekli savaş çıkacağı anlamına gelmez. Her devlet kuvvet kullanıp kullanamayacağına ve savaş açıp açamayacağına sadece kendisi karar verebilir. Bu savaş hali, savaş çıkma olasılığına atıf yapmaktadır. Devletler arasında varolan anarşi yani hükümet eksikliği, şiddetin ortaya çıkma olasılığını doğurmaktadır. Yine de devletlerin kendi içinde gücü elde etmeleri ve korumaları, düzeni sağlamaları ve bir çeşit adalet sistemi kurmaları, devletler arasındaki savaştan daha kanlı olabilir. Bu yüzden iç ve dış meseleleri şiddetin kaynağına göre şekillendirmek doğru olmayacaktır. Aradaki temel fark, ulusal sistem kendi menfaatine göre hareket etme ilkesine dayanmıyorken, devletler kendi çıkarları için hareket ederler (Waltz, 1979:102-104).

Bu tür anarşik bir yapıya sahip olan uluslararası sistemin en önemli özelliklerinden biri de, devletlerin davranışlarının bir sonucu olan anarşik yapı, bir kez ortaya çıktıktan sonra devletlerden tamamen bağımsız, hatta devletler-üstü bir olgu haline gelmesidir. Devletler bu yapıyı değiştirmek için hiçbir şey yapamayacakları gibi, bu anarşik yapı devletlere nasıl davranacaklarını empoze eder bir hale gelir. Bunun sonucu olarak da devletler, bencil ve çıkarıcı bir kimlik ve dolayısıyla de rekabetçi bir dış politika benimsemek zorundadırlar.

2.1.3. Güç Dağılımı

Bu açıklamaların ışığında sorulacak önemli bir soru da şu olmaktadır: Eğer devletler hayatta kalmak için güçlerini arttırmak zorunda iseler, bunu sağlamak için ne yapmak zorundadırlar? Bu soru, neorealist teorinin diğer önemli bir hipotezi olan "güç dengesi"ni (*balance of power*) incelemeye sevk etmektedir.

Bütün uluslararası sistemler anarşik olduğu ve birimler işlevsel olarak birbirlerinden farklılaşmadığı için, sistem yapısının en önemli özelliği güç dağılımıdır. Bir sistemin yapısı, sistem içi birimlerin kapasitelerinin dağılımında meydana gelen değişimler sonucu değişmektedir. Sistemin yapısındaki bir değişiklik de sistem birimlerinin nasıl davranacağı hususundaki beklentileri değiştirir (Waltz, 1979:97).

Devletlerin güçleri birbirinden farklıdır. Güç, birimlerin kapasiteleri karşılaştırılarak hesaplanır. Kapasitelerin dağılımı birimlere atfedilmez. Aksine bu dağılım sistem çerçevesinde gerçekleşir. Uluslararası siyasi yapılar tanımlanırken sadece devletlerin kapasiteleri esas alınır. Yoksa devletlerin iç hukuki sistemleri, ideolojileri, alışkanlıkları vs. önemli değildir. Devletlerin kapasitelerinde meydana gelen değişim, sistemin değişimidir (Waltz, 1979:98).

Kutupların nasıl hesaplanacağı ve gücün nasıl ölçüleceği, yapıların farklılıklarının tanımlanmasına bağlıdır. Büyük güçler kapasitelerine göre değerlendirilirler. Sistem teorisi, yapıyı birimlerin kapasite dağılımlarına göre tanımlamaktadır. Kendine yardım ilkesi doğrultusunda hareket eden devletler, kendi çıkarlarına hizmet edebilmek için kapasitelerini bir bütün olarak kullanırlar. Ulusların iktisadi, askeri ve diğer kapasiteleri parçalanıp ayrı olarak hesaplanamaz. Derecelendirme; nüfusun ve toprağın büyüklüğüne, doğal kaynaklara, iktisadi

kapasiteye, askeri güce, siyasi istikrara ve rekabet gücüne bağlı olarak yapılmaktadır. Devletler diğerlerinin kapasitelerini, özellikle de zarar verme kabiliyetlerini hesaplamak için büyük bir zaman harcarlar. Farklı unsurlardan meydana gelen devletlerin kapasitesinin ölçümü ve karşılaştırması son derece zordur. Bu konuda yanlış tahmin yapılması da kuvvetle muhtemeldir (Waltz, 1979:131).

Devletlerin derecelendirilmesi, savaştaki başarılarının veya diğer gayretlerinin öngörüsüne dayanmaz. Devletleri kabaca kapasitelerine göre derecelendirebiliriz. Burada sınırın nereden çizileceği konusundaki belirsizlikler ve kıyaslama zorlukları vardır. Bütün bu zorluklara rağmen tarihi olarak, bir dönemde hangi büyük güçlerin bulunduğu konusunda genel bir uzlaşma mevcuttur. Ancak bazı ayrıntılarda anlaşmazlık söz konusudur. Zorluklar sadece büyük güçlerin hesaplanmasından değil, kutupların nasıl tanımlanacağı konusundaki karmaşıklıktan da kaynaklanmaktadır (Waltz, 1979:131).

Günümüz dünyasında 200'e yakın devletten oluşan geniş bir sistem bulunmaktadır. Ancak uluslar arasındaki eşitsizliğe bağlı olarak, önemli devletlerin sayısı azdır. 1648 Westphalia Antlaşması'ndan günümüze, en fazla sekiz büyük devlet barış içinde bir arada yaşamış veya üstünlük için mücadele etmiştir. Güçlülerin politikaları göz önünde bulundurulduğunda, uluslararası politika küçük rakamlı sistemlerle çalışma mantığına dayanmaktadır (Waltz, 1979:131).

Uluslararası sistemdeki güç dağılımının nasıl gerçekleştiğini anlayabilmek için Güç Dengesi Teorisi'ne bakmak gerekmektedir. Güç dengesi teorisi devletlerin bütüncül (*unitary*) aktörler olduğu varsayımıyla başlar. Buna göre devletleri kendini oluşturan yapıların ayrı ayrı incelenmesiyle değil, bunların tümünün ortaya çıkardığı bir kişi gibi algılamaktayız. Bu durum Waltz'un sistemik teorisinin bir sonucudur. Daha doğrusu, uluslararası politikanın analitik olarak daha kolay incelenmesini mümkün kılan da bu varsayımdır. Buna göre devletler uluslararası arenada tıpkı kişiler gibi davranmaktadır. Neorealist yaklaşım da bu varsayımına dayanarak analiz yapabilmektedir. Bu varsayım altında devletler asgari olarak varlıklarını devam ettirmeye ya da son tahlilde dünya hakimiyeti kurmaya çalışırlar. Devletler veya devletin adına hareket edenler bu amaçlarını gerçekleştirmek için ellerinde hazır bulunan araçları kullanırlar. Bu araçlar iki kategoride toplanabilir: İçsel çabalar (ekonomiyi güçlendirmek, askeri gücü arttırmak, daha akıllıca politikalar üretmek

vb.) ve dışsal çabalar (ittifaklar kurmak ya da mevcut olanları güçlendirmek veya karşı ittifakları zayıflatmak) (Waltz, 1986c:117).

Yukarıda adı geçen ikinci strateji, “güç dengesi” kavramı ile doğrudan ilgilidir. Eğer herkesin kendine yardım ettiği bir sistemde devletler kendilerine yardım edecek gücü bulamıyorlarsa sistemden silinip gideceklerdir. Bu durumun oluşabileceği korkusu devletleri güç dengesi kurmaya yönelik davranışta bulunmaya yöneltecektir. Burada unutulmaması gereken nokta, bu durumun devletlerin rasyonel davranacakları varsayımına dayanmasıdır. Akılda tutulması gereken diğer bir husus da, “güç dengesi” teorisinin devletlerin güçlerini bir araya getirerek ulaştıkları bir sonuç olmasıdır. Teoriye göre, güç dengesi devletlerin bazılarının ya da tümünün dengeleme politikası oluşturmak veya halihazırda oluşmuş olanı devam ettirmek ya da evrensel hegemonya kurmak amacıyla güçlerini bir araya getirme isteğinde bulunmaları gerekmektedir. Güç dengesi, bütün devletler bir denge kurmaya veya mevcut dengeyi korumaya çalışsa da evrensel bir hâkimiyet arzulasa da, eninde sonunda kurulur. Devletlerin amacı bir denge kurmaksa dengenin hedefi, içindeki çoğulculuğu ve ahengi bozmadan sistemin istikrarını korumaktır (Waltz, 1979:117-9).

Machiavelli’den beri çıkar ve zorunluluk-*hikmet-i hükümet* veya *raison d’etat*²- reelpolitığın temel unsurları olarak kalmıştır ve bu unsurlar Machiavelli’den Meinecke ve Morgentau’ya kadar değişmemiştir. Machiavelli’nin siyasetin doğası üzerine kurgulamaları ancak güç dengesi teorisi ile açıklanabilir (Waltz, 1979:117).

Güç dengesi teorisi, uluslararası politikanın en geniş kabul gören bir siyaset teorisidir. Bazıları güç dengesinin devletlerin güvenliğini ve dünya barışını teminat altına almanın en iyi yolu olduğuna inanmaktadır. Ancak eleştirenler de güç dengesi politikasının savaflara yol açarak devletlerin yıkımına sebep olduğunu iddia etmektedir (Waltz, 1979:117).

Güç dengesi teorisi, devletlerin çıkarları ve hareket saikleri hakkında varsayımlarda bulunur, onları açıklamaya çalışmaz. Sorulara genel ve temel cevaplar verir. Yoksa ayrıntılarla uğraşmaz. Devletlerin niçin farklı tepkiler verdiğini

² Devletlerin kendi çıkarlarına ulaşmak için kullandığı araçları meşru kıldığı görüşü. Diğer bir deyişle, amaca ulaşmak için her araç meşrudur yaklaşımı.

açıklayabilmek için, iç siyasi yapılarındaki farklılığın dış politikalarını nasıl etkilediğine bakmak gerekmektedir (Waltz, 1979:122).

Dengeleme, varlığını sürdürmek için bir strateji ve özerk hayat sahasını korumak için bir yoldur. Devletlerin varlıklarını sürdürmek için izledikleri iki strateji vardır. Birincisi dengeleme (*balancing*), ikincisi de güçlüden yana olma (*bandwagoning*) (Waltz,2000:38). Güçlüden yana olma dengelemeye göre daha az talep etmeyi ve daha çok ödüllendirmeyi gerektirmektedir. Devletler dengelemeye gücü yetmeyip sınırlı bir manevra alanları olduğunda güçlüden yana geçerler. Ancak ilk fırsatta da bu politikalarından vazgeçerler. Çünkü sistemin düzenleyici ilkesi güçlüden yana olma değil, dengelemedir. Devletlerin öncelikli kaygısı, güçlerini azamileştirmek değil, sistem içindeki konumlarını sağlamlaştırmaktır. Anarşik yapıda güvenlik ulaşılabilecek en son amaç olduğu için, devletler iki koalisyondan daha zayıf olana katılmayı tercih edeceklerdir. Bu varsayım, gücün değil güvenliğin ulaşılabilecek en son amaç olmasında yatmaktadır. Eğer devletler amaç olarak güçlerini arttırmayı istiyorlarsa bu durumda ortaya çıkan sonuç güç dengesi değil, dünya hegemonyası olacaktır. Bu durumda güç dengesi teorisinin işlemesi mümkün değildir (Waltz, 1979:126).

Dengeleme teorisi, standart bir davranış kalıbı olmaktan çok gerekli olduğu hallerde sistemde veya alt sistemlerde önemli devletlerin eğilimini göstermektedir. Bu konuda devletler farklı strateji izleyebilirler. Güçlü taraf kendilerini tehdit ettiği için ikincil devletler, eğer seçme şansları varsa zayıf tarafı destekler. Ancak bunun için zayıf olan koalisyonun yeterince caydırıcı güçte olması gerekmektedir. Diğer üzerinde durulması gereken bir nokta da iki koalisyondan zayıf olanının aradaki güç farkının daha da açılmasını önlemek için bir “önleyici vuruş” (*preemptive strike*) stratejisi benimseme ihtimalinin olmasıdır. Bu durumda orta ölçekli ya da daha zayıf devletler sisteme muhalif tarafta yer almak isteyeceklerdir; çünkü asıl varlıklarını tehdit eden güçlü taraftır. Zayıf ittifaka katılarak onu güçlendirmeye çalışmaları özünde kendi varlıklarını devam ettirme endişelerinin bir sonucudur. Zayıf tarafta hem kendileri daha iyi karşılanacak hem de katıldıkları tarafın caydırıcı güce ulaştığı varsayımı altında daha güvende olacaklardır.

Güç dengesi teorisi, rekabetçi bir uluslararası politika alanı tasvir etmektedir. Rekabetin etkileri sadece askeri alanla sınırlanamaz. Sistem içinde sosyalleşme-

meşrulaşma çabaları da ortaya çıkabilir. Güç dengesi teorisi ulaşılan dengenin sürekli korunmasını öngörmez, fakat denge bir şekilde bozulduğu zaman eninde sonunda tekrar düzeleceğini söyler (Waltz, 1979:127-8). Sadece iki büyük güçle güç dengesi sistemi istikrarsızdır. Sistemin sağlıklı işleyişi için dört büyük güç gereklidir. Sistemin işleyişini rahatlatmak ve dengeleyici olmak için beşinci büyük bir güç daha olursa, devletlerin manevra alanı oldukça genişler (Waltz, 1979:163).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, uluslararası siyasi sistem tek kutuplu hale gelmiştir. Soğuk Savaş boyunca ABD ve Sovyetler Birliği birbirlerini sınırlandırıyorlardı. Ancak şimdi ABD dünyada tek süper güç kaldı. Fakat uluslararası politika dengesiz güçten hoşlanmaz. Bu tür güç dengesizliklerinde bazı devletler kendi kuvvetlerini artırmaya çalışırlar ya da ittifaklar kurarak uluslararası güç dengesindeki dağılımı oluşturmaya çalışırlar (Waltz, 2000:27-8).

2.1.4. Neden Sistem Teorisi

Özellikle Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1990'lı yılların başından itibaren bu neorealist yaklaşım yoğun eleştirilere hedef olmuştur. Realizme son zamanlarda en köklü eleştiriler üç grubun (demokratik barış tezi, karşılıklı bağımlılık tezi, kurumsalcılık yaklaşımı) temsilcilerinden gelmiştir. Bu üç yaklaşımın eleştirileri cevaplandırılırken Soğuk Savaş sonrası dönemde niçin hâlâ realizmin temel varsayımlarının geçerli olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Özellikle Waltz'un geliştirdiği yapısalcı realizmin günümüz uluslararası sistemine ve dolayısıyla Kuzeydoğu Asya bölgesine uygunluğu ortaya çıkmış olacaktır.

Realizmi ve dolayısıyla neorealizmi eleştirenlerden ilki demokratik barış tezinin savunucularıdır (Waltz, 2000:9-13). Bu tez (teori değil), demokrasilerin demokrasilerle çatışamayacağını iddia etmektedir. Buna göre hükümetlerin yapısıyla uluslararası sistemin yapısı arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır ve siyasi yapı bazı savaş sebeplerini ortadan kaldırabilir.

Savaşın açıklanması, barışın koşullarının ortaya konmasından daha kolaydır. Kant, olağan devletin savaşan devlet olduğunu iddia etmektedir. Demokratik Barış Tezi, demokrasinin yayılmasının anarşiyi önleyeceğini belirtmektedir. Halbuki Kant, Siyasi Düzenin Kuralları (*Principles of the Political Order*) adlı kitabında devletin

ilk vazifesinin kendisini savunmak olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla savaştaki bir liberal demokrasi artık liberal bir demokrasi olarak adlandırılmaz.

Demokrasiler birbirleriyle barış içinde yaşayabilirler, ancak bütün devletler demokratik olsa bile, uluslararası politikanın yapısı anarşik kalacaktır. Uluslararası politikanın yapısı devletlerin iç değişikliklerinden etkilenmemektedir. 1914`de demokratik İngiltere ve Fransa yine demokratik Almanya ile savaşmıştır. O zaman Almanya`nın kendi iç çıkarlarına uygun olarak izlediği politika, İngiltere ve Rusya`yı tedirgin etmiştir.

Demokratik Barış Tezi`ne göre, demokratlar savaşı teşvik ediyorlar, çünkü barışın demokratik olmayan devletleri yenip demokrat yapmakla korunabileceğine inanıyorlar. Demokratik olmayan bir devletin varlığı da demokrasiler için tehdit olarak algılanıyor. Halbuki, demokrasinin yayılmasının beraberinde dünyadaki savaş oranında kesin bir azalma getireceği söylenemez. Eğer bütün dünyanın demokrasi için güvenli olduğu düşünülse bile, demokrasinin dünya için güvenli olup olmadığından şüphelenilebilir.

Barış, savaşın yüce bir gerekçesidir. Eğer barışın koşulları eksikse, bir ülke kuvvet yoluyla olsun olmasın o koşulları gerçekleştirmeye çalışacaktır. Barış, iç ve dış unsurlardaki hassas bir dengeye dayanmaktadır. ABD`nin 1980`lerin sonlarına doğru Nikaragua karasularını mayınlaması ve Panama müdahalesi, uluslararası hukukun şiddetli bir ihlâlidir. Eğer demokratik barış tezi doğruysa, yapısalcı realist teori yanlıştır.

Realizme ikinci bir eleştiri de karşılıklı bağımlılık tezinden gelmiştir (Waltz, 2000:13-7). Karşılıklı bağımlılık tezi demokrasi tezini desteklemektedir. Buna göre demokratik rejimlerin arasındaki ilişkiler ve dolayısıyla ticaret arttığı için birbirlerine daha bağımlı hale gelirler. Böylece devletler birbirleriyle olan hayati çıkarlarından dolayı aralarında savaşamayacaklardır. Bu da barışın korunmasını sağlayacaktır. Bunun sonucunda siyasi-askeri devlet ticari devletle, devletin gücü de piyasanın gücüyle yer değiştirecektir.

Ancak I. Dünya Savaşı`ndan önce Almanya ve İngiltere birbirlerinin en iyi ikinci ticari ortakları olmalarına rağmen kanlı bir savaşa girmekten kaçamadılar. Ayrıca Sovyet ekonomisi son derece merkezi bir şekilde planlanarak, cumhuriyetler birbirleriyle bağımlı hatta bütünleşmiş bir hale getirilmişlerdi. Sovyet

ekonomisindeki bu bütünleşmeye rağmen, cumhuriyetler birbirlerinden ayrıldılar. Aynı kaderi Yugoslavya da paylaştı. Sovyet Birliği ve Yugoslavya örneklerinde iç iktisadi çıkarlar devleti bir arada tutmaya yetmeyecek ölçüde zayıf bir gerekçe oluşturdu. Yani siyasi irade daima üstün ve öncelikliydi. Dolayısıyla iktisadi karşılıklı bağımlılığın bir sebep olmaktan çok sadece bir etki olduğu söylenebilir.

Ayrıca Keohane ve Nye'in belirttiği gibi devletler arasında asimetrik bir bağımlılık ilişkisi vardır. Nispi olarak bağımsız hareket edebilen devletler daha bağımlı olanlara göre güçlü bir konumdadırlar. Dolayısıyla karşılıklı bağımlılık taraflar arasında kaba bir eşitlik kurar. II. Dünya Savaşı sonrasındaki Amerikan dış politikası buna örnek olarak verilebilir. Bu dönemde ABD, üstün iktisadi kapasitesini kendi siyasi ve güvenlik çıkarlarını fazlaştırma yönünde kullanmıştır. Waltz'a göre karşılıklı bağımlılık, ABD tarafından uluslararası politikada zengin ve fakir arasındaki büyük uçurumu perdelemek için kullanılan bir ideolojidir.

Meksika'nın kaderi Wall Street'ten çok Vaşington'da belirlenmektedir. IMF'ye Almanya ve Japonya da büyük kaynak aktarmasına rağmen ABD'nin daha çok sözü geçmektedir. Uluslararası politikanın karakteri, ulusal karşılıklı bağımlılığın sıkı mı yoksa gevşek mi olduğunu belirlemektedir.

Üçüncü bir eleştiri de kurumsalcı yaklaşımdan gelmiştir (Waltz, 2000:18-26). Liberal Kurumsalcı yaklaşıma göre, örgütler devletlerin güvenliğini sağlama almada önemli bir rol oynamaktadırlar. Halbuki realistler, uluslararası kurumların devletler tarafından kurulup sınırlandırılan ve kısıtlı bağımsız bir etkiye sahip oluşumlar olduğuna inanmaktadırlar. Buna en güzel örnek NATO'dur. NATO sadece Soğuk Savaş sonrası ayakta kalmakla kalmamış, ayrıca kendine yeni üyeler alarak genişlemiştir ve daha da genişleme eğilimindedir. NATO ve Varşova Paktı eski usul askeri bir ittifaktan ziyade garanti anlaşmalarıydı. Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği kendi bloklarına güvenlik sağlıyorlardı.

Soğuk Savaş koşullarına göre kurulmuş NATO'nun devamı nasıl açıklanabilir? Kurumsalcılar, uluslararası politikanın yapısının değişmesine ve kuruluş amacı kaybolmasına rağmen NATO'nun devamını onun özerk ve güçlü yapısına bağlamaktadırlar. Derinlere kök salmış uluslararası bürokrasi bir örgütün devamını sağlayabilir, ama o örgütün kaderini devletler belirler.

Realistlere göre, NATO ittifakı kendi kuruluş amacını kaybetmiştir, ancak şimdi ABD'nin Avrupa'daki siyasi ve askeri çıkarlarına hizmet etmektedir. NATO'nun devamı ve yayılması bize Amerika'nın gücünün ve nüfuzunun çok taraflı teşekküller olarak kurumlar üzerinde ne derece etkili olduğunu göstermektedir. ABD'nin işlevini kaybetmiş böyle bir kurumu ayakta tutabilmesi, güçlü bir devletin kendi çıkarlarına hizmet etmek için kurumları nasıl kurup sonra da varlıklarını devam ettirdiklerini göstermektedir.

NATO'nun Amerikan askeri ve siyasi nüfuzunun Avrupa'da devam ettirilmesinde oynadığı rolü George Bush yönetimi anladı ve bu politikayı Clinton yönetimi de devam ettirdi. Fransa ve Almanya ise Avrupa savunma ve güvenlik stratejisinin Avrupa içinde geliştirilebileceğine inanıyorlardı.

Realizm, liberal kurumsalcı teorinin; uluslararası kurumların uluslararası çıkarlardan çok ulusal çıkarlara hizmet ettiği konusunda çelişkiye düştüğünü görmüştür. ABD sadece dünyanın en baskın gücü değil, aynı zamanda dünyanın liberal bir üstün gücüdür. Balkanlar ve Doğu Avrupa'daki demokratik olmayan ülkelerle uğraşmak niçin Avrupa'nın değil de ABD'nin görevidir ve niçin siyasi-iktisadi değil de askeri bir misyon tercih edilmiştir?

Realistlerin Soğuk Savaş sonrası NATO'nun misyonunun sona ereceği tahminindeki yanlışlık, realist teorinin kendisinden kaynaklanmamaktadır. Sadece realistler ABD'nin gücünü gözardı etmişlerdir. Yoksa yapısal değişimlerde yine devletlerin gücü belirleyici olmaktadır. Diğer taraftan realistler, kurumların güçlü veya zayıf olmasının, devletlerin niyetlerine bağlı olduğunu görmüşlerdir. Kurumsalcı teori, daha çok devletlerden kaynaklanan "sebeb-i hikmeti" kurumlara atfetmişlerdir.

Sovyetler Birliği kendi üyeleri için bir tehdit oluşturduğu sürece NATO, varlığını devam ettirmiştir. Ancak günümüzde NATO'nun devamı ve genişlemesi kurumdan kaynaklanmamakta, ABD istediği için olmaktadır. NATO'nun devamı aynı zamanda güç dengesi teorisinin ilginç bir yönünü oluşturmaktadır. Devletler arasındaki dengelenme kaçınılmazdır. Kurumsal işbirliğinin kökeni de devletlerin iradelerine dayanır. Uluslararası hukuka genelde uyulmaktadır. Ancak güçlü devletler istedikleri zaman uluslararası hukuku ihlâl ederler.

Uluslararası siyasetin yapısı devletler arasındaki işbirliğini sınırlandırır. Kendine yardım sisteminde, her birim kendi çıkarını korumak ve geliştirmek ve başkalarına karşı kendini korumak için gayret gösterir. Bir devlet muhtemel kazanımlarından diğer devletlerin daha fazla faydalanması endişesini taşır. Bu da uluslararası siyasi yapının devletler arasındaki işbirliğini sınırlandırmaktadır. Daha çok ithalât ve ihracat yapan devlet, başkalarına daha bağımlı devlettir (Waltz, 1979:105-6).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi demokrasi, karşılıklı bağımlılık veya uluslararası kurumlar sayesinde olmamıştır. Aksine Soğuk Savaş yapısalcı realizmin öngördüğü bir şekilde bitmiştir. Yani Soğuk Savaş II. Dünya Savaşı sonrası oluşan uluslararası politikanın yapısı içinde kurulmuş ve bu yapının tahammül ettiği ölçüde de devam etmiştir. Soğuk Savaş bitmiştir çünkü; iki kutuplu düzen sona ermiştir. Waltz'a göre, Soğuk Savaş sonrası bir geçiş dönemidir. Uluslararası politikanın yapısı Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından yeniden oluşmaktadır ve bir süre için tek kutuplu bir düzen hüküm sürecektir (Waltz, 2000:39).

Yapısal değişim, devletlerin davranışlarını ve karşılıklı ilişkilerini etkilemektedir. Yoksa uluslararası politikanın sürekliliğini etkilememektedir. Bunu uluslararası politikanın dönüşümü gerçekleştirmektedir. Dönüşüm, uluslararası sistemin kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden devletler tarafından yürütülememeye başladığı anı bekler.

Tüm bu gerekçelerle bu tezde elde edilen bulgular neorealist teorinin varsayımları ile açıklanmaya çalışılacaktır. Ancak yine de mevcut teorilerin kurduğu modellerin gerçek hayatla bire bir uyuşmadığı gözden kaçırılmamalıdır. Bu yüzden bazı yönleriyle bu çalışma realist paradigmanın dışına çıkıp diğer yaklaşımlara daha yakın bir hale gelebilir ya da hepsinin dışında kalabilir. Ancak bu tür sapmalar çalışmanın genel çerçevesini bozmayacaktır.

2.2. Yöntem

2.2.1. Kullanılan Yöntemler

Bu tez analitik bir çalışmanın ürünüdür. Çalışmanın temel varsayımları neorealist teorinin çerçevesi içerisinde ele alınmıştır. Bu tezin varsayımlarının

ispatında örnek olay (vaka) çalışması temel bir yöntem olarak kullanılmıştır. Bunun için Kuzeydoğu Asya bölge sistemi örnek olay olarak seçilmiştir. Kuzeydoğu Asya bölge sisteminin aktörleri arasında büyük güçler ABD, Japonya, Çin ve Rusya ile orta ölçekli güçler Kuzey ve Güney Kore bulunmaktadır. Bu çalışmada, tüm bu devletlerin birbirleriyle ve bölge sistemiyle karşılıklı etkileşiminin nasıl ve ne şekilde gerçekleştiği ele alınmıştır.

Çalışmada kullanılan verilerin büyük bir kısmı kitap, makale, gazete, resmi belge gibi kaynaklara dayanmaktadır. Devletlerin politikaları ile bölge ve dünya sistemi hakkında bir araştırma, genellikle soyut ve bol okumaya dayalı bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Bu yüzden farklı görüş ve değerlendirmelerin yer aldığı kaynaklara ulaşmak çalışmanın nesnelliği açısından hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada ilgili devlet politikalarını ortaya koyma adına her türlü alternatif bilgiye ulaşılmaya gayret edilmiştir. Çalışmada ağırlıklı olarak İngilizce kaynaklar kullanılmıştır. İngilizce kaynakların büyük bir kısmı Güney Kore ve ABD kütüphanelerinden toplanmıştır. Geriye kalan İngilizce kaynaklara internet vasıtasıyla ulaşılmıştır. Korece kaynaklar ise Güney Kore kütüphane ve kitapçılarından temin edilmiştir. Türkçe kaynaklar ise Türkiye’de toplanmıştır.

Bu çalışmada kısmen ve dolaylı olarak gözlem yöntemi de kullanılmıştır. Çalışmanın konusu oldukça soyut olduğu için doğrudan gözlem yöntemini kullanmak pek mümkün gözükmemektedir. Ancak bir ülke kamuoyunun bir politika konusundaki görüşünü öğrenme ve bir devletin iç ve dış politikada karar verme sürecinin dinamiklerini anlama açısından örnek olay olarak seçilen bölge veya ülkede bulunmanın faydası büyüktür. Bu açıdan araştırma süresince iki yıl boyunca Güney Kore’de çalışmalarda bulunulmuştur. Yine bölge ülkelerinden Japonya, Çin ve ABD kısa süreli olarak ziyaret edilmiştir. Ziyaret edilemeyen bölge ülkelerinden Rusya ve Kuzey Kore’yle ilgili veriler hakkında daha dikkatli bir değerlendirme yapmaya özen gösterilmiştir.

Bu çalışmanın temel çıkış noktası, Soğuk Savaş bittiği halde niçin Korelerin Almanyalar gibi birleşemediğidir. Buradan hareketle, “Kuzeydoğu Asya bölge sistemindeki çıkar çatışmaları ve devletlerin birbirlerine karşı uyguladıkları dengeleme stratejileri, Korelerin birleşmemesinin en önemli nedenidir.” önermesinde bulunabiliriz. Bu önermede Kuzeydoğu Asya’daki çıkar çatışmaları ile

dengeleme stratejileri bağımsız değişkenlerken, bunların sonucunda Korelerin birleşmemesi ise bağımlı değişkendir. Korelerin birleşmemesinin gerekçelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bölge devletlerinin ulusal çıkarlarının ve izledikleri dengeleme politikalarının biraz açılması gerekmektedir.

Waltz'a göre ulusal çıkar, devletin varlığını tehlikeye atabilecek riskleri en aza indirgeyecek bir şekilde planlanarak diplomatik ve askeri manevraların yapılması anlamına gelmektedir. En uygun devlet davranışı, devletin içinde bulunduğu koşullara göre hesaplanır. Bu aşamada her devlet kendi politikasını belirler. Büyük güçler de diğer devletlerin tepki göstermesine müsaade etmek durumundadırlar (Waltz, 1979:134). Bölge devletlerinin Kore Yarımadası'na yönelik ulusal çıkar tanımlamaları şu şekilde özetlenebilir:

ABD açısından, Kuzey Kore'deki komünist rejimin tasfiyesi ya da en azından elindeki nükleer ve kitle imha silah kapasitesinin sınırlandırılması en öncelikli ulusal çıkar hedefidir. Uzun dönemde ise, Çin'i ve gerekirse Rusya'yı dengeleyebilecek demokratik, serbest piyasa ekonomisine dayalı ve aynı zamanda müttefik birleşik bir Kore devletini arzulamaktadır. Ancak Güney Kore'deki Amerikan askeri varlığının tartışma konusu yapılacağı bir birleşme sürecine girilmesini de istememektedir. Bu yüzden ABD, bir takım teminatlar almadan birleşme sürecine girilmesine izin vermeyecektir. Hatta bu sürecin hep kendi kontrolünde yürütülmesine çalışacaktır.

Japonya açısından, kısa vadede Kuzey Kore'nin nükleer silahlarının tasfiyesi ve Pyongyang'ın dış dünyaya açılarak daha uyumlu ve ılımlı bir politika izlemesi, Tokyo'nun ulusal çıkarlarına hizmet edecektir. Ancak Tokyo, hemen yanı başında birleşik ve güçlü, aynı zamanda Japon aleyhtarı bir Kore istememektedir. Bu yüzden Korelerin tehdit oluşturmayacak bir şekilde ve bölünmüş olarak kalmaları Japonya'nın çıkarlarına uygundur.

Çin açısından Güney Kore, Japonya ve Tayvan'daki Amerikan askeri varlığı tedirginlik vericidir. Bu yüzden Kuzey Kore'nin Güney tarafından ilhak edilerek Amerikan askeri tehdidinin kendi kara sınırına kadar dayanmasını istememektedir. Bu yüzden Pekin, Pyongyang ile olan geleneksel dostane ilişkilerini korumaktadır. Ancak dünyadan tecrit edilmiş ve ekonomisi iflas etmiş bir Kuzey Kore'nin kendisine çok fazla yük olmasını da istememektedir. Pekin ayrıca Kuzey Kore

sınırında yaşayan Koreli azınlıktan dolayı, Korelerin birleşmesini de kendi iç istikrarı açısından sakıncalı bulmaktadır.

Rusya açısından, Pyongyang ile eskiden kalan dostane ilişkilerini canlı tutarak ve Seul ile de iktisadi ve siyasi açıdan yakınlaşarak Kore Yarımadası üzerinde inisiyatif sahibi olmak, Pasifik politikası açısından son derece önemlidir. Kore Yarımadası üzerinde etkili bir nüfuz kurup bunu ABD, Japonya ve Çin'i dengelemek için kullanmak Moskova'nın öncelikli hedefidir. Bu açıdan Moskova kendisinin müdahil olmadığı bir birleşme sürecine destek vermeyecektir.

Güney Kore açısından; demokratik ve serbest piyasa ekonomisine dayalı bir modele sahip birleşik bir Kore devleti kurmak öncelikli bir hedeftir. Seul'un aklında yatan esas birleşme modeli ise, tıpkı Batı Almanya'nın Doğu Almanya'yı ilhak ettiği gibi Kuzey Kore'yi ilhak etmektir.

Kuzey Kore açısından da sosyalist bir rejim altında Güney ile birleşmek uzun vadeli bir önceliktir. Pyongyang da Güney'i ilhaka dayalı bir birleşme politikasını ulusal çıkarının zirvesine oturtmuştur. Bu ilhak politikasını Kore Savaşı (1950-53) sırasında askeri açıdan uygulamış ancak bunun sonucunda savaş tüm bölge ülkelerinin ve hatta dünya devletlerinin karıştığı ve Kore topraklarında yürütülen küçük çaplı bir dünya savaşına dönüşmüştür. Kore Savaşı sonuçlarıyla birlikte o dönemdeki Doğu (komünist)-Batı (kapitalist) dengesini yansıtmaktaydı. Ancak o zamandan beri koşullar köklü bir şekilde değişmiş ve Kuzey her açıdan Güney Kore'nin gerisine düşmüştür. Bu da kısa vadede Pyongyang'ın ayakta kalma ve Güney tarafından ilhak edilmeme stratejisine dönüşmüştür. Siyasi açıdan da Moskova ve Pekin eskisi kadar destek olmadıkları için Pyongyang, Vaşington-Tokyo-Seul ittifakına karşı yalnız kalmıştır.

Konuyla ilgili önermememizin diğer bağımsız değişkeni de dengeleme stratejileriydi. 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın kesin olarak sona ermesi ile birlikte tüm dünyadaki denge bozuldu. İki kutuplu (ABD-SSCB) bir uluslararası sistemden tek kutuplu (ABD) bir sisteme geçildi. Bunun Kuzeydoğu Asya'ya yansımaları Rus nüfuzunun azalması ve Amerikan nüfuzunun artması şeklinde gerçekleşti. Bu da en başta Çin'i rahatsız etmiştir. Bölgedeki ve dünyadaki Amerikan ağırlığını dengeleme düşüncesi Pekin ve Moskova'yı "stratejik ortaklık" kurmaya kadar götürmüştür. Bu açıdan, eskisi kadar destek olmasalar da,

Kuzey Kore'nin ABD-Japonya-Güney Kore ittifakı tarafından sindirilmesine engel olmaya çalışmaktadırlar. Üstelik Rusya ve Çin, Seul ile de iyi ilişkiler kurarak Kore sorununda arabulucu olma konumuna yükselmişlerdir. ABD öncülüğünde gerçekleştirilebilecek olası bir Kuzey Kore askeri harekâtının en sert muhalifleri Çin ve Rusya olacaktır.

Diğer taraftan Çin ekonomisinin hızla büyümesi ve sahip olduğu nükleer silahlar ve devasa askeri kapasite Pekin'i orta ve uzun vadeli Amerikan ve Japon çıkarları açısından bir tehdit unsuru haline getirmiştir. Bu yüzden Tokyo ve Vaşington, Kore Yarımadası üzerindeki nüfuzlarını da kullanarak Pekin'in bölgede daha etkili bir hale gelmesini engellemeye çalışmaktadırlar. Bölge dengeleri kısa vadede çok fazla değişmemekle birlikte, uzun dönemde ağırlık yavaş yavaş Çin'e doğru kaymaktadır. Tokyo ve Vaşington bu yöndeki gidişi durdurmak için mevcut bölgesel dengelerin köklü bir şekilde değişimini engellemeye çalışmaktadırlar. Şimdilik Çin'in yanında yer alan Rusya'nın konumu ise bu dengelere bağlı olarak her an değişebilir. Bu açıdan Rusya'yı bölgedeki dengenin dengeleyicisi olan büyük güç olarak tanımlayabiliriz.

Büyük güçlerin bu denge oyunları içerisinde orta ölçekli güçler olan Seul ve Pyongyang, kendi nihai birleşme hedefleri doğrultusunda ulusal çıkarlarını azamileştirmeye çalışmaktadırlar. Ancak bölgedeki genel denge Korelerin birleşmesi lehine dönmediği müddetçe birleşme mümkün olmayacaktır. Zaten kurulu düzenin böyle bir birleşmeye Koreler açısından bile fırsat vermediği bir gerçektir.

2.2.2. Temel Varsayımlar

Bu çalışmanın Kore sorununu ilgilendiren dört temel varsayımı vardır. Bunlardan ilki, temel aktör olan devletler çıkarlarına göre hareket etmektedir. İkincisi ise, uluslararası sistemde dengeleme esastır. Bu ilk iki varsayım hakkında Kuzeydoğu Asya bölge sistemiyle bağlantılı olarak yukarıda yeterince ayrıntılı açıklama yapıldığı için, burada daha fazla üzerinde durulmayacaktır. Bu çalışmanın üçüncü varsayımı Kuzeydoğu Asya bölge sisteminin uluslararası sistemi de doğrudan etkilemekte olduğudur. Dördüncü varsayım ise Kuzeydoğu Asya'da Soğuk Savaş denge koşullarının halen devam ettiğidir.

Kuzeydoğu Asya'nın jeopolitik konumuna genel olarak bakıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: Bölgenin merkezinde yer alan Kore Yarımadası'nda Kuzey ve Güney olarak bölünmüş bulunan iki Kore devleti vardır. Kuzey Kore'nin karadan Çin ve Rusya ile sınırı bulunmaktadır. Hem Kuzey hem de özellikle Güney Kore denizden Japonya ile komşudur. Korelere komşu olan bu üç devletin tamamı aynı zamanda küresel ölçekte büyük güçlerdir. Buna bölge dışından, Pasifik'in öte yakasından müdahil olan ve Japonya ile Güney Kore'de askeri üsleri bulunan ABD de eklenince, Kuzeydoğu Asya'nın devlerin bir arada yaşadığı bir bölge olduğu görülecektir.

Kısacası ABD, Japonya, Çin ve Rusya Kuzeydoğu Asya'daki küresel ölçekteki güçlerdir. Bölgenin diğer iki devleti olan Kuzey ve Güney Koreler bölgesel (orta ölçekli) güçlerdir. Güney Kore dünya ekonomisinde hızla artan ağırlığı sayesinde, hem bölgede hem de uluslararası alanda varlığını giderek daha fazla hissettirmeye başlamıştır. Kuzey Kore ise içinde bulunduğu ekonomik yıkıma ve Soğuk Savaş sonrası dönemdeki ideolojik yalnızlığına rağmen, nükleer ve kitle imha silahlarını üretebilecek kapasite ve teknolojiye sahip olmasından dolayı bölgesel bir güç olarak nitelendirilmektedir. Ancak bölgenin en küçük ekonomisine ve en az nüfusuna (yaklaşık 25 milyon) sahip Kuzey Kore, bölgenin siyasi ve iktisadi açıdan en zayıf durumdaki ülkesi olarak göze çarpmaktadır. Kuzeydoğu Asya'da yerel çapta küçük bir devlet ise bulunmamaktadır.

Waltz'a göre, ABD dünyanın tek büyük gücü³ konumundadır. Geleceğin başat güçleri olmaya ve ABD'ye karşı dengeyi yeniden sağlayamaya aday ülkeler arasında Avrupa Birliği (Almanya-Fransa), Çin, Japonya ve biraz daha uzak bir gelecekte Rusya vardır (Waltz, 2000:30). Görüldüğü gibi dört süper güç adayından üçü Kuzeydoğu Asya ülkesidir.

AB'nin en büyük zaafı ancak üyelerin rızalarıyla hareket edebilmesidir. Bu da çok fazla maliyetli hareketlerde birliğin ani inisiyatif üstlenmesini mümkün

³ Waltz ABD'yi her ne kadar büyük güç olarak ifade etmekle yetinmişse de, bu çalışmada ABD'nin mevcut uluslararası sistemdeki öncelikli ve ayrıcalıklı konumunun daha iyi anlaşılabilmesi için hegemonik, başat, küresel ve süper güç tanımlamalarını da kullanmayı uygun gördük. Çünkü genel olarak büyük güç tanımlaması dünyadaki diğer büyük kapasiteli devletler için de kullanılabilir. Bu şekilde yüksek kapasiteli devletler olarak Almanya (Avrupa Birliği), Japonya, Çin ve Rusya'ya göre ABD'yi farklı konuma oturtmak mümkün olacaktır. Bu devletlerin hepsi büyük güçtür. Ancak sadece ABD hegemonik güçtür. Zira Waltz'a göre de Soğuk Savaş sonrası dönem geçici de olsa tek kutuplu bir düzendir. (S.Ç.)

kılmamaktadır. Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan kanlı savaşı Avrupa engelleyememiştir. Ayrıca Batı Avrupa ülkeleri Sovyet tehdidi altında yaşayan altı ya da dokuz devletken kendi dış ve savunma politikalarını yapamamışlardır. Bugün bile İngiltere, İtalya ve İspanya'nın başını çektiği bir grubun ABD ile her türlü konuda işbirliğine gitmeye hazır bir görüntü sergilemesi, AB'yi içeriden zayıflatan bir unsurdur. Bu şartlar altında AB'nin çok iddialı olması zor gözükmemektedir.

Modern tarih boyunca uluslararası politika hep Avrupa merkezli olmuştur. Ancak iki dünya savaşı Avrupa'nın bu üstünlüğünü sona erdirmiştir. Şimdi artık tek kutupluluktan çok kutupluluğa geçiş Avrupa'dan değil Asya'dan olacaktır. Çin ve Japonya'nın iç gelişmeleri ve dış etkileri her ikisinin de giderek büyük güç düzeyine çıktığını göstermektedir.

Bu çalışmanın ikinci varsayımı da Kuzeydoğu Asya'da Soğuk Savaş koşullarının devam ettiğidir. Bölgede halen II. Dünya Savaşı sonrası kurulmuş olan statüko genel olarak devam etmektedir. Bunun en büyük göstergesi, dünyadaki Soğuk Savaş biteli ve Almanlar birleşeli on yılı aşkın bir zaman geçmesine rağmen Korelerin halen birleşmemiş olmasıdır.

Ancak burada kastedilen statüko büyük güçler arasında kurulan dengedir. Yoksa Soğuk Savaş dönemindeki gibi ideolojik kaygılar günümüzde önemini büyük ölçüde kaybetmiştir. Sovyetler Birliği dağılmış ve yerine geçen halefi Rusya sosyalist sistemi tamamiyle terk etmiştir. Çin, siyaseten sosyalizm ile yönetilse de iktisadi açıdan kapitalist sisteme başarıyla entegre olmuştur. Kuzey Kore'de ise *Juche* ideolojisine gittikçe daha çok vurgu yapılmaya başlanmış ve kendine özgü özellikleri öne çıkaran güçlü bir Kuzey Kore milliyetçiliği kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu açıdan Soğuk Savaş dönemi ile sonrası arasındaki benzerlik büyük güçler arasında Kore bölünmüşlüğüne dayalı olarak kurulmuş stratejik dengenin devam etmesidir. Bölgedeki büyük güçler yeni bir bölgesel düzende sahip olmak istedikleri nüfuz alanları konusunda anlaşamadıkları için, eski statüko devam etmektedir.

Eğer bölgede yeni bir denge kurulacak olursa, bundan Çin ve Japonya'nın daha kârlı çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu iki devleti eski gücüne ulaştırmaya çalışan Rusya takip edebilir. Her halükârda şu an dünyanın tek süper gücü olan ABD'nin, bölgedeki ayrıcalıklı konumu sarsılacaktır. Bu yüzden Vaşington bölgede ortaya

çıkabilecek ani ve köklü değişimleri engellemeye çalışmaktadır. ABD'nin izlediği bu stratejisinin başarısı ulusal kapasitesine bağlıdır. Ancak sistem teorisine göre ABD'nin bölgede başka güç veya güçler tarafından dengelenmesi kaçınılmazdır. Çünkü sistemde dengelenme esastır. Ancak bu dengelenmenin ne zaman gerçekleşeceği henüz bilinmemektedir. Şimdilik dünyada olduğu gibi Kuzeydoğu Asya'da ABD'nin yürüttüğü tek kutuplu bir sistem vardır.

Kuzeydoğu Asya'da Soğuk Savaş döneminden kalma bir çok sorun halen çözümsüzlüğünü korumaktadır. Güvenlik açısından bölgedeki en büyük istikrarsızlık unsuru Kore Yarımadası'nın iki düşman devlet tarafından bölünmüş olmasıdır. Kuzey Kore'deki sosyalist rejim ve bu rejimin geliştirmekte olduğu nükleer ve kitle imha silahlarından dolayı Güney Kore, Japonya ve ABD büyük ölçüde tedirgin olmaktadır. Bu yüzden Kuzey Kore ile halen diplomatik ilişki kurmuş değildir. Kore Yarımadası'nın bir km karesine dünyanın herhangi bir yerinden daha çok asker düşmektedir. Kuzey Kore de Sovyetler Birliği/Rusya ve Çin'in Soğuk Savaş döneminde kendisine sağladıkları kayıtsız şartsız desteği çekmesinden sonra yalnız kalmış ve Güney Kore-Japonya-ABD ittifakına karşı varlığını sürdürme telaşına düşmüştür.

İkinci olarak Tayvan'ın geleceğine ilişkin politika farkları Çin ve ABD arasında gerginliğe yol açmaktadır. Her ne kadar Tayvan bir Kuzeydoğu Asya ülkesi değilse de ABD ve Çin arasında Tayvan yüzünden çıkan bir gerginlik bölgeye de yansımacaktır. Çin hükümeti, Güney Kore ve Japonya'daki Amerikan üslerinin sadece Kuzey Kore'ye karşı hazır bulundurulmadığının farkındadır.

Üçüncü olarak Japonya ve Rusya arasındaki Kuril Adaları sorunu II. Dünya Savaşı'ndan beri çözümsüzlüğünü korumaktadır. Bu sorun nihai bir çözüme kavuşturulmadan Moskova ve Tokyo arasındaki ikili ilişkilerin sağlıklı bir zemine oturması mümkün gözükmemektedir. Yine Japonya'nın Güney Kore ile Takeshima/Tokdo, Çin-Tayvan ile Senkaku/Diaoyu adaları sorunu vardır.

Kuzeydoğu Asya'daki bu tür ada sorunları taraf ülkelerdeki gerilimin zaman zaman tırmanmasına yol açsa da, hiçbir zaman için ikili ilişkileri tamamen belirleyici bir hale gelmemektedir. İlgili ülkeler egemenliği tartışmalı adalar konusundaki politikalarını çok dikkatli bir şekilde yürüterek bu tür sorunların bölge istikrarını tehdit eder bir hâl almasına izin vermemektedirler (Bong, 2002).

Uzun vadede ortaya çıkabilecek potansiyel bunalım alanları da mevcuttur. II. Dünya Savaşı öncesi sömürgeci geçmişinden dolayı Kore ve Çin kamuoylarında hâlâ ciddi bir Japonya aleyhtarlığı bulunmaktadır. Korelerin ve Çin'in uzun vadede en çok çekindikleri ülke Japonya'dır. Yine Çin'in Kuzey Kore sınırında yaşayan 2 milyon Koreli azınlık yüzünden Birleşik Kore ile Çin arasında bir gerilim oluşabilir.

Son olarak ABD, Çin, Rusya ve Japonya gibi büyük güçlerin küresel alandaki rekabetleri Kuzeydoğu Asya'nın siyasi ve ekonomik koşullarını yakından etkileyecektir. Diğer bir deyişle, bu dört büyük gücün doğrudan müdahil oldukları bir bölge olması dolayısıyla Kuzeydoğu Asya'nın siyasi konumu uluslararası sistemin de küçük bir kopyası olarak düşünülmelidir. Bu durumda ABD, Japonya, Çin ve Rusya'nın birbirlerine karşı geliştirdikleri politikalar geçmişte olduğu gibi gelecekte de uluslararası ilişkiler açısından çok önemli olacaktır.

3. KUZEYDOĞU ASYA BÖLGE SİSTEMİ VE KORE YARIMADASI

3.1. Bölge Sistemini Belirleyen Büyük Güçler

Kuzeydoğu Asya bölge sistemini şekillendiren dört büyük güç (ABD, Japonya, Rusya, Çin) bulunmaktadır. Bunlardan sadece ABD bölge devleti değildir. Ancak mevcut uluslararası sistemin hegemon devleti olması dolayısıyla ABD bölge gelişmelerinde en çok söz sahibi olan güçtür. Bu yüzden ABD'nin bölge ülkeleri arasında sayılmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır (C.S.Chang, 2000).

3.1.1. ABD: Başat Güç

3.1.1.1. Geçiş Dönemi (1991-1993)

Soğuk Savaş boyunca Kore Yarımadası Sovyetler Birliği ve ABD'nin rekabetine sahne olmuştu. Bu dönemde ABD-G. Kore ilişkilerinin yürütülmesi oldukça rahattı. Kore Yarımadası ve civarında oluşan iki üçlü, bir denge sağlamaktaydı. Moskova ve Pekin Pyongyang'ın yanında, Vaşington ve Tokyo Seul'ün yanında yer alıyorlardı. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte bu kuzey ve güney üçlüleri ortadan kayboldu ve bölgenin stratejik denkleminde köklü değişiklikler meydana geldi. Bu ortamda Çin ve Japonya da bölgedeki nüfuzunu artırmaya çalışırken, ABD, Çin ve Japonya'dan oluşan ve yükselişte olan başka bir üçlü devreye girmeye başlamıştır. Bu yüzden bölgedeki stratejik ve iktisadi sorunlar da G. Kore-ABD ilişkilerini etkilemeye başlamıştır. Yani Vaşington Kore politikasını oluştururken Japonya, Çin ve hatta Rusya'yı dikkate almak zorunda kalmıştır. Vaşington'un 1990'ların başından itibaren Rusya ve Çin'in önceliklerini ve sorunlarını görmezden gelerek takip ettiği politika yüzünden, Kore politikasına ilişkin olarak Moskova ve Pekin'i karşısına almış, bu da ABD'yi daha dengeli hareket etmeye sevk etmiştir (C.N.Kim, 2000a:1-3).

Güney Kore dünyanın onbirinci büyük ekonomisine sahip orta ölçekli bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Üstelik eski düşmanları Moskova ve Pekin'le hızla

ilişkilerini geliştirmiştir. Bu ortamda Seul, Vaşington için sadece stratejik bir müttefik olmaktan çıkıp ciddi bir ticari ortak hâline gelmiştir. İki ülke arasındaki üst ast ilişkisi de zamanla yerini daha eşit bir ilişki düzeyine bırakmıştır. Seul de ABD ile ikili ilişkilerini oluştururken güçlü komşuları Çin ve Japonya ile olan siyasi ve ekonomik ilişkilerini göz önünde bulundurmaya başlamıştır (C.N.Kim, 2000a:1-2).

Soğuk Savaş sonrası dönemde en fazla güç kaybına uğrayan ve yalnızlığa itilen devlet Kuzey Kore olmuştur. Pyongyang nükleer silah ve füze programına ilişkin olarak eski müttefikleri Pekin ve Moskova'dan bile destek alamamıştır. Bu açıdan istikrarsız bir Kuzey Kore, sadece Güney Kore ve buradaki Amerikan üsleri için değil, aynı zamanda Japonya, Çin ve hatta Rusya için bir tehdit oluşturabilir. ABD'nin genelde Kore politikası özelde de Kuzey Kore politikası dünyadaki genel stratejik çıkarları tarafından belirlenmektedir. Soğuk Savaş boyunca ABD'nin esas hedefi Kore Yarımadası'nda komünist yayılmayı durdurmaktır. 1990'lardan itibaren ABD'nin hedefi bölgedeki ve dünyadaki başat konumunu sürdürebilmek için Kuzey Kore'nin nükleer silah ve füze programının gelişimini engellemek olmuştur (C.N.Kim, 2000a:4).

Kore yarımadası dört büyük güç olan ABD, Japonya, Çin ve Rusya'nın ulusal çıkarlarının kesiştiği bir yerdir. Kuzeydoğu Asya'nın istikrarı da Kore Yarımadası'nda nasıl bir statüko oluşacağına bağlıdır. Mevcut ortamda ABD'nin geleneksel caydırıcılık ve çevreleme politikasını Kuzey Kore'ye karşı sürdürmeye gerek yoktur. Çünkü Pyongyang'ın arkasında Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi büyük güçler kalmamıştır. Her ne kadar Kuzey Kore'nin tutumunda temel bir değişiklik olmasa da Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Kuzeydoğu Asya'nın güvenlik çerçevesi kökünden değişmiştir. Devrim niteliğindeki bu tür değişiklikler ilk olarak Sovyet lideri Gorbachev'in Güney Kore Cumhurbaşkanı Roh Tae-Woo ile Haziran 1990'da buluşması ve arkasından Sovyetler Birliği'nin Kuzey Kore'ye dayalı tek yanlı bir politikadan ikili Kore politikasına geçmesiyle olmuştur. Bu gelişmeleri Kuzey ve Güney arasındaki başbakanlık düzeyindeki temaslar, Japon siyasetinin önde gelen isimlerinden Shin Kanemaru'nun Pyongyang ziyareti ve Çin-G. Kore ticari ilişkilerindeki gelişmeler takip etmiştir (Barry, 200:32-3).

K. Kore'nin iktisadi açıdan iflasın eşiğine gelmesi de Pyongyang'ın güç kapasitesini oldukça azaltmıştır. Bu durum Yarımada'daki dengeleri de

değiştirmiştir. Kore Savaşı'ndan sonra uzun yıllar Yarımada'daki askeri denge Kuzey lehine idi. Ancak Güney'in iktisadi alandaki ezici başarısı karşısında askeri dengeler de Kuzey aleyhine dönmeye başlamıştır. G. Kore GSMH'nin sadece yüzde 3,5'ini milli savunmaya ayırırken, K. Kore'nin güvenlik bütçesi GSMH'nin yüzde 25'ine ulaşmaktadır. Ancak aradaki muazzam iktisadi kalkınmışlık uçurumundan dolayı, K. Kore'nin askeri harcamalarının tutarı G. Kore'ninkilerin ancak yüzde 40'ına denk gelmektedir. K. Kore'nin askeri kapasitesindeki bu zayıflama, ekonomik zorluklar ile Sovyet askeri yardımlarının 1990'ların başında kesilmesinden kaynaklanmaktadır (C.N.Kim, 2000a:5).

Vaşington K. Kore'nin saldırgan söylemini ve tahriklerini de zayıflığın bir göstergesi olarak değerlendirmiştir. Bu amaçla K. Kore rejimini reforma ve dışa açılmaya teşvik edilmesi akılcı bir yaklaşım olarak gözükiyordu. Vaşington, yakınlaşma politikası sayesinde hem Kuzey-Güney diyalogunu teşvik etmeyi hem de Çin ve Japonya'yla birlikte bölgede bir işbirliği ortamı tesis etmeyi amaçlamaktaydı. Ancak Pyongyang'ın Seul'e karşı hem askeri hem de iktisadi alandaki kaybı telafi edebilmek için 1990'ların başında nükleer silahlar ve füze teknolojisi geliştirmeye öncelik vermesi, Vaşington'un tereddütlerini artırıyordu. Bu aşamada ABD 1994'e kadar olan dönemi yeni bir stratejinin hazırlık safhası olarak geçirmiştir.

Vaşington bu dönemde Pyongyang ile gerçekleştirilen bazı sınırlı temaslarla nabız yoklamayı tercih etmiştir. İki Kore arasında imzalanan tarihi Uzlaşma, Saldırmazlık Karşılıklı Mübadele ve İşbirliği Temel Anlaşması ve Nükleer Silahlardan Arınma Ortak Bildirgesi'nin yayımlanmasından bir ay sonra, ilk üst düzey ABD-K. Kore teması New York'ta gerçekleştirir. Ocak 1992'deki toplantıda Amerikan Dışişleri Müsteşarı Arnold Kanter ve Kore İşçi Partisi dış ilişkiler temsilcisi Kim Yong-Sun bir araya gelmiştir. Ancak K. Kore temsilcisi Kim, bu görüşmelerin tamamıyla karşılıklı bilgilendirme amaçlı olduğunu söylemiş ve üst düzey temasların devam etmeyeceğini belirtmiştir (Barry, 200:40).

3.1.1.2. Pyongyang ile Temkinli Yakınlaşma (1994-2001)

Soğuk Savaş sonrası yıllarda Clinton yönetiminin (1993-2001) temel hedefleri arasında dünya ekonomisinde Amerika'nın ticari çıkarları, demokrasi savunuculuğu ve insan haklarının korunması için askeri müdahaleler vardı. Bu

çerçeve de Amerika'nın Doğu Asya politikası da bölge pazarını ticarete açmak ve Kuzey Amerika ile Doğu Asya'nın iktisadi açıdan bütünleşmesini sağlamaktı. Fakat bir süre sonra ekonomik dış politika önceliği yerini bölgesel güvenlik kaygılarına bırakmıştır. 1994'te çıkan Kuzey Kore nükleer silahlar bunalımını ABD'nin ele alış tarzı buna bir örnektir. Bu açıdan Clinton'ın Kore politikası ekonomik dış politika ile güvenlik kaygıları arasında bir ikilem yaşamıştır. (Barry, 2000:32-3).

Clinton yönetimi Kuzey Kore'ye karşı daha ılımlı ve iki aşamalı bir yaklaşım benimsemiştir. İlk olarak Pyongyang'ı sınırlandıracak ve Pekin'in Pyongyang'a karşı daha dikkatli davranması temin edecek ve ABD, Japonya ve Güney Kore arasında ortak diplomatik bir yaklaşım benimsenecekti. İkinci aşamada ise Kuzey Kore ile yakınlaşılarak bu ülke reformlar yapmaya teşvik edilecekti. Pyongyang'ın Amerikan ekonomik yaptırımlarının kaldırılması yönündeki isteğini Vaşington bir koz olarak kullanmaktaydı (Armacost-Pyle, 2001:154).

Kuzey Kore'nin Yongbyon nükleer reaktöründe UAİK'nın denetimi olmaksızın yaptığı faaliyetler sonucunda Haziran 1994'te ABD ile arasında çok ciddi bir bunalım ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler sonucunda bölgenin hatta tüm dünyanın ilgisi Kuzey Kore'ye odaklanmıştır. Bu yüzden Pyongyang'ın dikkat çekmek için böyle bir bunalım yarattığı iddiaları ortaya atılmıştır. Buna göre Kuzey Kore'nin iç siyasi koşulları gerginliği tırmandırmasına yol açmıştır (Barry, 2000:40-41). Yeni lider adayı Kim Jong-İl babası Kim İl-Sung'un ölmekte olduğunu anlayıp ABD ile yapılacak köklü bir politika değişikliğini hızlandırmak istiyordu. Çünkü ancak efsane lider Kim İl-Sung baş düşman ABD ile böyle radikal işbirliğine gidebilirdi.

Bu durum Vaşington'u harekete geçirmiş ve Pyongyang'a karşı yaptırımlar uygulama veya anlaşma yoluna gitme konusunda bir tercihte bulunmaya zorlamıştır. ABD'nin bu krizdeki ilk tepkisi BM Güvenlik Konseyi vasıtasıyla Kuzey Kore'ye karşı yaptırım uygulamaya çalışmak şeklinde olmuştur. Diğer yandan ABD Savunma Bakanlığı Pentagon, nükleer silah yapımında kullanılacak hammaddenin yapımının engellenmesi amacıyla cruise füzeleri ve F-117 gizli savaş uçakları ile Yongbyon'daki tesisin bombalanmasının planlarını yapmaktaydı. Böyle bir hava saldırısı ise zayıflık çok yüksek bir savaşa yol açabilirdi. K. Kore'nin davranışlarının önceden yeterince kestirilemediği bir ortamda uygulanacak yaptırımların sonuçlarının öngörülmesi de mümkün değildi. Bu durum dışlama

politikasının başarı şansını azaltmaktaydı. Savaş tehlikesinin belirmesi Vaşington'un gerginliği azaltacak daha kapsamlı bir Kuzey Kore politikası benimsemesinin de önünü açmıştır (Barry, 200:41).

Bu sırada Ateşkes Anlaşması'nın imzalandığı 1953'ten bu yana Kore Yarımadası en ciddi savaş tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır. Oberdorfer'e göre 1994 bunalımında Kore'de savaş çıksaydı, ilk 90 günde muhtemelen ABD 52.000 kayıp, G. Kore 490.000 askeri kayıp ve yine K. Kore çok daha muazzam bir askeri ve sivil kayıp verecekti ve böyle bir savaş 61 milyar dolara mal olacaktı (R.M.Gong,1999:51). Tamamen tahmini verilere dayanarak yapılan bu tür hesaplamaların doğruluğunun ispatlanması son derece zordur; ancak olası bir savaşın muazzam maliyetini göstermesi açısından oldukça anlamlıdır. Bu yüzden ABD uzlaşma politikasını uygulamaya koymuştur.

Eski başkanlardan Jimmy Carter Haziran 1994'te aniden Pyongyang'ı ziyaret edip Kim İl-Sung'la görüşmesiyle savaş riski ortadan kalkmıştır. Yapılan müzakereler sonrasında Başkan Kim, ABD'nin hafif su reaktörleri inşa etmesi karşılığında nükleer programını dondurmaya ve G. Kore Cumhurbaşkanı Kim Yong-Sam'la buluşmayı kabul etmiştir. Carter Seul'e döndükten sonra Kim Young-Sam'a Kim İl-Sung'un zirve davetini iletmiştir. Kim Young-Sam G. Kore'nin iyi niyetini göstermek için bu daveti kabul edip hazırlıklara başlamıştı. Ancak belirlenen zirve tarihinden önce 8 Temmuz 1994'te Kim İl-Sung'un ani ölümüyle tarihi bir yakınlaşma teşebbüsü yarım kalmış oldu (Barry, 2000:43). Yine de Carter'ın Kuzey Kore ziyareti, Vaşington ve Pyongyang arasındaki ilişkileri silahsızlanma denetiminden zamanla daha olağan bir döneme geçiş için dönüm noktası olmuştur.

ABD ve K. Kore arasında devam eden görüşmeler Ekim 1994'te Mutabakat Metni'nin imzalanmasıyla sona ermiştir. Bu anlaşmaya göre, K. Kore grafit uyumlu reaktörlerini hafif su reaktörlerine dönüştürecek ve bunun için de destek alacaktı. Her iki taraf da siyasi ve iktisadi ilişkilerini tamamen normalleştireceklerdi. Ayrıca ABD ve K. Kore, Kore Yarımadası'nda barış ve istikrarın tesisi ve nükleer silahlardan arındırılması konusunda işbirliği yapacaklardı. Vaşington bu çerçevede bölgesel müttefikleri Japonya ve Güney Kore'yle danışma hâlinde iki proje daha gündeme getirmiştir. Bunlardan ilki Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü (KEGÖ), diğeri de dördü görüşmelerdir (C.N.Kim, 2000a:5-6).

ABD'nin K. Kore ile yakınlaşmasının gerekçeleri ve somut beklentileri şu şekilde oluşmuştur (C.N.Kim, 2000a:10): K. Kore'yi dışa açılmaya ve reforma ikna etmek, yarımada silahlı bir çatışmanın çıkmasını engellemek, Pyongyang'ın nükleer silahlara sahip olması ve geliştirmesi ile uzun menzilli füzelerini ihraç etmesini engellemek, Kuzey ve Güney'i uzlaştırıp yarımada kalıcı bir barışı tesis etmek.

ABD bu süreçte ekonomik yardım yapma ve uygulanan iktisadi yaptırımları kaldırma karşılığında Kuzey Kore'yi müzakere masasına çekmeye çalışmaktaydı. Bu açıdan ABD Kuzey Kore'ye yapılan insani yardımlarda etkili bir rol oynamaktaydı. 1997 yılı itibariyle uluslararası kuruluşlar aracılığıyla Kuzey Kore'ye 52 milyon dolarlık insani yardım, 5 milyar dolarlık ilaç yardımı yapılmıştır. İşin ilginç tarafı Kuzey Kore ABD'den en çok yardım alan Asya ülkesi hâline gelmiştir (C.N.Kim, 2000a:10).

Ancak oluşturulan bu olumlu havanın ikili ilişkilerde ani bir değişikliğe yol açtığı söylenemez. William Perry'nin Mayıs 1999'da Pyongyang'a yaptığı ve Kuzey Kore'nin iki numaralı adamı Kim Young-Nam'la görüştüğü inceleme gezisine kadar ikili diplomatik ilişkilerde önemli bir gelişme olmamıştır. Vaşington ve Pyongyang arasındaki ilişkilerin yeterince gelişmemesinin iç ve dış nedenleri vardır. 1994 seçimleri sonrasında Cumhuriyetçi ağırlıklı hale gelen Amerikan Kongresi, Kuzey Kore'nin niyeti hakkında bir takım çekincelere sahipti. 1995'teki ciddi gıda sıkıntısından sonra Kuzey Kore rejiminin daha fazla dayanamayacağı kanaati son derece yaygınlaşmıştı (Barry, 2000:43-44).

1994'ten sonra Kuzey Kore Yongbyon'daki nükleer tesislerin faaliyetlerini dondurdu. Fakat KEGÖ çerçevesinde vadedilen hafif su reaktörlerinin inşasında herhangi bir ilerleme olmadığı için Pyongyang uğradığı enerji kaybı için tazminat talep etmeye başlamıştı (Barry, 2000:45). Bu durum da Kuzey Kore'nin yeni bir adım atmasını engellemekteydi.

Bu dönemde Seul-Pyongyang ilişkilerinin bir türlü istenilen düzeye gelememesi de Vaşington'u frenleyen bir unsur olmuştur. Kuzey'in balistik füze denemeleri, K. Kore denizaltı ve gemilerinin G. Kore karasularını ihlâli, Pyongyang'ın doğrudan Seul ile temasa girmekten kaçınması ve yer altı nükleer tesislerinin inşası, iki Kore arasındaki ilişkilerin gelişmesine fırsat vermemiştir. Buna

rağmen Seul, Vaşington'un Pyongyang'la yakınlaşma politikasına destek olmuştur. Bu destek Kim Dae-Jung'un 1998'de uygulamaya koyduğu "gün ışığı politikası" ile kurumsal bir taban kazanmıştır. Cumhurbaşkanı Kim, ABD ve Japonya'nın K. Kore ile tek taraflı yakınlaşma politikalarına bile açıkça destek vermiştir (C.N.Kim, 2000a:6).

Kuzey Kore'nin Taepodong-1 füze denemesinin arefesinde füzeler, Doğu Asya'da en önemli güvenlik endişesi haline gelmiştir. Kuzey Kore'nin füze programı sadece Kore Yarımadası ve Kuzeydoğu Asya'da güvenliği tehdit edeceği için değil, bölgede silahlanma yarışına yol açacağı için son derece tehlikeliydi (H.Y.Yoon,1999:87). K. Kore'nin Ağustos 1998'de gerçekleştirdiği ve Japon hava sahasını ihlâl eden Taepodong-1 denemesi Japonya'da infiale sebep olmuş ve Tokyo KEGÖ'den çekilme tehdidinde bulunmuştur. Bu olay üzerine ABD Kongresi de Kuzey Kore'ye yönelik politikanın gözden geçirilmesini istemiştir (C.N.Kim, 2000a:7).

Pyongyang'ın Alaska ve Hawai'yi de menzili içine alabilen daha gelişmiş bir füze denemesi yapabileceği konusundaki haberler de bölgedeki gerginliği daha da tırmandırmıştır. Üstelik bu füzenin daha hafif modelleri de Phoenix-Arizona, Madison-Wisconsin'i içine alan Amerika'nın batı ve orta kesimlerini vurabilecektir. Kuzey Kore 10-15 yıl içerisinde de füzelere kimyasal, biyolojik ve nükleer savaş başlığı monte edebilecek kıtalararası menzil kapasitesine ulaşabilecek durumdaydı. Clinton yönetimi yeni bir füze denemesinin William Perry'nin hazırladığı "kapsamlı yardım paketi"ni de içeren Kore barışı konusundaki çabaları tehlikeye atacağı hususunda Kuzey Kore'yi uyarmıştır. ABD topraklarını da menzili içine alan Taepodong-2 füzesinin denemesi başarıya ulaşırsa, ilk defa bir "haydut devlet" (*rogue state*) Amerikan topraklarını kitle imha silahlarıyla vurma kapasitesine erişmiş olacaktı (H.Y.Yoon,1999:88-91).

Karşı bir tedbir olarak ABD, açlık çekmekte olan Kuzey'e yapmakta olduğu gıda, yakıt ve gübre yardımını kesmeyi düşünmüştür. Kuzey Kore sadece 1998 yılı içerisinde 500 milyon ila 600 milyon dolar civarında dış yardım almıştır. Vaşington ayrıca Kuzey Kore'yi caydırmak için bölgeye TMD (*the theater missile defense*) sistemini yerleştirmeyi gündeme almıştır (H.Y.Yoon,1999:92). Uzlaşmayı teşvik edici bir adım olarak da ABD, Kongre'nin onayına sunulmaksızın Kuzey Kore'ye

karşı bir dizi ekonomik yardım paketini uygulamayı düşünmüştür. ABD Savunma Bakanı William Cohen eğer Kuzey Kore uzun menzilli füze programından vazgeçerse, sadece Güney Kore, Japonya ve ABD ile ilişkilerini iyileştirmekle kalmayıp aynı zamanda bazı ekonomik ve diplomatik inisiyatifler üstlenerek uluslararası toplumda kendisine saygın bir yer elde edebileceğini belirtmiştir.

Kuzey Kore Dışişleri Bakan Yardımcısı Kim Gye-Kwan, eğer ABD karşılıklılık esasına dayalı bir politika izlerse füze denemelerinden vazgeçebileceklerini ifade etmiştir (H.Y.Yoon,1999:93). Kuzey Kore ayrıca füze müzakeresiyle kendisine uygulanmakta olan mevcut yaptırımları kaldırma ve yabancı yatırım ve ekonomik yardımlar konusunda bir takım teminatlar alma konusunda ısrarcı davranmıştır.

Başkan Clinton da yeni Kuzey Kore politikasının uygulanmasını William Perry'e bırakmıştır. Perry'nin mevcut Pyongyang politikasını değerlendirmesi Eylül 1999'a kadar sürmüştür. Perry, K. Kore'nin füze ve nükleer silahların geliştirilmesi, konuşlandırılması ve ihracıyla ilgili güvenlik konularında işbirliği yapması halinde uygulanabilecek politikaları ABD-G. Kore ortak çıkarlarını da göz önünde bulundurarak bir paket hazırlamıştır. Kongre'ye sunulan bu rapora göre, Kore Yarımadası'ndaki Soğuk Savaş koşullarını ortadan kaldırmak için öncelikle Pyongyang'a uygulanan iktisadi yaptırımlar aşamalı olarak kaldırılacaktı. Eğer Pyongyang kitle imha silahlarını üretme programından vazgeçerse, Kuzey Kore diplomatik olarak da tanınacaktı. Perry raporu Tokyo ve Seul'le yakın temas halinde hazırlanmıştı. Bu arada, Japon Meclisi Diet'in ABD-Japonya Savunma İşbirliği İlkesi'ni Mayıs 1999'da onaylaması, ABD'nin caydırıcılığını ve Japonya'nın sürekli desteğini perçinlemiş oluyordu (Armacost-Pyle, 2001:154). Perry ayrıca Vaşington, Tokyo ve Seul'ün Kuzey Kore politikaları arasında eşgüdümü de sağlayarak önemli bir stratejik adım atmıştır (Barry, 2000:43).

Yürütülen uzun bir müzakere sürecinden sonra Eylül 1999'da ABD ve Kuzey Kore arasında Berlin Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre, Vaşington K. Kore'ye karşı uyguladığı iktisadi yaptırımları kaldıracak, Pyongyang da ilişkilerin gelişmesi doğrultusunda devam eden müzakereler sırasında her türlü uzun menzilli füze denemesini donduracaktı. Müzakereler sırasında Vaşington'un somut talepleri arasında, Kuzey Kore'nin nükleer programından vazgeçtiğinin tam ve güvenilir bir

şekilde doğrulanması; Füze Teknolojisi Denetleme Rejimi'nin ölçüleri dışında füzelerin yapımının, denenmesinin ve konuşlandırılmasının kesin bir şekilde durdurulması; bu tür füze, teçhizat ve teknolojisinin kesinlikle sona erdirilmesiydi. Bu anlaşmanın imzalandığı eylül ayı içerisinde Başkan Clinton, K. Kore'ye karşı yarım asırdır uygulanan ticaret, seyahat ve bankacılık işlemleri yapma yasağını kısmen kaldırmıştır. Dışişleri Bakanı Mandeleine Albright, iki ülke ilişkilerinin uzun vadeli istikrara kavuştuğunu ve Kore Yarımadası'ndaki uzlaşma için gelişmelerin iyi yönde seyrettiğini açıklamıştır (C.N.Kim, 2000a:7; Armacost-Pyle, 2001:155).

G. Kore gün ışığı politikası doğrultusunda Amerika'nın bu yeni girişimini olumlu karşılamıştır (C.N.Kim, 2000a:7). ABD'nin Pyongyang ile ilişkilerini geliştirme süreci, 2000 yılında gerçekleştirilen Kuzey-Güney devlet başkanları zirvesinin toplanmasında önemli bir katkı sağlamıştır (Barry, 2000:45).

Pyongyang'ın ekonomik ambargonun tamamen kaldırılması ve diplomatik ilişki kurmak için Vaşington ile ilişkileri geliştirmek yönündeki ısrarcı tavrı, son dönemde ABD'nin Kuzey Kore üzerindeki nüfuzunun artmasına da yol açmıştır. Amerikanın bu doğrultuda atacağı her adım Pyongyang'ın belirlediği politikalar üzerinde çok etkili olacaktır. Clinton yönetimin son zamanlarında Amerikan Dışişleri Bakanı Mandeleine Albright'ın Kasım 2000'deki Pyongyang ziyareti, bu yönde atılmış çok önemli bir adımdı. Albright Pyongyang ziyaretinden hemen sonra Seul'e uğrayıp görüşmelerin sonucu hakkında Kim Dae-Jung'a bilgi vermişti (Scalapino, 2001:119-20).

Bu ziyaretten bir ay önce, Ekim 2000'de Kuzey Kore Mareşal Yardımcısı Jo Myong Rok Vaşington'u ziyaret ederek Dışişleri Bakanı Albright'la görüşmüş ve burada Başkan Clinton'ın görevinden ayrılmadan önce yapmayı düşündüğü Pyongyang ziyareti de ele alınmıştır (Hisahiko, 2001:29). Başkan Clinton'ın planlanan Pyongyang ziyareti ise görev süresinin dolmak üzere olmasından dolayı akim kalmıştır. Amerikan başkanının Kuzey Kore'ye ilk defa bir ziyaret gerçekleştirmesi, iki ülke ilişkilerinin tamamen normalleştirilmesi adına çok önemli bir adım olabilirdi.

Bill Clinton ve Kim Dae-Jung yönetimleri arasında Kuzey Kore'ye karşı uzlaşmacı politikalar izleme yönünden Vaşington ve Seul arasında ciddi bir uyumsuzluk çıkmazken, 2000 yılı sonunda ABD'de muhafazakâr Cumhuriyetçi aday

George W. Bush'un başkanlığa seçilmesi, iki başkent arasındaki bu uyumun bozulabileceğinin bir habercisiydi. Nitekim Bush'un güvenlik ekibinde pek çok şahin isim yer almaktaydı. Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice, Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Armitage, Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz şahin politikalarıyla öne çıkmaktaydı (M.W.Lee, 2002:168).

Ocak 2001'de iktidarı devralan Başkan Bush Kuzey Kore'ye yönelik politika değişikliğinin işaretlerini hemen vermiştir. Her ne kadar Dışişleri Bakanı Colin Powell ilk önce Clinton'un Kuzey Kore politikasını izleyeceklerini açıklamışsa da, Mart 2001'de verdiği bir başka beyanatta Kuzey Kore'yi bir tehdit olarak nitelmiştir. Başkan Bush'un Ocak 2002'de yaptığı halka sesleniş konuşmasında İran ve Irak'la birlikte Kuzey Kore'yi şer eksenini içerisinde sayması Vaşington ve Pyongyang arasındaki ilişkilerde geçmişe dönüldüğünün habercisidir (M.W.Lee, 2002:170).

3.1.1.3. Seul ile Yol Ayrımı

ABD ile G. Kore'nin ilişkileri, bir süper güçle orta ölçekli bölgesel bir gücün ilişkilerine benzemektedir. ABD ile G. Kore'nin K. Kore politikasını farklı saikler belirlemektedir. Seul uzlaşma, işbirliği ve Pyongyang ile ilişkileri geliştirmeye önem verirken, Vaşington tüm önceliğini bölgedeki güvenlik boyutuna indirgemiş durumdadır. Diğer bir deyişle, Seul önceliğini birleşmeye verirken, Vaşington için önemli olan Yarımada'daki istikrar ve statükodur. Bu açıdan ABD açısından istikrarın anlamı bölünmüşlüğün devamı olarak da algılanabilir. Seul ve Vaşington'un ulusal çıkarları da birbir örtüşmemektedir. Tek süper güç olarak kalan ABD, Asya-Pasifik bölgesinin kitle imha silahlarından arınması ve bölgede barış ve istikrarın sağlanması için uğraşmaktadır. G. Kore ise hâlen K. Kore'den konvansiyonel askeri tehdit algılamaktadır. ABD, Kuzey-Güney diyalogunu Pyongyang ile ilişkilerin normalleşmesinin esası kabul etmektedir. Fakat diğer taraftan Kuzey'in Güney ile temasa geçmeyi reddettiği dönemlerde dahi Kuzey Kore ile müzakereleri devam ettirmiştir (C.N.Kim, 2000a:9).

İki ülkenin Kuzey Kore politikasındaki stratejik yaklaşım farklılıkları 1994 krizi döneminde iyice belirginleşmiştir. Vaşington temel ilke olan karşılıklı danışma

kuralını çiğneyerek Seul'le önceden bilgi vermeksizin Pyongyang ile müzakere masasına oturmuş ve bir anlaşma imzalamıştır. Kim Young-Sam hükümeti, Mutabakat Metni çerçevesinde oluşturulan KEGÖ'nün yükümlülüklerini üstlenmek durumunda kalmıştır. Sonraki Kim Dae-Jung hükümeti zamanında Seul ve Vaşington arasındaki işbirliği ve politika eşgüdümü artsa da, ABD'ye duyulan güven sarsılmıştır (Ktoch, 2000:137).

Berlin Anlaşması gibi girişimler sayesinde ABD-K. Kore ilişkileri biraz gelişme göstermiş, Güney ve Kuzey arasındaki karşılıklı özel temaslar artmış olsa da, Seul Vaşington'un niyetlerinden kuşku duymaktaydı. Bu, Vaşington'un Kore'nin bölünmüşlüğü kalıcı kılacak "iki Kore" politikası benimsediği şüphesine dayanmaktaydı. 1994'te ABD ve K. Kore arasında imzalanan Mutabakat Metni'nden 2000 yılındaki zirveye kadar Pyongyang, Seul ile yakınlaşmak için ciddi hiçbir gayret göstermemişti. Dörtlü Görüşmelerin ilk altı oturumunda kayda değer bir ilerleme olmamıştır. Bu durum Seul tarafından Pyongyang'ın G. Kore ile temas girmekten kaçınırken önceliği ABD ve Japonya'ya verdiği şeklinde yorumlanmıştır (C.N.Kim, 2000a:8-9). Bu görüşe göre, Pyongyang Vaşington ve Tokyo ile ilişkilerini normalleştirdikten sonra Seul ile müzakerelere giriştiği vakit daha güçlü bir konuma gelecekti.

Bu arada ABD ve G. Kore arasında demokratikleşme ve insan haklarıyla ilgili bir çok sorun ortadan kalkarak ikili ilişkilerde gündemden büyük ölçüde düşmüştür. 1987'den beri yapılan doğrudan cumhurbaşkanlığı seçimleri ve en son muhalif lider Kim Dae-Jung'un 1997'de cumhurbaşkanı seçilmesi bu süreçte etkili olmuştur (Ktoch, 2000:138).

Güney Kore'deki Amerikan askeri varlığını düzenleyen Kore'deki Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması'nın (KKSA) gözden geçirilerek Japonya ve NATO üyesi ülkeler düzeyine getirilmesi talepleri ikili ilişkilerde diğer bir sorundur. Bu aşamada Amerikan kuvvetlerinin Kore Savaşı sırasında sivil hedeflere yönelik olarak yaptığı saldırılar sık sık kamuoyunun gündemine gelmektedir. Buradaki en önemli husus, Kore-Amerikan güvenlik ilişkilerin ittifak yetki ve maliyet paylaşımının eşit düzeye gelmesi halinde, güvenlik ve siyasi çıkarlarla ilgili olarak diğer bölge devletleriyle olan yaklaşım farklarının daha fazla gündeme geleceğidir (Ktoch, 2000:139).

İki ülke arasında diğerk bir tartışmalu konu dış ticaretle ilgilidir. APEC'in serbest ve açık ticaret ilkelerini dzenleyen Bogor Beyannamesi, 2010 yılına kadar ABD, Japonya ve Kanada gibi gelişmiş ülkelerin, 2020 yılına kadar G. Kore gibi gelişmekte olan ekonomilerin bu tarife sistemini benimsemesini öngörmektedir. Sadece 1999 yılında yaklaşık 15 milyar dolarlık dış ticaret açığı veren ABD'nin, Őeffaflık ve iyileştirme gibi konuları yüksek oranda korunan bir pazar olarak G. Kore ile ikili ilişkilerin ana maddesi haline getirmiştir. Vaşington'un adil olmayan pazar girişleri ve dampinge karşı bir tedbir olarak koyduğu Süper 301 yaptırımlarının hedeflerinden biri de G. Kore olmuştur. 1999'da yapılan DT Binyıl Raundu'nun esas gündem maddesi zirai ihracın sübvansiyonu, ithalat kısıtlamaları ve anti-dumping önlemler teşkil etmektedir. Bu gelişmeler Kore kamuoyuna ABD'nin Kore'nin iktisadi egemenliğine göz diktiği şeklinde yorumlanmaktadır. İktisadi alandaki ilişkilerin gelecekte daha da gerginleşmesi iki ülke arasındaki siyasi ilişkilere ve güvenlik bağlarına tesir edebilir ve bu da Kore Yarımadası'ndaki dengelerin değişmesine yol açabilir (Kotch, 2000:140-1).

Son yıllarda ABD ve G. Kore'nin bölge politikalarında öncelikleri açısından bazı temel farklılıklar ortaya çıkmıştır. ABD-Japonya güvenlik ereve antlaşmasının yenilenmesi, Kuzey Kore'ye karşı oluşturulan Amerikan-Japon theater füze savunma sistemlerine Seul'un de katılımı, Rusya'nın G. Kore'ye silah satışı gibi konuların her biri iki ülke arasında pürüzler çıkarmaktadır. Ayrıca bu tür gelişmelerde ABD'nin tek taraflı bölge politikalarını geçersiz kılmaya çalışan Çin ve Rusya'nın etkisi görülmektedir (Kotch, 2000:142).

Ancak Seul, bölgesel işbirliği projesini uygulamada bir ikilemele karşı karşıyadır. Bir taraftan, kendi askeri kapasitesinin güvenlik çıkarlarını karşılamada yetersiz kaldığı durumlarda Amerikan güvenlik Şemsiyesinden yararlanmaktadır. Çünkü nükleer silaha sahip olma kapasitesi ile orta menzilli füze sistemlerinde Pyongyang Seul'e üstünlük sağlamaktadır. Diğer taraftan Seul, kendisini Amerikan güvenlik politikasının maliyetlerine bağlı kalmaktan kurtararak G. Kore'nin daha dar tanımlı önceliklerine göre bağımsız hareket etmeye çalışmaktadır (Kotch, 2000:144-5).

ABD açısından Tokyo ve Seul ile olan ikili ittifak ilişkilerinin geliştirilmesi, geniş kapsamlı bölgesel güvenlik sisteminden daha önemlidir. Vaşington açısından

bölgesel işbirliği ve bütünleşmeden çok, güç dengesi yaklaşımı esastır. Aksine G. Kore'nin yaklaşımı Kuzey Politikası sayesinde kıtadaki komşuları Çin ve Rusya ile de yakınlaşmaktır. Seul eski hasımları Pekin ve Moskova ile siyasi ve iktisadi ilişkilerini uzun vadeli olarak büyük bir titizlikle geliştirmektedir. Muhtemel güvenlik ortakları olarak Rusya ve Çin, bölgesel gerginlikleri azaltacak yeni bir güvenlik yapısı için son derece önemlidirler. Seul'ün bu yaklaşımı ise K. Kore'den gelebilecek tehdide odaklanmış kısa vadeli Amerikan ve bir ölçüde Japon stratejileri ile çelişmektedir. Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung bu bölgesel yapılanma projesinin iktisadi ayağını da oluşturmuş olmak için 1999 Aralık ayında Manila'da toplanan ASEAN zirvesinde Çin, Japonya ve G. Kore'den müteşekkil bir Doğu Asya grubu oluşturulmasını teklif etmiştir (Kotch, 2000:144).

Açıkçası Seul, Kuzey Kore füze tehdidine ve Tayvan'ın statüsüne endeksli ABD'nin bölge politikasına kendisini hapsedmek istememektedir. G. Kore, ABD ile ilişkilerden daha geniş kapsamlı ve daha derin bir işbirliği ortamını Çin ile tesis etmiş durumdadır. Aynı şekilde Rusya da siyasi ve iktisadi bölgesel işbirliği alanında en azından kâğıt üzerinde ABD'den daha fazla vaatte bulunmaktadır. Ayrıca hem G. Kore hem de Rusya Kuzeydoğu Asya bölgesel güvenlik sistemi projesini desteklemektedirler (Kotch, 2000:145).

Diğer taraftan yürütülmekte olan Dörtlü Müzakereler Çin-ABD stratejik rekabetinin gölgesinde kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. ABD açısından Çin gelecekteki hegemon olarak mutlaka sınırlandırılmalıdır. Çin, açısında tek süper güç ABD'nin tek taraflı tasarrufları mutlaka durdurulmalıdır. Çin'le ABD'nin rekabeti nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, Seul ve Vaşington arasındaki esas farklılık K. Kore politikasına yönelik olarak oluşmaktadır. Örneğin ABD-Japonya güvenlik antlaşmasının yenilenmesi gündeme geldiğinde Çin ve G. Kore, böyle bir girişimin Japonya'nın bölgedeki nüfuzunu artıracaklarını düşünerek karşı çıkmışlardır. Her ikisi de ABD'nin Japonya'ya bölge güvenlik sisteminde öncü bir rol vermesinin Japon militarizmini hortlatacağını düşünmektedirler. Seul, Japon askeri kapasitesinin artmasını, K. Kore rejiminden gelen tehditlerden daha tehlikeli görmektedir (Kotch, 2000:147).

Kuzey ile yakınlaşma konusunda Seul'un artan ağırlığı bariz bir şekilde göze çarpmaktadır. Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un yakınlaşma politikası ile bölgedeki

Soğuk Savaş döneminden kalma siyasi yapının tasfiyesi hedeflenmekte ve işbirliğine dayalı yeni bir bölgesel sistem öngörülmektedir. ABD ise güvenlik eksenli ve güç dengesi esasına dayalı bir politika izlemektedir. Bu aşamada Seul, daha ileri adımlar atması için Vaşington'u teşvik etmektedir. Haziran 2000'deki Kuzey-Güney zirvesinin Seul ve Pyongyang'ın kendi sorunlarını kendilerinin çözebileceğinin açık bir göstergesi olmuştur. Bu açıdan dört büyük devlet, Kore sorununun çözümünü Korelilere bırakmalıdırlar. Bu aşamada iki Kore, sorunun çözümünde öncü rol oynamalı ve diğer dört güç de meselenin çözümü için yardım ve destek sağlamalıdır (Barry, 2000:45-6).

Seul bölge dışındaki üçüncü ülkeler nezdinde de diplomatik girişimlerde bulunarak aktif bir orta ölçekli güç olduğunu göstermektedir. 1999 yılındaki İstanbul'daki AGİT zirvesinde G. Kore Dışişleri Bakanı Hong'un yaptığı temaslar ve Mısır'ı da kapsayan Ortadoğu turu, yine 2000 yılı Asya-Avrupa Zirvesi'ndeki (ASEM) etkin tutumu G. Kore'nin sıradan bir Asyalı orta ölçekli güç olmadığını göstermektedir. Ayrıca Kim Dae-Jung'un gün ışığı politikası AB ve ASEAN'nın da aralarında bulunduğu uluslararası toplumdan büyük destek görmüştür (Kotch, 2000:152-3).

İkincil derecede olmakla birlikte iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkileyen bir diğer gelişme, ABD'nin "haydut devlet" olarak nitelendirdiği İran, Irak, Suriye, Sudan ve Libya gibi ülkelerle G. Kore'nin diplomatik ve ticari ilişkilere sahip olmasıdır. Seul'ün bu tür ülkelerle iktisadi işbirliğine girme konusunda hevesli davranması, ABD'nin bu ülkelere karşı uygulamakta olduğu yaptırımların etkisini azaltmakta ve Amerikan dış politikasını zaafa uğratmaktadır (Kotch, 2000:142).

Seul ve Vaşington bölgesel güvenlik konusunda farklı konseptlere sahip olmakla kalmayıp mevcut politikaların uygulanması konusunda da farklı düşünmektedirler. Seul siyasi, iktisadi ve askeri boyutları birbiriyle ilişkilendirirken, Vaşington güvenlik öncelikli bir bölgesel strateji belirlemiştir. Seul, Kuzeydoğu Asya'da bölgesel güvenlik yaklaşımını teşvik etmektedir. Vaşington yaklaşık yarım asırdır kendi çıkarlarını korumada etkili olan ikili ittifak ilişkilerine ağırlık verip kontrolü kolay gözükmeyen çok taraflı oluşumlara sıcak bakmamaktadır. Çünkü çok taraflı bir güvenlik sisteminin olmadığı bir ortamda ABD-Japonya ve ABD-G. Kore

ikili ittifakları yakın gelecekte de Kuzeydoğu Asya'nın güvenlik çerçevesini oluşturmaya devam edecektir (Kotch, 2000:153-4).

G. Kore çok taraflı diplomasinin gereği olarak güvenlik ve ekonomiyle ilgili konuları ilişkilendirmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede Kim Dae-Jung 1999 Güzü'nde Manila'da gerçekleştirilen ASEAN toplantısında Doğu Asya İktisadi İşbirliği'nin oluşturulmasını ve bu amaçla Çin, Japonya ve G. Kore devlet başkanları arasında üçlü bir zirve yapılmasını teklif etmiştir. Böyle bir bölgesel oluşuma öncülük ederek Seul, sadece bazı ekonomik kazanımlar elde etmeği değil, siyaset ve güvenlikle ilgili konularda da etkili bir konuma yükselmeyi amaçlamaktadır. Fakat doğal olarak bu teklif ABD tarafından soğuk karşılanmıştır. Bölge ülkesi olmayan ABD, kendisinin dışlanmasına yol açabilecek "Doğu Asya" gibi her türlü coğrafi oluşumun karşısında yer almaktadır (Kotch, 2000:154).

Vaşington ve Tokyo'nun Kuzey Kore'nin nükleer silahlarına ve füze sistemlerine endeksli denge politikası ilelebet sürdürülmesi zor gözükmektedir. ABD, müttefiki olan G. Kore'ye güvenmek durumundadır. Koreler arasındaki güven bunalımının aşılması, yeni bir Kuzeydoğu Asya sisteminin oluşumuna yardımcı olacaktır. Bu açıdan ABD'nin daha kapsamlı ve yapıcı bir Kuzeydoğu Asya politikası oluşturması gerekmektedir (Barry, 2000:48).

Öncelikle son derece güçlü Kore milliyetçiliğinden dolayı ne ABD ne de Japonya Kore bölünmüşlüğü uzun süre devam ettirebilirler. 1980'lerin ortalarından beri Güney Kore'de Amerikan karşıtı güçlü bir kamuoyu oluşmaya başlamıştır. 1995'te yapılan bir ankette ABD'nin, Japonya ve Kuzey Kore'den daha az sevilen bir ülke olduğu sonucu çıkmıştır. Yine 1995'te yapılan başka bir araştırmada, Güney Koreli gençlerin ancak yüzde 17'sinin ABD'yi dost ve müttefik olarak gördükleri ortaya çıkmıştır (Tang, 1999:473-4).

Sogang Üniversitesi'nce yapılan bir başka kamuoyu araştırmasına göre Güney Korelilerin Kuzey Kore, Japonya ve ABD'den gelen güvenlik tehdidini aynı oranda gördükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca pek çok Güney Koreli, Kore Yarımadası'nda barış ve istikrarın sağlanması konusunda Çin ve Rusya'yı Japonya ve ABD'ye göre daha samimi bulmaktadır. Ayrıca aynı araştırmada Güney Korelilerin eski komünist düşmanları Rusya ve Çin'den herhangi bir tehdit algılamadıklarını ortaya koymuştur (M.W.Lee, 2002:171). Eğer bu süreç devam edecek olursa yakın

bir gelecekte ABD Güney Kore'yi sömüren bir devlet olarak görülmeye başlanacaktır.

İkinci olarak, birleşmeden sonra Amerikan askeri üsleri kalmaya devam ederse, Kore için sürekli bir gündem maddesi olarak kalacaktır. Filipinler'de görüldüğü gibi, yakın tehdit ortadan kalktıktan sonra yerli halk yabancı askeri kuvvetler konusunda daha az esnek olacaktır. Birleşme sonrasında ortada büyük bir tehdit kalmayacağı için, Amerikan üsleri Kore'de kalmaya devam ederse Koreliler ABD'nin iyi niyetinden şüphe duymaya başlayacaktır. Bu açıdan ABD birleşmeden sonra askeri varlığıyla ne yapacağını iyi hesaplamalıdır (Tang, 1999:474).

3.1.1.4. ABD'nin Dengeleme Politikası

ABD'nin birleşme sürecinde yavaş hareket etmesinin en önemli sebebi, birleşmenin Güney Kore'deki Amerikan askeri varlığını sona erdireceği ve bu durumda Çin ve Rusya'ya karşı ABD'nin stratejik açıdan zor durumda kalacağı varsayımıdır. Kuzeydoğu Asya'daki bütün Amerikan stratejik hedefleri mevcut üstün konumun sürdürülmesi şeklindedir. Kore Yarımadası'ndaki Amerikan askeri varlığı, Vaşington'un hem Çin hem de Rusya'yı denetlemesine hizmet etmektedir (Tang, 1999:466).

Kore'deki milliyetçi hareketin birleşme sonrası Amerikan askeri varlığına karşı çıkması mümkündür. Çin sadece Kore Yarımadası'nda değil Asya ana kıtasında yabancı askeri üslere karşıdır. Bazı Japonlar da Kore birleşmesi sonrası sadece Kore'deki değil aynı zamanda Japonya'daki Amerikan üslerinin kalkabileceğini düşünmektedir. Ayrıca Amerikan halkı da birleşmeyle birlikte Kore'nin güvenliğiyle ilgili olarak ABD'nin sorumluluklarının sona ereceğini düşünmektedir (Armacost-Pyle, 2001:159-60).

Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung birleşme sonrasında da Amerikan askeri üslerinin kalması gerektiğini açıklamıştır. Haziran 2000'deki zirve toplantısından sonra Kim Jong-İl'in de kendisiyle aynı görüşleri paylaştığını belirtmiştir. Ayrıca bazı Koreliler, Çin ve Japonya gibi iki büyük komşusu arasında bağımsızlıklarını koruyabilmek için Amerikan güvenlik şemsiyesinin devamından yanadır (Armacost-Pyle, 2001:159-60).

Her ne kadar Rusya ve Çin istikrar sağlayıcı bir unsur olarak Kore'deki Amerikan askeri varlığını devamını kabul etseler de, bir birleşmeden sonra Amerikan üslerinin meşruiyet temelleri sarsılacaktır. Büyük ihtimalle Çin ve Rusya, birleşmeden sonra devam edecek Amerikan-Kore askeri ittifakını ABD'nin bölgedeki hegemonyasının yayılması olarak değerlendireceklerdir (Tang, 1999:466).

Eğer olası bir birleşme Amerika'nın stratejik konumuna zarar verecekse, ABD statükoyu değiştirmekten çok korumaya çalışacaktır. Bu açıdan Vaşington'un rızası olmaksızın gerçekleşecek bir Kore birleşmesi ABD'nin uluslararası çıkarları açısından tehlikeli ve kabul edilemez olacaktır. Amerikan Savunma Bakanı William Cohen'in 1997 yılında açıkladığı gibi, Koreler barışçıl yollardan birleşse bile Japonya ve Kore'deki Amerikan askeri varlığı aynı seviyede kalacaktır (Tang, 1999:467).

Vaşington açısından, Çin'in hızlı ekonomik kalkınması ve büyük bir güç olmaya başlaması ve Rusya'nın demokrasiye ve piyasa ekonomisine geçişindeki sıkıntı ve sorunlar hem bölge hem de dünya dengelerini tehdit etmektedir. Ayrıca Amerikalı uzmanlar Kore'deki Amerikan askeri varlığının sona ermesinin Japonya'daki Amerikan üslerinin de devamlılığını tehlikeye sokacağını düşünmektedir. Diğer taraftan Japonya açıkça karşı çıkmasa da, Koreliler arasında varolan Japon düşmanlığından dolayı birleşik bir Kore'den endişe duymaktadırlar (Tang, 1999:468).

Günümüzde Çin-Japon ve Çin-Amerikan ilişkileri nispeten gerilimli bir seyir takip ederken, Çin-Kore ilişkileri giderek gelişmektedir. Siyaset, ekonomi ve güvenlik alanlarında Seul ve Pekin arasındaki ilişkilerin giderek artması, ABD-G. Kore ittifakının zaafa uğramasına yol açabilir. Bu aşamada Seul, Pyongyang ile ilişkileri iyi olan Çin ile yakınlaşmanın Kore sorununun çözümü için daha büyük bir katkı sağlayacağını düşünmektedir (Kotch, 2000:149).

Rusya bir taraftan Sibirya bölgesinin iktisaden kalkınması için Seul ile ekonomik işbirliğine giderken, diğer taraftan Pyongyang ile iyi siyasi ilişkiler kurarak dengeyi sağlamaya çalışmaktadır. Moskova'nın Seul'e silah satışı yaptığı bir ortamda Vaşington, Rusya'nın ikili Kore politikasını desteklemek için hiçbir şey yapmamaktadır (Kotch, 2000:150-1).

Kim Jong-İl'in Kuzey-Güney zirvesinden hemen önce Pekin'i ziyaret etmesi, Çin'in Koreler arası ilişkilerin gelişmesindeki etkisini göstermektedir. Bu ziyaret Pekin'in Pyongyang üzerindeki nüfuzunu göstermekle kalmamış, aynı zamanda her iki Kore'ye karşı yakın ama eşit mesafede durduğunu göstermiştir. Temmuz 2000'de de Rusya Cumhurbaşkanı Putin'in Pyongyang ziyareti, Moskova'nın küresel ve bölgesel çıkarları adına eski misyonunu üstlenmeye çalıştığını göstermektedir (Barry, 2000:45-6).

Kısacası Amerika'nın stratejik çıkarları açısından, Amerikan-Japon ittifakındaki Japon unsuru da hesaba katılırsa, Kore sorununun çözülmesinde ABD'nin esnek bir tavır takınması güçleşmektedir. ABD bölgedeki statükonun korunması ve Kore'nin kendi nüfuz sahasında bulunması konusunda son derece karardır ve Kore'nin Çin, Japonya veya Rusya'nın etki alanına girmesine kesinlikle karşıdır. Ancak olası bir Kore birleşmesinin mevcut statükoyu değiştireceği de açıktır. Bu durumda sorun Kore sorununun sıfır toplamlı bir oyun yani çıkar çatışması olup olmadığı tartışmasında yatmaktadır (Tang, 1999:468).

Tablo-1: ABD'nin Kuzeydoğu Asya'daki Askeri Kapasitesi

	Asker Sayısı	Zırhlı Araç	Tank	Savaş Uçağı	Savaş Gemisi
Güney Kore	36.120	237	116	90	-
Japonya	39.180	208	70	90	-
Yedinci Filo	17.150	-	-	140	50
Guam	6.580	-	-	13. Hava Kuvvet Kmt.	1. Tugay
Toplam	100.030	445	186	+320	+50

(Defense White Paper, 1999:33)

3.1.2. Japonya: Eski Sömürgeci

3.1.2.1. Tokyo'nun Kısıtlı Rolü

Japonya Rusya'yla birlikte bölgenin en sıkıntılı büyük güçlerinden biridir. Soğuk Savaş döneminde pek çok coğrafyada olduğu gibi Kuzeydoğu Asya'da da çok etkili olan Moskova, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra içine düştüğü siyasi ve iktisadi zorlukların verdiği sıkıntıları üzerinden atamamıştır. Bu da Moskova'nın

bölgedeki önem sırasının azalmasına yol açmıştır. Ancak Tokyo'nun bölgedeki sıkıntısı yenik ayrıldığı II. Dünya Savaşı'ndan beri devam etmektedir. Japonya, sömürgeci geçmişinden kaynaklanan sorunlardan dolayı, her iki Kore'ye karşı mesafeli durmak zorunda kalmıştır. Ayrıca Japonya'nın II. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılması ve sonrasında ABD ile kurduğu özel ilişkiler, Tokyo'nun Amerikan merkezli ve edilgen bir politika izlemesine yol açmıştır. Son olarak 1990'larda yaşamakta olduğu iktisadi durgunluk, Tokyo'nun dış politikadaki manevra alanını daraltmıştır.

Japonya'yı aktif olmaktan alıkoyan en önemli husus, Kore ile uzun süredir devam eden sorunlu ilişkilerdir. Tarihten kaynaklanan sorunlar ve komşularının Japonya'dan duyduğu kuşuklara Tokyo'nun yeni bölge düzeninde faal ve belirleyici bir rol üstlenmesini engellemektedir. Çin ve özellikle Koreler halen II. Dünya Savaşı öncesindeki Japon üstünlüğü dönemini hatırlamaktadırlar. Düşman kardeşler olan ve birbirlerine her konuda muhalefet eden Kuzey ve Güney Kore sadece Japon aleyhtarlığı konusunda birleşmektedir. Güney Kore'nin iki önemli ulusal bayramı, Japon işgaline direnişin başladığı 1 Mart 1919 hareketi ve Japon işgalinin sona erip bağımsızlığın ilân edildiği 15 Ağustos 1948'in yıldönümleridir. Yeni koşullara rağmen geçmişin ağırlığı Japonya'nın Kore'yle ilişkilerini şekillendirmektedir (Harrison, 2002:391; Armacost-Pyle, 2001:132).

Japonya, Kore birleşmesi hususunda tam anlamıyla kararsız bir durumdadır. Güçlü, birleşik bir Kore devleti siyasi ve iktisadi açıdan Japonya'ya sorunlar çıkartıp rakip olabileceği gibi, diğer taraftan bölünmüşlüğün devamı halinde davranışları tahmin edilemeyen bir Kuzey Kore güvenlik açısından tehdit oluşturmayı sürdürecektir. Koreliler Japonya'nın birleşmeyi destekleyerek Kore ekonomisini zayıf düşürmeye çalıştığını düşünmektedirler. Aksine Japonya birleşme konusunda yeterince istekli davranmazsa, Kore'nin siyasi ve askeri gücünün artmasını engellemeye çalışmak suçlamasıyla karşı karşıya kalacaktır. Hem Kuzey hem de Güney Kore'nin algılayışına göre Japonya Korelerin birleşmesini istememektedir. Japonya, askeri ve iktisadi açıdan kendisine rakip 70 milyon nüfusa sahip birleşik bir Kore'den pek hoşnut olmayacaktır. Korelilere göre, Kore birleşmesi Japonya'nın uzun dönemli çıkarları açısından sakıncalıdır. Ancak gerçekte Tokyo çok uzun dönemli çıkarlarını düşünerek hareket etmemektedir. Tokyo'nun öncelikli hedefi

Kore sorunuyla ilgili olarak üstlenmek zorunda olduğu iktisadi ve askeri riskleri en alt seviyede tutmaktır. Bu açıdan Japonya'nın arka planda kalması Japon çıkarlarına daha uygun düşecektir (Harrison, 2002:300; Armacost-Pyle, 2001:128).

Japonya II. Dünya Savaşı sonrası dönemde Yoshida Doktrini sayesinde tüm uluslararası siyasi ve askeri yükümlülüklerden kaçınmış ve bütün ağırlığını ekonomiye vermiştir. Japonya'nın savaş sonrası politikası tecridi ve barışçılığı teşvik etmektedir. Bu politika Soğuk Savaş'ın özel koşulları altında ustaca yürütülmüştür. Ancak sadece ekonomiye yoğunlaşma pek çok siyasi ve stratejik kurumun yeterince gelişmesine engel olmuştur. Zayıf bir başbakanlık, kriz yönetimindeki tecrübe ve istihbarat eksikliği bunun en bariz örnekleridir (Armacost-Pyle, 2001:131).

Japonya'nın II. Dünya Savaşı sonrası izlediği ekonomi öncelikli dış politika, siyasi ve stratejik yaklaşımlarda hazırlıksız yakalanmasına yol açmaktadır. Japon yöneticiler Soğuk Savaş sonrası "Soğuk Savaş bitti ve Japonya kazandı" şeklinde yorumladılar. Ancak Tokyo Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk bunalımı olan Körfez Savaşı'yla başa çıkmada oldukça başarısız kalmıştır. Japonya petrol ithalatının yüzde 70'ini Körfez ülkelerinden yapmasına rağmen uluslararası koalisyonun risklerini üstlenmek istememiştir; ancak sonunda Japon hükümeti bu koalisyona destek için 13 milyar dolarlık çek yazmak zorunda kalmıştır. Bu uluslararası ilişkilere "çek defteri diplomasisi" olarak geçmiştir ve uluslararası sistemin istikrarına bağımlılığından dolayı uluslararası sorumluluklardan kaçınmanın mümkün olmadığını göstermiştir (Armacost-Pyle, 2001:130).

Benzer bir başka sorun da 1994'teki Kuzey Kore nükleer silah bunalımında yaşanmıştır. Çatışma çıkmasının an meselesi olduğu bu ortamda, Japonya'daki Amerikan komutanlığı mayınların temizlenmesi ve istihbarat toplanması için Amerikan gemi ve uçaklarına yakıt ve malzeme ikmali konusunda Japon hükümetinden talepte bulunmuş, ayrıca Kuzey Kore'ye yönelik tüm para akışının kesilmesini istemiştir. Fakat Japon hükümeti bu taleplere kaçamak cevap vermiş ve ancak Kuzey Kore ile askeri bir çatışma ihtimalini ortadan kaldıran Jimmy Carter'ın Pyongyang ziyaretiyle rahatlamıştır. Amerikan Savunma Bakanı William Perry daha sonra eğer Kuzey Kore ile çatışma çıksaydı ve Amerikan kuvvetleri Japonya'daki

üsleri kullanamasaıydı bu Japonya'yla ittifakın sonu olur şeklinde bir beyanatta bulunmuştur (Armacost-Pyle, 2001:130).

Sonuçta Japonya'nın Körfez savaşı, Kuzey Kore gerginliği ve Mart 1996'daki Tayvan Boğazı bunalımı konusundaki pasif Japon tutumundan dolayı oluşan Amerikalılardaki memnuniyetsizlik, Tokyo'yu ABD-Japonya Savunma İşbirliği'nde bir takım düzenlemeler yapmaya sevk etmiştir. Bu yeni güvenlik işbirliği çerçevesi Japonya açısından halen mütevazı bir rol öngörse de, bölgesel bunalımlarda müttefiki ile daha sıkı, bütüncül ve etkili bir işbirliğine girmeyi öngörmektedir. Burada "ortak kendini savunma" kavramının yorumu önem taşımaktadır. Japon hükümeti halen diğer ulusların BM anayasası çerçevesinde kullandığı "ortak savunma" hakkını Japonya açısından geçerli görmemektedir. Bu da Japonya'nın Kuzeydoğu Asya'daki stratejik sorunlarda rol üstlenmesini en azından katkı yapmasını engellemektedir (Armacost-Pyle, 2001:130).

Geri planda kalma, uluslararası sistemin dönüşümden kaynaklanan belirsizliklerinde geleneksel Japon dış politika yaklaşımı olarak ortaya çıkmaktadır. Kore birleşmesinin arzuladıkları gibi barışçı bir yöntemle gerçekleşme ihtimalinin olmadığı durumlarda, Japon siyaset yapıcılar Kore birleşmesini hızlandırmama konusunda mutabıktırlar. Üstelik Japon karar vericiler, Japonya için yeni sorunlar çıkartacak ani ve muhtemelen çatışmacı bir birleşmedense, Amerika'nın bölgedeki caydırıcılığının destekleneceği ve Güney Kore ile sorunların çözülerek daha samimi bir ilişkinin kurulacağı bölünmüş Kore statükosunu desteklemek niyetindedirler (Armacost-Pyle, 2001:128).

1990'lar boyunca süren iktisadi durgunluk ve uzun dönemli mali kriz, nüfus artışı baskısıyla da birleşince, Japon dış politika açılımlarını destekleyecek ekonomik kaynaklarda sıkıntı baş göstermiştir. Örneğin Japon dış politikasının en önemli araçlarından olan, Japonya denizaşırı kalkınma yardımlarında 1998 mali yılı içerisinde yüzde 10 kesintiye gidilmiştir (Armacost-Pyle, 2001:141). Japonya, Koreler her ne şart altında birleşirse birleşsin kendi parasını fazla israf etme niyetinde değildir. Japonya açısında en kötü birleşme senaryosu, birleşik Kore'nin Çin ile askeri ittifak yapmasıdır. Tokyo, Korelerin aşırı milliyetçi bir çizgide de birleşmesine karşıdır.

3.1.2.2. Eşit Mesafede Durma Geleneği

Soğuk Savaş süresince Japonya ve Koreler ticari ilişkilerin dışında birbirlerine karşı mesafeli durmuşlardır. Düşmanca duyguları sürekli besleyen tarihi miras yüzünden geçen yarım asır çok az bir ilerlemeye sahne olmuştur. Soğuk Savaş döneminin başlarında Vaşington'un oluşturmak istediği Seul-Tokyo mihverine Japonya'nın iktidar partisi içinde Ikeda, Yukio Hatoyama ve Tanzan Ishibashi gibi ağır toplar itiraz etmişlerdir. Japonya'daki muhalefet de Seul'e dayalı tek taraflı Kore politikasının Japonya'nın güvenliği açısından büyük bir tehlike oluşturacağını savunmaktaydı (Harrison, 2002:297).

ABD'nin yoğun baskıları sonucunda 1965'te Japonya Seul'ü tek meşru Kore hükümeti olarak tanımış ve sömürge dönemi için tazminat olarak Güney Kore'ye 800 milyon dolar vermiş ve çok dikkatli ifadelerle özür dilemiştir. Ancak Soğuk Savaş döneminde ABD, Japonya ile G. Kore'yi birbirleriyle askeri ittifak kurma konusunda ikna edememiştir. Devrin G. Kore Cumhurbaşkanı Park Chung-Hee Japon işgali döneminde Mançurya'daki Japon birliklerinde hizmet eden bir subay olarak Japonya ile ilişkilerin normalleşmesine Japon işgaline karşı savaşmış diğer milliyetçi liderlere göre daha sıcak bakmıştır. Pak Chung-Hee rejimi döneminde Japon Liberal Demokratik Partisi (LDP) ve Japon kalkınma modeli Kore için bir örnek haline gelince, iki ülke parlamenterleri arasında karşılıklı ziyaretler artmıştır. Cumhurbaşkanı içeride şiddetli bir tepkiyle karşılaşmışsa da Japonya'dan ekonomik yardım ve işbirliği konusunda ciddi kazanımlar elde etmiştir (Harrison, 2002:325-6; Armacost-Pyle, 2001:133-4).

Diğer taraftan Japonya, ABD'nin yardımıyla da olsa G. Kore ile ilişkilerini normalleştirmekten memnun olmuştur. Vaşington açısından da Tokyo'nun Seul ile ilişkilerini normalleştirilmesi G. Kore'ye yapılan ekonomik yardımların azaltılması açısından faydalı olmuştur. (Harrison, 2002:395)

Yine Vaşington'un teşvikiyle yayınlanan 1969 Sato-Nixon ortak bildirisinde Tokyo, Güney Kore'nin güvenliğinin Japonya için çok önemli olduğunu kabul etmiştir. Bu çerçevede G. Kore Cumhurbaşkanı Chun Doo-Hwan savunma harcamaları için Tokyo'dan 6 milyar dolar katkıda bulunmasını istemiştir. Japon Başbakanı Zenko Suzuki ekonomik bağlarla güvenlik arasında ilişki kurmayı reddederken, halefi Yasuri Nakasone Başkan Ronald Reagan'ı etkilemek amacıyla

geleneksel Yoshida doktrinini esneterek Ocak 1983'te Seul'e bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Nakasone bu ziyaretinden kısa bir süre önce Japon ve G. Kore savunmasını ilişkilendiren 4 milyar dolarlık uzun vadeli hükümet kredisini onaylamıştır. Nakasone kendi şahsi gayretleriyle siyaseten pasif Japonya'ya daha fazla inisiyatif kazandırmak istemiştir. Ancak Japon siyasetindeki güç dengesi geleneksel Yoshida doktrinine bağlı kalmıştır (Armacost-Pyle, 2001:135).

Kuzey Kore ile ilişkilere gelince; 1961'de Seul'deki askeri darbeye kadar Tokyo ve Pyongyang arasındaki ilişkilerde az bir ilerleme kaydedilmiştir. Pak Chung-Hee'nin iktidarı ele geçirmesiyle sonuçlanan bu darbenin akabinde 1965 Seul-Tokyo normalleşme anlaşmasının imzalanması, Pyongyang'ın Seul'den önce Japonya ile ilişkileri normalleştirme umudunu azaltmış ve sertleşmesine yol açmıştır. Ancak 1972'deki gelişmeler sonucunda önce ABD'nin sonra da Japonya'nın Çin ile ilişkilerini geliştirmesi, Pekin'in müttefiki olan Pyongyang'ın Tokyo'ya karşı daha yumuşak bir politika izlemesine yol açmıştır (Harrison, 2002:297-8).

Pyongyang'ın bu politika değişikliğini Tokyo, ABD'nin memnuniyetsizliğine rağmen ticaret politikasıyla ödüllendirmiştir. İlk olarak 1972'de 57 milyon dolar olan iki ülke arasındaki ticaret hacmi 1975'te 250 milyon dolara çıkmıştır. Japon meclisindeki Japonya-Kuzey Kore dostluğunun gelişmesi için kurulan grubun sayısı hem iktidar partileri hem de muhalefetteki Sosyalist Parti'nin (DSJP) temsilcileriyle birlikte 300'e ulaşmıştır. O sırada Japon meclisi Diet'teki Seul yanlısı politika izleyenlerin sayısı 243'te kalmıştır. 1977 yılına gelindiğinde ikili ticaret hacminin 400 milyon dolara çıkması bekleniyordu. Ancak Japon kredi sağlayıcılardan temin edilen yaklaşık 600 milyon dolarlık borcun ödenmesi konusunda Kuzey Kore'nin 1976 yılı içerisinde taahhütlerini yerine getirememesi, ikili ticari ilişkilere bir darbe indirmiştir. Bu olaydan sonra Japon şirketlerinin Kuzey Kore'den beklentileri olumsuz yönde etkilenmiş ve iki ülke arasındaki ticaret ancak 1985'te 400 milyon dolar civarına ulaşmıştır. Ayrıca Kuzey Koreli ajanlarca gerçekleştirildiği ortaya çıkan, Güney Kore resmi heyetine 1983'te Burma Rangoon'da yapılan saldırı ve 1987'de Kore Havayolları'na ait bir yolcu uçağının düşürülmesi Japonya'nın Pyongyang politikasını olumsuz yönde etkilemiştir (Harrison, 2002:298).

Soğuk Savaş döneminde Tokyo, Vaşington'dan farklı olarak Pyongyang'ı her şeyin baş sorumlusu bir düşman olarak görmemiştir. 1979'daki Japon Savunma

Beyaz Kitabı'na göre Kore Yarımadası'ndaki durum bölge istikrarını yakından etkilemektedir. Fakat burada Vaşington ve Seul'ün yaptığı gibi sadece Pyongyang'ı sorumlu tutmamaktadır. Tokyo, Kuzey-Güney arasındaki gerginliğin devamını bir tehdit olarak algılamaktadır. Japonya Soğuk Savaş döneminde sadece Kuzey Kore'nin askeri kapasitesini değil, ABD'nin Çin ve Sovyetler Birliği ile olan rekabetini de bir istikrarsızlık unsuru olarak görmekteydi (Harrison, 2002:301).

Tokyo'nun Soğuk Savaş döneminde her iki Kore'ye karşı eşit mesafede durma yaklaşımına rağmen Kuzey ve Güney arasındaki husumet devam ettiği için Seul ve Vaşington'la özel ilişkileri olan Tokyo'nun Kuzey Kore politikasında fazla bir değişikliğe gitmesi mümkün olmamıştır. 1990'ların başında G. Kore Cumhurbaşkanı Roh Tae-Woo'nun Kuzey Politikası adı altında Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey Kore ile yakınlaşmaya çalışması, Japonya'nın Kuzey Kore politikasına da esneklik kazandırmıştır (Harrison, 2002:300).

Tokyo'nun Pyongyang ile yakınlaşma çabaları, 1990'ların başında gerçekleştirilen başarısız bir teşebbüsle ağır bir darbe almıştır. LDP'nin ağır toplarından Shin Kanemaru'nun 1990'da Pyongyang ile ilişkileri normalleştirme çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Japonya'nın bu gayretleri, Seul'un izlediği Kuzey Politikası'nın başarıyla sonuçlanıp Sovyetler Birliği ile 1990'da ve Çin ile 1992'de ilişkilerin normalleştiği bir döneme rastlıyordu. Ayrıca Soğuk Savaş'ın hemen ertesinde ABD'nin Asya'daki ağırlığı artmaktaydı. Ancak Çin'in Kore Yarımadası üzerindeki artan nüfuzunu dengelemek isteyen Kanemaru, Seul ve Vaşington'dan tamamen bağımsız olarak LDP ve DSPJ'nin temsilcileri ile dışişleri bakanlığı bürokratlarından oluşan bir heyetle Pyongyang'ı ziyaret etmiş ve son derece de sıcak bir şekilde karşılanmıştır. Kanemaru, Güneylilerin uzun süredir duymak istediği Japonya'nın geçmiş hataları için affı Kuzeylilerden dilemiş ve sadece sömürge dönemi için değil, Güney Kore'yle ilişkilerini normalleştirdikten sonra Kuzey'in mahrum kaldığı ekonomik fırsatlar için de tazminat ödemeyi kabul etmiştir (Armacost-Pyle, 2001:137).

Ancak Kanemaru'nun Pyongyang'a yaptığı bu beklenmedik teklifler Seul ve Vaşington'da büyük bir şaşkınlıkla karşılanmış ve ayrıca Japon Dışişleri Bakanlığı ile kendi partisi LDP'de büyük tepki göstermiştir. Sonuçta bu teklifler hızla geri alınmış ve Kanemaru Seul'e ve Tokyo'daki Amerikan Büyükelçiliği'ne giderek ön istişare

olmaksızın böyle bir teklifte bulunduğu için özür dilemiştir. Başbakan Toshiki Kaifu ise Seul ve Vaşington'la arayı düzeltmek için hemen harekete geçmiştir. Başbakan Kaifu, Cumhurbaşkanı Roh'nun ancak Koreler arası müzakereler anlamlı bir aşama kaydettikten sonra, Tokyo'nun Seul'e danışarak Pyongyang'a yaklaşması, ekonomik yardım ve tazminatla ilgili ödemelerde bulunması teklifini kabul etmiştir. Bu aynı zamanda Japonya'nın K. Kore politikasının Seul'e ve Koreler arası görüşmelerin ilerlemesine endekslenmesi anlamına geliyordu ve Japon dış politika yapımı açısından yeni bir sınır koyuyordu. Bu gelişmeler ayrıca Japonya'nın ikili bir Kore politikası izleyip yarımadanın bölünmüşlüğüne devamına çalıştığı yönünde Seul'de var olan şüpheleri iyice artırmıştır (Armacost-Pyle, 2001:137-8).

Ayrıca 1990'ların özellikle ilk yarısında hem Japonya içinde hem de Japonya dışında gelişen bazı olaylar sonucunda Kore Yarımadası'nın Kuzey ayağının Tokyo'ya karşı pazarlık kozları epey zayıflamıştır. Pyongyang'ın bu dönemdeki diplomatik açılımları Soğuk Savaş'ın bittiği yıllar olan 1989 ve 1991'de gerçekleşmiştir. O zamanki müzakereler 1991'de iki Kore'nin eş zamanlı olarak BM üyeliğine kabul edilmesi ve Korelerin nükleer silah projelerinden vazgeçmesiyle sonuçlanmıştır. Seul'un 1990'da Moskova ile diplomatik ilişki kurarak Sovyetler Birliği ile olağan bir ilişki sürecine girmesi, ABD ve Tokyo'yla normal ilişkisi bulunmayan Kuzey Kore'yi uzlaşmacı bir siyaset izlemeye zorlamıştır. Fakat Pyongyang bu süreçte faal bir tutum takınmaktan çok Seul'un politikalarına göre tepkisel bir davranış sergilemiştir. Bu da Pyongyang'ın kısa ve orta vadede başarılı sonuçlar almasını zorlaştırmış ve Seul'e karşı bir denge unsuru olma özelliğini kaybetmesine yol açmıştır (Hisahiko, 2001:29).

Kuzey Kore'ye sempati duyan ve Kore İşçi Partisi'yle (KİP) yakın ilişkileri bulunan Sosyalistlerin (DSPJ) 1993 seçimlerinde büyük bir oy kaybetmesi, Başbakan Tomoichi Murayama'nın Kore politikasına yönelik olarak iç politikadaki tartışmalar büyük ölçüde azalmıştır. 1994'te Kuzey Kore ile ilgili olarak patlak veren nükleer silahlar bunalımıyla sağcı politikacıların nüfuzu oldukça artmıştır. 1996 yılındaki genel seçimlerde de sosyalistlerin oy kaybına uğraması bu süreci hızlandırmıştır. Ayrıca Japonya'daki Korelilerce kurulan Kuzey Kore yanlısı Chosen-soren'in gücünün azalması ve ayakta kalan diğer sosyalist devletler Soğuk Savaş sonrası koşullara uyum sağlamaya çalışırken Kuzey Kore rejiminin değişmemekte

direnmesi, Japon iç siyasetinde Kuzey Kore'ye yönelik politika farklılıklarını oldukça azaltmıştır. Buna bağlı olarak her iki Kore'ye de eşit mesafede yaklaşan Japon kamuoyunun eğilimi 1980'lerin sonundan itibaren değişmeye başlamıştır. 1988 Seul Olimpiyatları ve 1994'te Kuzey Kore'nin efsanevi lideri Kim İl-Sung'un ölümü, Kuzey'e duyulan sempatiyi azaltırken Güney'e karşı daha olumlu bir hava oluşmuştur (Armacost-Pyle, 2001:129; Harrison, 2002:300).

Zaten dış politikayı etkileme konusunda sınırlı bir role sahip olan Japon kamuoyunun, Kuzey Kore yanlısı oluşumların zayıflaması ile Tokyo'yu Pyongyang ile daha olumlu ilişkiler kurma konusunda yönlendirme ihtimali kalmamıştır. Kuzey Kore'nin ilişkilerin normalleşme konusundaki isteksizliği LDP'nin bu konudaki hevesini de kırmıştır. Ağustos 1998'de bir Kuzey Kore füzelerinin Japon hava sahasını ihlâl etmesinden sonra, Japon meclisi Diet'in her iki kanadında da bu gelişmeyi "affedilemez bir davranış" olarak ilân eden bir karar oybirliğiyle kabul edilmiştir. Üstelik Kuzey Kore de Japon firmalarını yatırım ve ticarete sevk edecek pek az cazip davranışta bulunmuştur. Sonuçta Japonya'da yeni bir Kuzey Kore politikası konusunda kamuoyundaki talep iyice azalmıştır (Armacost-Pyle, 2001:129; Akaha, 1998:248).

Her ne kadar 1990'lardan sonra Japon dış politikasında ibre Seul'den yana dönse de iki ülke ilişkilerinin tam anlamıyla normalleştiğini söylemek zordur. 1965'ten beri Tokyo'nun Seul ile yakınlaşmak için attığı adımlar Koreliler tarafından yeterli görülmemiş ve geleneksel sorunlarla ilgili tartışmalar sürekli devam etmiştir. Japonya'daki ders kitaplarının içeriğinin değiştirilmesi, Japonya'nın savaş kahramanlarının hâtrasına yaptırılan Tokyo'daki Yakusuni Tapınağı'nın Başbakan Yasuhiro Nakasone'nin yanısıra bazı muhafazakâr siyasetçiler tarafından ziyaret edilmesi, Japon işgali döneminde "rahatlama birlikleri" adı altında fahişelik yapmaya zorlanan Koreli kadınlar için özür ve tazminat talepleri iki ülke ilişkilerini hep gergin tutmuştur. Japonya'da yaşayan yaklaşık 700 bin Korelinin Japonlarla eşit ve meşru haklara kavuşturulması da iki ülke ilişkilerini yakından etkilemektedir. Özellikle de Japon karşıtı duygulara ağırlık veren milliyetçilik Güney Kore'de yaygınlaşmıştır. Takeshima/Tokdo adacığı üzerindeki egemenlik tartışmaları da Tokyo ve Seul arasındaki karşıt duyguları körüklemektedir (Armacost-Pyle, 2001:133-4).

Cumhurbaşkanı Park döneminde başlayan parlamentolar arası ziyaretler 1980'lerden itibaren son derece azalmış ve her iki tarafta da daha hazırlıksız yeni nesil siyasetçiler işbaşına gelmiştir. Güney Kore Cumhurbaşkanılarından Kim Young-Sam da Japon karşıtı hissiyatı sürekli siyasi malzeme konusu yapmıştır. Bir Çin devlet başkanının Güney Kore'ye gerçekleştireceği ilk ziyaret olan, Jiang Zemin'in 1995 yılındaki Seul gezisi, Japon aleyhtarlığının açıkça vurgulandığı bir zirve olmuştur. Hem Jiang Zemin hem de Kim Young-Sam Japon politikacıları tarihi gerçekleri saptırmakla suçlamıştır. İkili ticari ilişkilerin geliştirilmesini ve Japonya'dan duyulan kuşkuları ifade eden Çin-Kore mutabakatı, sadece Tokyo'yu zor durumda bırakmakla kalmıştır (Armacost-Pyle, 2001:134).

Bu yüzden Tokyo, Kore'yle ilgili sorunlarda daha dikkatli davranmaya özen göstermiştir. Tokyo ve Pyongyang arasında 1995'te normalleşme müzakerelerinin başlamasından sonra, LDP Başkan Yardımcısı Keizo Obuchi Seul'e giderek Tokyo'nun her konuda Seul ve Vaşington'a danışarak hareket ettiği konusunda Güney Kore hükümetini ikna etmeye çalışmıştır. Yine Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam ve Başbakan Ryutaro Hashimoto arasında Ocak 1997'de Japonya'da gerçekleştirilen zirvede Tokyo, Kuzey Kore'yle ilgili her konuda Seul'e danıştığının ve dörtlü müzakerelerdeki ilerlemeleri dikkate aldıklarının teminatını vermiştir. Tokyo, Kuzey Kore'ye yapacağı yardımlar konusunda da Seul'un hassasiyetlerini dikkate almaya özen göstermiştir. 1995'te yapacağı insani yardımı Seul'e danışmak için ertelemiştir. Tokyo ancak Vaşington ve Seul Ağustos 1997'de Kuzey Kore'ye insani yardım yapacağını duyurduktan sonra, 20 milyon tonluk gıda yardımı yapacağını açıklamıştır (Akaha, 1998:246-7).

G. Kore'de Kim Dae-Jung'un cumhurbaşkanlığına seçilmesi ikili ilişkilerde yeni bir açılım sağlamıştır. Kim Dae-Jung görevi devraldığı Şubat 1998'deki konuşmasında "gün ışığı politikası" olarak adlandırdığı yakınlaşma politikasının sadece K. Kore'yi değil, Japonya'yı da kapsadığını belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Kim "rahatlama birliklerinden" balıkçılık bölgesiyle ilgili sorunlara kadar bir çok konuda iyi niyetli bir yaklaşım içerisinde bulunduğunu açıklamıştır. Koreliler bu yakınlaşmanın karşılığında 1997 sonunda patlak veren iktisadi bunalımın aşılması konusunda Japonya'nın yardımcı olması beklentisi içindeydiler. Japon yatırımcıların

TEK YAKINLAŞTIRMA KURUMU
DOKÜMANLAMA MERKEZİ

teşvik edilmesi ve zor durumdaki orta ve küçük ölçekli Kore işletmeleri için kredi temini Seul açısından büyük bir önem taşımaktaydı (Armacost-Pyle, 2001:142).

Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un Ekim 1998'de gerçekleştirdiği Tokyo ziyareti, bu açıdan ilişkilere yeni bir ivme kazandırmıştır. Cumhurbaşkanı Kim, İmparator Akihito'ya Korelilerin 1945'ten beri kullandığı *nikko* yani "Japon kralı" ifadesi yerine "imparator" sıfatını kullanmıştır. Ayrıca G. Kore Cumhurbaşkanı yarım asırdır Japon sinema, müzik, magazin ve sanat eserlerine uygulanan yasağı gevşetmiştir. Cumhurbaşkanı Kim, Japonya'yla yeni ve olumlu ilişkiler kurma konusundaki kararlılığı sayesinde Japonya'nın geçmişte Kore'de yaptıkları için yazılı bir özür almıştır. Pekin ise Japonya'yla yeni bir ilişki kurmaksızın Tokyo'dan aynı şekilde yazılı bir özür talep etmiş; ancak bunda başarılı olamamıştır. 2002 Dünya Kupası'nın G. Kore ve Japonya tarafından ortak düzenlenecek olması karşılıklı ziyaret ve temasları artırmış ve işbirliği imkânlarını da genişletmiştir (Armacost-Pyle, 2001:145).

İktisadi açıdan G. Kore Japonya açısından çok önemlidir. II Dünya Savaşı sonrası dönemdeki siyasi gerginlik halen devam etse de, Japonya ve Güney Kore çok yakın ekonomik bağlantılara sahiptir. 1995 yılı rakamlarına göre G. Kore 17,269 milyar dolarla ABD ve Çin'den sonra Japonya'nın en çok ithalat yaptığı üçüncü ülke konumundadır. İhracatta da 31,291 milyar dolarla ABD'den sonra en çok dış satım yapılan ikinci ülke G. Kore'dir. Tokyo ve Seul arasında başlayan ikili ticarete Seul daha bağımlı olan taraf olmuştur. G. Kore'deki 1997-98 mali buhranından sonra iki ülkenin iktisadi açıdan karşılıklı bağımlılığı daha açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. G. Kore'nin dış borçlarının yaklaşık üçte birini sağlayan Japon bankalarını kurtarmak için Tokyo, Seul'e milyarlarca dolarlık ekonomik yardımda bulunmuştur. 1996 yılına gelindiğinde G. Kore'nin toplam 15 milyar dolarlık borcunun dörtte üçünü Japon kaynaklarından almıştır. Seul'ün Tokyo'ya bağımlılığında Park Chung-Hee dönemi iktisat politikalarının etkisi büyük olmuştur. Park yönetimi hızlı iktisadi kalkınma adına tek taraflı oluşan bağımlılığın siyasi risklerini gözardı ederek Japonya ile ticari ilişkilerin geliştirilmesine önem vermiştir (Akaha, 1998:249; Harrison, 2002:395-7). Bu da bugüne kadar gelen iki ülke arasında asimetric bir bağımlılık ilişkisi doğurmuştur.

Aksine Japonya'nın Kuzey Kore ile yaptığı ticaret çok düşük oranlardadır. Japonya 1996 yılı içerisinde Kuzey Kore'yle 227 milyon dolarlık ihracat ve 291 milyon dolarlık ithalât yapmıştır. Japonya açısından Kuzey Kore'nin iktisadi açıdan önemi olmamakla birlikte, Pyongyang açısından Tokyo son derece önemlidir. Japonya, Kuzey Kore'nin en çok ihracat yaptığı birinci, en çok ithalât yaptığı Çin'den sonra ikinci ülke konumundadır (Akaha, 1998:249).

Soğuk Savaş sonrası dönemde Kore Yarımadası'na yönelik Japon politikası temkinli bir şekilde sürmüştür. Ancak 1990 öncesine göre Tokyo'nun Vaşington ve Seul'ün isteklerini daha çok göz önünde bulundurduğu açıktır. Japonya 1990'ların başında iki muhtemel birleşme senaryosu üzerinde durmuştur. Bunlardan ilki Pyongyang'ın çökmesi sonrasında Güney'in Kuzey'i ilhak etmesiydi. İkinci senaryo ise Kuzey-Güney gerginliğinin barış içinde bir arada yaşama ilkesine dönüşerek müzakereler yoluyla birleşme sürecinin gerçekleşmesiydi. Şimdi bu iki senaryodan sonuncusu daha geçerli görülmektedir. Her iki yaklaşım da dönemsel olarak Japon dış politikasında bazı zikzaklara yol açmıştır (Armacost-Pyle, 2001:148).

İlk senaryoda çöküşten kasıt, sadece bir hükümet değişikliğiyle iktidarın el değiştirmesi değil, düzenin meşruiyetini kaybedeceği bir halk ayaklanması ya da trajik boyutlardaki bir insani krizdir. Ancak bu seçeneğin 1990'ların hemen başına göre orta vadede gerçekleşme ihtimali son derece azalmıştır. Pyongyang'ın eski müttefikleri Rusya ve Çin'le ilişkilerini yeniden düzenlemesi, ABD ve Japonya'yla devam eden normalleşme müzakereleri ve İtalya, Fransa ve Almanya gibi diğer ülkelerle kurulan diplomatik ilişkiler, Kuzey Kore rejiminin ayakta kalma konusundaki kararlılığını göstermektedir. Ayrıca kurulan bu tür bağlantılar iktisadi ve siyasi bunalımlarda dış dünyadan yardım temin edebilme kabiliyetini artırmaktadır. Ancak Pyongyang bu konuda bir ikileme karşı karşıyadır. Dış dünyayla normal bağlantı kurulması, beraberinde Kuzey Kore toplumunun daha fazla dışa açılmasını getirmektedir. Bu da ileride mevcut rejim için başka sorunlar oluşturabilir (Armacost-Pyle, 2001:149).

Ayrıca ABD ve Japonya'daki bazı çevrelerde zaman zaman hâkim olan "kendi haline bırak ve çökmesini bekle" yaklaşımı bazı büyük riskleri bünyesinde barındırmaktadır. Böyle bir çöküş sonrasında Tokyo ve Vaşington'un olası bir insani krizle nasıl başa çıkacakları ve böyle bir kargaşada nasıl bir insani yardım sistemi

kuracakları belirsizdir. Kuzey Kore'nin çökmesi ve Güney'in Kuzey'i işgal etmesi durumunda, Çin'in muhtemel bir müdahalesine karşı Tokyo ve Vaşington'un nasıl bir tepki göstereceği son derece önemlidir. Ayrıca böyle bir çöküş sonrası meydana gelebilecek bir birleşme sonrası zor duruma düşecek Kore'nin iktisadi yapısını kurtarmak için ne gibi bir yol izleneceği belirsizliğini korumaktadır (Armacost-Pyle, 2001:149).

Daha çok kabul gören ve daha az riskli olan bir başka seçenek olan barış içinde bir arada yaşama sürecinden sonra birleşme senaryosuna göre, Seul ve Pyongyang arasında uzun süren dostane müzakerelerden sonra Kuzeydoğu Asya'daki büyük güçlerin de müdahil olduğu bir birleşme sürecine gidilmesidir. Güney Kore Hükümeti açıkça bu senaryoyu desteklemekte ve bu konuda özellikle Vaşington ve Tokyo'dan yardım beklemektedir. Pyongyang da bu konuda hareket etme konusunda daha meyilli gözükmektedir. Tokyo ve Vaşington'un Pyongyang'la yaklaşması beraberinde Kuzey-Güney uzlaşmasını hızlandıracak ve Kuzey Kore'ye uygulanan ekonomik ambargo ve gıda yardımı konularının çözüme bağlanmasını da kolaylaştıracaktır (Armacost-Pyle, 2001:150).

Kuzey Kore'de 1999 ve 2000 yıllarında Kim Jong-İl'in iktidarı pekişmiş ve ekonomik gerilikten ve siyasi yalnızlıktan kurtulma konusunda adımlar atılmıştır. Pyongyang'ın, Pekin'in de yardımıyla daha olağan Kuzey-Güney ilişkileri kuracağı yönündeki beklenti artmıştır. Ayrıca Seul'ün de baskısıyla Tokyo ve Vaşington'un Pyongyang'a er ya da geç ekonomik yardım sağlayacağı beklentisi mevcuttur. Pyongyang ayrıca bazı Asya ve Avrupa devletleriyle de diplomatik temas kurmuştur. Haziran 2000'de Kim Dae-Jung'un gerçekleştirdiği tarihi Pyongyang ziyareti de yarımada üzerindeki siyasi havayı büyük ölçüde değiştirmiştir. Özellikle Güney Kore'de barışçı bir çözüm için umutları artırmıştır (Armacost-Pyle, 2001:147).

1994'te çıkan K. Kore nükleer silah programı bunalımında, G. Kore ve Çin gibi Japonya da ABD'yi çatışmadan ziyade uzlaşma için teşvik etmiştir. Pyongyang'la uzlaşan Vaşington, 1994'te imzaladığı Mutabakat Metni çerçevesinde Kuzey Kore'nin nükleer programını dondurmasını devam ettirebilmek için sınırlı bir yaklaşma politikası izlemeye başlamıştır. Bu amaçla Vaşington Kuzey Kore'nin nükleer programını durdurmasının finanse edilmesi ve gıda yardımı için Japonya'nın desteğine ihtiyaç duymuştur. Ancak bu sefer Japonya katı bir tutum takınmış ve

Pyongyang ile iktisadi bir yakınlaşmaya girmeme ve Güney Kore'nin savunulması için ABD ile işbirliğine gitmeme konusunda direnmiştir. Tokyo'nun tutumunu sertleştirmesinde sosyalistlerin baskısından kurtulmasının da payı olmuştur. Ayrıca çıkan her kriz Pyongyang'a karşı duyulan şüpheyi arttırmıştır.

Bu krizde Kuzey Kore'ye karşı ambargo uygulama ve muhtemel bir deniz kuşatmasına hazırlanma tekliflerini reddettiği için Tokyo, Vaşington'a yeterince yardımcı olamayıp ittifak ilişkilerini tehlikeye attığı ithamlarına maruz kalmıştır. Diğer taraftan Vaşington'un Tokyo'nun yardımı olmaksızın bunu engelleyecek bir strateji geliştirmesi son derece zor gözükmektedir. 1994'te Pyongyang ve Vaşington arasında imzalanan Mutabakat Metni'nin başarıyla uygulanması yine Japonya'nın mali desteğiyle mümkündür. Kuzey Kore'nin nükleer silah ve füze teknolojilerini geliştirip denemesi, konuşlandırması ve hatta üçüncü ülkelere satışının önlenmesi ancak Vaşington ve Tokyo arasında siyasi ve teknik bir işbirliğiyle yapılabilecektir (Harrison, 2002:300; Armacost-Pyle, 2001:150).

Vaşington ve Seul'den gelen baskılara dayanamayan Tokyo, Mutabakat Metni'nin maliyetini üstlenmek durumunda kalmıştır. Japonya, KEGÖ projesi çerçevesinde K. Kore'de inşa edilecek iki hafif su reaktörünün yüzde 20'lik kısmını oluşturan yaklaşık 1 milyar doları ödemeyi kabul etmiştir (Armacost-Pyle, 2001:135)

Üst düzey bir Japon dışişleri bürokrati 1998 yazı ortalarında Pyongyang'ın önceliği Vaşington ile müzakerelere verdiği sonucuna varmıştır. Ağustos 1998'de gerçekleşen ve Japon hava sahasını ihlâl eden füze krizi iki ülkenin ilişkilerinin normalleşmesi yönünde başka bir engel teşkil etmiştir. Tokyo KEGÖ projesi çerçevesinde yaptığı yardımları askıya almıştır. Ancak Vaşington'un baskısı sonrası yardımlara tekrar başlamıştır (Armacost-Pyle, 2001:135-8; Harrison, 2002:300).

Mayıs 1999'da Japon Meclisi Diet, Japonya sınırları dışında Amerikan askeri harekâtlarına yardımcı olmasına müsaade eden gerekli anayasa değişikliklerini kabul etmiştir. Ayrıca Japonya'nın dördüncü görüşmelerin dışında bulunması Kore politikasında Amerika'ya bağlı hareket etmesi sonucunu da doğurmuştur (Armacost-Pyle, 2001:135).

Seul, Tokyo ve Vaşington ile eş zamanlı olarak müzakereler yürüten Pyongyang'ın müttefikleri birbirine karşı kullanıp kışkırtabileceği de bir diğer endişedir. Pek çok Amerikalı ve Japon yetkili Pyongyang'ın izlediği uzlaşmacı

politikanın gerçek bir strateji değişimi değil, taktik bir adım olabileceği şüphesini taşımaktadır (Armacost-Pyle, 2001:157).

Bu aşamada önemli bir gelişme de Japonya, Güney Kore ve ABD arasında Kuzey Kore politikasına ilişkin olarak Üçlü Eşgüdüm ve Takip Grubu'nun kurulması olmuştur. Üç ülke arasında böyle bir eşgüdümün sağlanması sayesinde Pyongyang'ın Seul, Tokyo ve Vaşington'u birbirine karşı kullanma ihtimali ortadan kalkmıştır. 1998'de ABD'nin Kore özel temsilciliğine atanan savunma eski bakanı William Perry'nin en önemli mirası Japonya, ABD ve Güney Kore arasında bu eşgüdümü sağlaması olmuştur (Armacost-Pyle, 2001:158).

Bundan önce her üç ülkenin de Kuzey Kore yaklaşımları bazı farklılıklar taşımaktaydı. Ağustos 1998'de Japon hava sahasını ihlâl eden bir füze denemesinden sonra Tokyo Pyongyang'a karşı şahin bir politika izlemekteydi. Taepodong füzelerinin menzili ABD'yi kapsamadığı için Vaşington bu konuda daha esnek bir politika takip etmekteydi. Ancak daha sonra mevcut iki-aşamalı füzelere üçüncü bir aşamanın eklenmesi durumunda ABD'nin de menzil içine girebileceği açığa çıkmıştır. Bu yüzden K. Kore füzeleri konusunda zamanla Vaşington ve Seul de Tokyo'nun katı politikasını benimsemiştir (Hisahiko, 2001:30).

Eylül 1999'da Washington ve Pyongyang arasında Berlin Anlaşmasının imzalanması, Tokyo'ya 1998'deki füze bunalımıyla kesilen Kuzey Kore ile ilişkilerini yeniden tesis etme fırsatını sunmuştur. Berlin Anlaşması'nın hemen öncesinde Tokyo, 1998'deki füze krizinden sonra askıya alınan Kuzey Kore charter uçak seferlerine yeniden izin vermiştir. Müzakereler sırasında Vaşington'un talepleri arasında; (1) Kuzey Kore'nin nükleer programından vazgeçtiğini tam ve güvenilir bir şekilde doğrulaması, (2) füze Teknolojisi Denetleme Rejimi'nin ölçüleri dışında füzelerin yapımının, denenmesinin ve konuşlandırılmasının kesin bir şekilde durdurulması, (3) bu tür füze, teçhizat ve teknolojisinin kesinlikle sona erdirilmesi bulunmaktaydı. Bu talepler aynı zamanda Tokyo'nun da öncelikleriydi. Vaşington karşılığında Kuzey Kore'ye uyguladığı ekonomik ambargoyu kademeli bir şekilde kaldırmayı taahhüt ediyordu (Armacost-Pyle, 2001:155).

Berlin Anlaşması Tokyo ve Seul tarafından memnuniyetle karşılandı. Yine uluslararası kamuoyundan bu yakınlaşma için geniş bir destek geldi. ABD ilişkilerin normalleşmesi için üzerine düşen yükümlülükleri 2000 yılı ortalarında yapmaya

başlamıştır. 1994'teki Mutabakat Metni'nde vaatle bulunduğu, düşman devletlerle ticaret ve yatırım yapma yasağını kısmen kaldırmıştır. Ayrıca karşılıklı olarak her iki ülkede irtibat büroları açılarak daha doğrudan diplomatik ilişkilerin kurulması sağlanmış oluyordu. Ancak bu tür yasakların kalması tek başına ticaret ve yatırımlarda patlama olacağı anlamına da gelmiyordu (Armacost-Pyle, 2001:155).

Tokyo, Pyongyang ile müzakerelerin başlamasını teşvik için 2000 yılı ortalarında ek gıda yardımına başladı. Japonya, Kuzey Kore'ye 2000 yılı için 200 bin ton ve 2001 yılı için 500 bin ton pirinç yardımında bulunmuştur (Harrison, 2002:300). ABD-Kuzey Kore görüşmelerinin yoğunluğu Kim Dae-Jung'un Kim Jong-İl'le Haziran 2000'de yapacağı zirve öncesinde artmıştır. Ekim 2000'de Kuzey Kore Mareşal Yardımcısı Jo Myong Rok, Vaşington'u ziyaret ederek Dışişleri Bakanı Albright'la görüşmüş ve burada Başkan Clinton'ın görevinden ayrılmadan önce yapmayı düşündüğü Pyongyang ziyareti de ele alınmıştır. Bu aşamada hem Japon Dışişleri Bakanlığı hem de iktidardaki LDP, Pyongyang ile yapılan müzakerelerde ilerleme kaydetme konusunda daha istekli bir hale gelmişlerdir. Japonya'nın Kuzey Kore ile normalleşme görüşmeleri 2000 yazında başlamıştır. Bu arada Avustralya ve bazı Avrupa ülkeleri Pyongyang ile normal diplomatik ilişki kurmuşlardır. Bu da Pyongyang'ın uluslararası alanda diplomatik yalnızlıktan kurtulma sürecini hızlandırmıştır (Hisahiko, 2001:29).

Eğer Pyongyang Tokyo ile kalıcı ve olumlu ilişkiler kurabilirse, Japonya Kuzey Kore'nin en önemli ticari ortaklarından biri olacaktır. Japonya'daki Kuzey Kore yanlısı Chosen-Soren Örgütü de ilişkilerin geliştirilmesinde kilit bir rol oynayabilecektir. Tokyo ayrıca Pyongyang'ın Asya Kalkınma Bankası, IMF ve Dünya Bankası gibi iktisadi kurumlara üyeliği konusunda da yardımcı olabilecektir (Armacost-Pyle, 2001:156).

Bugünkü gelişmelerin ışığında Japonya Kuzey Kore ile ilişkilerini normalleştirme yarışında dünyanın gerisinde kalmaktadır. Ancak bu konuda geç hareket etmek muhafazakâr Japonlar tarafından en doğru tercih olarak görülmektedir. Geleneksel Japon dış politikasına göre bu, Japonya'nın uluslararası toplumdan dışlanmasına yol açmayacaktır. Kore Yarımadası'ndaki silahsızlanma ve gerginliğin azaltılması, müttefik ABD ve dost Güney Kore'nin yararına olacak ve bu ikisiyle kurulan üçlü işbirliği sayesinde bunun etkileri doğrudan Japonya'ya yansımaya olacaktır.

Vaşington ve Seul'ün gerginliğin azaltılması ve işbirliği için Pyongyang'a karşı Tokyo'nun para kozunu oynayacaklardır. Dolayısıyla Tokyo'nun Pyongyang'a karşı doğrudan faal bir rol üstlenmesine gerek yoktur (Hisahiko, 2001:32). Sonuçta Japonya'yı Kuzey Kore ile ilişkilerini normalleşmesinde ve Kore birleşmesi konusunda önemli kılan husus Japon ekonomik kaynağı olmaktadır. Japonya birleşme sürecini finanse edebilecek bir güç olarak ortaya çıkabilir ancak bu da hemen gerçekleşmeyecektir.

3.1.2.3. Kuzey Kore ile Mevcut Sorunlar

Tokyo açısından Pyongyang ile ilgili iki önemli sorun mevcuttur. Bunlardan ilki, 1970'lerden beri Kuzey Koreli istihbarat elemanlarınca kaçırıldığı iddia edilen 11 Japon vatandaşının akıbetlerinin araştırılmasıdır (Harrison, 2002:300). Bu vakalardan sadece 1997'de Niigata'da gerçekleştirilen bir kaçırma olayı polis tarafından belgelenebilmiştir. Pyongyang Tokyo'nun bu konuda soruşturma yapma tekliflerini ısrarla reddetmiştir. Japon kamuoyunun bir ön koşul olarak ileri sürdüğü kaçırılan Japon vatandaşlarının durumu hakkında Pyongyang herhangi bir malumat vermeye bugüne kadar yanaşmamıştır (Hisahiko, 2001:30; Akaha:1998:246).

Diğer bir sorun da Kuzey Korelilerle evli Japon hanımlara Japonya'yı ziyaret izni verilmesidir. Eylül 1997'de Japon ve Kuzey Kore Kızılhaları arasında varılan bir anlaşmaya göre, 1950'deki bölünmeden sonra bir daha Japonya'yı ziyaret edemeyen on ila onbeş Japon kadına Japonya'yı ziyaret etme hakkı verilmiştir. Kuzey Korelilerle evli Japon hanımların Japonya ziyareti Kasım 1997 ve Ocak 1998 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Varılan bu anlaşma iki ülke arasında normalleşme müzakerelerinin de yolunu açmıştır. Yine Aralık 1999'da Pyongyang'ı ziyaret eden eski Başbakan Tomiichi Murayama başkanlığındaki Japon heyeti, kayıp Japon vatandaşları, Kuzey Korelilerle evli Japon vatandaşlarının Japonya'daki evlerini ziyaret etmeleri ve gıda yardımı konularında iki ülkenin Kızılhaları arasında müzakerelerin yeniden başlaması konusunda uzlaşmaya vardılar (Armacost-Pyle, 2001:138-9; Akaha:1998:246).

İkili ilişkilerde ortaya çıkan bir diğer sorun da Japon sömürge dönemi için Kuzey Kore tarafından talep edilen tazminattır. Japonya, ilişkilerin normalleştirilmesi karşılığında 1965'te Güney Kore hükümetine tazminat öderken

aynı parayı Kuzey'e ödemekten kaçınmıştır. Tokyo, 1965'ten itibaren bağış ve kredi adı altında Seul'e 500 milyon dolar vermiştir. Japon Hükümeti böyle bir tazminat için resmi bir hesaplama yapmamasına rağmen, aradaki enflasyon farkı, Kuzey ve Güney arasındaki nüfus farkı ve diğer bazı unsurlar hesaplandıktan sonra Tokyo'nun Pyongyang'a verebileceği tazminat tutarı yaklaşık 1 trilyon yen civarındadır. Ayrıca Tokyo Kuzey'e vereceği tazminat konusunda son derece hesaplı davranmak zorundadır. Aksi halde Seul tekrar tazminat talebinde bulunabilir (Hisahiko, 2001:31).

Pyongyang bu tazminatın hemen ödenmeye başlanmasını ve yaklaşık 11 milyar dolar talep ederken Tokyo sadece 5 milyar dolara razı olmuştur. (Harrison, 2002:300). Kanemaru'nun öncülüğünde gerçekleştirilen Kuzey Kore ziyareti ve üçlü parti (LDP, DSJP, KİP) bildirisinden sonra, Pyongyang Japon heyeti tarafından vaat edilen sözlerin yerine getirilmesini talep etmiştir. Japon Dışişleri Bakanlığı ise Kanemaru başkanlığında yürütülen müzakerelerin partiler düzeyinde ve gayri resmi olduğunu belirtip ancak G. Kore ile ilişkileri normalleştiren 1965 Antlaşması çerçevesinde bir uzlaşma sağlanabileceğini belirtmiştir (Armacost-Pyle, 2001:138). Mart 1995'te Kuzey Kore İşçi Partisi ve Japon resmi heyeti arasında varılan uzlaşmaya göre herhangi bir ön şart olmaksızın tazminat konusu ileri bir tarihe bırakılarak normalleşme görüşmelerinin tekrar başlaması kararlaştırılmıştır (Akaha:1998:246).

Tokyo, Pyongyang'ın Japonya, ABD ve G. Kore ile ilişkileri tamamen normalleştikten sonra bu tazminatı ödemek niyetindedir. Aksi takdirde bu para K. Kore tarafından Seul, Tokyo ve Vaşington'a karşı askeri amaçla kullanılabilir. Çin, ordusunun modernizasyonu için her yıl Rusya'dan yaklaşık 2 milyar dolar tutarında en son teknolojiyle üretilmiş silah ve mühimmat almaktadır. Japonya'nın Kuzey Kore'ye vereceği 1 trilyon yenle Pyongyang, Çin'in yaptığı askeri harcamaları 5 yıl boyunca finanse edebilecek meblağdaki bir paraya sahip olacaktır. Pyongyang'ın Tokyo'dan böyle bir tazminatı aldıktan sonra silahlanmaya harcama ihtimali bölge dengeleri açısından büyük bir tehdit oluşturacaktır (Hisahiko, 2001:31).

2000'de yapılan Kuzey-Güney zirvesinden sonra ortaya atılan Seul ve Pyongyang arasında kırmızı telefon hattı kurulması projesi bölgede güveni tesis edecek bir gelişmedir. Ayrıca silahsızlandırılmış bölgenin sınırın her iki tarafında da

ikişer km genişletilmesi başka bir olumlu adım olacaktır. Ateşkes anlaşmasına göre askersizleştirilmiş bölgenin Güney tarafında askeri varlık bulunmazken, Kuzey tarafı ağır silahlarla tahkim edilmiş vaziyettedir. Ayrıca Avrupalıların yaptığı gibi askeri tatbikat ve geniş ölçekli askeri sevkıyat durumlarında karşı taraf haberdar edilmelidir. Tüm bu güven artırıcı önlemler alınmadan ve askeri çatışma riski en aza indirilmeksizin Japonya'nın Kuzey Kore'ye tazminat ödemesi pek de akıllıca gözükmemektedir (Hisahiko, 2001:31). Kuzeydoğu Asya'nın geleceğinde Japonya'ya düşen ideal rol, Kuzey-Güney yakınlaşması ve silahsızlanma süreci başarıyla sonuçlandıktan ve savaş ihtimali tamamen ortadan kalktıktan sonra, Kuzey Kore kalkınmasının başarısı ve özel sektörün gelişmesi için Tokyo'nun 1 trilyon yen ödeme yapma şeklindedir.

3.1.2.4. Güney Kore ile Mevcut Sorunlar

Güney Kore ile eski dönemden kalma sorunların tortuları halen varlığını sürdürse de hem Seul hem de Tokyo reelpolitigin gereklerini yapma konusunda tereddüt etmemektedirler. Bu açıdan yoğun ticari ilişkileri sekteye uğratıp her iki ülke ekonomisini de zor duruma düşürecek hareketlerden kaçınmaktadırlar. İki ülke ilişkilerinde görünürdeki en somut sorun Japon/Doğu Denizi'ndeki Tokdo/Takeshima adacığının statüsünün belirlenmesidir. Japonya'da yaşayan Koreli azınlığın statüsü her iki Kore'nin de ortak sorunudur. Ancak sadece Güney Kore Japonya ile diplomatik ilişkiye sahip olduğu için, Pyongyang'tan farklı olarak Seul'ün bu konuda Tokyo'ya baskı uygulaması mümkündür.

Tokdo/Takeshima adacığı insan yaşayışına ve kullanımına elverişli olmayan ve bu anlamda hiçbir ekonomik değeri bulunmayan kayalıklardan oluşmaktadır. Dolayısıyla ne Kore ne de Japonya yüzyıllar boyunca bu kayalıklar üzerinde egemenlik kurma yönünde gayret göstermişlerdir. Bu yüzden her iki tarafın Tokdo/Takeshima adacığı üzerindeki egemenlik haklarıyla ilgili olarak ortaya koyduğu hukuki gerekçeler çok sağlam bir temele dayanmamaktadır (Y.H.Shin, 1997; Hara, 2001).

Son 50 yıl içerisinde deniz hukukundaki gelişmelerle birlikte, bu tür adacıkların da 200 millik kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeye sahip olabileceğinin ortaya çıkması, Tokdo/Takeshima kayalıklarının önemini artırmıştır.

Dolayısıyla bu kayalıklara sahip olan devletin çok geniş bir deniz alanı ve tabanında münhasır ekonomik haklar elde edebilme durumu söz konusudur. Bu adacığın stratejik öneminin yanısıra, çok geniş bir deniz alanı ve tabanındaki tüm canlı ve cansız doğal kaynaklar üzerinde kullanma ve işletme hakkını sağlaması da oldukça önemlidir.

Bu yüzden uluslararası politikada devletler arasında bu tür adacık/kayalık tartışmalarına çok sık rastlanmaktadır. Gerçi Tokdo/Takeshima konumundaki “yaşamaya elverişli olmayan veya kendine ait bir ekonomik sahası bulunmayan” adacıklara doğrudan 200 millik kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeye sahip olma hakkı verilmemektedir. Mevcut uluslararası hukukta yaygın olarak bu tür kayalıklara sadece 12 millik karasularına sahip olma hakkı tanınmaktadır (Pazarıcı, 1990:300-1). Dolayısıyla Tokdo/Takeshima adacığının günümüz deniz hukuku açısından sahip olduğu haklar henüz açıklığa kavuşmuş değildir.

Seul ve Tokyo, Tokdo/Takeshima adacığı üzerindeki egemenlik haklarından vazgeçmemekle birlikte, bu anlaşmazlığı diplomatik bir bunalıma dönüştürmekten de kaçınmaktadırlar. Ancak iki ülke ilişkilerinde ne zaman bir pürüz belirse, Tokdo/Takeshima sorunu mevcut gerilimi tırmandıran bir unsur olarak hemen devreye girmektedir. Özellikle Güney Koreliler için Tokdo, geçmişten gelen Japon aleyhtarlığının bir parametresi haline gelmiştir. Tokdo üzerinde Seul’un kesin bir egemenlik kurması, Kore’nin artık Japonya tarafından ezilmediğinin bir göstergesi olması açısından büyük önem taşımaktadır.

Japonya ile Koreler arasındaki bir diğer sorun da Japonya’da yaşayan yaklaşık 700 bin Korelinin hukuki statüsüdür. Bu Korelilerin bir kısmı Japon vatandaşlığına geçmiş olsa da çoğunluğu halen Kuzey ve Güney Kore tabiiyetini taşımaktadır. Japonya’da yaşayan Koreliler, Kore Yarımadası’nın 1910-45 yılları arasında Japon işgaline uğramasından sonra ya zorla çalıştırılmak üzere de ya da Kore’deki iş ortamlarını kaybettikleri için kendiliklerinden Japonya’ya gelmişlerdir. 1945 yılında Japonya’daki Korelilerin sayısı 2.300.000’i bulmaktaydı (Fukuoka, 1996).

Kore Yarımadası üzerindeki Japon işgalinin sona ermesinden sonra Japonya’daki Korelilerin büyük kısmı ülkelerine geri dönmüştür. Ancak yaklaşık 500 ila 600 bin Koreli, gerek Kore’deki ekonomik şartların elverişli olmamasından

gerekse Kore'nin Kuzey ve Güney olarak ikiye bölünmesinden dolayı Japonya'da kalmayı tercih etmişlerdir. 1945'ten günümüze kadar Japonya'da yaşayan Korelilerin hakları gelişme göstermişse de, genel olarak Koreli azınlığa karşı bir ayrımcılık politikası süregelmiştir. Japon hükümetleri Korelilere ne Japonlar gibi vatandaş ne de diğer yabancılar gibi yabancı statüsünde davranmışlardır. Bu yüzden Koreli azınlık hep bir baskıya maruz kalmıştır (Fukuoka, 1996).

Tokyo, ülkesindeki Korelilere Korece eğitim yapan okullar açmalarına izin vermesine rağmen, bu okullardan mezun olan öğrencilerin diğer Japon eğitim kurumlarına geçmelerine ve kamu hizmetinin her alanında işe girebilmelerine kısıtlamalar getirmiştir. Japonya'da açılan Kore eğitim kurumlarında Kuzey Kore'nin bariz bir üstünlüğü göze çarpmaktadır. Kuzey Korelilerce kurulan Soren (Chongryon) teşkilatının 1993 yılı itibariyle 1 üniversitesi, 12 lisesi, 57 ortaokulu ve 81 ilkokulu bulunmaktaydı. Yine 1993 yılı itibariyle Güney Korelilerce açılan 4 ilk ve orta dereceli eğitim kurumu bulunmaktaydı (Fukuoka, 1996).

Japonya ve Güney Kore arasında diplomatik ilişkilerin normalleşmesini sağlayan 1965 anlaşmasından sonra, Tokyo bir iyi niyet gösterisi olarak Japonya'da yaşayan Güney Korelilere daimi ikamet hakkı tanımıştır. Kuzey Kore tabiiyetini taşıyan Koreliler ise aynı hakka Tokyo'nun Göçmenlerin Statüsü Sözleşmesi'ni 1981'de yürürlüğe koymasıyla birlikte Japonya'daki diğer yabancılarla birlikte kavuşmuşlardır. Ancak günümüzde Japon Hükümeti halen Kuzey ve Güney Kore uyrukluğunu taşıyan göçmenlerin bazı kamu hizmetlerinde görev almalarını engellemektedir (Fukuoka, 1996).

Japon vatandaşı olsun veya olmasın Koreli göçmenlerin büyük kısmının Japon toplumuna intibak ettikleri söylenemez. Dolayısıyla tabiiyeti ne olursa olsun Japonya'daki Koreli göçmenler Japonya-Kuzey Kore-Güney Kore üçlü ilişkilerinde kanayan bir yara olmaya devam etmektedir. Buradaki göçmenlerin statüsü Korelerin Japonya ile olan ilişkilerini etkilediği kadar, Kuzey ve Güney Kore arasındaki ikili ilişkileri de etkilemektedir. 1945'ten beri her iki Kore de Koreli göçmeler üzerinde nüfuz kurma mücadelesi vermektedirler. Bu konuda genel olarak Kuzey Kore'nin başarılı olduğu görülmektedir. Ancak Güney Kore'nin son yirmi yıl içerisinde ekonomik ve diplomatik atılımının bir sonucu olarak Seul'un Koreli göçmenler üzerindeki etkisi de artmaya başlamıştır.

3.1.2.5. Japonya'nın Dengeleme Politikası

Japonya'nın Kore politikası Amerika ile sıkı işbirliğine dayanmaktadır. Ancak Amerika'nın bu bölgede kalıcı ve etkili bir politika izleyebilmesi de Japonya ile sıkı bir işbirliğini gerekli kılmaktadır. Soğuk Savaş boyunca Tokyo ve Vaşington, Yarımada'nın Pyongyang'ın saldırısı sonucu birleşmesini engelleme konusunda görüş birliği içerisindeydiler. G. Kore'deki Amerikan üsleri Vaşington'un bu konudaki kararlılığını göstermekteydi ve Japonya'daki Amerikan üsleri de Kore savunmasına lojistik destek vermekteydi. Ayrıca Japon ekonomik modeli ve Japonya tarafından Güney'e yapılan yardımlar, siyasi ve iktisadi rekabette Seul'un Pyongyang'a üstünlük kurmasını sağlamıştır. ABD ise 1960 ve 1970'lerde Tokyo-Seul ilişkilerinin gelişmesi için destekçi olmuştur. 1990'larda ise Vaşington, Kuzey Kore'yi nükleer programından vazgeçirmek için Pyongyang'la ilişkilerini geliştirmesi ve Seul'le daha yapıcı ilişkiler kurması konusunda Tokyo'yu teşvik etmiştir (Armacost-Pyle, 2001:146).

ABD ve Japonya, Kore'de ekonomik, siyasi ve ortak güvenlikle ilgili konularda çıkarlara sahiptir. Her ikisi de Kuzeydoğu Asya'daki güç dengesinin devamı, yarımada çıkabilecek bir savaştan kaçınma, Pyongyang'ın nükleer silah programının dondurulması ile balistik füzelerinin geliştirilmesinin, denenmesinin, konuşlandırılmasının ve ihracının sınırlandırılması konusunda ortak çıkarlara sahiptirler. Ayrıca yine her ikisi de Güney Kore'nin Asya krizinin etkisinden tamamen kurtulması, iktisadi istikrara kavuşması ve Pyongyang ile yapıcı ve kalıcı bir temas içerisinde bulunmasını istemektedirler (Armacost-Pyle, 2001:151).

ABD, Güney Kore'nin müttefiki olarak bölgede askeri güç bulundurmakta ve genel bir bölge stratejisi takip etmeye çalışmaktadır. Diğer taraftan da kendi politikaları için azami ölçüde Japonya'nın desteğini almaya çalışmaktadır. Tokyo ise bir taraftan kendi güvenlik kaygılarını giderebilmek için Kore Yarımadası'ndaki Amerikan varlığını pekiştirmeye çalışırken, diğer taraftan Japonya'nın sorumlulukları konusunda esnek bir tutum içerisinde olmaya çalışmaktadır. Öte yandan Vaşington; Seul, Pyongyang ve Pekin'le yürütmekte olduğu dörtlü görüşmelerle sorunlara doğrudan müdahil olabilmektedir. Japonya ise Tokyo ve Moskova'nın da dahil olduğu altılı müzakereleri önermektedir. Vaşington Tokyo'nun

bu teklifini desteklemekle birlikte görüşmelerin daha karmaşık bir hâl almasından da çekinmektedir (Armacost-Pyle, 2001:152).

Buna göre Vaşington ve Tokyo'nun üç temel amacı vardır. İlk olarak Kuzey Kore'deki rejimin çökmesini engellemeye çalışırken diğer taraftan böyle bir ihtimalin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak sorunlarla başa çıkabilmenin çarelerini araştırmaktır. İkinci olarak Pyongyang'ın nükleer silah programını dondurması yönündeki yükümlülüklerini artırmaya ve balistik füze sistemlerinin geliştirilip ihraç edilmesi konularında Kuzey Kore'yi sınırlandırmaya çalışmaktır. Üçüncü olarak Pyongyang'ı Seul ile daha yapıcı barış görüşmelerine teşvik etmektir (Armacost-Pyle, 2001:153). Hem Vaşington hem de Tokyo, Pyongyang'a uygulanacak daha sıkı ekonomik yaptırımların Kuzey Kore hükümetinden ziyade halkına zarar vereceği konusunda hemfikirdirler. Ayrıca Amerikan kamuoyu da açlık çeken bir ülkeye ekonomik yaptırımların bir silah gibi uygulanmasına da karşıdır.

ABD-Japonya ittifakı hem Kuzey Kore için daha caydırıcı olacak hem de Pyongyang ve Seul'e yönelik olarak Japonya'nın askeri gücünün ABD bağlantılı olduğu konusunda teminat olacaktır. Eğer Kuzey Kore siyasi bir istikrarsızlığın içine düşerse Japonya, hem ABD'ye hem de G. Kore'ye yaşanan insani krizin aşılması konusunda yardımcı olabilir. Kuzey'in Güney tarafından ilhak edilmesi durumunda, birleşik Kore'nin iktisadi açıdan ayakta durabilmesi için Japonya'nın yardımları büyük önem taşıyacaktır. Ayrıca Kuzey Kore'nin Kuzeydoğu Asya'da daha yapıcı bir politika izlemesi konusunda Tokyo Seul'e de yardımcı olabilecektir. Ancak Japonya bölgede öncü rolü oynayamayabilir. Bu noktada ABD'nin bölgede Japon çıkarlarını savunması büyük önem taşımaktadır. Aksi taktirde Tokyo, Vaşington'un bölgede izlediği politikalara kayıtsız kalacak ve fazla yardımcı olmak istemeyecektir. Bu da bölgede izlenecek Amerikan politikalarının başarısız kalması anlamına gelecektir (Armacost-Pyle, 2001:161).

Günümüzde Seul, Vaşington ve Tokyo arasındaki üçlü danışmalar olağan hale gelmiştir. Clinton yönetimi zamanında imzalanan Berlin Anlaşması, ABD ve Kuzey Kore arasındaki doğrudan görüşmeleri artırmıştır. Haziran 2000'de gerçekleştirilen Kuzey-Güney Zirvesi bölge barışı adına yeni fırsatlar ortaya çıkartmıştır. Bu dönemde Japonya ve Kuzey Kore arasında normalleşme görüşmeleri de devam etmekteydi. Bu aşamada Kuzey-Güney müzakereleri önemini

korumaktadır. Ancak bu olumlu havanın ne kadar devam edeceği belirsizdir. Çünkü 1972 ve 1991'deki Kuzey-Güney yumuşaması oldukça kısa ömürlü olmuştur. Kuzey Kore'nin bu tür müzakerelere girişmesinin sadece taktik amaçlı olup dışarıdan yardım koparmak için yapıldığı iddiaları da mevcuttur (Armacost-Pyle, 2001:162). Pyongyang'ın Seul, Tokyo ve Vaşington'un güvenlik kaygılarını ne ölçüde karşılayacağı büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Pekin ve Moskova'nın tutumlarını da hesaba katmak gerekecektir.

Kore birleşmesiyle ilgili en temel konu, çıkarları burada kesişen büyük güçlerin gelecekteki ilişkilerini nasıl şekillendireceğidir. Birleşme sürecinin neresinde ve nasıl yer alacağı ve ABD-Japonya ittifakının gelecekte nasıl bir hâl alacağı Tokyo açısından büyük önem taşımaktadır. Birleşme sonrası ABD-Kore ittifakı ve devam eden Amerikan askeri varlığı, Japonya'ya birleşik Kore'yle ilişkilerin olumlu yönde gelişeceğini gösterecektir. Ayrıca birleşme sonrası Amerikan askeri kuvvetlerinin Kore'deki statüsü, Japonya'daki Amerikan üslerinin durumu konusunda da belirleyici olacaktır (Armacost-Pyle, 2001:127).

Japonya; Tokyo ve Vaşington'la dost, iktisadi açıdan yaşayabilir, siyasi olarak şeffaf ve Amerikan askeri varlığına izin verecek bir birleşik Kore'yi arzulamaktadır. Eğer Birleşik Kore devleti nükleer silahlara sahip, Çin'e yakın, Amerikan askeri varlığını reddeden ve Japonya'ya karşı hasmane bir tutum içinde olursa, bu Japon dış politikasının büyük bir başarısızlığı olacaktır. Böyle bir birleşik Kore devleti Japonya'nın uzun vadeli güvenlik çıkarları açısından büyük bir tehdit oluşturacaktır (Armacost-Pyle, 2001:126).

Ancak Vaşington ve Tokyo arasında Kore birleşmesi konusunda bazı farklılıklar da mevcuttur. Vaşington, kendi topraklarındaki Amerikan askeri varlığına karşı çıkmayacak ve Kuzeydoğu Asya'daki büyük güçler arasında tampon bir bölge oluşturacak birleşik bir Kore arzulamaktadır. Tokyo açısında birleşik Kore devleti, ya siyasi ve ticari açıdan büyük bir rakip ve Çin'in etkisi altında bir devlet ya da Japonya'ya daha yakın bir ortak ve müttefik haline gelecektir.

Japonya birleşik Kore'nin nükleer silahlara sahip olmasını arzulamamaktadır. Kore'nin nükleer silahlara sahip olması durumunda, Japonya da aynı yolu izleyecek ve bu da ABD'nin bölgedeki konumunu daha karmaşık bir hale getirecektir. Bu açıdan Seul'le dostane ilişkiler kurmak ve geçmişteki tüm olumsuzluklara rağmen

Kore halkına karşı güven telkin etmek Japonya açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak her iki ihtimalde de Tokyo, Kore'nin iç işlerine müdahale ettiği suçlamasıyla karşılaşmamak için ve Amerika'yla olan çok yönlü ilişkilerinden dolayı, ne birleşme sürecini engelleyecek ne de hızlandıracaktır (Armacost-Pyle, 2001:151-60).

Birleşme süreci Japonya'nın Çin ve Rusya'yla olan ilişkilerini de yakından etkileyecektir. Birleşik Kore'nin Çin'e meyiletmesi veya Çin ve Japonya arasında dengeli bir politika izlemesi durumunda, Japonya'nın gelecekteki stratejik konumu ona göre şekillenecektir. Pekin geçtiğimiz yıllarda Seul'le olan ilişkilerinde oldukça ilerleme kaydetmiştir. Ayrıca 20. yüzyıl öncesi Kore'de Çin merkezli bir düzen vardı. Bu açıdan Tokyo, kendisi gibi birleşik Kore devletinde etkisi az bir Çin'i arzulayan Rusya ile ilişkilerini geliştirmek isteyecektir (Armacost-Pyle, 2001:127).

Tokyo Pekin'le doğrudan karşı karşıya gelmeksizin Çin'in Kore Yarımadası üzerindeki nüfuzunu dengelemeye çalışmaktadır. Tokyo Pekin'le ilişkilerini Vaşington'u da hesaba katarak çok dengeli bir şekilde sürdürmeye çalışmaktadır (Tuncoku, 2002). Çin politikası konusunda iki müttefik Japonya ve ABD'nin çıkarlarında bir takım farklılıklar vardır. Öncelikle Japonya'nın ABD gibi Çin'le yaptığı ticaretten büyük bir açığı yoktur ve bu yüzden Tokyo, Çin'in DTÖ üyeliği konusunda Vaşington'dan daha istekli davranmıştır. Ancak Japonya'nın Çin politikasını belirleyen unsurlar sadece iktisadi gerekçelere dayanmamaktadır. Tokyo Pekin'e yaklaşarak ve uzlaşmacı bir politika takip ederek Çin dış politikasının ılımlı bir mecraya sokulabileceğini düşünmektedir. Bu yüzden Tokyo, Tiananmen olaylarından sonra Çin'e uygulanan ambargoyu kaldıran ilk G-7 üyesidir. Ayrıca Pekin'in 1995'te tekrar başladığı nükleer denemelerden sonra Tokyo'nun gösterdiği tepki de son derece sınırlı tutulmuştur (Armacost-Pyle, 2001:140).

Tokyo, Çin politikasını Amerikanın politikasına göre farklılaştırmaya çalışmaktadır. Tokyo, Pekin'in tepkisinden çekindiği için Vaşington'un teklif ettiği theater füze savunma sistemlerine katılma ve maliyetini üstlenme konusunda çekimser kalmıştır. Zaten Pekin, devam eden Japonya-ABD ittifakına tepkili yaklaşmaktadır. Japon yetkililer yoğunlaşmakta olan ABD-Japonya ittifakının Tayvan sorunundan değil Kore meselesinden kaynaklandığına Çin'i ikna edebilmek için epey bir gayret göstermişlerdir. (Armacost-Pyle, 2001:140).

Kore Yarımadası'nda artan Çin nüfuzunu dengeleme konusunda Japonya'nın Rusya'yla çıkarları çakışmaktadır. Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin ve Başbakan Ryutaro Hashimoto tarafından 1997 ve 1998'de gerçekleştirilen karşılıklı ziyaretlerde Güney Kuril adalarına yönelik egemenlik sorununun çözümü konusunda yoğun çaba harcanmıştır. Bu soruna çözüm bulunması halinde Tokyo Moskova'yla işbirliğini geliştirme ve Sibiryaya bölgesinin kalkındırılması konusunda daha rahat gayret sarf edebilecektir. Ne var ki Yeltsin'in halefi Putin'in Kuril adalarında egemenlik devrine son derece soğuk bakması mevcut ilişkilerin ilerlemesini engellemektedir (Armacost-Pyle, 2001:141).

Pyongyang'ın iktisadi rekabetten tamamıyla düşmesi, Güney Kore'nin savunma gücünün muazzam ölçüde artması, ABD-G. Kore ittifakının devamlılığı, Asyalı büyük güçlerin bölgesel dengeler konusunda anlayış birliği içerisinde olmaları ve son olarak Kuzey-Güney ilişkilerindeki iyileşme yarımada askeri bir çatışma riskini azaltmıştır. Diğer taraftan Sovyetler Birliği'nin dağılması, Seul'ün Moskova ve Pekin'le ilişki kurması ve G. Kore-Japonya ilişkilerindeki gelişme, dengeleri Seul lehine değiştirmiştir (Armacost-Pyle, 2001:146).

Halen devam eden çatışma riski, Kuzey Kore'nin askeri kapasitesinden kaynaklanmayıp ekonomik durgunluk ve uzun vadeli belirsizliklerden doğacak istikrasızlıklardan kaynaklanmaktadır. Pyongyang, 1990'larda yaşadığı siyasi tecrit ve iktisadi gerilikten kaynaklanan olumsuzluklardan dolayı Güney lehine dönen ibreyi dengeleyebilmek için nükleer silah üretme yoluna gitmiştir. 1994'te ABD ve Kuzey Kore arasında imzalanan Mutabakat Metni ile Pyongyang nükleer programını geçici bir süre askıya almıştır. Ancak Pyongyang'ın kitle imha silahlarını taşıyabilecek orta ve uzun menzilli füzeler ürettiği yolundaki şüpheler devam etmektedir (Armacost-Pyle, 2001:147).

Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un Kuzey ile birleşmektense uzlaşarak barış içinde bir arada yaşama ilkesini hayata geçiren politikası da iki Kore arasında ilişkilerin normalleşmesini hızlandırmıştır. Seul ayrıca siyasi ve iktisadi konuları birbirinden ayırarak Pyongyang ile siyasi gerginliklerden etkilenmeyen devamlı bir ilişkinin sürdürülmesini de kolaylaştırmıştır (Armacost-Pyle, 2001:147).

ABD, Çin ve iki Kore Yarımada'da silahlanma yarışının sona ermesi ve barışa ulaşılması konusunda büyük bir sorumluluk sahibidir. Rusya gibi Japonya da

ancak Kore sorunu nihai bir çözüme bağlandıktan sonra söz sahibi olabileceklerdir. Birleşme ya da Kuzey-Güney uyumu sağlandıktan sonra, Kuzey'in iktisadi varlığını devam ettirebilmesi bölge ekonomisiyle bütünleştirilmesi hususunda önemli bir rol üstlenmek üzere Japonya ve Rusya davet edilecektir. Bu seçeneğin alternatifi olarak Pyongyang'ın çökmesi halinde, Tokyo daha ani ve maliyetli bir durumla karşılaşacaktır. Bu tür risklerin azaltılması için büyük güçlerin çıkarlarının uyduğu ASEAN gibi çok taraflı bölgesel kurumların oluşturulması gerekmektedir (Armocost-Pyle, 2001:159).

Tablo-2: Japonya'nın Askeri Kapasitesi

Sınıflandırma	Kuvvet Düzeyi
Toplam Asker Sayısı	235.600 (Yedekler: 46.000)
Kara Kuvveti	Tümen: 13
	Tank: 1.100
	Zırhlı Araç: 950
	Helikopter: 463
	Ağır Silah: 800
Deniz Kuvveti	Denizaltı: 16
	Muharip Zırhlı: 58
	Mayın Tarama Gemisi: 35
	Amfibi Gemiler: 6
	Helikopter: 99
Hava Kuvveti	Hava Taşıtı: 110
	Savaş Uçağı: 368
	Nakliye Uçağı: 42
	Eğitim Uçağı: 182

(Defense White Paper, 1998:41)

Sonuç olarak Kore birleşmesi Japonya'nın geleceği açısından çok önemli bir konu olmasına rağmen, Tokyo perde gerisinde kalmaya ve dikkatli, tepkisel ve uzlaşmacı bir politika izlemeye devam edecektir. Japon karar vericiler, zararı asgarileştirmeye ve çıkarları azamileştirmeye çalışan orta büyüklükteki bir güç gibi hareket etmeye çalışmaktadırlar. Japon yöneticiler yükümlülükler ve sorumluluklardan kaçınarak büyük güç statüsüne gıpta etmektedirler. Tokyo, güvenlik ve diğer konularla ilgili sorumlulukları bir tarafa bırakarak Seul ile verimli bir şekilde iktisadi ilişkilerini geliştirmektedir. Halbuki iki Kore'yle geliştirilecek politikalar Çin, Rusya ve ABD'yle bağlantıları düşünüldüğünde bir takım sorumlulukları üstlenmeyi de beraberinde getirmektedir. Sonuçta Japonya'nın

bölgedeki köklü bir değişim sürecine hazır olmadığı gözlemlenmektedir (Armacost-Pyle, 2001:141).

3.1.3. Çin: Yükselen Güç

Tarihi olarak Çin açısından Kore'nin iki anlamı vardır. Birincisi Kore, uzun yıllar Çin kültür ve medeniyetinden etkilenmiş ve aynı zamanda bu etkiyi Japonya'ya da taşımıştır. İkinci olarak büyük güçlerin Çin'e potansiyel bir müdahale kapısı olarak Kore, mutlaka kontrol edilmesi veya tarafsızlaştırılması gereken bir ülkedir. 20. yüzyılın başlarında Japonya, önce Çin sonra da Rusya'yı mağlup ederek Kore Yarımadası'nda üstünlük sağlamıştır. Japonya'nın Kore'ye yerleşmesi Çin'i buradan uzaklaştırdığı gibi Mançurya'yı savunmasını da engellemiştir (Scalapino, 2001:107). Bu, Kore Yarımadası'nın Çin açısından stratejik önemine güzel bir örnek teşkil etmektedir.

II. Dünya Savaşı sonuna kadar Japonya'nın Kore ile birlikte Mançurya'yı da işgal altında tutması Çin açısından acı bir tecrübe olmuştur. Her ne kadar Çin lideri Chiang Kai-Shek diğer müttefik devletlerle birlikte Kore'nin bağımsızlığı konusunda uzlaşmaya varmışsa da Çin'in savaş sonrası düzenlemede Kore üzerinde herhangi bir etkisi olmamıştır. Bu açıdan Kore'nin 38. paralel üzerinden bölünmesi tamamiyle bir Sovyet-Amerikan politikasıdır. Çin'in Kore meselesine yeniden müdahil olması 1950-53 Kore Savaşı sırasında olmuştur. Kuzey Kore'nin savunulması için yaklaşık bir milyon Çinlinin hayatını kaybettiği bu savaşla Kuzey Kore ve Çin arasında kader birlikteliği kurulmuştur. Sovyetler Birliği ile Çin arasında sosyalist blokta yaşanan rekabet sırasında Pekin, Kuzey Kore'yi Moskova'ya kaptırmamak için epey mücadele etmiştir. Bu açıdan Moskova'yla Pyongyang'ın arasının açılması Pekin'e avantajlı bir konum sağlamıştır. 1990'ların başından itibaren Çin, Kuzey Kore'nin tek müttefiki ve ekonomik anlamda kredi sağlayıcısıdır.

Aslında 1989'daki kanlı Tiananmen olaylarından sonra Pekin'in dış dünyadan tecrit edilmeye çalışıldığı bir dönemde, Çin yönetiminin Pyongyang'ın desteğine de ihtiyacı vardı. Deng Xiaoping yönetimi, öğrencilere karşı uygulanan askeri müdahalenin ardından Kuzey Kore lideri Kim İl-Sung'un verdiği destekten dolayı

memnun olmuştur. Kim İl-Sung Ekim 1991’de gerçekleştirdiği 29. Çin ziyareti ile Pekin’deki sosyalist rejime verdiği desteği pekiştirmiştir (Zhao, 1999:45).

Diğer yandan, kamuoyunda bilinenin aksine Çin-Kuzey Kore ilişkileri son derece nazik bir dengede yürütülmekteydi. Kuzey Kore’nin siyasi ve iktisadi sistemi konusunda Çinli liderler son derece olumsuz bir görüşe sahipti. Bu süreci Deng Xiaoping, Chen Yun, Li Xiannian, Peng Zhen ve Wang Zhen gibi iktidar üzerinde etkili eski devrimci önderlerin 1990’ların başında siyaset sahnesinden çekilmesi de hızlandırmıştır. Çin dış politikasına yön veren yeni nesil idareciler Kuzey Kore’yle ideolojik kardeşlik bağını bırakıp iktisadi dengeleri gözetken daha çıkarıcı bir politika izlemeye başlamışlardır (Zhao, 1999:46).

Güney Kore ile ilişkilerin normalleştirilmesi müzakerelerinin devam ettiği Ağustos 1992’de Pekin, 1961 Antlaşması ile Kuzey Kore’ye olan sorumlulukların fiilen sona erdiğini ve askeri yardımla ilgili hususların tekrar düzenlenmesine gerek olmadığını belirtmiştir (Eberstadt-Ellings, 2001:335). Çin ve Kuzey Kore arasında Temmuz 1961’de imzalanan “Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Antlaşması”nın ikinci maddesine göre, antlaşmanın taraflarından birisi, herhangi bir devlet veya koalisyon tarafından silahlı saldırıya uğrar ve böylece kendisini savaş hali içerisinde bulursa, diğer imzacı taraf derhal her türlü yardımda bulunmak durumundaydı.

Soğuk Savaş’ın ilk 20 yılında Pyongyang ile kurulan müstesna ittifak ilişkilerine rağmen Pekin 1970’lerin başından itibaren Güney Kore ile ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Asya’da Soğuk Savaş’ın yumuşamasının en önemli adımlarından biri de ABD Başkanı Nixon’un 1972’de gerçekleştirdiği Çin ziyareti olmuştur. Çin’in Kore politikasında değişikliğe gitmesindeki bir diğer önemli gelişme de Pyongyang’ın en önemli destekçilerinden Sovyetler Birliği’nin 1991’de dağılması olmuştur (Harrison, 2002:315).

Reformcu Deng Xiaoping idaresi altındaki Pekin, Seul’le 1979 yılından itibaren gayri resmi ticari temaslar kurmuştur. Bunu 1983’te kaçırıldıktan sonra G. Kore’ye inen Çin uçağıyla ilgili olarak yapılan Pekin-Seul resmi temasları izlemiştir. Kore politikasındaki en önemli değişiklik, 1991 başında Pekin’in Güney Kore’nin Birleşmiş Milletler üyeliğini veto etmeyeceğini açıklaması ve Pyongyang’ı Seul’le birlikte BM’ye üye olmaya zorlamasıyla görüldü. Bunu 1992’de Çin’in Seul’le diplomatik ilişki kurması takip etmiştir (Harrison, 2002:315). Pekin ve Seul arasında

diplomatik ilişki kurulduktan sonra ikili ticari ilişkilerde bir patlama görülmüştür. Aslında Pyongyang ile varolan ilişkilerin ekonomiye olan olumsuz yükünü hafifletmek için Pekin, Seul ile ilişkileri normalleşene kadar G. Kore ile olan ticaretini Hong Kong üzerinden sürdürmüştür.

Çin ve G. Kore arasındaki ticaret hacmi 1984'te 434 milyon dolarken 1988'de 3,087 milyar dolara ve 1991'de 5,8 milyar dolara ulaşmıştır. İki ülke arasında ticaret antlaşması imzalandıktan sonra iktisadi ilişkiler daha da gelişme göstermiş ve 1994'te 11,6 milyar dolara ve 1997'de zirveye çıkarak 23,5 milyar dolara ulaşmıştır. 1998'deki Asya krizinin etkisiyle ilk on ay içerisinde ticaret hacmi 15,1 milyar dolara kadar gerilemiştir (Harrison, 2002:315-6).

İki ülke arasında Seul lehine olan ticari denge 1984'te 130 milyon dolardan 1993'te 1,2 milyar dolara ve 1997'de 3,4 milyar dolara çıkmıştır. Bu açık Çin'in büyüme hızının G. Kore'den fazla olmasından kaynaklanmaktaydı. Ayrıca zirai ürünler ve hafif sanayi malları G. Kore'nin yüksek gümrük duvarlarına da takılmaktaydı. Bunun yanısıra Çin ekonomisi ABD, Japonya ve Batı Avrupa'dan gelecek pahalı yüksek teknolojiden ziyade, G. Kore'nin sahip olduğu ara teknolojiye daha çok ihtiyaç duymaktaydı. İki ülkenin birbirlerine olan coğrafi yakınlığı hem karşılıklı teması kolaylaştırmış hem de ulaşım maliyetlerini en aza indirmiştir. Japonya'yla olan siyasi sorunlar her iki ülkeyi iktisadi ilişkilerini geliştirmekten alıkoymamıştır. Ancak aralarında herhangi bir ciddi sorun olmayan Pekin ve Seul arasındaki ticari ilişkiler çok daha rahat bir ortamda gelişmiştir (Harrison, 2002:316).

Çin'de Güney Kore yatırımlarının toplamı 1994'te 1,1 milyar dolar ve 1998'de 2 milyar dolar düzeyine çıkmıştır. Çin'in G. Kore'de yaptığı yatırımlar ise ihmal edilebilir boyuttadır. Çin'deki ucuz işgücü ile coğrafi yakınlık ve kültürel yakınlık Kore sermayesini bu ülkeye çeken önemli etkenler olmuştur. Özellikle Yalu ve Tümen nehirlerine komşu bölgelerde Kore asıllıların yoğun olarak yaşadığı Liaoning, Jilin ve Heilongjiang vilayetleri Çin'deki toplam G. Kore sermayesinin tek başına yüzde 26'sını çekmiştir (Harrison, 2002:316).

Diğer taraftan, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Çin, Kuzey Kore'nin gıda ve enerji alanında en önemli ticari ortağı olmasına rağmen, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerde düşüş gözlenmiştir. Amerikan Girişim Enstitüsü'nün hazırladığı bir rapora göre, Çin'in K. Kore'ye yaptığı gıda mamulleri ihracatı 1993'te 149

milyon dolardan 1994'te 55 milyon dolara, kömür ve petrol ihracatı yine aynı yıllar içerisinde 264 milyon dolardan 194 milyon dolara gerilemiştir (Zhao, 1999:50). 1997 yılında Çin ve Kuzey Kore arasında gerçekleşen ticaret sadece 656,3 milyon dolarda kaldı. Çin'le yapılan bu düşük rakamlı ticaret bile Kuzey Kore'nin tüm dış ticaret hacminin yüzde 30'unu teşkil ediyordu. İki ülke ticaretinin en yüksek olduğu 1970 yılında bile Çin'in Kuzey Kore'nin dış ticaretindeki payı yüzde 5'te kalmıştı (Scalapino, 2001:112). Bu, Kuzey Kore'nin içinde bulunduğu ekonomik açmazı daha iyi açıklamaktadır. Mevcut durumda iktisadi unsurlar Güney'in epeyce lehine olduğu sürece Çin'in Kore Yarımadası'na yönelik politikası pek değişmeyecektir.

Diplomatik ilişkiler kurulduktan sonra Güney Kore cumhurbaşkanlarından Roh Tae-Woo Eylül 1992'de, Kim Young-Sam Mart 1994'te ve Kim Dae-Jung Kasım 1998'de Çin'e resmi ziyaret düzenlemişlerdir. Karşılığında Devlet Başkanı Jiang Zemin'in Kasım 1995'te Seul'e resmi ziyaret gerçekleştirmiştir. Ayrıca bu süre içerisinde pek çok üst düzey Çinli yetkili de Seul'u ziyaret etmiştir. Bunun dışında APEC ve diğer uluslararası toplantılar çerçevesinde yoğun üst düzey temaslar gerçekleştirilmiştir. Pekin ve Seul arasında gerçekleştirilen bu yoğun ve düzenli üst düzey görüşmeler iki ülke arasında ekonomik işbirliğinden öte siyasi danışma ve işbirliği mekanizmalarının gelişmesini de kolaylaştırmıştır. 1993-94 yıllarında patlak veren Kuzey Kore nükleer silah bunalımının ve diğer bölgesel sorunların çözümünde Seul ve Pekin arasındaki işbirliğinin büyük rolü olmuştur (Yi, 1999:182-3)

Kim Dae-Jung'un Kasım 1998'deki Çin ziyaretinde her iki ülkenin başkanları iki ülke arasında 21. yüzyılda "kapsamlı bir ortaklık" tesis edilmesi konusunda mutabık kalmışlardır. Çin Cumhurbaşkanı Jiang Zemin, Cumhurbaşkanı Kim'in Kuzey'e yönelik "gün ışığı politikasını" desteklediğini ve Seul ve Pekin arasındaki ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak Cumhurbaşkanı Jiang, Seul'un Kuzeydoğu Asya işbirliği forumu kurulması fikrini benimsememiştir. Güney Kore Cumhurbaşkanı'nın bu ziyareti sırasında Pekin, Kuzey Kore'yi dışlayıcı ve rahatsız edici bir tutum takınmamaya özen göstermiştir. Ancak Çin, Güney Kore'yi tanıyıp ekonomik ilişkilerini hızla geliştirince, Pyongyang da Tayvan ile temas kurmuştur. Kuzey Kore-Tayvan ilişkileri her ne kadar üçüncü taraflarca yeterince ciddiye alınmasa da, bu tür ilişkileri Pyongyang'ın Çin'den bağımsız olduğunu belirten taktik adımlar olarak algılamak gerekmektedir. Her şeye rağmen,

Çin ve Kuzey Kore birbirleriyle iyi ilişkiler yürütmekten kârlı çıkmaktadırlar (Scalapino, 2001:118-9).

Soğuk Savaş döneminde Çin ve Kuzey Kore arasında iki ülke dostluğunu simgelemek için kullanılan “et ve tırnak” ve “kan kardeşi” gibi duygusal terimler yerini “dostluk” ve “işbirliği” gibi kavramlara bırakmıştır. Her iki ülkenin yıldönümlerinde yapılan karşılıklı kutlama mesajları göndermeler halen devam etmektedir. Bu tür mesajlarda ortak değerler olan hegemonya karşıtlığı ve ulusal egemenliğin kutsallığı sürekli vurgulanmaktadır. Daha önemlisi, Kuzey’deki ekonomik kriz iyice derinleşince, gıda ve petrol sağlayıcısı olarak Pekin’in önemi Pyongyang için daha da artmıştır. Kuzey Kore’nin uzay ve ilgili askeri programlarında Çin’den destek aldığı yönündeki söylentiler, iki tarafın yetkililerince yalanlanmasına rağmen, halen güncelliğini korumaktadır (Scalapino, 2001:112).

3.1.3.1. Arabulucu Olarak Çin

Aralık 1991’de Kuzey ve Güney Kore arasında imzalanan anlaşma ve Kore Yarımadası’nın nükleer silahlardan arındırılması sözleşmesi, Kore Savaşı’ndan beri devam etmekte olan gerginliğin sona erdirilmesi yolunda olumlu beklentilerin oluşmasını sağlamıştır. Yine ABD’nin Güney Kore’deki nükleer silahlarını çekmesi ve Pyongyang ile Ocak 1992’de New York’ta ikili müzakerelere başlama yönündeki arzusu bölgede barış rüzgârlarının esmesine neden olmuştur. Ancak bu tür olumlu beklentiler kısa sürede boşa çıkmıştır (Scalapino, 2001:112).

Kuzey Kore’nin Nükleer Yayılmayı Önleme Antlaşması’ndan (NPT) çekilmesiyle birlikte, Mart 1993’te bütün ikili görüşmeler askıya alınmıştır. Çin bu süreçte arabulucu bir rol üstlenmiştir ve ikili temasların kesilmesinden sonra ABD ve Kuzey Kore’nin tekrar müzakerelere başlamaları için teşvikçi olmuştur. Pekin, NPT’ye uyması konusunda Kuzey Kore’yi uyaran BM kararını veto etmemiş ancak diğer taraftan Pyongyang’a yönelik tahrik ve yaptırımların karşısında olduğunu açıklamıştır. Pekin, 1994’te Vaşington ve Pyongyang arasında yeniden tesis edilen ikili temaslardan da memnun olmuştur. Haziran 1994’teki müzakerelerin başlamasında, Kuzey Kore’yi masaya oturmaya ikna eden Çin’in büyük bir katkısı olmuştur (Scalapino, 2001:113).

Gıda sıkıntısının arttığı Kuzey Kore'deki kıtlık sırasında, Seul'ün 150 bin tonluk pirinç yardımının ardından Haziran 1995'te başlayan Kuzey-Güney görüşmelerinde Pekin gayri resmi arabulucu rolü oynamıştır. Çeşitli kaynaklar 1995 ve 1998 yılları arasında 900.000 ila 2.400.000 Kuzey Koreli'nin açlık veya yetersiz beslenmeden kaynaklanan hastalıklardan dolayı hayatını kaybettiğini belirtmektedir. Bu dönemde ürün verimi yüzde 30 ila 60 oranında düşmüş ve çok sayıda fabrika ya kapanmış ya da çok düşük kapasitede faaliyet göstermiştir. Kuzey Koreli yetkililer hasatlardaki bu ani düşüşlerde kötü hava koşullarını gerekçe göstermiştir. Ancak bu gıda sıkıntısı ve ekonomik darboğazın asıl sebebi Sovyetler Birliği'nin dağılması olmuştur. Kendi kendine yetmeyi öngören *Juche* felsefesine rağmen, Kuzey Kore bir çok temel maddede Sovyetlere bağımlıydı ve Sovyet borçlarının ertelenmesi ülke ekonomisi açısından büyük önem taşımaktaydı. Bunlardan başka krizin bir diğer temel sebebi, Kuzey Kore'nin Stalinizm ve gelenekselcilik arasında uzanan ekonomik stratejisinin dünyanın bilimsel-teknolojik rekabetinin (askeri teknoloji hariç) çok dışında kalmasıdır (Scalapino, 2001:113-4).

Bu koşullar altında Pekin'in 1998'den sonra yaptığı yardımlar azalmıştır. Ancak yine de Çin, Kuzey Kore'ye en fazla yardım eden ülke olma konumunu korumuştur. Kuzey Kore'deki gıda sıkıntısı artınca, Kuzey Kore'nin Çin sınırındaki hareketlilik artmıştır. Çin'in Kuzey Kore sınırında bulunan ve genelde Kore asıllıların yaşadığı Yanbian Özerk Mıntıkası (*prefecture*) binlerce Kuzey Koreli'nin yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını temin etmek ve hatta iltica etmek için akın ettiği bir bölge haline gelmiştir. Pekin bu kitlesel göçten rahatsız olmuş ve sınır bölgesinde ev arama yapmaya başlamış ve kaçaklara yardım edenler için ağır cezalar koymuştur (Scalapino, 2001:114).

Pekin için diğer bir sıkıntı verici durum, pek çok üst düzey ilticacının Çin üzerinden başka ülkelere sığınması olmuştur. Şimdiye kadarki en üst düzey siyasi ilticacı olan Parti Sekreteri Hwang Chang-Yop, Şubat 1997'de Pekin'deki Güney Kore elçiliğine sığınmıştır. Pyongyang ise Hwang'ın kaçırıldığını iddia etmiş ve bu iltica olayı bölgedeki tansiyonu bir süre yükseltmiştir (Scalapino, 2001:114).

Kore sorununa yeni bir yaklaşım 1997 baharında belirmiştir. Nisan 1997'de Güney Kore'nin Cheju adasında gerçekleştirilen Clinton-Kim zirvesinde iki Kore, ABD ve Çin'in katılacağı dördümlü görüşmeler için bir süreç başlatıldı. Çin, geleneksel

politikası olan Kore sorununun Korelerin kendi arasında çözülmesi yaklaşımından vazgeçerek dörtlü görüşmeler için yeşil ışık yakmıştır. İlk başta bu tür görüşmelere karşı olan Kuzey Kore, Çin'in zorlamasıyla bu tür bir sürece girmek mecburiyetinde kalmıştır (Scalapino, 2001:115).

İlk iki yılda güçlükle sürdürülen müzakereler, birisi ateşkes anlaşmasının yerine bir barış antlaşmasına ulaşmak için, diğeri de Kore Yarımadası'ndaki gerilimin azaltılması için kurulan iki komisyonun oluşturulmasıyla yeni bir aşamaya girmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak Çin de bir takım ciddi teklifler ortaya koymuştur (Scalapino, 2001:115). Pekin, bütün alanlarda güven artırıcı önlemlerin alınması için işbirliği yapılmasını, özellikle Kuzey Kore ile ABD arasındaki ilişkilerin kademeli olarak iyileştirilmesini, askeri alanda gerginliği azaltıcı bazı önlemler için çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesini, herhangi bir askeri çatışmanın önlenmesi için etkili ve uygun tedbirlerin alınmasını ve tarafların diğeri tarafı tedirgin edecek herhangi bir askeri tahrikten kaçınması gerektiğini belirtmiştir.

Çin tarafları ilgilendiren her türlü konunun tartışılabilirliğini de ifade ederek Güney Kore'deki Amerikan üslerinin konumunun da tartışılabilirliğini ima etmiştir. Diğeri taraftan Pyongyang-Vaşington ilişkilerinin gelişmesinden memnuniyet duyacağını da açıklamıştır. Dörtlü müzakerelerin Rusya ve Japonya'yı da dahil ederek altılı görüşmelere gidilmesi fikrini Çin desteklememiştir. Pekin bu aşamada altılı görüşmelerin süreci yavaşlatabileceğini ve bu tür müzakerelere daha sonra başlanabileceğini belirtmiştir (Scalapino, 2001:116).

Her ne kadar son dönemde ibre Güney lehine dönmüş olsa da, Pekin iki yönlü bir Kore politikası takip etme niyetindedir. 1998 Kim Dae-Jung-Jiang Zemin Zirvesi ve burada imzalanan ikili anlaşmalar, şüphesiz Pyongyang'ı endişelendirmiştir. Ancak diğeri taraftan Pekin, Kuzey Kore'ye yaptığı iktisadi yardımları sürdürmüştür. Her ne kadar bu yardımlar son zamanlarda bir düşme eğilimine girmişse de, Kuzey Kore ekonomisi için hayati önemi halen mevcuttur. Üstelik Çin modelinin Kuzey Kore'de de uygulanmasına yönelik olarak Çin'de yürütülen ve Kuzey Korelileri eğitmeyi amaçlayan programlar devam etmektedir (Scalapino, 2001:119).

1999'da Kuzey Kore Yüksek Halk Meclisi Başkanı ve Kore İşçi Partisi Başkanı Kim Young-Nam'ın Pekin ziyareti sırasında Başbakan Li Peng, Çin'in dış müdahale olmaksızın barışçıl birleşme hususunda her iki tarafa da destek verdiğini

açıklamıştır. Çin Cumhurbaşkanı Jiang Zemin de Kuzey Kore'nin ABD, Japonya ve Avrupa Birliği ile ilişkilerini geliştirmesine ve nihai olarak ikili ilişkilerini normalleştirmesine destek olduklarını ifade etmiştir (Eberstadt-Ellings, 2001:336). Bu, Mayıs 2000'deki Başkan Kim Jong-İl'in Çin ziyaretine de zemin hazırlamıştır. Bu ziyaret, Haziran 2000'de Güney Kore Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung tarafından gerçekleştirilecek tarihi Pyongyang ziyaretinden hemen önce gerçekleştirilmiştir. Son zamanlardaki Pekin ve Pyongyang arasındaki temasların düşüşüne rağmen, yine de Çin Kuzey Kore üzerinde en fazla nüfuza sahip devlet konumundadır. Kuzey Koreli liderin tarihi Kore zirvesinden önce yapmış olduğu bu ziyaret de Çin'in Pyongyang için önemini daha iyi açıklamaktadır (Scalapino, 2001:119-20).

3.1.3.2. Mançurya'daki Koreli Azınlık

Pekin; Çin, Hong Kong ve Tayvan'dan oluşan "Büyük Çin" düşüncesine alternatif olabilecek ve Kuzey ve Güney Kore ile Mançurya'yı kapsayan "Büyük Kore" ülküsünden rahatsızlık duymaktadır. Bu amaçla G. Korelilerin Mançurya'da giriştikleri çok örgütlü girişimleri yakından takip etmektedir. Çin'in kuzeydoğusunda yer alan ve Rusya'nın kıyı illeriyle Kuzey Kore'ye komşu olan üç vilayet, stratejik açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu üç vilayette yaklaşık 2 milyon Kore asıllı yaşamakta ve Çin'in kültürel asimilasyonuna direnerek kendi Koreli kimliklerini muhafaza etmektedirler. Bu üç vilayeti kapsayan Yanbian Özerk Mintikası'daki resmi dil ile eğitim ve kültür dili Korece'dir. Koreliler Han⁴ Çinlilerine göre daha iyi eğitilmiş ve gelir düzeyleri daha yüksektir. 1988 Seul Olimpiyatları sırasında buradaki Korelilerin Çinli atletler yerine G. Koreli atletleri desteklediklerinin Pekin farkındadır (Harrison, 2002:317-8).

Güney Korelilerce Mançurya'da kurulan Damul Enstitüsü'nde düzenli aralıklarla organize edilen geniş bütçeli turlarda, genelde G. Koreli işadamları ağırlandı ve Kore mirası açısından önemli olan bu bölgeye niçin yatırım yapılması gerektiği anlatılmaktadır. Seul ve Pekin arasında diplomatik ilişki kurulduğu 1992 yılından beri bu turlara yüz binden fazla insan katılmıştır. Kore

⁴ Han terimi Çin'de etnik köken itibariyle Çinli olanları vurgulanmak için kullanılmaktadır. ÇHC'de farklı milliyetlerden çok sayıda insan yaşadığı için Han Çinlisi deyince Çin'in esas kurucu unsuru olan, nüfusun yaklaşık yüzde 90'ını oluşturan ve Çince'yi anadil olarak konuşan halk akla gelmektedir.

halkının doğduğu yer olduğuna inanılan efsanevi Paektu Dağı bu bölgede yer almaktadır. 1995'te bu turlara katılan *Wall Street Journal* muhabirine Damul Başkanı Kuzey ve Güney Kore ile Mançurya'nın tek bir bütün olduğunu ve Mançurya'yla tekrar birleşmenin ise hayati öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Hyundai Ağır Sanayii Şirketi Müdürü de Mançurya'nın eskiden ellerinden çıktığını, şimdi yatırım amacıyla geldiklerini ve ileride tekrar kendi ellerine geçebileceğini belirtmiştir. Şimdiki Damul sözcüleri daha dikkatli davranmakta ve her türlü yayılmacı politikayı reddederek sadece kültürel öğelere vurgu yapmaktadırlar (Harrison, 2002:319).

Ayrıca pek çok Kore asıllı Çinli, meşru veya yasadışı yollarla Güney Kore'ye para kazanmak amacıyla gitmiştir. Güney Kore hükümeti Temmuz 1999'da Çin ve Rusya'da yaşayan Kore asıllılar için ülkeye rahatça giriş çıkış yapabilmeleri için uzun süreli oturma izni verme konusunda hazırlık başlatmıştır. Ancak Çin hükümeti, Kore asıllıların diğer Çin vatandaşlarıyla hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın aynı haklara sahip olduğunu öne sürerek Çin vatandaşları arasında bu tür sınıflandırmaya gitmenin doğru olmayacağını Güney Kore hükümetine bildirmiştir (Eberstadt-Ellings, 2001:333).

Bu konuyla bağlantılı diğer bir sorun da bölgeye gelen ve sayıları giderek artan Kuzey Koreli göçmen sorunudur. Kuzey Kore ekonomisinde doksanlı yıllar boyunca devam eden eksi büyüme ve buna bağlı olarak gelişen gıda sıkıntısı, yasadışı yollardan Çin'e giden mülteci sayısını artırmıştır. Seul merkezli insani bir yardım kuruluşu olan İyi Dostlar adlı örgütün bildirdiğine göre gıda sıkıntısı yüzünden Çin'e iltica eden mülteci sayısı 300 bine ulaşmıştır. Halbuki Pekin'in verdiği resmi rakamlara göre bu sayı sadece 1.500'dür. Çin'e yasadışı yollardan geçen göçmenler, yakalandıkları takdirde kötü muameleye tabi tutulmakta ve nasıl bir muameleyle karşılaşacakları bilinmeyen Kuzey Kore'ye iade edilmektedirler. Özellikle Seul tarafından dile getirilen bu tür şikayetler Pekin tarafından gözardı edilmektedir. Seul'deki Çin Büyükelçisi Wu Dawei, Kuzey Koreli sığınmacılar sorununun sadece Pekin ve Pyongyang arasında bir sorun olduğunu belirtmiştir (Zhao, 1999:49-50).

Çin açısından Kuzey Koreli mülteciler sorunun iki farklı sakıncası vardır. Bunlardan ilki buradaki Kuzey Koreli mültecilere uluslararası sözleşmeler dahilinde sığınma hakkı verildiği takdirde, Pyongyang'ın tepkisini çekmesinin yanısıra, BM

başta olmak üzere bir çok uluslararası insani kuruluşu kapılarını açmak zorunda kalacaktır. Bu da Pekin'in bölgedeki otoritesinin zayıflamasına yol açacaktır. İkinci olarak zaten Kore asıllıların yoğun olarak yaşadığı bu bölgeye yoğun bir Kuzey Koreli göçmen gelmesi durumunda, bölgenin nüfus yapısı Pekin aleyhine değişecektir. Bu da uzun dönemde Çin'in toprak bütünlüğünü tehdit eden gelişmelere yol açabilir.

Japon *Ashashi Shinbun* gazetesinin bir yorumcusu, birleşme sonrası tahmin edilen aksine Kore ve Japonya arasındaki gerginlikten çok Mançurya üzerindeki Çin ve Kore rekabeti gündemi daha çok meşgul edecektir (Harrison, 2002:319).

3.1.3.3. Sarıdeniz Yatağının Paylaşımı

Sarıdeniz yatağının ve buradaki petrol havzalarının bölüşülmesi Koreler ve Çin arasında bir diğer sorun olarak görülmektedir. Enerji yoğun bir ekonomiye sahip olan G. Kore Japonya'dan üç kat daha fazla ham petrole ihtiyaç duymaktadır. 1997'deki mali krizden sonra Seul'de ham petrole ödenen kaynağın azaltılması yönündeki arayışlar artmıştır. Bu açıdan Sarıdeniz'deki petrol havzaları büyük önem kazanmaktadır. Pyongyang da eskiden kendisine büyük oranda ham petrol yardımı yapan Sovyetler Birliği ve Çin'in desteğinin kesilmesiyle yeni arayışlara girmiştir. Üstelik yeterli döviz kaynağı da bulunmayan Kuzey Kore için Sarıdeniz'deki petrol yataklarının işletilmesi önemli hale gelmiştir. Bugüne kadar ne iki Kore arasında ne de Çin ile Koreler arasında Sarıdeniz'deki sınır konusunda bir anlaşmaya varılabilmektedir. Öncelikle Çin, genel kabul gören orta hat esasını kabul etmiş değildir. Pekin orta hat esasını kabul etse bile adaların tartışmalı konumundan dolayı sınırın nereden çekileceği de büyük önem taşımaktadır (Harrison, 2002:319-20).

Güney Kore hükümeti Soğuk Savaş döneminde Amerikan ve Avrupalı petrol şirketlerine imtiyaz vererek Sarıdeniz'in uluslararası sularında sismik araştırmalar yaptırmıştır. Pekin önce bir tepki vermemiş; ancak daha sonra Çin donanması tartışmalı bölgelerde araştırma yapan gemileri taciz etmeye başlamıştır. Bu dönemde Amerikan şirketleri Pekin'in tepkisini çekmekten de çekinmişlerdir. O dönemde Seul'ün amacı, bu konuyu gündeme getirerek hem Pekin'den diplomatik tanınma almak hem de Çin'i iktisadi işbirliği konusunda harekete geçirmektir. Bugün Seul bu sorunu geçici olarak askıya almış görünmektedir. Ancak Seul zaman zaman ortak

petrol arama çalışması yapılması doğrultusunda Pekin'e tekliflerde bulunmaktadır (Harrison, 2002:320-1).

Kuzey Kore de İngiliz, Avustralyalı ve İsveçli firmalara Sarıdeniz'de petrol arama ve tarama faaliyetleri için yetki vermiştir. Eğer Kuzey Kore sınırına yakın yerlerdeki sondajlardan sonuç elde edilebilirse tartışmalı alanlardaki petrol yatakları daha çok gündeme gelecektir (Harrison, 2002:320-1). İki Kore savundukları orta hat esasını kabul ederse Çin'e karşı işbirliğine gidebilirler. Şimdi sorun çıkartan Çin, orta hat esasını kabul ederse Kuzey ve Güney Kore arasında ortak petrol araştırması yapılması yönünde işbirliğinin yolunu açabilecektir. Zaten 2000 yılındaki zirve sonrası doğan işbirliği ortamında Sarıdeniz'de ortak petrol arama projelerinin gündeme gelmesi mümkündür. Şu an için önemli bir sorun olarak gözükmese de birleşmeden sonra bu konunun Çin ve birleşik Kore arasında önemli bir sorun haline gelmesi şaşırıcı olmayacaktır.

3.1.3.4. Çin'in Dengeleme Politikası

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Çin'i Kuzey Kore'nin vazgeçilmez müttefiki yapmıştır. 1992'de diplomatik olarak Güney Kore'yi tanıdıktan sonra Çin, Kore sorununda kilit bir konuma yükselmiştir. Bu açıdan Çin hem Kuzey hem de Güney Kore'yle iyi ilişkilere sahip olan yegane devlettir. Günümüzde Çin'in karar vericileri açısından ideolojinin önemi çok az gözükmekte ve ülkenin ulusal çıkarları belirleyici olmaktadır. Zaten sosyalist ideoloji gerçekten önemli olsaydı, Çin'in Güney Kore'yi hiç tanımaması gerekirdi (Tang, 1999:471-2).

Çin'in Kore politikasında ana hatlarıyla ön plana çıkan birkaç yaklaşım mevcuttur. Öncelikle Pekin, ne Kore Yarımadası'ndaki gerginliğin artmasını ne de Kuzey Kore'nin çöküşünü istemektedir. Kuzey Kore'nin çöküşü, Çin'e kitlesel göçü beraberinde getirecektir ve Güney Kore ile diğer komşu ülkelere büyük mali bir yük olacaktır. Ayrıca Çin, Güney'in kontrolünde birleşik bir Kore devletinin Yalu nehrine kadar dayanmasını da hiç arzulamamaktadır. Bu tür bir birleşme, Çin'in Yanbian Özerk Bölgesi'nde yaşayan iki milyon Kore asıllının Pekin'e olan sadakatını olumsuz yönde etkileyebilecektir (Scalapino, 2001:120).

Bunun yanısıra birleşmiş bir Kore, Çin'in güvenlik kaygılarını körükleyecektir. Çin'in asıl endişesi, ABD-G. Kore askeri ittifakının birleşmeden

sonra da devam etmesidir. Bu durumda Çin'in güvenlik kaygıları mevcut statükoya göre daha da artacaktır. Kore Savaşı sırasında Çin, ABD'yle kendi arasında bir tampon devlet oluşması için büyük bir bedel ödemiştir. Şimdi de bu kazanımını kaybetmek istemeyecektir. Eğer Çin'e birleşmeden sonra durumunun kendi açısından daha kötüye gitmeyeceği garantisi verilmezse, Pekin mevcut statükoyu desteklemeye devam edecektir (Tang, 1999:472).

Tablo-3: Çin'in Askeri Kapasitesi

Sınıflandırma	Kuvvet Düzeyi
Toplam Asker Sayısı	2.840.000 (Yedekler:1.200.000)
Kara Kuvveti	Asker sayısı: 2.090.000
	Tümen: 107
	Tank: 8.500
	Zırhlı Araç: 5.500
	Helikopter: 116
	Ağır Silah: 14.500
Deniz Kuvveti	Asker sayısı: 280.000
	Denizaltı: 61
	Muharip Zırhlı: 54
	Mayın Tarama Gemisi: 121
	Amfibi Gemiler: 71
	Helikopter: 194
	Hava Taşıtı: 535
Hava Kuvveti	Asker sayısı: 470.000
	Savaş Uçağı: 3.740
	Nakliye Uçağı: 403
	Eğitim Uçağı: 100
	Helikopter: 190
Nükleer Kapasite	Kıtalararası Menzilli (ICBM): 17
	Uzun Orta Menzilli (IRBM): 63

(Defense White Paper, 1998:44)

Çinliler ABD'nin kendilerini Kore, Japonya, Filipinler ve belki de Vietnam üzerinden kuşatma altına almaya çalışmasından kuşku duymaktadırlar. Çinliler Tayvan meselesi çözülmeksizin, ABD'nin stratejik alanda elde edeceği herhangi bir kazanımın Pekin'in Tayvan'a karşı konumunu zayıflatacağını düşünmektedir. Bu yüzden gerginliğin devam ettiği bölünmüş bir Kore, Amerika'nın müttefiki olan birleşmiş bir Kore'den Çin için daha az tehlikedir. Bu açıdan Kore birleşmesiyle ilgili belirsizlikler, Pekin'i statükoya sahip çıkmaya zorlamaktadır (Tang, 1999:472). Dolayısıyla Çin'in Kore birleşmesiyle ilgili yaklaşımı diğer unsurlardan daha çok

güvenlik endişelerine dayanmaktadır. Çünkü, ABD'nin müttefiki olan birleşmiş bir Kore'de Amerikan birlikleri Çin'e daha yakın hale gelecektir.

Çin'in Kuzey Kore ile olan uzun sınırı ve buradaki askeri kuvvetleri, gerek Kuzey Kore'yi istikrarsızlıktan kurtarmak, gerekse ABD-G. Kore ittifakına karşı Kuzey'in çöküşünü dengelemek için Kuzey Kore'yi doğrudan işgal edebileceği ihtimalini desteklemektedir (Eberstadt-Ellings, 2001:335).

Çin ayrıca nükleer güce sahip bir Kuzey Kore de istememektedir. Böyle bir gelişme, Güney Kore ve Japonya'nın da aşırı silahlanmasına yol açarak Kuzeydoğu Asya'daki askeri gerginliği tırmandıracaktır. Kuzey Kore'nin Ağustos 1998'de gerçekleştirdiği Taepodong füze denemesinden Pekin'in de rahatsız olduğu yönünde deliller mevcuttur. Ayrıca Pyongyang, 1999 ortasında yapmayı planladığı Taepodong II füze denemesinden Çin'in baskıları sonucu vazgeçmiştir (Scalapino, 2001:120).

Pekin, kendi istikrar ve güvenliği açısından komünist parti (Kore İşçi Partisi) idaresindeki sosyalist rejimin siyasi istikrarını koruyan ve "sosyalist piyasa ekonomisi"ne geçerek bölgede yeni ekonomik fırsatlar yaratan bir Kuzey Kore arzulamaktadır. Üstelik Amerika ve Japonya ile Kuzey Kore arasında diplomatik ilişki kurulması, Çin'in tercihi olan siyasi ve ekonomik alandaki yumuşak geçişi hızlandıracaktır. Kore birleşmesi, Güney Kore sermayesinin yönünü Çin'den Kuzey Kore'ye çevireceği için ekonomik açıdan Pekin'i olumsuz etkileyecek gibi gözükse de, uzun dönemde Kuzey Kore ekonomisinin canlanması Çin'in de içinde bulunduğu bölge ekonomisini hareketlendirecektir (Scalapino, 2001:120).

Çin bu tür gerekçelerle dörtlü görüşmelere katılmış ve Kuzey Kore ile ABD ve Japonya arasındaki ikili müzakereleri teşvik etmiştir. Pekin, Kore Yarımadası'ndaki sorunun esasında Koreler arasında çözülmesi gerektiğini belirterek her alanda ikili Kore diyalogunu desteklemiştir. Bu kapsamda, Kuzey Kore'nin eski müttefiki olan Çin, Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü'ne (KEGÖ) katılmamış ancak taraflara şifahi destek vermiştir (Scalapino, 2001:121).

Çin'in birleşme konusundaki çekinceleri belli olmakla birlikte, Korelerin birleşme süreci geri dönülmez bir şekilde başlayacak olursa Pekin mevcut politikalarını bu yeni zemine göre gözden geçirecektir. Böylece Çin birleşme sürecinde olumlu bir tutum takınarak birleşik Kore ile dostane ilişkilere sahip olmak isteyecektir. Çünkü Çin'in yardımı olmaksızın birleşme gerçekleştiğinde, Kore'de

Çin karşıtı güçlü bir muhalefet oluşması mümkündür. Kore’de her zaman için son derece güçlü olan milliyetçilik, iki ülke arasındaki sağlam kültürel bağlara rağmen Çin’in aleyhine dönebilir. Tarafsız birleşik bir Kore, Çin’in olduğu kadar diğer komşu devletlerin çıkarlarına da hizmet edecektir. Koreler başka bir gücün denetimi altında birleştiği takdirde Pekin kendisini çevrelenmiş hissedecektir. Diğer taraftan birleşme süreci geciktikçe Kuzey Kore’nin dünyadan tecridi derinleşecek ve Çin de dahil olmak üzere başka devletlere olan güven duygusu azalacaktır. Zaten Pyongyang ve Pekin arasındaki ilişkiler giderek zayıflamakta ve buna bağlı olarak Çin’in Kuzey Kore üzerindeki nüfuzu giderek azalmaktadır (Tang, 1999:47-89).

3.1.4. Rusya: Eski Süper Güç

Gorbachev öncesi dönemde Kore Yarımadası’na yönelik Sovyet politikası tamamiyle Pyongyang’a dayanmaktaydı. Moskova ideolojik ve stratejik çıkarlarına bağlı olarak Pyongyang ile dostane ve işbirliğine dayanan politikalar yürütüyordu. Moskova’nın Seul’le diplomatik ilişkisi yoktu ve sadece sınırlı özel temaslar mevcuttu. Gorbachev döneminde geleneksel müttefik Kuzey Kore’nin önemi azalırken, eski düşmanı Güney Kore ile siyasi ve ekonomik ilişkiler geliştirilmeye başlandı. Mayıs 1989’da Çin’le yakınlaşma, Japonya ile Kuril Adaları konusunda görüşme teklifi ve Doğu Asya’daki müttefikleri olan Vietnam ve Kuzey Kore ile ilişkilerde meydana gelen değişiklikler Moskova’nın diplomasisindeki dönüşümün somut göstergesidir (S.H.Joo, 2001:467-8). 1990 Güz’ünde Sovyet Dışişleri Bakanı Eduard Shevardnadze tarafından Pyongyang’a gerçekleştirilen ziyarette, Rusya’nın Güney Kore ile diplomatik ilişki kuracağı ve Kuzey Kore’yle yapılan ticarete de piyasa fiyatlarının uygulanacağı Kuzey Kore Hükümeti’ne iletilmiştir (Scalapino, 2001:111).

Gorbachev yönetiminin Kore politikasında değişikliğe gitmesinin üç temel gerekçesi vardır (Ellison, 2001:165): (1) Sovyet ekonomisinin tahammül edemeyeceği bir miktara ulaşan Sovyet askeri ve iktisadi dış yardımlarının acilen azaltılması gereği, (2) Moskova’daki reformcu liderlerin muhafazakâr Kuzey Kore komünist rejiminden duydukları rahatsızlık, (3) Sovyet ekonomisinin yeniden yapılanması ve genişlemesi için Güney Kore’yle yapılacak işbirliğinin büyük fayda sağlayacağı düşüncesi.

Sovyet politikasındaki bu köklü değişimin nihai aşaması, Kuzey Kore'nin komünizme ihanet olarak nitelediği Güney Kore'nin Moskova tarafından Eylül 1990'da tanınması olmuştur. Pyongyang'ın bu gelişmeye tepkisi Sovyetlerle kurulan özel ilişkilerin sona erdirilmesi ve Güney Kore, Çin, Japonya ve ABD ile ya uzlaşmaya gidilmesi ya da etkili bir işbirliğine gidilmesi şeklinde olmuştur. Pyongyang bu amacına ulaşmak için geleneksel politikasından bir çok taviz vermiştir. Öncelikle müzakerelerin ön şartı olarak öne sürdüğü Güney Kore'deki Amerikan askerlerinin çekilmesi ve G. Kore ordusundaki asker sayısının azaltılması koşullarından vazgeçmiştir. Pekin de Seul'le ilişkilerini hızla geliştirmesine rağmen, Pyongyang Çin'e daha fazla yakınlaşmıştır. Pyongyang, ABD-Japonya güvenlik antlaşmasını gözardı edebileceğini ima ederek hem Vaşington hem de Tokyo ile ilişkileri normalleştirme arayışına girmiştir. Ayrıca Sovyetler Birliği'nin Seul'ü tanınması, Pyongyang'ın güvenlik kaygılarını önemli ölçüde artırmış ve Kuzey Kore'nin nükleer silahlar geliştirmesi için meşru bir zemin hazırlamıştır (Ellison, 2001:165-6).

Sovyetler Birliği'nin son yıllarında Moskova-Pyongyang ilişkileri bu yüzden asgari düzeyde seyretmiş ve Gorbachev revizyonist olarak kınanırken, Sovyetler Birliği de para için ilkelerini satmakla suçlanmıştır. Ağustos 1991'de Gorbachev'i devirmek için Moskova'da yapılan darbenin başarısız olmasından dolayı Pyongyang açıkça üzüntüsünü belirtmiştir (Scalapino, 2001:111). 1991 sonunda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte onun yerini alan Rusya'nın şimdi her iki Kore'yle yeniden bir ilişki kurması gerekiyordu. Rusya'nın Kore politikası üç dönemde incelenebilir.

3.1.4.1. Seul Merkezli Tek Kore Politikası (1991-1992)

Ağustos 1991'de Moskova'da gerçekleştirilen başarısız darbe girişimi ve hemen arkasından Aralık 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması Moskova-Pyongyang ilişkilerini daha da kötüleştirmiştir. Halef devlet Rusya Federasyonu'nun Boris Yeltsin idaresi altında demokrasi ve serbest piyasa ekonomisi modelini benimsemesi, Pyongyang tarafından ağır bir dille eleştirilmiştir. Rusya Federasyonu ilk kurulduğu günden itibaren liberal yürütme ile Rusya Komünist Partisi ve milliyetçi grupların ağırlığındaki yasama organı arasında dış politika konusunda

sürekli gerilim yaşamıştır. Bu da Rusya'yı bölgede en istikrarsız politika uygulayan devlet konumuna sokmuştur (Ellison, 2001:166).

Gorbachev gibi Yeltsin de Rusya'nın ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlarını öncelikli gündem haline getirmişti. Rusya'nın tüm ekonomik kalkınmasında kilit rolü üstleneceğine inanılan Sibiry ve Pasifik bölgesinin kalkınması Doğu Asya politikasının temelini oluştuyordu.

Rusya'nın Japonya ile ekonomik işbirliğini artırma gayretleri, Tokyo'nun Kuril Adaları üzerindeki ısrarlı egemenlik iddialarına takılmıştır. Tokyo'nun adaların iadesi yönündeki taleplerine Vaşington da destek vermiştir. Yeltsin yönetiminin bu yöndeki esnek tavrı, komünistler ve milliyetçilerin oluşturduğu muhalefet cephesinden ciddi bir tepkiyle karşılaşmıştır. Dolayısıyla Moskova'nın adaların egemenliğinin devri konusunda taviz vermesi mümkün olmamıştır (Ellison, 2001:169).

Bu gelişmelerden dolayı Moskova bölgede iktisadi ve ticari ortak olarak Tokyo yerine doğrudan hiç bir sorunu olmadığı Seul'u tercih etmiştir. Bu tercih, Cumhurbaşkanı Yeltsin'in Tokyo'ya yapacağı ziyareti iptal edip hemen arakasından Kasım 1992'de Seul'ü ziyaret etmesiyle açıkça ortaya çıkmıştır. Moskova, Seul'ün teveccühünü kazanabilmek için Kore Savaşı kurbanları için üzüntüsünü ifade etmiş ve 1982 yılında Sovyetler tarafından düşürülen Kore Havayollarına ait uçağın kara kutusunu teslim etmiştir. Rusya, Güney Kore'den alacağı ekonomik yardım ve işbirliği projeleriyle ilgili beklentiler içerisindeydi. Güney Kore Cumhurbaşkanı Roh'nun esas hedefi ise Koreler arasındaki ilişkilerde ve Kuzey Kore'nin nükleer programlarına karşı Moskova'nın desteğini almaktı. Ancak Rusya'nın bu politikası Kuzey Kore'nin daha çok tepkisini çektiği gibi, Japonya'nın da Rusya'ya yatırım yapma konusunda daha istekli davranmasını temin edememiştir. Bu ziyaretin akabinde Güney Kore Ulusal Meclisi, Seul'ün Rusya'nın bölgedeki en önemli ortağı haline geldiğini duyurmuştur. Ayrıca bu ziyaret sırasında Rusya-Güney Kore savunma işbirliği konusunda müzakerelerin yapıldığı da duyurulmuştur (Ellison, 2001:169; S.H.Joo,2001:468).

Bu dönemde Moskova, Kim İl-Sung'u tamamen gözardı edip Kuzey Kore'ye karşı mesafeli bir tutum takınıyordu. Ocak 1992'de Sovyetler Birliği eski dışişleri başkan yardımcısı Igor Rogachev, Cumhurbaşkanı Yeltsin'in özel temsilcisi olarak

Pyongyang'ı ziyaret etti ve Kuzey Koreli yetkililerle 1961 Sovyet-Kuzey Kore İttifak Antlaşması'nın gözden geçirilmesi konusunda mutabık kaldı. Rogachev ayrıca Kuzey Kore'ye bir Koreler arası zirve toplanması ve uluslararası yükümlülükler çerçevesinde Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun (UAEK) nükleer silah sözleşmelerine uyulması konusunda telkinde bulundu (S.H.Joo, 2001:468).

3.1.4.2. Korelerle Daha Dengeli İlişkiler Kurma Arayışı (1993-1995)

Bu dönemde Moskova, Pyongyang ile ilişkilerini düzeltmek için sınırlı bir çaba harcamıştır. Moskova bir taraftan Seul'le kurduğu işbirliğini ve ortaklığını kuvvetlendirirken, diğer taraftan Pyongyang ile ilişkilerini normal düzeyde yürütmek için bir arayışa girmiştir. 1993'ün başlarında Moskova, Pyongyang ile ilişkilerini normalleştirmek için çeşitli temaslarda bulunmuştur. Ocak 1993'te Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Georgi Kunadze, Yeltsin'in özel temsilcisi olarak Pyongyang'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyaretle Rusya ve Moskova arasında iyi komşuluk ilişkilerinin kurulması amaçlanmaktaydı. İki taraf temaların dışişleri bakanlığı düzeyinde sürdürülmesi, parlamentolar arası işbirliğinin tekrar başlaması ve hükümetler arası ekonomi, bilim ve teknik konularında komisyonların yeniden kurulması konusunda mutabık kalmışlardır (S.H.Joo,2001:469).

Diğer taraftan Savunma Bakanı Pavel Grachev'in 1993'teki Seul ziyareti, Moskova'nın Kore politikasını dengeleyici bir etki yapmıştır. Bu ziyaret sırasında askeri mübadeleleri de içeren savunma işbirliği konusunda müzakereler yapılmıştır. Bu sırada Moskova'nın Seul'e silah satışı konusunda teklifte bulunması Pyongyang'ın şiddetli protestosuyla karşılaşmıştır (Ellison, 2001:169-70).

Rusya'nın bu yeni politikası doğrultusunda 1961 ittifak antlaşması çerçevesinde saldırıya uğraması halinde Kuzey Kore'ye yapacağı yardımları asgari düzeye indirmesi ve 3,5 milyar dolarlık borcunu ödemesini talep etmesi, Pyongyang'ın güvenlik kaygılarını fazlasıyla artırmış ve Mart 1993'te Nükleer Silahların Yayılmasını Engelleme Antlaşması'ndan (NPT) çekilmesine yol açmıştır. Buna karşılık Moskova, Pyongyang'tan nükleer silah geliştirme projesinden vazgeçmesini ve uluslararası yaptırımlara uymasını istemiştir. Karşı tepki olarak da Pyongyang, Rusya'nın Japon/Doğu Denizi'ne nükleer atık bıraktığını iddia ederek Kuzey Kore'nin askeri bölgesini genişletmiştir (Ellison, 2001:170).

Açıkçası Yeltsin, Kuzey Kore ile ilişkileri geliştirme konusunda pek hevesli değildi. Temmuz 1994'te Kim İl-Sung'un ölümünden sonra Yeltsin bir taziye mesajı bile göndermemişti. Sadece Eylül 1994'te Dışişleri Bakan Yardımcısı Aleksandr Panov soğuk bir seyir takip eden ikili ilişkilerin iyileştirilmesi için Pyongyang'a ziyarette bulunmuştur (S.H.Joo,2001:469).

Bu gelişmeler 1993-1995 yıllarında Rusya'nın iç politikasındaki tartışmaları hararetlendirmiştir. Aralık 1993 parlamento seçimlerinde komünistler ile milliyetçilerin zafer kazanması, beraberinde Rusya'da Yeltsin'in uyguladığı Batı yanlısı politikalara şiddetli eleştirilerin gelmesine yol açmıştır. Dışişleri Bakanı Kozyrev de Batı'nın çıkarlarına hizmet etmekle ve Rusya'nın Asya'daki çıkarlarını ihmal etmekle suçlanmıştır. O tarihe kadar Moskova'nın güvenlik, ekonomik istikrar ve refah konularında Batı'dan beklentilerinin yeterince karşılanamaması, kamuoyunda bir memnuniyetsizlik yaratmış ve muhalefeti de güçlendirmiştir. Bu dönemde gerçekleşen NATO'nun Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesi, Rusya'daki muhalefeti daha da güçlendirmiştir. Zaten 1990'larda Rus dış politikası çeşitli dinamiklerin etkisiyle Batı yanlısı ile bağımsızlıkçı, idealist ile reelpolitığe dayalı tutumlar arasında sürekli gelgitler yaşamış ve uzun süre istikrara kavuşamamıştır. (S.H.Joo,2001:469; Ellison, 2001:171).

Mart 1995'te ABD, Güney Kore ve Japonya New York'ta Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü (KEGÖ) konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bu anlaşma Kuzey Kore'ye 4,5 milyar dolar değerinde iki nükleer reaktör kurmayı ve yıllık 500.000 ton ham petrol yardımında bulunmayı öngörüyordu. Maliyeti Seul ve Tokyo tarafından karşılanacak Kuzey Kore'deki nükleer reaktörler için Moskova'nın verdiği teklif kabul görmemiştir. Avustralya, Yeni Zelanda, Endonezya, Kanada ve Finlandiya'nın dahil olduğu KEGÖ'den Rusya'nın dışlanması Moskova'yı oldukça rahatsız etmiştir. Ayrıca bu projeye ilgili yürütülen müzakereler sonucunda Temmuz 1996'da KEGÖ'nün kapsamına, taraflara özel ayrıcalık ve muafiyetlerle, ulaşım ve iletişim projeleri de dahil edilmiştir (Ellison, 2001:171).

Seul ve Pyongyang'a karşı dengeli bir politika yürütme gayretlerine rağmen, Moskova çeşitli sebeplerden dolayı genelde Seul'e doğru meyiletmiştir. Öncelikle Moskova ve Seul arasında karşılıklı ekonomik çıkarlara dayalı bir işbirliği zaten kurulmuş durumdaydı ve Rusya zor durumdaki ekonomisi için Seul'ün yardım ve

işbirliğine şiddetle ihtiyaç duymaktaydı. Diğer yandan, Pyongyang ile iktisadi ilişkilerin geliştirilmesi ise Moskova'nın ekonomik yükünün biraz daha artması anlamına geliyordu. Üstelik Japonya ile ilişkilerden farklı olarak, Moskova'nın Seul'le ilişkilerini geliştirmesinin önünde Pyongyang'ın memnuniyetsizliği dışında hiçbir ciddi siyasi engel bulunmamaktaydı.

Ayrıca Rusya'nın siyasi çoğulcu bir sistemi benimsemesi, totaliter komünist bir sistem altında yaşamakta olan Kuzey Kore toplumu ile Rus toplumu arasındaki farklılığı artırıyordu. Öbür taraftan, Kuzey Kore'nin nükleer kapasitesi Pyongyang-Moskova ilişkilerinin gelişmesi önünde diğer bir engeldi. Kore Yarımadası'ndaki nükleer silahlanma, beraberinde Kuzeydoğu Asya'daki askeri tırmanmayı artıracığı ve bu da Rusya'nın stratejik çıkarlarına zarar vereceği için Moskova, bölgedeki nükleer yayılmanın önlenmesine önem vermekteydi. Bu dönemdeki Rus dış politikası Batı yanlısı bir görünümdeydi. Boris Yeltsin, Andrei Kozyrev, Aleksandr Panov ve Georgi Kunadze gibi Rus dış politikasına yön veren önde gelen idareciler, Seul'le ilişkilerin geliştirilmesine daha çok önem veriyorlardı (S.H.Joo, 2001:469-70).

3.1.4.3. Moskova-Pyongyang İlişkilerinin Normalleşmesi (1996-2001)

Ocak 1996'da Yevgeni Primakov'un Rus Dışişleri Bakanlığı'na atanması yeni bir süreci başlatmıştır. Artık Rusya iki Kore arasında daha dengeli bir politika yürütmeye başlamıştır. Nisan 1996'da Rusya Başbakan Yardımcısı Vitali Ignatenko'nun Dışişleri Bakan Yardımcısı Aleksandr Panov ile birlikte gerçekleştirdiği Pyongyang ziyareti, Moskova-Pyongyang arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesini hızlandırmıştır. Bu ziyaret, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra gerçekleştirilen en üst düzey ziyaretti ve ilk defa Rusya-Kuzey Kore Hükümetler arası İktisadi ve Teknolojik-Bilimsel Sorunlar Komisyonu toplandı. İki taraf ayrıca hükümetler arası komisyonların yeniden tesis edilmesi ve Kuzey Kore ile Rusya'nın Uzakdoğu bölgesi arasında bilim-teknik, ormancılık, hafif sanayii ve ulaşım konularında işbirliğine gidilmesi konusunda anlaşmaya varmıştır. Yine Nisan 1996'da Rusya Devlet Meclisi (*Duma*) sözcüsü ve komünist Genadi Seleznev başkanlığındaki bir parlamento heyeti ilişkilerin normalleştirilmesini desteklemek amacıyla Pyongyang'ı ziyaret etmiştir (S.H.Joo, 2001:470).

Mayıs 1997’de Vladimir Lukin başkanlığındaki Duma Dış İlişkiler Komitesi Pyongyang’ı ziyaret etti. Haziran 1997’de Güneydoğu Asya ve Asya-Pasifik Bölgesi Alt Komitesi Başkanı Mikhail Monastirskiy öncülüğünde başka bir parlamento heyeti KDHC Yüksek Halk Meclisi’ni ziyaret etti. Hükümetler arası İktisadi ve Teknolojik-Bilimsel Sorunlar Komisyonu ikinci toplantısını Ekim 1997’de Moskova’da yaptı. Bu toplantının amacı Rusya ve Kuzey Kore arasında 1990’ların başında kesilen değişik alanlardaki işbirliğinin yeniden başlatılmasıydı. Moskova kıtlık sorunuyla yüz yüze bulunan komşusu Kuzey Kore’ye 1997 yılı içinde gıda yardımında bulunarak iyi niyet girişiminde bulundu. Rusya Kuzey Kore’ye 4,5 milyar ruble değerinde ilaç, 370 ton şeker, paketlenmiş et ve balık ile 3,5 milyar ruble değerinde süt yardımında bulunmuştur (S.H.Joo, 2001:471).

Yine 1997 yılında 1961 Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Antlaşması’nın yerine geçecek yeni bir antlaşma için müzakereler başladı. 1998 yılı başına gelindiğinde ise bu müzakereler olumlu sonuçlandı. Mart 1999’da Dışişleri Bakan Yardımcısı Grigori Karasin Pyongyang’a gelerek yeni antlaşma metnini kesinleştirmek amacıyla paraf atmıştır. Şubat 2000’de de Dışişleri Bakanı Igor Ivanov, Pyongyang ziyareti sırasında yeni antlaşmaya imza atmıştır. Bu son ziyaret Sovyetler Birliği dağıldığından bu yana Kuzey Kore’ye yapılan en üst düzey ziyaretti. Halbuki aynı zaman dilimi içerisinde Güney Kore ve Rusya arasında altı devlet başkanları zirvesi yapılmış ve dört dışişleri bakanı ziyareti de karşılıklı olarak gerçekleşmiştir. Ivanov bu ziyaret sırasında Yüksek Halk Meclis Başkanı Kim Young-Nam’ın da aralarında bulunduğu üst düzey Kuzey Koreli yetkililerle buluşmuştur. Ancak Ivanov, Kuzey Kore Devlet Başkanı Kim Jong-İl’le buluşmamış ve ona Rusya’nın yeni lideri Vladimir Putin’in Rusya’nın iki Kore arasındaki ilişkilerin iyileşmesini ümit ettiğini belirten mesajını iletmekle yetinmiştir (S.H.Joo,2001:471).

Nihayet Rusya Cumhurbaşkanı Putin Temmuz 2000’de Kim Jong-İl ile yapacağı zirve için Pyongyang’ı ziyaret etmiştir. Putin, Rusya ve Kuzey Kore arasındaki ekonomik işbirliğini geliştirilmesini arzuladığını ve Kuzey Kore fabrikalarının ve enerji tesislerinin Rusya tarafından modernize edilebileceğini ifade etmiştir. Putin ayrıca Koreler arası demiryolunun Sibiryaya demiryolları ağıyla bağlanması teklifini tartışmaya açmıştır. Zaten bu zirveden yaklaşık bir ay önce

Haziran 2000'de gerçekleştirilen ve Kore devlet başkanlarını buluşturan tarihi zirvede Seul ve Pyongyang Koreler arası demiryolunun ulaşımına açılması konusunda mutabık kalmışlardır. Eğer Koreler arası demiryolu faaliyete geçer ve bu Sibirya demiryollarına bağlanabilirse, Rusya, Kuzey ve Güney Kore arasındaki üçlü ticari ilişkilerin müthiş bir ivme kazanacağı açıktır (S.H.Joo,2001:472).

Son dönem Moskova-Pyongyang yaklaşması iki ülke çıkarlarının gerektirdiği bir durumdur. Başlangıçta Rusya, Asya-Pasifik toplumuna çabuk dahil olabilme ümidiyle Pyongyang'ı feda ederek hızla Seul ile işbirliğine dayalı bir ortaklık kurmuştur. Yine bu amaçla Kuzey Kore'den gelen nükleer tehditle ilgili sorunlarda da ABD ile işbirliğine gitmiştir. Ancak bir dizi olay Rusya'yı Kuzey Kore ile olan ilişkilerini normalleştirmeye yöneltmiştir. Öncelikle Ekim 1994'teki ABD-Kuzey Kore Nükleer Mutabakat Metni, Rusya'nın iki Kore'ye yönelik politikasını yeniden düzenlemesine zemin hazırlamıştır. Rus karar vericiler nükleer sorunlarla ilgili olarak gözardı edilip dışlanmaya içerlenmişlerdir. Ayrıca KEGÖ'den dışlanan Rusya, Kuzey Kore'deki meşru iktisadi çıkarlarının tamamıyla ihmal edilmesinden rahatsız olmuş ve Güney Kore'nin Rusya'yla yaptığı yatırım ve ticareti yetersiz bulmaya başlamıştır. Bunun sonucunda Moskova, Kuzeydoğu Asya'daki eski itibarını kazanmanın yolunun Seul'le işbirliğine dayalı ortaklığını muhafaza ederek Pyongyang ile sıkı ilişkiler kurmaktan geçtiği sonucuna varmıştır (S.H.Joo, 2001:477).

Başka bir gelişme olarak dördü müzakere teklifi Rusya'nın canını sıkmıştır. Nisan 1996'da Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam ve Başkan Bill Clinton hiçbir şart koşmadan ve mümkün olan en kısa zamanda dördü (ABD, Çin, Kuzey ve Güney Kore) barış görüşmelerine başlanması teklifini Kuzey Kore ve Çin'e iletmişlerdir. Rusya dördü barış görüşmelerinden dışlanmasından dolayı üzüntüsünü açıkça ifade etmiştir. Moskova, 1953 Ateşkes Antlaşması'nın yerine geçmek üzere Kore Yarımadası üzerinde yeni bir barış düzeni oluşturmak için tüm tarafların katıldığı çok taraflı bir konferansı önermekteydi (S.H.Joo, 2001:477).

Diğer taraftan, Rus dışişleri bakanı olarak pragmatik Kozyrev'in yerine, Kuzey Kore ile ilişkilerin geliştirilip daha dengeli bir Kore politikası izlenmesini savunan idealist Primakov'un Ocak 1996'da işbaşına gelmesi dengeleri

değiştirmiştir. Primakov'un yönetimindeki Rusya, Kuzey Kore ile ilişkilerini iyileştirmeye başlamıştır (S.H.Joo, 2001:477).

Rusya'nın ilişkileri normalleştirme yönündeki samimi çabalara rağmen, bu sefer Kuzey Kore'nin isteksizliğinden dolayı Moskova-Pyongyang ilişkileri ilk başta yeterince gelişme göstermemiştir. Pyongyang'ın öncelikli diplomasisi, ABD ile müzakereler yoluyla rejimi ayakta tutmak ve yine ABD ile yapılacak ticari ve teknolojik işbirliğiyle çökmekte olan Kuzey Kore ekonomisini kurtarmak Ģeklindeydi. Bu yüzden Kuzey Kore açısından Rusya ile ilişkiler ABD'den sonra ikincil derecede öneme sahipti (S.H.Joo, 2001:477).

Kuzey Kore'deki iktidar değişikliği de Pyongyang-Moskova ilişkilerinin yavaş bir seyir takip etmesinde etkili olmuştur. Kim İl-Sung'un Temmuz 1994'teki ölümünden sonra oğlu Kim Jong-İl üç yıl boyunca yas tutmuş ve babasının resmi unvanlarını üstlenmeyi reddetmiştir. Kim Jong-İl nihayet Ekim 1997'de Kore İşçi Partisi'nin genel sekreterliğine ve Eylül 1998'de Milli Savunma Komisyonu Başkanlığına seçilmiştir. Bu geçiş sürecinde Kim Jong-İl Rusya ile ikili ilişkilerde inisiyatif üstlenmemiştir (S.H.Joo,2001:477).

Ayrıca Rus medyası tarafından 1997 yılında Kuzey Kore lideri için "Kızıl Kral", "halefin saltanati" gibi küçük dşrtc ve aşağılayıcı yayınların yapılması Pyongyang'ı rahatsız etmiştir. Pyongyang Kim İl-Sung, Kim Jong-İl ve Kuzey Kore hakkındaki aleyhte yayınların durdurulması için Rus hükümetinden talepte bulunmuştur. Ancak Moskova bu tür yayınlarla ilgili bir Şey yapamayacağını ve böyle yayınlardan dolayı kendisinin sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir (S.H.Joo, 2001:478).

Rusya'nın silah satışı ve askeri teknoloji işbirliğini de kapsayan Güney Kore ile kurduğu askeri ilişkiler Kuzey Kore'nin tepkisini çekmiştir. Güney Kore'ye geri borç ödemesi olarak Rusya, 33 T-80U tankı, 33 BMP-3 zırlı personel taşıyıcısı, 70 Metis-M hareketli taktik roket sistemleri ve 50 Igla hava savunma sistemlerinin dahil olduğu 240 milyon dolar değerinde askeri teçhizat satmıştır. Sadece 1999 yılı içerisinde 60 Güney Koreli yetkili Rusya Savunma Bakanlığı kurumlarında eğitim almıştır. Rusya ayrıca S-300 anti-balistik füzeleri, SU-35 savaş uçağı ve Amur tipi dizel denizaltıları gibi daha gelişmiş askeri malzemeyi Güney Kore'ye ihraç etmekle de ilgileniyordu (S.H.Joo, 2001:477).

Moskova her ne kadar Seul'e sattığı silahların savunma amaçlı olduğunu ve her ülkenin kendini savunma hakkı bulunduğunu iddia etmişse de Pyongyang'ın şiddetli protestosuyla karşılaşmıştır. Bu gelişmelerden sonra, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye yönelik olarak kara ve deniz sınırını ihlâl olaylarında artış meydana gelmiştir. Moskova, Pyongyang ile arayı yumuşatabilmek için Kasım 1996'da 100 milyon dolar civarında olan ve gün geçtikçe azalan ikili ticari ilişkileri geliştirmek için bir anlaşma teklifinde bulunmuştur (Ellison, 2001:177).

Diğer taraftan Rusya'daki adli vakalara Kuzey Korelilerin de dahil olması Ruslar arasında Pyongyang'a karşı bir tepki meydana getirmiştir. Rusya'daki uyuşturucu ticaretine Kuzey Kore devletinin bizzat karıştığı iddiaları ortaya atılmıştır. Rusya kamu güvenliği otoriteleri Kuzey, Kore İşçi Partisi'nin Rusya sınırları içerisinde afyon tarımı yaptığını teyit etmişlerdir. Bir Rus haber ajansına göre, Kuzey Korelilerin kereste ticareti ile uğraştıkları Khabarosk bölgesindeki Chegdomyn ve Tyrma'dan Vladivostok'a uyuşturucu ticareti yapmaktaydılar. Kuzey Koreliler uyuşturucu ticaretinden elde ettikleri gelirlerle fotoğraf kağıdı, pompa, elektrik motoru ve zincir testere alıp Kuzey Kore'ye göndermekteydiler. Rusya ve Kuzey Kore arasında yapılan ikili bir anlaşmaya bağlı olarak Rusya, başlangıçta uyuşturucu ticareti yapan Kuzey Korelileri kendisi cezalandırmayıp ülkelerine iade ediyordu. 1990'ların ortalarından itibaren Rusya suça bulaşmış Kuzey Korelileri kendisi yargılayıp cezalandırmaya başlamıştır. Kuzey Korelilerin bulaşmış oldukları bu yasadışı faaliyetler Rus kamuoyunda tepkiyle karşılandığı gibi Moskova-Pyongyang arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilemektedir (S.H.Joo, 2001:478-9).

Pyongyang'ın Moskova'ya olan borcu diğer bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kuzey Kore'nin Rusya'ya olan borcu 3,8 milyar rubleye (1 ruble=1,60 dolar) ulaşmaktaydı. Kuzey Kore'nin Rusya'ya olan borcunun yaklaşık üçte ikisi (2,4 milyar ruble) almış olduğu Rus askeri silah ve teçhizatlarından kaynaklanmaktaydı. Sovyetler Birliği'nin halefi olan Rusya, Kuzey Kore'den bu borcunu ödemesini talep etmiştir. Rusya-Kuzey Kore Ortak Ekonomi Komisyonu'nun ikinci toplantısında Pyongyang Moskova'ya ilk defa borcunu ödeme taahhüdünde bulunmuştur. Ancak Rusya ve Kuzey Kore bu borcun ödeme takvimi ve şekli konusunda hâlâ uzlaşmamışlardır (S.H.Joo, 2001:479).

Rusya'nın 1991'den beri izlediği Kore politikası pratik gerekçelere dayanmaktaydı. Rusya 1990'ların ilk yarısında kötü durumdaki ekonomisini kalkındırabilme ve bu amaçla Güney Kore'yle yakın iktisadi bağlar kurabilme umuduyla Seul'e daha yakın bir politika izlemiştir. 1996 yılından itibaren ise Rus Dışişleri Bakanlığı Seul ve Pyongyang'a karşı daha dengeli ve bağımsız bir politika izlemeye başlamıştır. Moskova, Pyongyang ile ilişkilerini geliştirmeye başlayarak aslında Seul'e karşı da tavır almış oluyordu. Çünkü Nisan 1996'da Kuzey ve Güney Kore, ABD ve Çin'den oluşan dördü görüşmelerin yapılması projesi gündemdeydi ve Moskova bu görüşmelere Rusya ve Japonya ile Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu veya BM'den temsilcilerin katılmasını teklif etmiştir. Ancak Moskova yine de Pyongyang ile ilişkilerini geliştirirken aynı zamanda Seul'ün tepkisini fazla çekmemeye çalışıyordu. Moskova; Rusya, Çin ve Kuzey Kore arasındaki Tümen Nehri projesi ve Sibirya'dan Kuzey Kore üzerinde Güney Kore'ye doğal gaz projesi gibi ekonomik işbirliği teklifleriyle ortamı yumuşatmaya çalışmaktaydı (Ellison, 2001:176-7).

1997 yılı boyunca Moskova ve Seul arasında çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. Temmuz 1997'de Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam ve Dışişleri Bakanı Yoo Chong Ha ile görüşükten sonra Primakov, Moskova'nın öncülüğünde Güney Kore, Çin Japonya ve Hindistan gibi gelişen Asya toplumları arasında bir zirve toplantıyı planlamıştır (Ellison, 2001:177-8). Seul'de gerçekleştirilen bu görüşmeler sırasında Güney Kore'nin merak ettiği diğer bir konu da Rusya'nın dördü görüşmeler gibi kendisinin dışarıda kalacağı Kuzey-Güney diyalogunda göstereceği tepki olmuştur. Primakov, Rusya'nın Kore Yarımadası'ndaki istikrarı artıracak her türlü girişimi desteklediğini belirterek Seul'ün endişelerini gidermiştir. Primakov ayrıca Seul'deki görüşmelerin herhangi üçüncü bir tarafa karşı olmadığını ifade ederek Pyongyang'ı rahatlatmaya çalışmıştır.

Daha sonraki yıllarda Moskova-Seul ilişkilerinde herhangi bir gelişme görülmemiştir. 1997 sonunda ortaya çıkan Asya krizi, Güney Kore ekonomisine de ağır hasar vermiş ve Moskova-Seul arasındaki ikili iktisadi ilişkilerin de yavaşlamasına yol açmıştır. 1998 yazında patlak veren ve Rusya'daki Güney Koreli istihbarat ajanlarının karıştığı casusluk skandalı siyasi ilişkileri germiştir. Bu kriz, Moskova'daki Güney Kore istihbarat biriminin başkan yardımcısı Cho Son U'nun

Rusya Dışişleri Bakanlığı Asya Bölümü Başkan Yardımcısı Valetin Moisev ile bulunduğu ortaya çıkmasıyla patlak vermiştir. Moskova bu olayın hemen akabinde Moskova ve Vladivostok'taki Güney Kore temsilciliklerinde olaya karışan üç görevlinin geri çekilmesini talep ederek tepkisini göstermiştir. Böylece Güney Kore Ulusal Güvenlik Planlama Teşkilatı'nın iki şehirdeki faaliyetleri durdurulmuş oluyordu. Seul de mütekabiliyet esasına göre önce geri çekilmesini istediği Rus diplomat Oleg Abramkin'in sonra Kore'de kalmasına izin vermiştir. Sonunda her iki taraf da istihbarat elemanlarının yasak olan işlerle meşgul olmaması esasını kabul etmiştir (Ellison, 2001:178).

1999 başlarında Rusya ve Güney Kore arasındaki ilişkilerde canlanma belirtileri görülmüştür. Bu dönemde Rusya'nın Güney Kore'ye olan 2 milyar dolarlık borcun geri ödeme takviminin ele alındığı bir dizi görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde Rusya'nın Irkust bölgesindeki doğal gazın Çin üzerinden döşenecek boru hattıyla Güney Kore'ye ulaştırılması ve Rusya, Kuzey ve Güney Kore demiryolu bağlantısının sağlanması gibi projeler de müzakere edilmiştir. Moskova Seul'le olan iktisadi bağlarını sağlamlaştırırken bölgenin geleceğine ilişkin uluslararası siyasi görüşmelerde Rusya'nın da katılımı konusunda Güney Kore'nin desteğini almaya çalışıyordu (Ellison, 2001:178-9).

İktisadi ve ticari ilişkileri ile silah satışı ve teknoloji işbirliği bu düzeyde devam ettiği sürece, Moskova için Seul Pyongyang'tan daha önemli bir ortak olma konumunu sürdürecektir. Bu yüzden Moskova, Rus Uzakdoğusu'nu kalkındırması için Güney Kore'ye meyletmeye devam edecektir. Moskova'nın Pyongyang ile olan ekonomik ilişkileri Seul'le olan ticareti gözönüne alınırsa fazla bir önem taşımamaktadır. 1999 yılında Seul ve Moskova arasındaki ticaret 2 milyar dolarken, aynı yıl Pyongyang ve Moskova arasındaki ticaret hacmi sadece 100 milyon dolarda kalmıştır. Rusya'nın içinde bulunduğu ekonomik zorluklar ve Kuzey Kore'nin borçlarını ödeme konusunda içine düştüğü acz gözönünde bulundurulursa, iki ülke arasında ticari ilişkilerin yakın bir gelecekte önemli bir gelişme kaydetmesi beklenmemelidir (S.H.Joo,2001:480).

Moskova-Pyongyang ilişkilerinin yakın gelecekte eskiden olduğu gibi, ideolojik birlikteliğe ve askeri ittifak ilişkisine dönüşmesi mümkün değildir. Bunun yerine Rusya ve Kuzey Kore arasında iyi komşuluğa dayanan dostane ilişkiler

kurulacaktır. Eğer Moskova askeri teçhizat ve silah ile doğal gaz ve petrolü, parasını tahsil etmek şartıyla tekrar Pyongyang'a satmaya başlayacak olursa ikili ilişkilerin daha da gelişmesi kaçınılmaz olacaktır. Çünkü Kuzey Kore'nin askeri teçhizatı büyük oranda Rus silah sitemine bağlıdır. Moskova bu bağımlılık ilişkisini Pyongyang'ın davranışlarına yön vermek için kullanabilir (S.H.Joo,2001:480).

Sonuçta Rusya'nın dengeli Kore politikası siyasi alanda uygulanabilecektir. Siyasi ve iktisadi konuları birbirinden ayırarak Moskova Kore sorununda daha fazla söz sahibi olmaya çalışacaktır. Diğer taraftan Moskova, Nakhodka Kore sanayi kompleksi ve Kaviktinskoe doğalgaz boru hattı projelerini hayata geçirmeye çalışarak Seul'le olan ekonomik işbirliğini artırmaktadır (S.H.Joo, 2001:480).

Moskova, Koreler arasındaki sorunda arabulucu gibi davranarak ve Kore sorunuyla ilgili olarak çok taraflı bir konferansın toplanmasının öncülüğünü yaparak, Koreler ve dolayısıyla Kuzeydoğu Asya üzerindeki nüfuzunu artırmaya çalışmaktadır. Moskova Kasım 1997'de ortaya çıkan ABD ve Irak arasındaki gerginlikte arabuluculuk rolü oynamış ve başarılı olmuştur. Rus diplomasisi bunu Kore Yarımadası için de bir model olarak görmektedir. Seul de Pyongyang ile yakınlaşmada Rusya'yı bir arabulucu olarak kabullenmektedir. Ancak Moskova'nın bu tür bir arabuluculuk için Pyongyang'ın güvenini yeterince kazanması gerekmektedir (S.H.Joo, 2001:480).

Haziran 2000'de Pyongyang'ta gerçekleştirilen tarihi Kore devlet başkanları zirvesi, iki Kore arasında uzlaşma ve işbirliğinin artırılması için önemli bir zemin hazırlamıştır. Zirvede kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmeyi, parçalanmış aileleri birleştirmeyi, gerginliği azaltmayı ve aşamalı bir birleşmeyi öngören bir anlaşma imzalanmıştır. Eğer Koreler arası ilişkiler hızla gelişir, Moskova ve Pyongyang arasındaki ilişkiler iyileşmeye devam ederse, Rusya ile Kuzey ve Güney Kore arasındaki ekonomik işbirliği de artacaktır. Koreler arasında karşılıklı işbirliği artar ve siyasi sorunlara çözüm bulunursa, Rusya siyasi ve ekonomik çok taraflı işbirliği projeleriyle Kore Yarımadası üzerindeki nüfuzunu artırabilecektir (S.H.Joo, 2001:480).

1990'ların sonundaki Rusya'nın yeni Kore politikası şu şekilde özetlenebilir: Her iki Kore hükümetine bütün temel konularda eşit mesafeli ve dengeli yakınlaşma ve işbirliğine gidilmesi, 1990'ların ilk yarısında Güney lehine uygulanan tek taraflı

Kore politikasının yanlışlığının kabulü, 1994'te ortaya atılan ve tüm bölgesel güçlerin dahil olduğu yeni bir güvenlik yapısının oluşturulması konusundaki teklifin tekrarlanması. Moskova, Kore Yarımadası'ndaki bir istikrarsızlığın önce Kuzeydoğu Asya sonra da tüm dünya barışına tehdit oluşturacağını düşünmektedir (Ellison, 2001:180).

3.1.4.4. Rusya-Kuzey Kore Dostluk Antlaşması

Sovyetler Birliği ve Kuzey Kore arasında imzalanan 1961 ittifak antlaşması, Moskova Eylül 1990'da eski düşman Seul ile ittifak antlaşması imzalayınca tüm anlamını kaybetmiştir. Bu antlaşmanın 30. yıldönümü olan Temmuz 1991'de Kuzey Kore antlaşmayla ilgili bütün yükümlülüklerinin sona erdiğini ilân ederken, Sovyetler Birliği de antlaşmanın Kore Yarımadası'ndaki iki devleti de tanıdığını açıklamıştır. Moskova ayrıca Kore birleşmesinin ancak barışçıl yollarla ve müzakereler sonucunda gerçekleşebileceğini belirtmiştir (S.H.Joo,2001:472).

Aralık 1991'de Sovyetler Birliği'nin halefi Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Valeri Ermolov, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Pyongyang ile imzalanan 1961 Antlaşmasının gözden geçirilmesinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. Ermolov antlaşmanın gözden geçirilmesinin bütün ikili ilişkilerin askıya alınması anlamına gelmeyeceğini, aksine bu durumun Kore Yarımadası ve Kuzeydoğu Asya'da köklü stratejik değişikliklere yol açacağını belirtmiştir. Ermolov'a göre 1961 Antlaşmasının Sovyetler Birliği'nin başka devletlerle ya da Kuzey Kore'nin başka devletlerle savaşa girmesi durumunda tarafların derhal askeri yardım yapmasını düzenleyen birinci maddenin değiştirilmesi yeterliydi. Zaten 1961 antlaşmasının kaderi Rusya'nın her iki Kore ile olan ilişkilerini yakından ilgilendirmekteydi. Seul de bu antlaşmanın birinci maddesinden rahatsızlık duyduğunu her fırsatta dile getirmekteydi (S.H.Joo,2001:473).

Antlaşmadaki otomatik askeri müdahale ifadesi, Koreler arasındaki olası bir savaşın büyük güçlerin dahil olduğu bir dünya savaşına dönüşmesi ihtimali olduğu için, Kuzeydoğu Asya'nın güvenliği için bir tehdit olarak algılanmaktaydı. Temmuz 1992'de Rusya Dışişleri Bakanlığı 1961 Antlaşması'nı iptal etme niyetinde olmadığını açıklamış ve bu antlaşmanın feshi için Seul'ün Moskova'ya yapmış olduğu baskıyı eleştirmiştir. Rus Dışişleri Bakanlığı'nın bu açıklaması, yine Temmuz

1992’de Güney Kore Dışışleri Bakanlığı’nın 1961 Antlaşması’nın feshedilmesi yönündeki talebine karşılık niteliğini taşımaktaydı. Moskova o tarihte bu anlaşmayı feshetmediği gibi 1961 Antlaşması’nın 6. maddesinin 2. fıkrasına dayanarak beş yıl süreyle uzatmıştır (S.H.Joo,2001:473).

Rus Dışışleri Bakanlığı başlangıçta bütün antlaşmayı feshetmekten çok bazı maddelerini iptal etme niyetindeydi. Rus Anayasası’na göre bir antlaşmanın iptali için parlamentonun onayı gerekiyordu ve muhalefet partilerinin çoğunlukta olduğu böyle bir parlamentodan Kuzey Kore ile yapılan 1961 Antlaşması’nın feshi kararının çıkması son derece zordu. Rusya Dışışleri Bakanlığı Kuzey Kore ile dışışleri bakanları düzeyinde yapılacak mektup teatisi yoluyla antlaşmanın yenilenmesi ve bu sayede Rusya parlamentosunun aşılması görüşündeydi (S.H.Joo,2001:473).

Ocak 1993’te gerçekleştirdiği Pyongyang ziyaretinde Rusya Dışışleri Bakan Yardımcısı Georgi Kunadze, otomatik askeri müdahaleyi içeren ilgili ifadenin değiştirilmesi teklifini Kuzey Kore makamlarına iletmiştir. Ancak bu konuda Kuzey Koreli yetkililerden kesin bir cevap alamayınca, BM Antlaşması ve Rusya’nın uluslararası sorumlulukları çerçevesinde Moskova’nın, ancak Pyongyang’ın “tahrik edici olmadığı bir savaş”ta Kuzey Kore’yi destekleyebileceğini tek taraflı olarak açıkça bildirmiştir (S.H.Joo,2001:473).

Haziran 1994’te gerçekleştirdiği Seul ziyareti sırasında Rusya Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin, Güney Kore Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam’a Kuzey Kore ile olan ittifak antlaşmasından vazgeçme sözü vermiştir. Ağustos 1995’te Rusya Dışışleri Bakanı Andrei Kozyrev, Kuzey Kore’nin Moskova büyükelçisine günün koşullarına uymayan 1961 Antlaşması’nın yeni bir antlaşmayla değiştirilmesi teklifini sunmuştur (S.H.Joo, 2001:473).

1996’da Rusya resmen 1961 ittifak antlaşmasının sona erdiğini ilân etmiştir. Eylül 1996’da Kuzey Kore Rus Dışışleri Bakanlığı’na yeni bir antlaşma taslağı sunmuştur. Şubat 1997’de ilk tur görüşmeler başlamıştır. Ancak bu aşamada tarafların talepleri arasındaki farklılıklar ortaya çıkmıştır. Pyongyang yeni antlaşmayla Rusya’nın Kore birleşmesi için Koryo Demokratik Konfederal Cumhuriyeti tezini desteklemesini isterken, Moskova Koreler arası sorunların BM Antlaşması ve uluslararası hukuk ilkeleri çerçevesinde çözümlenmesini önermiştir.

Temmuz'da ikinci tur görüşmeler başlamış ancak aradaki farklılıkları gidermek mümkün olmamıştır (S.H.Joo, 2001:473).

İki yıldan fazla devam eden müzakereler sonucunda, Mart 1999'da Rusya ve Kuzey Kore arasında Dostluk, İyi Komşuluk ve İşbirliği Antlaşması paraf edilmiştir. Ancak antlaşmanın kesin olarak imzalanıp yürürlüğe girmesi biraz zaman almıştır. Rusya Dışişleri Bakanı Igor Ivanov'un Pyongyang gezisi, NATO'nun eski Yugoslavya'ya başlattığı hava saldırısından dolayı ertelenmiştir. Güney Kore Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un Moskova ziyaretinden hemen sonra Haziran 1999'da yapılması planlanan ziyaret, bu sefer Kuzey Kore Dışişleri Bakanı'nın yoğun çalışma programı gerekçe gösterilerek ertelenmiştir (S.H.Joo,2001:475).

Ivanov'un Pyongyang ziyaretinin Kuzey Kore tarafından ertelenmesi, Kim Dae-Jung'un Moskova ziyaretinden duyulan rahatsızlığın açık bir yansımasıydı. Bu tür ertelemeler ne Moskova ne de Pyongyang'ın böyle bir antlaşmaya pek hevesli olduğunu gösteriyordu. O sıralarda Rusya çeşitli iç ve dış sorunlarla uğraşıyordu ve Kuzey Kore ile yeni bir antlaşma imzalamak öncelikli bir gündem maddesi değildi. Kuzey Kore ise işi zaman bırakarak zamanla Rusya'da Pyongyang'a daha yakın bir hükümetin işbaşına geleceğini ümit ediyordu. Ayrıca Pyongyang, böyle bir antlaşmadan dolayı Moskova'nın hemen iktisadi ve askeri bir yardım yapacağını da ummuyordu.

Nihayet beklenen ziyaret 2000 Şubat'ında gerçekleşti. Rusya Dışişleri Bakanı Ivanov ile meslektaşı Paik Nam-Sun Dostluk, İyi Komşuluk ve İşbirliği Antlaşması'nı 9 Şubat 2000'de imzaladılar. Bu antlaşma her iki taraf açısından da yürürlüğe 30 Ekim 2000 tarihinde girmiştir (S.H.Joo,2001:475).

Bu antlaşma toplam 11 maddeden oluşuyordu. Madde 1'de ikili ilişkiler uluslararası hukukun temel kurallarına dayandırılıyordu. Madde 2'ye göre, güvenliklerini tehdit eden sorunlar ortaya çıktığında her iki taraf da derhal birbirleriyle temasa geçmek durumundaydı. Madde 3, karşılıklı önemli çıkarları ilgilendiren her konuda birbirine danışmayı ve tarafların egemenlik, bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü tehdit edici herhangi bir antlaşma veya sözleşmeyi üçüncü devletlerle yapmamayı ve böyle davranışlardan kaçınmayı teminat altına almaktaydı. Madde 4, Korelerin eskiden beri bölünmüşlüğü ve iki Kore devletinin birleşmesinin Kore halkının çıkarlarına tamamen uyan bir biçimde bağımsızlık,

barışçıl birleşme ve milli mutabakat çerçevesine dayanmasını ve Asya barışına dolayısıyla dünyadaki güvenliğe hizmet etmesini kabul etmektedir (S.H.Joo, 2001:476).

2., 3. ve 4. maddeler istisna tutulursa, bu yeni antlaşmanın Kasım 1992’de Rusya ve Güney Kore arasında imzalanan antlaşmaya benzediği görülecektir. Bu yeni dostluk antlaşması on yıl için yürürlükte kalacak ve yürürlüğünün sona ermesinden en az 12 ay öncesine kadar taraflardan herhangi biri vazgeçmezse bir beş yıllık dönem için daha doğrudan uzatılacaktır (S.H.Joo,2001:476).

Görüldüğü gibi yeni antlaşmada ne doğrudan askeri müdahale ifadesi ne de Kuzey Kore’nin konfederasyona dayalı birleşme tezine destek vardır. Bunun yerine “karşılıklı temas” hükmü vardır. Rusya’nın ısrarı sonucunda eklenen bu “temas” ifadesi, yoruma göre değişiklik gösterecek esnek bir kavramdır. Bu amaçla Rusya kendi güvenliğini doğrudan tehlikeye atmadan Kuzey Kore üzerindeki nüfuzunu artırmak istemektedir. Böylelikle Rusya, Kore Yarımadası’nda çıkacak olası bir çatışma durumunda müdahale edip etmeme inisiyatifini elinde bulunduracaktır. Ocak 1993’te Dışişleri Bakan Yardımcısı Georgi Kunadze, tahrikçi olmadığı bir savaşın kurbanı olması halinde Moskova’nın Kuzey Kore’ye sadece askeri yardımda bulunacağını tek taraflı olarak bildirmişti. Bu açıdan yeni antlaşma 1961 ittifak antlaşmasına göre Rusya’ya Kore sorununa ilişkin olarak daha geniş bir inisiyatif sağlamaktadır (S.H.Joo, 2001:476).

3.1.4.5. Rusya’nın Dengeleme Politikası

1991 sonrası Rusya’nın Kore politikasını üç dönemde özetlemek mümkünse de, Moskova’nın Kuzeydoğu Asya’da izlediği denge politikası dört aşamada ele alınabilir. Moskova, 1991-92 arası dönemde serbest piyasa ekonomisi ve liberal demokrasi ilkelerini benimsemenin heyecanı ile dünyada Batı’nın özellikle de ABD’nin çıkarlarıyla tamamen uyuşan bir dış politika izlemeye başladı. Bu çerçevede Kore’yle ilgili olarak tam bir politika değişikliğine gitmiş ve Pyongyang’ı eninde sonunda yıkılacak bir rejim olarak dışlayıp Seul’le ilişkilerini hızla geliştirmeye başlamıştır. Bu dönemde Moskova’nın sadece Seul’ü hesaba katan fiili bir tek Kore politikası izlediği söylenebilir.

1993-95 yılları arasındaki ikinci dönemde Moskova ilk dönemdeki aşırılıkları gidermeye çalışmış ve bu amaçla Pyongyang'a daha ılımlı mesajlar göndermeye başlamıştır. Çünkü Moskova, Batı ile o kadar iyi geçinmesine rağmen hem dünyadaki hem de özellikle Doğu Asya'daki oluşumlardan dışlandığını hissetmiştir. Rusya'nın 1994'te kurulan KEGÖ'den dışlanması bu konuda ateşleyici bir etki yapmıştır. Kuzey Kore'nin eski hamisi ve eski süper güç olan Moskova, bölge ülkesi olmasına rağmen KEGÖ projesine dahil edilmemiştir.

Ayrıca Rus liderler ilk başta, tıpkı kendileri ve Doğu Bloğu ülkelerinde olduğu gibi Kuzey Kore'deki komünist rejimin de çok geçmeden çökeceğini sanıyorlardı. Bu açıdan Kore birleşmesinin Güney Kore'nin inisiyatifinde olması kaçınılmaz olarak görülüyordu. Ancak sonradan Kuzey Kore'nin ayakta kaldığı ve hemen çökmeyeceği anlaşıldı. Bu koşullar altında Moskova, Kore politikasını gözden geçirerek Kuzey Kore ile olan ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. 1996'ya kadar süren bu ikinci dönem bazı değişiklikleri içerse de temel özellik olarak birinci dönemle aynıdır. Moskova'nın Vaşington ve Seul ile iyi geçinmeye dayalı genel politikasında radikal bir değişiklik yoktur. Sadece Seul'e dayalı tek Kore politikasından vazgeçilerek Pyongyang'ı da gözardı etmeyen çift Kore politikasına geçiş yapılmıştır.

Ocak 1996'da Yevgeni Primakov'un Dışişleri Bakanlığına atanmasıyla, Moskova'nın hem genel dış politikasında hem de Kore politikasında çok farklı bir yol izlenmeye başlanmıştır. Rus dış politikası ilk başlardaki idealist ve Batı yanlısı tavrını bırakıp; güç politikası, reelpolitik ve ulusal güvenlik, askeri güç ve jeostrateji esaslarına dayanan ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmeye başlamıştır. Dışişleri Bakan Yardımcısı Grigori Karasin'in Şubat 2000'de belirttiği gibi, Rus dış politikasının Uzakdoğu'daki temel üç hedefi istikrar, sınır güvenliği ve işbirliğidir (S.H.Joo, 2001:479).

Bu açıdan Rusya'nın Kuzey Kore ile tekrar yakınlaşması gayet doğaldır. Rusya siyaset ve ekonomiyi ayırarak, iki Kore'ye karşı daha dengeli bir politika arayışındadır. Başka bir deyişle Rusya, Koreler arası siyasi sorunlarda tarafsız bir tutum takınacaktır. Bu açıdan Kuzey Kore'ye karşı ABD'nin öncülüğünde BM yaptırımları uygulanması durumunda, Rusya'nın veto hakkını kullanması

mümkündür. Yine de Rusya, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması projesini destekleyecektir (S.H.Joo, 2001:480).

Moskova'nın Pyongyang'la ilişkilerini geliştirmesindeki temel amaç, Kore'nin geleceğine ilişkin bölgesel müzakerelere Rusya'nın da dahil edilmesi için destek almaktır. Çünkü Rusya'nın 1998 ve 1999 yıllarında Kore sorununa ilişkin bakışı oldukça karamsardı. Moskova'nın temel endişesi, 1994 yılında ABD ve Kuzey Kore arasında imzalanan Mutabakat Metni'nin çeşitli sebeplerden ötürü aksamaya başlaması ve Pyongyang'ın nükleer programından kesin olarak vazgeçmemesi olmuştur. Rusya'ya göre, Kore Yarımadası'na yönelik politikalar konusunda ABD ve Japonya ile Kuzey Kore arasındaki temel bir sürü anlaşmazlık bölge güvenliğini tehdit etmekteydi (Ellison, 2001:179).

Moskova'ya göre, Ağustos 1998'de Japon Denizi üzerinde gerçekleştirilen Kuzey Kore füze denemesinden sonra, ABD ve Japonya arasında theater füze savunma sistemlerinin bölgeye yerleştirilmesi konusunda müzakerelerin başlaması bölge barışı için büyük bir tehdit oluşturmaktadır (Ellison, 2001:180). Eğer ortak bir tehdit veya düşman ortaya çıkarsa Moskova-Pyongyang askeri işbirliği daha da artacaktır. Kuzey Kore'nin füze hedeflerine yönelik olarak gerçekleştirilecek bir Amerikan veya Japon saldırısı, Moskova ve Pyongyang arasındaki işbirliğinin artmasına yol açacaktır (S.H.Joo, 2001:480).

Primakov, Kuzeydoğu Asya politikası başta olmak üzere, Rusya'nın birçok politikasında değişiklik yapmıştır. Primakov, ABD'nin tek kutup kalmasına tepki olarak çok kutuplu bir politika izlemeye başlamıştır ve bunu Doğu Asya politikasına da yansıtmıştır. Bu çerçevede Çin ile stratejik ortaklık bağı tesis edilmiş, Japonya'yla olan ilişkiler geliştirilip güçlendirilmiş ve Kore politikası yeniden ele alınarak Seul'le mevcut ilişkiler korunurken, uzun zamandır ihmal edilen Kuzey Kore ile daha yakın ilişkiler kurmaya özen gösterilmiştir (Ellison, 2001:171).

NATO'nun Avrupa'da genişlemesine tepki olarak Rusya da ABD'nin liderliğinde oluşturulan Doğu Asya güvenlik sistemine alternatif bir yapılanma içerisine girmiştir. Bu dönemde Çin de ABD'nin Tayvan politikasından rahatsızlık duyduğu için Rusya'yla daha rahat işbirliğine girmiştir. Nisan 1997'de gerçekleştirilen Pekin ziyareti sırasında Rusya Savunma Bakanı Igor Rodionov, Koreler ABD ve Çin arasında nükleer silahların da kullanıldığı bir çatışma çıkması

durumunda Rusya'nın buna kayıtsız kalmayacağı açıklamasında bulunmuştur. Böylece Moskova olası bir bölgesel savaşta Kuzey Kore-Çin ittifakını destekleyeceği imasında bulunmuştur (Ellison, 2001:171).

Rusya ve Çin arasındaki ikili temaslar 1997 ve 1998 yıllarında iyice yoğunlaşmıştır. Ocak 1998'de Pekin'i ziyaret eden Rusya Devlet Askeri Müfettişi ve Savunma Konseyi Sekreteri Andrei Kokoshin, Rusya'nın savunma işbirliği konusunda Çin'in en önemli ortağı haline geldiği açıklamasında bulunmuştur. Yine Ocak 1998'de Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin ve Başbakan Li Peng Moskova'da yayınladıkları ortak bir demeçte, BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olan Rusya ve Çin'in Irak'la ilgili bağlayıcı bir BM kararını desteklemediklerini açıklamışlardır (Ellison, 2001:172).

Primakov döneminde Japonya'yla ilişkileri geliştirmek için de değişik girişimlerde bulunulmuştur. Moskova'nın Tokyo'ya yaklaşmak istemesinin temel sebeplerinden birisi Rusya'nın G-7⁵'ye üye olmak istemesidir. Japon Dışişleri Bakanı Yukihiko Ikeda'nın Moskova ziyareti sırasında Tokyo, Kuril Adaları sorununun çözümünü şart koşmamış ve bu konuda Moskova'ya prensipte destek vermiştir. Ancak Japonya G-7 zirvelerindeki mali sorunların müzakerelerinde Rusya'nın dışarıda tutulması konusunda bir ön şart koymuştur (Ellison, 2001:171).

Ikeda'nın Moskova ziyareti sırasında, Rusya Savunma Bakanı Rodionov Pekin'den sonra Tokyo'ya da geçerek gelişmekte olan Rus-Çin savunma işbirliği konusunda Japonya'nın kaygılarını gidermeye çalışmıştır. Bu dönemde "çok kutupluluk"la ifade edilen Rus dış politikasının amacı, Japonya ve Güney Kore'yle kurulu ikili ittifaklara dayalı ABD'nin öncülüğündeki güvenlik stratejisinin Rusya'nın etkin bir şekilde dahil olduğu yeni bir bölgesel güvenlik işbirliğiyle değiştirilmesidir (Ellison, 2001:174).

Rus dış politikasının Japonya ile yaklaşmasındaki temel amaç, Amerikan-Japon güvenlik antlaşmasını baltalama niyetiydi. Ancak diğer taraftan Çin'in iktisadi ve askeri bir güç olarak ortaya çıkması, Moskova'nın sadece ekonomik gerekçelerle değil güvenlik kaygılarından dolayı da Tokyo'yla yaklaşmak istediği doğrultusunda ipuçları vermiştir (Ellison, 2001:174).

⁵ Dünyanın en kalkınmış ve zengin ülkelerinin kurduğu bir örgüt. Kurucu üyeleri arasında ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada bulunmaktadır.

Japon ve Rus dışişleri bakanları arasındaki temaslar 1997 sonu ve 1998 başlarında iyice yoğunlaşmıştır. Mayıs 1998’de Rus-Japon tarihindeki ilk ortak yatırım şirketi kuruldu. Haziran 1998’de ortak Rus-Japon deniz tatbikatı yapılması konusunda anlaşma imzalandı. Temmuz 1998’deki seçim kampanyasında Başbakan Keizo Obuchi, hedefinin Moskova ile ilişkileri normalleştirmek olduğunu açıklamıştır (Ellison, 2001:175).

Ağustos 1998’de Japon Denizi’ne bir Kuzey Kore füzesinin düşmesi, gündemi birden değiştirmiş ve Japon güvenlik stratejisinin yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. ABD-Japonya güvenlik müzakerelerinde theater füze savunma kalkanının tartışılmaya başlanması hem Rusya hem de Çin’de soğuk düş etkisi yapmıştır. Eylül 1997’de imzalanan Japon-Amerikan güvenlik işbirliği anlaşmasına Pekin büyük tepki göstermiş, Moskova ise nispeten sessiz kalmıştı. Bu sefer her iki başkent de theater füze sistemleri konusunda alarma geçmişlerdir. Mayıs 1999’da Japon parlamentosundan yeni bir Amerikan-Japon güvenlik ve işbirliği konusunda bir yasa çıkması ortamı daha da gerginleştirmiştir. Tokyo’nun böyle bir yasa çıkartmasında Çin ve Kuzey Kore’nin artan nükleer silah kapasitesinin etkisi olmuştur (Ellison, 2001:175).

Bu mevcut koşullar altında Rus karar vericiler Rusya’nın güvenlik çıkarlarına da zarar verme aşamasına gelen Japon-Amerikan güvenlik işbirliğini frenlemek için Kuzey Kore’yi nükleer silahlar üretme çabalarını caydırıcı yeni bir bölgesel güvenlik çerçevesi oluşturma konusunda harekete geçmiştir. Ancak Moskova Pekin’le kurulan stratejik ortaklıktan dolayı, Çin’in hızla artmakta olan nükleer ve konvansiyonel silah kapasitesinin Japon-Amerikan savunma işbirliğinin artmasının gerekçelerinden biri olabileceği ihtimalini gözardı ederek sadece Kuzey Kore’ye yönelik caydırıcı bir politika izlemiştir (Ellison, 2001:176).

Rusya Dışişleri Bakanı Primakov ve sonra halefi Igor Ivanov tarafından uygulanan Kuzeydoğu Asya politikasının temeli bölgedeki Amerikan hegemonyasını dengelemek ve çok kutupluluğa ulaşmak için Japonya, iki Kore ve Çin ile ilişkilerin geliştirilmesine önem vermek şeklindeydi. Burada Çin’le kurulan “stratejik ortaklığa” özellikle vurgu yapılmaktaydı. NATO’nun Yugoslavya bombardımanı ve Amerikan-Japon güvenlik işbirliğinin kapsamının geliştirilmesi bu çok kutupluluk politikasının 1999 yılı boyunca güçlenmesini sağlamıştır. Bu açıdan NATO’nun

Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesi ve Doğu Asya'da artan Amerikan-Japon güvenlik işbirliği ABD'nin Rusya'yı çevrelemesine hizmet etmekteydi (Ellison, 2001:180).

Çin'de Rusya'yla benzer kaygıları paylaşmaktaydı. NATO'nun Yugoslavya'daki Kosova sorununu ele alışı, Çeçenistan ve Doğu Türkistan (Şincang) gibi benzer azınlık sorunları bulunan Rusya ve Çin'i dış müdahale konusunda son derece karşı bir tutum takınmaya sevk etmiştir. Çin için böyle uluslararası genel bir uygulamanın ortaya çıkması sadece Doğu Türkistan konusunda sorun çıkartmayacak, Tayvan'ın bağımsızlığına giden süreci hızlandıracaktır (Ellison, 2001:180).

Boris Yeltsin ve Jiang Zemin'in de katıldığı ve Şanghay Beşlisi (Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan) olarak adlandırılan grubun Ağustos 1999'daki Bişkek zirvesi Amerikan karşıtı politikaların yoğun olarak vurgulandığı bir toplantı olmuştur. Zirvede dünyadaki çok kutupluluğun önemi vurgulanırken, insan hakları ihlâli iddialarının herhangi bir ülkenin içişlerine karışmak için bahane olamayacağı özellikle belirtilmiştir (Ellison, 2001:181).

Yeltsin döneminin sonuna gelindiği 1999 yılında Primakov tarafından uygulanmakta olan çok kutupluluğa dayalı Kuzeydoğu Asya politikasının başarısızlıkla sonuçlandığı görülecektir. Çünkü günümüz koşullarında tartışılmaz bir gerçek, ABD'nin Asya Pasifik bölgesindeki üstün konumudur. Kuzey Kore bile Koreler arasında gerçekleştirilecek bir temasta ABD'yle yakın bir diyalog içerisinde bulunmayı tercih etmektedir. Bu açıdan ABD'yi dışlayan herhangi çok taraflı bir işbirliğinin Kuzeydoğu Asya açısından bile başarılı olma şansı yok denecek kadar azdır. Vaşington, Tokyo ve Seul ile kurduğu ittifak ilişkileriyle bölgedeki askeri ve siyasi statükoyu korumakta ve Çin'in askeri açıdan bir tehdit olabilecek konuma gelmesini de engellemektedir (Ellison, 2001:181).

Rusya'nın ekonomik ve askeri kapasitesindeki zafiyetler ve bu sorunların azalacağı yerde giderek artma eğiliminde oluşu, Rusya'nın bağımsız bir Kore politikası izleme şansını ortadan kaldırmaktadır. Rusya'nın güvenlik çıkarları Çin'le yakın ilişkiler kurmak kadar ABD, Japonya ve Güney Kore ile işbirliği halinde olmasını gerektirmektedir. Bölgedeki tüm güçler açısından en önemli tehlike Kuzey Kore'de ortaya çıkabilecek herhangi bir istikrarsızlık ve Pyongyang'ın nükleer başlıklı füzelere sahip olmasıdır. Çin'in askeri, siyasi ve iktisadi açılardan hızla

gelişip bölgedeki güç dengelerini değiştirmesi, Rusya'nın uzun vadeli çıkarları açısından ABD'den daha büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Aslında Primakov'un dış politika yaklaşımı, Sovyetler Birliği döneminde Gorbachev tarafından geliştirilen "yeni düşünüş"ün bir versiyonudur (Ellison, 2001:182).

Vladimir Putin'in 2000 yılı başında cumhurbaşkanlığını Yeltsin'den devralmasıyla Rusya, pragmatik çıkarıcılık olarak adlandırılabilir yeni bir dış politika stratejisi uygulamaya başlamıştır. Putin'in bu dış politika yaklaşımının temeli Temmuz 2000'de imzalanan ulusal güvenlik çerçevesine dayanmaktadır. Yaklaşık 15 ayda hazırlanan bu yeni yaklaşım, liberal Kozyrev döneminden beri en köklü değişiklikleri içermekte, aynı zamanda Primakov dönemi politikalarıyla benzerlikler göstermektedir. Putin'in dış politika yaklaşımını etkileyen en önemli olaylar 1998'de patlak veren ekonomik kriz ve NATO'yla Kosova konusunda yaşanan anlaşmazlıklardır (Ellison, 2001:183).

Putin'in dış politika anlayışının Primakov'dan en önemli farkı ABD'ye yönelik olarak görülmektedir. Putin tek kutupluluğa karşı olmakla birlikte, Primakov gibi ABD'yi dışlamaya çalışmamakta, bilakis küresel stratejik istikrarın korunabilmesi için Rusya ve ABD arasında sıkı bir işbirliğine önem vermektedir. Putin, Asya'ya da ağırlık vermekte ve Sibiryaya ve Pasifik bölgelerinin kalkınabilmesi için Asyalı ekonomilerle işbirliğini artırmayı düşünmektedir. Putin Tokyo'yla ilişkileri geliştirmeye özel bir önem verse de Kuril Adaları sorunu yine bir engel oluşturmaya devam etmektedir. Asya'da bu kıtanın devlerinden olan Çin ve Hindistan ile ilişkileri geliştirmek önem kazanmıştır. Kore sorununda çözüme ulaşılabilmesi için her iki Kore devletiyle iyi ilişkiler geliştirmenin yanısıra diğer bölge devletleriyle de işbirliğine gitmeye önem verilmiştir (Ellison, 2001:183).

Putin'in başarıyla uyguladığı Kore politikası Rusya'nın Temmuz 2000'deki G-8 (eski G-7) zirvesine katılmasında etkili olmuştur. Putin zirvenin yapılacağı Japonya'ya gitmeden önce Pekin ve Pyongyang'a uğramış ve bu ülkelerden çeşitli konularda destek almıştır. ABD'nin yeniden gözden geçirmeyi düşündüğü Anti Balistik Füze Antlaşması konusunda Pekin Moskova'ya destek vermiştir. Kim Jong-İl de Putin'e uydu roketi geliştirmek için Batılı ülkelerin desteğine ihtiyacı olduğunu ve bu sistemleri kesinlikle Batı'ya karşı kullanmayı düşünmediğini ifade etmiştir. Putin'in Kuzey Kore ziyareti, ABD Dışişleri Bakanı Mandeleine Albright'ın Ekim

2000'de Pyongyang'ı ziyaret etmesine de zemin hazırlamıştır. Albright'ın Kuzey Kore ziyaretinin bölgede köklü değişiklikler meydana getirmesinden endişelenen Çin, Pyongyang'a hemen temsilci göndermiştir. Pekin, Vietnam'ın birleşmesinden sonra Batı'yla ilişkilerini geliştirmesinin kendisine zarar verdiğini düşünerek aynı durumla tekrar karşılaşmak istememekteydi (Ellison, 2001:183-4).

Tablo-4: Rusya'nın Kuzeydoğu Asya Bölgesindeki Askeri Kapasitesi

Sınıflandırma	Toplam Asker Sayısı	Uzakdoğu'daki Kuvvetler	
		Bölgedeki Asker Sayısı	Kuvvet Düzeyi
Stratejik Kuvvetler	149.000 (Tahmini)	137.000 (Tahmini)	Denizaltı: 26 (442 balistik füze ile birlikte)
			Bombardıman Uçağı: 69
			Kıtalararası Menzilli (ICBM): 762
Kara Kuvveti	420.000 (Tahmini)	90.000 (Tahmini)	Tank: 5.600
			Zırhlı Araç: 7.000
			Ağır Silah: 5.800
			Hücum Helikopteri: 190
Deniz Kuvveti	225.000 (Tahmini)	55.000 (Tahmini)	SCUD Füzesi: 48
			Denizaltı: 49
			Muharip Zırhlı: 80
			Amfibi gemisi: 10
Hava Kuvveti	300.000 (Tahmini)	48.000 (Tahmini)	Helikopter: 80
			Muharip Hava Taşıtı: 80
			Savaş Uçağı: 100
			Diğer Hava Taşıtları: 100

(Defense White Paper, 1998:48)

Putin, Kore ve Kuzeydoğu Asya'ya yönelik son derece hareketli ve esnek bir politika uygulamaya çalışmaktaydı. Primakov'la karşılaştırıldığında Putin, çok kutupluluğu kuralcı ve katı bir şekilde uygulamak ve ABD ile her konuda zıtlasmaya gitmektense, Rusya'nın karşısına çıkan fırsatları değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu pragmatik politikanın Pyongyang ile ilişkileri nasıl etkilediği görülmektedir. Kuzey Kore füzelerinden dolayı Amerikan füze savunma sisteminin bölgede güçlendirilmesini istemeyen Putin, Kim Jong-İl'i füze sistemlerini geliştirmeye devam etmemesi konusunda ikna etmiştir. Bu gerekçelerle Moskova, Albright'ın Pyongyang gezisini bölge barışı ve Kuzey Kore'nin dış politika açılımı açısından olumlu bir gelişme olarak nitelmiştir. Halbuki Albright, Putin'in kendisinden üç ay

önce gerçekleştirdiği Pyongyang ziyaretini “düşman devlet”in başkentine gerçekleştirilen bir ziyaret olarak kınamıştı (Ellison, 2001:184).

Putin sayesinde Rusya, Kore Yarımadası’na yönelik politikasında yeni bir açılım sağlamıştır. ABD’nin yeni füze savunma sistemlerini bölgeye mevzilendirmesini engellemek için Pyongyang ile yeni bir mutabakata varılmıştır. Aynı zamanda Japonya ve Çin’le yapıcı bir işbirliğine dayalı ilişkiler kurulmuştur. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonraki on yıllık dönemde takip edilen ve başarısız ve istikrarsız bölge politikalarıyla ilgili eksikliklerini Moskova, Putin’in bu yeni politikası sayesinde giderebilmiştir.

Son olarak Moskova, uzun vadede ABD, Japonya ve Çin’e karşı bir denge oluşturacak demokratik, tarafsız ve birleşik Kore’nin Rusya’nın çıkarlarına uygun düşeceğine inanmaktadır. Kore Yarımadası’nın Pasifik Rusyası açısından jeopolitik öneminden dolayı Moskova, Kore’de ABD, Japonya veya Çin’in nüfuzunun artmasını istememektedir. Bu koşullar altında Moskova, ABD, Çin ve Japonya’nın etkisinden uzak ve Rusya’yla iyi ilişkilere sahip bir Kore birleşmesini destekleyecektir (S.H.Joo, 2001:481). Kısacası Rusya her türlü birleşme formülünü desteklemeyip sadece Rusya’yla iyi geçinen birleşik Kore’yi destekleyecektir.

3.2. Bölge Sisteminin Kore Yarımadası’na Etkisi

Kuzeydoğu Asya, II. Dünya Savaşı’ndan beri pek çok değişime sahne olmuştur. Japonya, Güney Kore ve Çin ekonomileri çıkışa geçmiş, Sovyetler Birliği dağılmış, Rusya ve Kuzey Kore ekonomileri de gerilemeye başlamış ve bütün bunlar bölge dengelerini derinden etkilemiştir. 1990’ların ortalarından itibaren Kuzey Kore ve Çin’in silahlanma çabalarına karşı Vaşington, Seul ve Tokyo’da diplomatik hareketlilik artmıştır. Diğer taraftan hükümet modelleri açısından Çin’le Kuzey Kore komünist, ABD’yle Güney Kore demokratik sistemler olarak karşı kutba oturtulabilir. Ancak bu devletlerin ideolojik kaygılardan çok çıkarlarına göre hareket ettikleri gözlenmektedir.

Bugün Japonya, G. Kore ve ABD’nin çıkarları karşılıklı ticari bağlarla birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Ancak bu iktisadi işbirliği Kuzey Kore sınırında sona ermektedir. Kuzey’de ayakta durmaya çalışan merkezi ekonomik bir model vardır.

Çin'de ise bir ayağı uluslararası ekonomide ve diğer ayağı geçmişten gelen komuta ekonomisinde olan bir sistem mevcuttur.

ABD'nin çıkarları açısından, Kore Yarımadası yarım asır öncesine göre daha az önemli değildir. 1950'de Stalin'in Sovyetler Birliği tarafından teşvik edilen ve Mao'nun Çin'i tarafından desteklenen Kuzey Kore, ABD'nin bölgedeki çıkarlarını tehdit etmekteydi. Yarımadadaki askersizleştirilmiş bölge, adının aksine dünyanın en fazla tahkim edilmiş toprağıdır. Bugünün tek farkı, Kuzey Kore'nin arkasında doğrudan destek olacak hiçbir büyük güç kalmamış olmasıdır.

Bugün Kuzeydoğu Asya hem ABD hem de dünya ekonomisi açısından son derece önemli bir merkez haline gelmiştir. Bu da ABD'nin bölgedeki klasik güvenlik algılayışının değişmesine yol açmıştır. 1960'larda Japonya ve Çin'le yapılan ticaretin ABD GSMH'sındaki oranı yüzde 0,3 iken, 1980'lerin sonunda yüzde 3,3'e ulaşmıştır. 1950'lerde hiç ihracatı olmayan Güney Kore, bugün ABD'nin yedinci büyük ticari ortağı haline gelmiştir. Ekonomik büyüklükte dünya ikincisi Japonya, üçüncüsü Çin ve onbirincisi G. Kore ile birlikte Kuzeydoğu Asya, küresel ekonomide merkezi bir rol oynamaya başlamıştır. Ayrıca Çin ekonomisinin 21. yüzyılın ortasında Amerikan ekonomisinin büyüklüğüne ulaşacağı ve Güney Kore'nin de 2010 yılına kadar dünyanın yedinci büyük ekonomisi olacağı yönünde tahminler yapılmaktadır (Eberstadt-Ellings, 2001:321).

Askeri açıdan Rusya, Çin ve Kuzey Kore dünyanın en büyük beş ordusundan üçünü oluşturmaktadır. Çin ve Rusya nükleer silaha sahipken, Kuzey Kore de bu silahı elde edebilecek düzeye ulaşmıştır. Varlığı tartışma konusu yapılan Kuzey Kore, stratejik konumu ve elinde bulundurduğu kitle imha silahları bakımından son derece önemli bir yere sahiptir. Kuzey Kore büyük devletler arasında tampon bir bölge konumundadır. Kuzey Kore, Güney Kore'nin Kore Savaşı'ndaki düşmanı Çin ve yine Çin'in II. Dünya Savaşı'ndaki düşmanı Japonya arasında bir tampon devlettir. Kuzey Kore sınırlı ekonomik potansiyelinin ötesinde, askeri kapasitesi ve coğrafi konumu itibariyle Kuzeydoğu Asya'daki tüm büyük güçlerin ilgi odağı konumundadır.

Japonya ve Güney Kore de askeri açıdan hayret verici bir şekilde gelişmiş ve nükleer silaha sahip olabilecek kapasiteye ulaşmıştır. Ayrıca bu iki ülke theater füze savunma sistemleri konusunda ABD'nin muhtemel ortakları konumundadır. Diğer

yandan Çin, ordusunu sürekli modernize etmekte ve Asya'nın baskın askeri gücü olmaya hazırlanmaktadır (Eberstadt-Ellings, 2001:321).

Kuzey Kore'nin varlığı, Japonya ve Güney Kore'deki Amerikan üslerinin meşruiyetinin tartışılmasını engellemektedir. Kuzey Kore'nin yok olması halinde Çin'i dengelemek ve Japonya'yı sınırlandırmak ABD açısından zorlaşacaktır. Dolayısıyla Kuzey Kore'nin varlığının devamı bu tür soruların gündeme gelmesini ertelemektedir. Fakat diğer taraftan Kore sorununun çok uzun bir süre çözümsüz kalması da mümkün değildir. Eğer Kuzey Kore tehdidi ortadan kalkarsa, ABD açısından en büyük sorun, Birleşik Kore'nin ne ölçüde demokratik olacağı ve serbest piyasa ekonomisi koşullarına bağlı kalacağıdır.

ABD açısından diğer önemli bir sorun, Kuzeydoğu Asya'da artmakta olan Çin nüfuzunu dengelemek olacaktır. Kore'nin birleşme sürecinde Çin, Japonya ve ABD kendi ulusal çıkarlarına göre bu oluşuma yön vermeye çalışacaklardır. Mevcut statükodan memnun olmayan Çin'in kendi nüfuzunu artırmaya çalışması, Korelerin birleşme sürecini bölgesel bir sorun olmaktan çıkarıp uluslararası bir sorun haline getirecektir. ABD ve Japonya açısından bakıldığında, düşman Çin yanlısı ve muhtemelen küskün Rusya tarafından desteklenen birleşik Kore ihtimali, bölgede yeni bir soğuk savaşın başlangıcı olabilir. Dolayısıyla Amerikan stratejistlerinin amacı sadece Kore Yarımadası'nda savaştan kaçınmak değil, aynı zamanda bu tür felaket senaryolarının da engellenmesidir (Eberstadt-Ellings, 2001:323).

Uzun vadeli Amerikan çıkarları açısından; birleşik, istikrarlı ve demokratik hükümete sahip, dünya ekonomisiyle bütünleşmiş serbest piyasa ekonomisiyle işleyen, Kuzey ve Güney toplumları arasında tam kaynaşmış, güçlü fakat tehditkâr olmayan bir savunma gücüne sahip ve kitle imha silahları bulunmayan bir Kore idealdir. Uzun dönemli Amerikan çıkarları açısından Kuzeydoğu Asya; ABD, Çin, Japonya, Rusya ve Kore arasındaki ilişkiler işbirliğine dayalı olmalı ve gerginlikler en aza indirilmelidir, Güney Kore ve ABD arasında 1954'te imzalanan Karşılıklı Savunma Antlaşması, geçerliliğini korumalı ya da benzer yeni bir antlaşma yapılmalıdır, ABD'nin sorumluluğunun bir sembolü olarak Kore Yarımadası'nda bazı Amerikan üslerinin kalmasına izin verilmelidir, tam birleşme sonrası Kore'nin tüm bölgesel ve uluslararası iktisadi ve siyasi kuruluşlarla ilişkilerini yenilemesine izin verilmelidir, Vaşington'un Tokyo ile ittifakı devam etmeli ve Japonya'daki

Amerikan üsleri kalmalıdır, ABD ve Çin ile ABD ve Rusya arasında yapıcı ve olağan ilişkiler kurulmalıdır (Eberstadt-Ellings, 2001:322).

II. Dünya Savaşı sonrası iktisadi gelişmeleri incelendiğinde, Japonya Kuzeydoğu Asya'da büyük bir dönüşümü gerçekleştirmiştir. Rusya dramatik bir şekilde zayıflarken, Çin ekonomisi kalkınmaya devam etmekte ve Çin ordusu da modernleşmektedir. 1990'larda durağanlaşan ekonomisini tekrar harekete geçirmek, uzun dönem çıkarlarını tehdit eden yükselen Çin'i dengelemek ve Kuzey Kore'nin kitle imha silahları geliştirmesine engel olmak Japonya açısından en öncelikli hedeflerdir. Ayrıca Tokyo, birleşik Kore'nin iktisadi ve askeri potansiyelinin tehdit oluşturmamasından da çekinmektedir.

Yaklaşık yirmi yıl kadar önce Japonya'nın geleceği için çok parlak sözler söyleniyordu. Hatta yeni yüzyıl için "Japon asrı", "dünyanın bir numarası" olacak gibi sözler sarf edilmekteydi. Ancak günümüzde Japonya'nın geleceği sorunlu görülmektedir. ABD'yle güvenlik ilişkilerinden vazgeçmiş veya Çin ya da Rusya'yla iyi ilişkilere sahip birleşik bir Kore, Japonya'nın geleceği açısından bir tehdit olarak algılanmaktadır (Eberstadt-Ellings, 2001:327).

Japonya'nın iktisadi çıkarları açısından da Kore önemli bir ülkedir. G. Kore ve Japonya birbirleriyle yakın ticari ilişkiler kurmuşlar ve Tokyo yakın bir model ve pazar olarak ve yaptığı yatırım ve yardımlarla Kore mucizesinin en büyük destekçisi olmuştur. Bugün her iki ülke ekonomisi birbirine bağımlı durumdadır. Bu açıdan Kore'nin siyasi geleceği, Japon ekonomisinin geleceğini de yakından etkilemektedir.

Kore birleşmesi noktasında Japonya'nın pek çok orta ve uzun vadeli çıkarı ABD ile aynıdır. Kore'deki sömürgeci geçmişinden ve iç politikadaki sınırlamalardan ötürü Tokyo'nun birleşme sürecinde tek başına liderlik görevini üstlenmesi zor gözükmemektedir. Bu açıdan Japonya'nın konumu II. Dünya Savaşı'nda aynı kaderi paylaşan Almanya'dan farklıdır. Soğuk Savaş sırasında Batı Almanya, ABD ve diğer Avrupalı devletlerle kurulan çok taraflı güvenlik ağı sayesinde komşularıyla ilişkilerini normalleştirebilmiştir. Halbuki Kuzeydoğu Asya'da böyle çok taraflı bir güvenlik sistemi bulunmamaktadır. Bu açıdan Japonya halen tarihin yükünü sırtında taşımaktadır. Tokyo, Almanya'nın Fransa'yla yakınlaşmak için harcadığı olağanüstü gayretin aynısını sergileyip Seul'le ilişkilerini

normalleştirebilirse, Japonya-G. Kore mihveri Kuzeydoğu Asya'nın kalbi haline gelecektir.

Kore Yarımadası üzerindeki güçlü Sovyet nüfuzu artık çok gerilerde kalmıştır ve bugün Rusya içinde bulunduğu siyasi ve iktisadi zorluklardan dolayı Koreler üzerinde çok sınırlı bir etkiye sahiptir. Gorbachev'in girişimleriyle Moskova, 1990'da G. Kore'ye açılırken iki temel hedefi vardı. Moskova ilk olarak güvenlik ve ekonomiyle ilgili konularda Kuzey Kore'nin oluşturduğu külfeti azaltmak ve ikinci olarak da Sovyet ekonomisini modernize etmek istiyordu. Moskova, Seul'ü tanıyarak Güney Kore'den mali yardım beklentisine girmiş ve aynı zamanda Pyongyang'a yaptığı Sovyet askeri yardımlarını kesmiş ve Kuzey Kore'yle imzalanan Moskova Antlaşması'nı yeniden yorumlayarak Kore Yarımadası üzerindeki tüm iddialarından vazgeçmiştir.

Gorbachev döneminde Moskova'nın Pyongyang ile ilişkilerine mesafe koyması, K. Kore'yi G. Kore, Çin ve ABD ile daha çok işbirliği yapmaya sevk etmiştir. Ayrıca Moskova'yla ilişkilerinin bozulması Pyongyang'ın nükleer silahlar geliştirmesini teşvik etmiş bu da bölge dengelerini derinden etkilemiştir.

Bugün Kore birleşmesine yönelik Rusya'nın kaygıları, güvenlikle ilgili olarak Kuzeydoğu Asya'da güç dengesinin muhafaza edilmesidir. Moskova'nın bu konudaki temel yaklaşımı mevcut sınırların korunması ve Kore veya Çin'de kargaşayla sonuçlanabilecek ve Pasifik Rusyası'na kitlesel göçlere yol açabilecek gelişmelerin engellenmesidir. Tabii Moskova, uzun vadede Çin'in veya başka büyük bir gücün Pasifik Rusya'sını işgalinden de çekinmektedir. Bu yüzden Moskova eski nüfuzunu kazanabilmek için son dönemde Kuzey Kore ile tekrar yakınlaşmaya başlamıştır. Yeni Moskova-Pyongyang Dostluk Antlaşması'nın onaylanması ve ABD'nin ulusal füze savunma sisteminin sakıncaları konusunda Putin ve Kim Jong-İl'in fikir birliğine varması, Rusya'nın Kuzey Kore ile birlikte bazı ortak kaygıları olduğunu göstermektedir (Eberstadt-Ellings, 2001:329).

Ancak bunun yanısıra Rusya, Güney Kore ve ABD'nin birleşmeyle ilgili uzun dönemli kaygılarını paylaşmaktadır. Birleşmiş Kore'nin Çin ve Japonya arasında dengeleyici bir güç olması her üç merkez açısından da büyük önem taşımaktadır. Rusya, birleşik güçlü bir Kore'nin saldırgan Çin veya Japonya'ya karşı ya da yayılcı ABD'ye karşı makul bir müttefik olmasını istemektedir. Diğer

tarafından birleşik Kore'nin Çin veya Japonya'yla müttefik olması ya da ABD'ye sınırsız bir nüfuz sağlaması durumunda bu Pasifik Rusyası açısından bir felaket olacaktır. Ancak Kore birleşmesi sorunu Moskova açısından Tokyo ve Pekin kadar hayati bir sorun değildir.

İktisadi açıdan, Kore birleşmesi Tümen Nehri havzasının kalkınmasını hızlandırabilir ve Rusya'nın orman ve madencilik ürünleriyle, petrol ve doğal gaz gibi kaynaklarının ihracatını teşvik edebilir. Kısa vadede ise Kuzey Kore'deki Sovyet yapımı fabrikaların faaliyetlerini sürdürmesi yedek parça gibi bazı ticaret alanlarını canlandıracaktır (Eberstadt-Ellings, 2001:330).

Rusya, Kore'nin birleşme sürecinde mutlaka yer alacaktır. Rusya'nın sürekli bugünkü etkisiz ve nispeten zayıf konumda kalması düşünülemez. Ancak yakın bir gelecekte Moskova'nın çok faal bir rol üstlenemeyeceği de ortadadır. Bu yüzden Moskova kendi güvenlik çıkarlarını koruyabilmek için ABD, Japonya, Çin ve Korelerle işbirliğine gitmek zorundadır. Moskova'nın uzun vadeli çıkarlarını gözeterek iyi ilişkiler kurmak Vaşington'un da çıkarlarına uygundur. ABD açısından Rusya'nın gücüne karşı oluşumlara destek vermesini engellemek son derece önemlidir.

Çin açısından da Kore Yarımadası'ndaki çıkarları büyük önem taşımaktadır. Çin, 50 yıl önce yüzbinlerce gencini feda ederek Kore'deki çıkarlarını korumaya çalışmıştır. Pekin, Kore Savaşı ile sadece bir çok insanını kaybetmekle kalmamış, aynı zamanda milliyetçilerden Tayvan'ı da alarak Çin'i bütünlüştürme hedefi de yarım kalmıştır. Çünkü Kore Savaşı sırasında Pekin, en iyi birliklerini Güney Çin'den Mançurya şevketmiş ve Başkan Harry S. Truman'ın emriyle Amerikan Yedinci Filosu Tayvan boğazına hareket edince de milliyetçilere son darbeyi vurma fırsatı tamamen kaçırmıştır (Eberstadt-Ellings, 2001:331). Bu yüzden Kore Savaşı ABD-Çin ilişkilerinde bir çok temel sorunun kaynağı olmuştur.

Soğuk Savaş'ın sona ermesine ve Asya'nın iktisadi yapısındaki pek çok değişikliğe rağmen, Kore Yarımadası'nın Çin açısından önemi pek az değişikliğe uğramıştır. Çin'in güvenlik kaygıları hem Kore Yarımadası'nın bölünmüşlüğünden hem de ABD öncülüğündeki bölgesel güvenlik sisteminden kaynaklanmaktadır. 1950'lerdeki gibi Çin hâlâ ABD-Japonya ve ABD-G. Kore ittifaklarıyla karşı karşıyadır. Çin, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak ve bölgede başka bir

devletin üstünlük kurmasını engellemek amacıyla Deng Xiaoping zamanında sanayi, ziraat, bilim ve savunmayı kapsayan “dört modernleşme” projesini uygulamaya koymuştur. Bu projesinin başarılı olabilmesi için Çin’in bölgesel istikrara ve komşularıyla iyi geçinmeye ihtiyacı vardı. Bu açıdan Pekin, ülke sınırları dışında hiçbir sorunda yer almamaya çalışmış ve Hong Kong, Macao ve Tayvan’la birleşme politikasını da az risk alarak yürütmeye gayret göstermiştir. Bir taraftan da Pekin, ABD ve Japonya’nın bölgedeki rolünü sınırlandırmaya çalışmıştır (Eberstadt-Ellings, 2001:332).

Pekin, Japonya-ABD yeni güvenlik ilkelerini Tayvan sorununda Çin’e karşı kullanılacağına inanmaktadır. Japonya’nın kendi ordusuna sahip olma, BM Güvenlik Konseyi’ne daimi üye olma gibi askeri ve siyasi açıdan normal bir ülke olmaya çalışması da, Tokyo’yu uzun dönemde kendisine rakip olarak gören Çin’i rahatsız etmektedir (Lampton, 2001:14).

Bu strateji çerçevesinde Pekin açısından en büyük tehlike, ABD ve Japonya ile müttefik birleşik bir Kore devletinin ortaya çıkmasıdır. Her ne kadar Vaşington, G. Kore’deki Amerikan üslerinin bir “tahakküm” olarak anlaşılmaması gerektiğini ifade etse de Pekin’i yeterince ikna edememiştir. Çin’in askeri ve güvenlik politikalarını açıklayan Temmuz 1998 tarihli Beyaz Kitap’ta, Asya kıtasındaki askeri blokların yayılmasını en büyük istikrarsızlık kaynağı olarak görmektedir (Eberstadt-Ellings, 2001:332). Çinli yöneticiler Kore Yarımadası için halen geleneksel “tampon devlet” uygulamasını tercih eder görünmektedirler. Pekin’e göre Kuzey Kore, Amerikan üslerinin mevzilendiği Güney ile arasında bir tampon bölge oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda Çin, yarımada statükonun değişmesini istememektedir. Pekin bu açıdan Kuzey Kore’nin Mutabakat Metni’ne uyararak silahlanma projesini sınırlandırmasını istemektedir. Çünkü Pekin, Pyongyang’ın sorumsuz nükleer silah ve füze geliştirme programından dolayı dış güçlerin K. Kore’ye müdahale etmesini istememektedir. Çinli liderler bölgede kurulabilecek herhangi iki veya çok taraflı güvenlik sisteminin ABD veya Japonya’nın kontrolünde olacağını farkındadırlar.

Kore meselesinin Çin’de yaşayan Kore asıllılardan dolayı içe dönük bir yanı da mevcuttur. Çin resmi kaynaklarına göre çoğunluğu Kuzey Kore sınırındaki Yanbian Kore Özerk Mıntıkası’nda olmak üzere toplam iki milyon Kore asıllı

yaşamaktadır. Pekin, Kore sorunu dünya gündemine taşındığı vakit, Çin devletine yeterince sadık olmayan Kore asıllıların da gündeme geleceğinden endişe etmektedir (Eberstadt-Ellings, 2001:333).

Çinli yöneticilerin bir diğer endişesi de Kuzey Kore'nin çökmesi ya da savaş ve kıtlık gibi sebeplerle Çin'e doğru kitlesel göçlerin olmasıdır. Böyle kitlesel bir göç hareketinin gıda, barınma, güvenlik ve idare gibi pek çok mali soruna yol açacağı gibi etnik dağılımı değiştirerek siyasi sorunları körükleyebilir. Ayrıca böyle kitlesel bir göç uluslararası kamuoyunun dikkatini bölgeye çekebilecek ve muhtemelen BM'nin bölgede görev üstlenmesiyle sonuçlanacaktır. Pekin, Kore Yarımadası'ndaki istikrardan ve Kuzey'deki iktisadi reformlardan bahsederken, Pyongyang rejiminin ayakta kalma ve halkını denetim altında tutabilme kapasitesini artırmak istemektedir. Bu açıdan Pekin, Seul'un ve diğer uluslararası şirketlerin Kuzey Kore'ye yatırım yapmasını teşvik etmektedir. Uzun vadede Seul'ün öncülüğündeki Kore birleşmesi, Çin açısından bazı iktisadi riskler içermektedir. Japonya'nın büyüklüğüne yaklaşan iktisadi kapasitesiyle birleşik Kore, 20 yıl içerisinde Kuzeydoğu Asya'nın stratejik dengelerini değiştirebilecektir (Eberstadt-Ellings, 2001:333-4).

Kuzey Kore istikrarlı bir tampon devlet olarak varlığını sürdürdüğü müddetçe, Pekin Güney Kore'ye normal bir ticari ortak gibi davranmaya devam edecektir. Bazı gözlemcilere göre, Kuzey Kore ile eskiye dayanan dostluğu ve Güney Kore ile yapıcı diplomasisinden dolayı Çin, Kore Yarımadası'nın dönüşümü ve yeniden yapılanmasında çok kilit bir rol oynayabilir. Coğrafi konumu, artan gücü ve esnek diplomasisi Çin'in nüfuzunu artıracaktır. Bu açıdan Çin'in değişik birleşme formüllerine nasıl tepki verdiği önem kazanmaktadır. Soğuk Savaş sonrası Kuzeydoğu Asya'da nasıl bir düzen olması gerektiği sorusuna halen tam bir cevap bulunamamıştır. ABD, G. Kore ve Japonya'nın çıkarları mevcut ittifak sisteminin devamından yanadır, ancak Çin'in yükselişi devam ettiği sürece bunu sürdürmek zorlaşmaktadır. Daha güçlü bir Çin, bu tür güvenlik siteminin hedefi olmayacağı gibi ABD öncülüğündeki bir ittifaka da girmeyecektir. Çin, Amerikan üslerine ev sahipliği yapan birleşik bir Kore istemeyeceği gibi, ABD, Japonya ve birleşik Kore arasında üçlü bir ittifaka da şiddetle karşı çıkacaktır (Eberstadt-Ellings, 2001:336-7).

Kuzey Kore'nin çökmesi ve ABD-Japonya-G. Kore ittifakının zafer kazanması durumunda, Çin Ordusu Kuzey'e girip dengeleri kendi lehine çevirmeye

çalışabilir. Bu aşamada Kore Yarımadası'ndan çekilmek için Pekin, Vaşington'a karşı Tayvan sorununu ortaya atabilir. Ve "Tek Çin" politikası için Kore sorununu pazarlık unsuru olarak kullanabilir. Böylece Pekin, Kuzey Kore'nin geleceği ile ilgili tartışmalarda Tayvan sorununu kullanarak meseleyi daha karmaşık hale getirebilir ve ABD'nin bölgedeki stratejik üstünlüğünü baltalayabilir. Vaşington'un Kuzey Kore sorunundaki belirsizlik veya zafiyet içinde bulunması durumunda, Çin'deki milliyetçi eğilim güçlenecek ve Avrasya-Pasifik ve Tayvan politikasıyla ilgili girişimler hızlandıracaktır (Eberstadt-Ellings, 2001:338).

Bölgedeki sistemi oluşturan dört büyük gücün çıkar tanımlamaları ve bu doğrultusunda izledikleri denge politikasından şöyle bir sonuç çıkmaktadır: Bölgedeki büyük güçlerin ulusal çıkarları ve bu çıkarlarını korumak hatta azamileştirmek için uyguladıkları denge politikalarının sonucunda, Kore Yarımadası'ndaki Soğuk Savaş döneminden kalma ve bölünmüşlüğe dayalı statüko devam etmiştir. Avrupa'nın aksine Asya'daki bölgesel rakiplerin ikili ittifak ilişkilerini çok taraflı güvenlik ve işbirliği yapısına dönüştürememesi de Kore birleşmesini engelleyen unsurlardan biri olmuştur. Kısa vadede büyük güçlerin rızası olmadan Korelerin tek başlarına birleşmeleri mümkün değildir. İstikrarı bozacak çok ani bir denge değişikliği meydana gelmedikçe, birbirleriyle çatışan çıkarlara sahip büyük güçler, Kore birleşmesi konusunda aceleci davranmayacaklardır. Uzun vadede de her büyük güç, birleşik Korelerin kendi denetiminde olmasını ya da en azından rakip gücün denetiminde olmamasını istemektedir. Bu açıdan dört büyük gücün çıkarlarını uzlaştırmak için tarafsız ve kitle imha silahlarından arındırılmış bir "Birleşik Kore" fikri ortaya atılmaktadır.

Tarafsız birleşik Kore devletinin oluşabilmesi için dört büyük gücün özellikle de ABD ve Çin'in uzlaşması gerekmektedir. ABD için azami çıkar birleşmiş bir Kore'de Amerikan askeri varlığının devam etmesidir. Çin ise Korelerin kendi nüfuzunda birleşmesini istemektedir. Bundan çıkan en iyi sonuç ise Kore'nin tarafsızlığıdır. ABD ve Çin'in mevcut stratejilerinin Kore sorununu çözemeyeceği açıktır. Böyle bir uzlaşmaya varılabilirse bu bölgedeki karşılıklı güven ve anlayışın yerleşmesi için eşsiz bir fırsat yaratacaktır. Birleşik tarafsız Kore devleti oluşmasıyla sadece Kore'nin en önemli ulusal çıkar hedefi gerçekleşmiş olmayacak, ayrıca Kore Asya-Pasifik bölgesinde ekonomik gücü ve nüfusuyla önemli bir güç olarak ortaya

çıkacaktır. Böyle bir Kore, Rusya ve Japonya arasındaki Kuril adaları sorunu ile Japonya ve Çin-Tayvan arasındaki Senkaku-Diaoyu ihtilafında arabuluculuk yapabilir (Tang, 1999:480-1).

Kore, bir veya iki güçle yapılacak herhangi bir ittifakın diğerlerini rahatsız edeceğini ve tipik güvenlik kaygılarını körükleyeceğini iyi hesaplamak zorundadır. Ancak tarafsız birleşik Kore bu tür kaygılara son verebilecektir. Kore Yarımadası dört büyük gücün çıkarlarının çakıştığı tek bölgedir ve aynı zamanda müthiş bir ekonomik dinamizme sahiptir. Tarafsız birleşik bir Kore devletinin oluşturulması sırasında dört gücün de taraf olduğu kurucu anlaşmalarla Kuzeydoğu Asya’da bir barış ve işbirliği zemini tesis edilebilir. Bu açıdan Seul hatta Pyongyang, dört büyük gücün arasında karşılıklı anlayışın tesis edilmesi için çaba harcamak ve birleşik Kore’nin hiçbir tarafın çıkarlarını zedelemeyeceği konusunda teminat vermek zorundadır.

Tablo-5: Kuzeydoğu Asya Ülkelerinin Savunma Harcamaları

Ülke	GSMH Milyar Dolar	Savunma Bütçesi Milyar Dolar	Savunma Bütçesinin GSMH’ye Oranı (%)	Asker Sayısı	Kişi Başına Askeri Harcama (Amerikan Doları)
ABD	8.100	273,0	3,4	1.448.000	1.018
Japonya	4.200	40,9	1,0	236.000	325
Rusya	1.100	64,0	5,8	1.240.000	435
Çin	639	36,6	5,7	2.840.000	30
Güney Kore	443	14,7	3,3	672.000	320
Kuzey Kore	18	5,4	27,0	1.055.000	246

(Defense White Paper, 1999:288)

Tarafsız bir Kore seçeneği, yarımadanın stratejik öneminden dolayı çok eskiden beri kabul gören bir düşüncedir. Gerçekten tarafsız statüde birleşen bir Kore, bölgenin stratejik konumunda meydana gelebilecek değişimlere karşı ABD, Çin, Rusya ve Japonya’nın kaygılarını hafifletecektir. Ancak tarafsız ve birleşmiş bir Kore, hem Kore’nin hem de etraftaki dört büyük gücün çıkarlarına hizmet edecektir. Burada ortaya çıkan en önemli sorun, bölgede en avantajlı konuma sahip başat güç ABD’yi bu projeye için ikna edebilmekte yatmaktadır. Çünkü ABD, G. Kore hatta Japonya’daki askeri üslerinden vazgeçerse bölgedeki etkinliğini büyük ölçüde

kaybedecektir. Diğerlerinden farklı olarak ABD bir bölge devleti değildir. ABD'yi bu konuda ikna etmede Korelerin özellikle de siyasi ve iktisadi açıdan ağırlığı sürekli artmakta olan G. Kore'nin tavrı büyük önem taşıyacaktır.

Diğer taraftan Soğuk Savaş dengelerinin bir sonucu olan Kore bölünmüşlüğü'nün meşruiyet temelleri son derece zayıftır. Bu açıdan statükonun yani bölünmüşlüğü'nün devamını geçici bir denge olarak görmek gerekmektedir. Uzun vadede ABD de dahil olmak üzere büyük güçlerin, bölünmüşlüğe dayalı statükoyu sürdürmeleri zor gözükmektedir. Bu bölünmüşlüğü'nün ne kadar süreceği, birleşmenin hangi koşullarda ve nasıl gerçekleşeceği bölge dengeleri açısından çok büyük önem taşımaktadır. 1991-2001 arasındaki on yıllık döneme bakıldığında, Kuzeydoğu Asya sisteminin mevcut dengelerinin "Kore birleşmesi"ne izin vermediği ve bu birleşmeyi daha ileri bir tarihe ertelediği sonucu çıkmaktadır.

4. ORTA ÖLÇEKLİ GÜÇLER: KUZHEY ve GÜNEY KORE

4.1. Korelerin Ulusal Güç Kapasiteleri

Korelerin sahip oldukları ulusal güç kapasitelerini hesaplamak, Yarımada'nın Kuzeydoğu Asya bölge sistemine yapabileceği etkiyi hesaplamak açısından önem taşımaktadır. Waltz'a göre ulusal kapasite jeopolitik konum, nüfus, toprak büyüklüğü, doğal kaynaklar, iktisadi kapasite, rekabet gücü, askeri güç ve siyasi istikrar gibi unsurların bir araya gelmesinden oluşur ve tüm bu unsurların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Waltz, 1979:131). Aslında devletlerin sahip oldukları güç kapasitelerini kesin olarak ortaya koymak oldukça zor bir iştir. Ancak güç unsurlarını değerlendirip devletlerin kapasiteleriyle ilgili bir takım genel verilere ulaşmak da mümkündür. Bu açıdan Korelerin güç kapasitelerini hesaplayıp Kuzeydoğu Asya'daki güç dengesi sistemindeki yerlerini tespit etmek büyük önem taşımaktadır.

Coğrafi olarak Kore, Kuzeydoğu Asya anakarasının güney yönüne doğru yaklaşık 1.000 km. uzunluğunda bir yarımadadır. Doğu batı doğrultusunda Japonya ve Çin arasında yer almaktadır. Adaların da dahil olduğu 220.843 km karelik yüzölçümünün yüzde 55'i (122.044 km kare) Kuzey'de, yüzde 45'lik kısmı (98.799 km kare) Güney'de yer almaktadır. Kuzey Kore, Çin'le 1.033 km, Rusya'yla 17 km kara sınırına sahiptir (S.C.Yang, 1999b:565-6). Jeostratejik açıdan Kore bir yarımada ülkesi olup deniz ve kara güçlerinin temasa geçtiği kilit bir ülke konumundadır (Y.S.Song, 2002:163).

Kore Yarımadası'nın yüzde 70'i dağlıktır. Bu rakam Kuzey Kore'de yüzde 80'e kadar çıkmaktadır. Yalnızca düzlük alan yerleşime ve tarıma elverişlidir. Daha dağlık olan Kuzey su kaynakları açısından Güney'e göre daha zengindir. Kuzey'deki akarsu ve su kaynaklarının sayısı 64 ulaşırken, bu rakam Güney'de 12'ye düşmektedir. İklim olarak Kore kısa, sıcak, nemli bir yaza ve uzun, soğuk ve kuru bir kışa sahiptir. Kuzeyden güneye gidildikçe ısı arttığı için enerji tasarrufu, ekonomik

Üretkenlik ve işgücü verimliliği açısından Seul'n Pyongyang'a göre biraz daha avantajlı göründüğü söylenebilir (S.C.Yang, 1999b:567-70).

Doğal kaynaklar açısından Kuzey Kore oldukça zengindir. Bilinen tüm madenlerin yüzde 80'den fazlası Kuzey Kore'de bulunmaktadır. Kuzey Kore altın, volfram, grafit, magnetite, barites, molibden, kireç taşı, mika ve flor madenlerinin hem rezervlerinde hem de üretiminde dünyanın en zengin 10 ülkesi içerisinde yer almaktadır. Diğer önemli madenler arasında asbest, alüminyum, krom, bakır, kurşun, nikel, kil, potasyum hidrat, silis, gümüş ve çinko yer almaktadır. 1 milyonu magnetite halinde olmak üzere toplam 3,3 milyon ton demir, 11 milyon ton da kömür rezervi bulunmaktadır. Diğer taraftan Güney Kore'nin maden kaynakları oldukça kıttır. Mevcut madenlerin yüzde 60'ını kömür, demir, grafit, altın, gümüş, volfram, kurşun ve çinko oluşturmaktadır (S.C.Yang, 1999b:567-70). Bunun dışında yarımada petrole ve doğalgaz gibi jeoekonomik açıdan son derece önemli madenler bulunmamaktadır.

İki Kore'nin yüzölçümünün aksine nüfus Güney'de yığılmış vaziyettedir. 1990 yılı itibariyle K. Kore'nin nüfusu 21,41 milyon iken, G. Kore'nin nüfusu 45,31 milyondur. Bu rakam 2000 yılında Kuzey'de 25,31 milyona, Güney'de 47,4 milyona ulaşmıştır (S.C.Yang, 1999b:659-61). Her iki Kore açısından en kayda değer durum nüfusun tamamının etnik Korelilerden oluşmasıdır. Yani her iki Kore devletinin de bir azınlık sorunu bulunmamaktadır.

Genel olarak bakıldığında her iki Kore'nin jeopolitik konumu, nüfus, yüzölçümü ve doğal kaynaklar açısından nispeten dengeli bir konuma sahip olduğu görülmektedir. İki Kore arasındaki esas rekabet siyasi ve askeri konular ile iktisadi kalkınma konusunda yaşanmış ve yaşanmaktadır.

Kore Yarımadası'na genel olarak bakıldığında, ayrı bir iklim bölgesi, jeoloji ve demografik yapı oluşturmak için oldukça küçük bir coğrafyaya sahip olduğu görülmektedir (S.C.Yang, 1999b:575). Çin, Japonya ve Rusya gibi büyük güçlerin arasında yer aldığı için, jeopolitik ve jeostratejik açıdan Yarımada oldukça önemlidir. Bu yüzden Kore son 150 yıllık dönemde sürekli büyük güçlerin rekabetine sahne olmuştur. Bu dönemde Kore'nin stratejik konumu sadece bölge güçlerinin değil, İngiltere, Fransa ve ABD gibi bölge dışı büyük güçlerin dikkatini çekmiştir. Bu dönemde Lord Curzon Kore'yi geniş donanma kuvvetini bünyesinde

barındırabilecek önemli koylara sahip bir ülke olarak değerlendirmiş ve Kore'nin başka bir ülkeye devrinin İngiltere'nin Pasifik ve Çin sahilleriyle olan ticaretini olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir (R.M.Gong, 1999:48).

Ancak Kore Yarımadası, stratejik önemine rağmen coğrafi küçüklüğünden dolayı büyük güçlerin elde etmek için her türlü riski göze alabilecekleri kadar da cazip bir ülke değildir (Oberdorfer:1997). Bu yüzden Kore, büyük güçlerin kendi aralarındaki rekabette başka çıkarlar elde etme karşılığında üzerinde pazarlık yapabilecekleri bir ülke konumuna düşmüştür. II. Dünya Savaşı'nın son dönemlerinde yapılan barış görüşmelerinde Kore sorununun çok ayrıntılı ele alınmaması buna örnek gösterilebilir. Ayrıca Sovyetler Birliği, ABD'nin ricası üzerine 1945'te tüm Kore Yarımadası'nı işgal etmeyip birliklerini 38. paralel üzerinde durdurmuştur. Moskova açısından Yarımada'nın yarısının işgal edilmesi yeterli görülmüştür.

4.1.1. Kuzey Kore

Soğuk Savaş'ın sosyalist blok açısından hüsrarla bitmesi, uluslararası işçi sınıfının ve sosyalist devrimin zafere ulaşacağına inanan K. Kore için de bir yıkım oldu. K. Kore, kuruluşundan bu yana sürekli yardımını gördüğü Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'ndan mahrum kaldı. Bu aynı zamanda K. Kore'nin kendisini siyasi, askeri ve iktisadi alanlarda destekleyen güçlü müttefiklerin de bir anda kaybedilmesi anlamına geliyordu. Ayrıca Doğu Bloğunun çözülmesiyle K. Kore önemli müttefiklerini kaybettiği gibi, en büyük düşmanı olan ve tek süper güç haline gelen ABD'ye karşı yalnız kaldı. Yine dünyadaki ve bölgedeki ikinci büyük devlet de Japonya haline geldi. Mevcut durum K. Kore'yi bir ikileme karşı karşıya bıraktı. Ya güvenlik politikalarını öncelikli olarak yürütecek ya da ekonomik ve siyasi istikrarı sağlayacaktı (J.C.Lee,1998:112).

Kuzey Kore'nin ulusal kapasitesini değerlendirirken oldukça dikkatli davranmak gerekmektedir. Kuzey Kore hakkındaki bilgi azlığı veya eksikliği beraberinde ideolojik önyargılar ve başka ülkelerin kendi ulusal çıkar tanımlamalarına göre bu ülkeyi değerlendirme istekleri ile karışınca ortaya çok çelişkili yorumlar çıkmaktadır. Bu açıdan Kuzey Kore ilgili çalışmalarda birbirine taban tabana zıt iki yaklaşım görülmektedir.

ABD'nin ulusal çıkarları çerçevesinde konuya yaklaşan birinci yaklaşıma göre, K. Kore, devlet yapısı ve lider profili olarak tamamen dünyanın evrensel değerlerinden kopuk haydut bir devlet konumundadır. Buna göre K. Kore; siyaseti, mantıksız ve öngörülemez güdüleriyle garip, aynı zamanda kabul edilemez ve hoşgörülemez devlet ve lider yapısıyla kötü bir yapıya sahiptir. Uluslararası açıdan, K. Kore komşularıyla hatta tek başına ABD ile bile her an savaş yapmaya hazır saldırgan bir devlettir ve uluslararası toplum tarafından tecrit edilmiş bir durumdadır.

Bu yaklaşıma göre, K. Kore rejimi sorunu doğrudan nükleer silahlar meselesine eşittir ve eğer bu silahları tasfiyeye yanaşmazsa K. Kore rejimi durduğu müddetçe güncelliğini koruyacaktır. Kore birleşmesi de Kuzey'in Güney tarafından ilhak edilip siyasi sisteminin tasfiye olmasıyla gerçekleşebilir. Kuzey Kore'nin uzun vadede varlığını devam ettirebileceği asla kabul edilmediği gibi, düşük bir ihtimal de olsa birleşmenin Güney çatısı altında değil, Kuzey çatısı altında olabileceği gündeme dahi getirilmemektedir. Bu yaklaşımın temsilcileri iki Kore'nin eşit koşullarda birleşmesini bile mümkün görmemektedirler. Bu grubun tipik temsilcisi olarak Nicholas Eberstadt görülmektedir (Eberstadt1999).

Bu yaklaşımın karşısında yer alan diğer bir bakış açısına göre, Kuzey Kore her devlet gibi rasyonel hareket eden bir aktördür. Dünyanın herhangi bir yerinde olduğu gibi, K. Koreli karar vericiler de kendi çıkarlarını gözeten ve hedeflerine ulaşmaya çalışan mantıklı ve rasyonel bir politika izlemektedirler. Hazel Smith'in başını çektiği bu gruba göre, K. Kore niçin kendini savunmak için nükleer silah ve füze imal etmesin ya da neden İngiltere'nin yaptığı gibi temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için bunları satmasın? Ayrıca K. Kore niye kendisinin müttefiki olan Çin ve Rusya sınırları yerine, karşı kutupta yer alan ve Pyongyang'a sadece 120 km. mesafede bulunan G. Kore sınırına mevcut askeri gücünün yüzde 65'ini mevzilendirmesin? 1998 yılında K. Kore'nin askeri harcamaları 2,4 milyar dolar iken bu rakam G. Kore'de 10,2 milyar dolara ulaşması, Pyongyang'ın askeri harcamalarının abartıldığını göstermektedir (Smith, 2000).

K. Kore'de Soğuk Savaş döneminde de zaten uluslararası bir toplum olageldi. Doğu Avrupa ülkelerinininki başta olmak üzere bu tarihte pek çok uluslararası kurum ve kuruluşun bu ülkede temsilciliği vardı. Ayrıca K. Kore'nin Hindistan başta olmak üzere Asya, Afrika ve önemli uluslararası örgütlerle ilgili tecrübeleri bulunmaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde 1994'teki nükleer silahlar krizinden sonra K. Kore daha önce asla mümkün olamayacak bir şekilde pek çok Güney Koreli ve ABD'li gözlemciye ülkelerinin kapısını açtı. Ayrıca Güney Kore'nin bu ülkede 1994'teki Mutabakat Metni çerçevesinde yeni nükleer enerji tesisinin kurulması ile ticari ve kültürel amaçlı gezilerle pek çok Güneyli Kuzey'i ziyarete başladı. 1999 yılı itibarıyla insani yardım kuruluşları ülkenin yüzde 75'ine ve nüfusun yüzde 80'ine ulaşmış bulunmaktaydı (Smith,2000:123-5).

Tablo-6: Kuzey ve Güney Kore'nin Üçüncü Ülkelerle Diplomatik İlişkileri

Bölüm	Güney Kore	Kuzey Kore	Her İki Kore
Asya	35	22	22
Amerika	34	22	21
Avrupa	51	46	45
Orta Doğu	15	12	11
Afrika	51	50	50
Toplam	186	152	149

189 ülke içerisinde (Tayvan, Kuzey ve Güney Kore hariç) Güney Kore sadece dört devletle (Küba, Suriye, Makedonya ve Monako) ile diplomatik ilişki kurmamıştır (MOU, 2002a).

İlk bakış açısı K. Kore'ye karşı hep havuç sopa taktiğini uygulamaktadır. Bunun dışında K. Kore'nin barış, istikrar ve zenginlik içinde bir ülke olarak yaşamasını öngörmemektedir. ABD ve müttefikleri sadece kendi çıkarlarına ters olan nükleer silah ve füzeler gibi tehditleri her ne pahasına olursa olsun ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Halbuki Richard Folk'un belirttiği gibi, BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi (ABD, Çin, Rusya, İngiltere, Fransa) nükleer silahlara sahip bulunmaktadır ve ekonomik birer dev olan Japonya ve Almanya'nın bu silahları elde edebilecek kapasitesi mevcuttur (Falk, 2001).

Bu açıdan uluslararası ahlâkın daima karşı olduğu kitle imha silahlarına büyük devletler sahip olduğu halde başka devletlerin bu tür silahları elde etmeye çalışmasını engellemeye çalışmak makul gözükmemektedir. Birinci paradigmanın alternatifi olan ikinci yaklaşım, rasyonel aktör varsayımıyla hareket ederek K. Kore'nin devamı veya çökmesi ile değil, Pyongyang'ın değişim saiklerinin neler olduğunun bulunmasıyla ilgilenmektedir.

Bu çalışmada realist bir yaklaşım benimsendiği için Kuzey Kore'ye rasyonel aktör gibi davranan ikinci yaklaşımın öngörülleri daha makul gözükmektedir. Ancak

realizm açısından bir devletin çıkarları önemlidir ve devletler bu çıkarlarını azamileştirmek için hareket ederler. Yoksa büyük devletlerin başka devletlerin barış, huzur ve refah içinde yaşaması gibi bir kaygıları bulunmamaktadır. Sadece uluslararası ortamda istikrarın tesisi ve devamı büyük devletler açısından gerekliyse bu yönde gayret gösterilebilir. Büyük devletler genelde uluslararası meşruiyet ve ahlâk temelinde hareket etmeye çalışırlar. Ancak bu devletler kendi ulusal çıkarları gerektirdiğinde, bu tür kuralları çiğnemekten de kaçınmazlar.

4.1.1.1. Siyasi Devamlılık

Sosyalist ülkelerde siyasi sistemin birinci halkasında lider, ikincisinde parti, üçüncü sırada devlet bulunmaktadır. K. Kore’de halen lider çok merkezi bir konuma sahiptir. Daha sonra ordunun özel ve öncelikli bir konumu vardır (K.S.Shin, 1999:355; J.C.Lee, 1998:121).

Sovyetler Birliği ve Çin’deki siyasi sistemde meydana gelen değişiklikler diğer sosyalist ülkelerden farklı olarak K. Kore’yi etkilememiştir. Çünkü; ilk olarak Pyongyang, ideolojik ve siyasi bağımsızlığa önem veren *Juche* ideolojisine dayanmaktadır. Bu idealden vazgeçme Kore devrimi ve K. Kore’deki sosyalizmin tasfiyesi anlamına gelecekti. Diğer taraftan, Kim İl-Sung Kore’deki devrimin kurucu babası olarak Sovyetler Birliği’nin veya Çin’in doğrudan askeri ve siyasi blok hiyerarşisine girmemiştir. Ayrıca, *Juche* ideali doğrudan “Büyük Lider” Kim İl-Sung’un kişiliğiyle ilintiliydi. Buradaki herhangi bir değişim kendi hayat felsefesinden vazgeçme anlamı taşıyordu. Stalin ve Mao’nun siyasi miraslarının tasfiye süreci Kim İl-Sung’un gücü kendi tekelinde toplamasının ne kadar haklı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu yüzden Kim-İl-Sung da Stalin ve Mao gibi kendi mirasının tasfiyesine yol açacak herhangi bir girişime kesinlikle izin vermemiştir. Kim İl-Sung iki kutuplu düzenin sona ereceğini ve sosyalist bloğun dağılacağını önceden öngörmüştü. Bu da sadece kendi gücünden kuvvet alma düşüncesine dayanan *Juche* ideolojisinin haklılığını gösteriyordu. K. Kore ekonomi ve savunma alanlarında hiçbir güce bağlı olmamalıydı. Bu yüzden Kim İl-Sung başlangıcından 1994’teki ölümüne kadar *Juche* ideolojisinde herhangi köklü bir değişime gitmemiştir (J.C.Lee, 1998:115-124).

Ancak Kim İl-Sung'un bazı iç dinamiklerin etkisiyle değişime zorlandığı durumlar olmuştur. İlk olarak, Sovyetler Birliği ve Çin'den gelen dış yardımların kesintiye uğramasıyla kötüleşen ülke ekonomisi, Kim İl-Sung'un Kore devriminin temel hedeflerini gerçekleştirebilmek için güçlü düşmanları ABD, Japonya ve G. Kore'nin de içinde bulunduğu dış dünyaya açılmaya zorlamıştır. İkinci olarak Kim İl-Sung, sağlığında iktidarı devrettiği oğlunun siyasi geleceğini teminat altına alabilmek için siyasi sistemde bir takım değişiklikler yapmıştır (J.C.Lee,1998:126).

1992'de yapılan anayasa değişiklikleri bu açıdan hayati öneme sahiptir. Anayasadaki en önemli değişiklik de iktidarı Kim İl-Sung'tan Kim Jong-İl'e devreden düzenlemedir. Aralık 1991'de Kim Jong-İl K. Kore ordusunun başkumandanlığına atanmıştır. Bunu devlet ve parti örgütünde Kim Jong-İl'in elini güçlendiren düzenlemeler izlemiştir. Zamanla Kim Jong-İl bütün önemli parti mevkilerini eline geçirmiştir (J.C.Lee,1998:127).

Soğuk Savaş sonrası dönemde insan haklarının kazandığı öneme koşut olarak, K. Kore anayasasında da birtakım değişikliklere gidilmiştir. Anayasanın 54. maddesiyle halkın inanç özgürlüğü teminat altına alınmış ancak insanların din karşıtı propaganda yapmaları teşvik edilmiştir. 68ci maddeyle inanç özgürlüğünün bir sonucu olarak insanların ibadet yerleri inşa edebilmeleri ve dini tören yapabilmeleri teminat altına alınmıştır (J.C.Lee, 1998:128).

Kim İl-Sung'un ölümünden sonra kendi kişisel diktatörlüğünün bir halk ayaklanması veya ordu içi bir darbeyle sona ereceği beklentisi gerçekleşmemiştir (J.C.Lee, 1998:116-7). Çünkü ilk olarak, parti, devlet ve ordu kadroları kendi iktidarını sağlamlaştırmak için bizzat Kim İl-Sung tarafından atanmıştı. Onun iktidarının sarsılması kendi güçlerinin sonu anlamına geliyordu. İkinci olarak, iktidarın devri Kim İl-Sung tarafından kendi sağlığı zamanında yapılmıştı. Üçüncü olarak, diğer sosyalist ülkelerden daha katı bir şekilde medya parti ve devlet tarafından sıkı sıkıya kontrol ediliyordu ve ülke dış dünyadaki gelişmelere tamamen kapatılmıştı. Toplumsal açıdan, siyasi dönüşüm ve ekonomik zorluklara rağmen K. Kore yönetimi kendi iktidarını sağlama almış gibi gözükmektedir. Ancak G. Kore ve diğer komşu ülkelere sürekli artan mülteci sayısı K. Koreli liderlerde bir sıkıntıya da yol açmaktadır (K.S.Shin, 1999:356). Kim Jong-İl'in bu veriler ışığında *Juche*

ideolojisinde ne tür bir değişime gideceği kendi iktidarına yönelik iç ve dış tehdit algılamaları belirleyecektir.

4.1.1.2. Ekonominin İflası

1945 yılındaki bölünme sırasında Kore'deki mevcut sanayi tesislerinin yaklaşık üçte ikisi Kuzey'de yer almaktaydı. Tüm sosyalist ülkelerde görüldüğü gibi Kuzey Kore'de de halk devriminin ilk yıllarında genel bir seferberlikle hızlı bir iktisadi genişleme kaydedilmiştir. K. Kore ekonomisi 1950 ve 1960'larda yıllık yüzde 20 büyüme oranlarına ulaşıyordu. Kuzey Kore verimliliği artırmak için 1946 yılında toprak reformu yapmış ve Kore Savaşı'ndan sonraki kalkınma hızı sayesinde Güney'i oldukça geçmişti. Kuzey ve Güney arasındaki bu kalkınma hızındaki büyük farklılıktan dolayı, 1960'ların ortalarında Kuzey Kore kalkınmasından mucize olarak söz edilmekte ve birleşmenin eninde sonunda Kuzey çatısı altında gerçekleşeceği öngörülerinde bulunulmaktaydı. 1970'lere kadar Kuzey'deki kişi başına düşen milli gelir Güney'dekinden hep fazla olmuştur (Noland, 2000a:59-60; Y.B.Kim, 2000:10).

Ancak daha sonra iş kendi seyrine bırakılınca bireysel üretkenlik devreye girememiştir. Kuzey Kore'nin *Juche* ideolojisi ekonomik kalkınmayı kendi kendini destekleme ve savunma düşüncesine dayanmakta ve kaynaklar devlet tarafından merkezi bir şekilde dağıtılmaktadır. Merkezi ekonominin yapısal hastalıklarından olan bu durum gittikçe Kuzey Kore ekonomisini hantallaşmaya sevk etmiştir. Gıda ve enerji açığı ve nakit para sıkıntısı ekonominin en temel sorunları haline gelmiştir. 1970'lerin sonuna gelindiğinde ilk defa Güney'in kişi başına düşen milli geliri Kuzey'i geçmiştir (Y.B.Kim, 2000:10; K.S.Shin, 1999:356).

Çin ve Sovyetler Birliği'nden 1980'lerin sonuna kadar gelen iktisadi yardımlar akıllıca kullanılamamıştır. Pekin ve Moskova 1960'larda birbirleriyle müthiş bir rekabete giriştikten sonra Pyongyang'a verdikleri kredileri geri isteyememişlerdir. Soğuk Savaş döneminde K. Kore, Sovyetler Birliği'nin ve Çin'i birbirlerine karşı bir koz olarak kullanarak temel mallar, hammadde ve ham petrol gibi ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılamıştır. Ancak bu durum K. Kore'de ekonominin hantallaşmasını da beraberinde getirmiştir. Çünkü K. Kore kârı kapitalist bir sömürü aracı olarak gördüğü ve komünist kardeşlik dayanışmasına önem verdiği için dışardan gelen bu kaynağı verimli bir şekilde değerlendirememiştir. Ayrıca çoğu kez

Pyongyang bu iki ülkeden aldığı kredileri ödeyememiştir. Sonuçta bu K. Kore'nin uluslararası kredi notunun düşmesine yol açmış ve Batı'dan gelebilecek gelişmiş teknoloji ve tesislerin ülkeye girmesine engel olmuştur. Bu durum 1980'lerdeki ekonomik darboğazın sebeplerinden biridir (Y.B.Kim, 2000:11).

Pyongyang içinde bulunduğu ekonomik krizden kurtulmak için 1980'li yıllarda bir takım başarısız girişimlerde bulunmuştur. K. Kore'nin geniş kapsamlı dışa açılma reformu 1984'te Ortak Yatırım Yasası'nın kabulüyle başlamıştır. Çin modeli takip edilerek ülkenin kuzeydoğusundaki iki liman serbest ekonomik bölge ilân edilmiştir. Ancak bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır (J.C.Lee,1998:132).

Ekonomik alanda gözle görülebilen bir diğer değişiklik, üçüncü yedi yıllık planda (1987-93) o zamana kadar ihmal edilen küçük sanayi ve yeni teknoloji geliştirmeye önem verilmesiyle başlamıştır. Bu sayede sıkıntı çeken halkın günlük temel ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak Pyongyang, 1990'larda Çin ve eski Sovyetler Birliği'ne bağlı uluslararası değişimlerden dolayı kendi geleneksel ticari ortaklarını kaybetmiş ve derin bir mali bunalımın içine düşmüştür. 1996'da K. Kore'nin Rusya ve Çin'e olan dış borçlarının toplamı 5 milyar Amerikan dolarına ulaşıyordu (J.C.Lee, 1998:133).

Sovyetler Birliği 1991'de K. Kore'ye yaptığı yardımları askıya alınca 1992'de Çin de aynı yolu takip etmiştir. Bu durum K. Kore'ye ham madde ve ham petrol akışını yavaşlattı ve dış ticaret açığını artırdı. K. Kore'nin dış ticaret hacmi 1990'da 4,6 milyar dolar iken 1991'de 2,7 milyara ve 1998'de 1,4 milyar dolara düştü. Güney Kore'deki Kore Bankası'nın verilerine göre K. Kore ekonomisi 1990'ların başından itibaren yılda yüzde 4,3 gerilemiştir. 1998'de K. Kore'nin toplam milli geliri 1,2 milyar dolar (G. Kore'nin 1/25'i), kişi başına milli gelir ise 573 dolardır (G. Kore'nin 1/12'si) (Y.B.Kim, 2000:9-11).

1990'larda komünist bloğun dağılması ve 1994'te Kim İl-Sung'un ölümünden sonra içine düştüğü ekonomik bunalım K. Kore'nin yıkılmasının an meselesi olduğu tahminlerini artırmıştır. Bu dönemde K. Kore'nin geleceğine ilişkin üç senaryo ortaya atılmıştır. Birinci görüşe göre K. Kore her şeye rağmen düşe kalka idare edecektir. Buna göre K. Kore'nin siyasi yapısı bata çıka varlığını devam ettirmeye müsaittir. Ancak bunun önünde de temel bazı zorluklar bulunmaktadır (K.S.Shin, 1999:358).

Bunlardan ilki kronik gıda sıkıntısıdır. Dönemsel sel ve kuraklık felaketlerine rağmen, mevcut kıtlık ülkenin zirai yapısındaki çarpıklıklardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca Moskova ve Pekin'den gelen gıda yardımlarının hemen hemen durma noktasına gelmesi bu krizi daha da derinleştirmektedir. Ayrıca yaşanan kıtlıktan dolayı son 10 yıl içerisinde K. Kore nüfusunun 3 milyon azaldığı iddia edilmektedir (Y.B.Kim, 2000:11).

İkinci bir sorun ise ekonomik daralmanın da etkisiyle meydana gelen askeri yapıdaki köhneleşme sürecidir. Pyongyang 1990'daki Körfez Savaşı'nda ekonomik gelişmenin ve ileri teknolojinin modern savaşlarda ne derece etkili olduğunu acı bir şekilde öğrenmiştir (K.S.Shin, 1999:359).

Üçüncü olarak K. Kore'nin jeopolitik konumu, mevcut yapıyı uzun süre sürdürmesinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Bölünmüş iki halk arasındaki dinamik rekabet K. Kore'ye ekonomisini uzun süre bir durağanlık içinde bırakmasına izin vermemektedir. Ayrıca Çin ve Rusya'daki değişim rüzgârları er ya da geç K. Kore'yi de etkisi altına alacaktır. K. Kore sınırında yaşayan iki milyon Kore asıllı Çinli ile Çin ve Rusya ile yoğun sınır ticareti de bu süreci yakından etkileyecektir (K.S.Shin, 1999:360).

Kuzey Kore için ikinci bir seçenek de dışa açılma ve reform sürecinin başlamasıdır. Bir görüşe göre, K. Kore ülkeyi sınırlı olarak yabancı sermayeye ve teknolojik yatırımlara açabilir. Bunun için en göz önündeki örnek Çin modelidir. K. Kore kıyı bölgelerinde sıkı denetimli serbest ekonomik bölgeler kurarak ülkenin ucuz işgücünü ticareti canlandırmak için kullanabilecektir. Ancak kendi toplumsal dokusunu bozabileceği korkusuyla Pyongyang hâlâ dışa açılma konusunda tereddüt etmektedir (K.S.Shin,1999:360).

K. Kore, bazı kamu görevlilerini piyasa ekonomisinin ve tarımın kurallarını öğrenmesi amacıyla başka ülkelere göndermiştir. Ancak durumun aciliyetinden dolayı da K. Kore'nin fazla beklemeye tahammülü bulunmamaktadır. Rajin-Sonbong ekonomik serbest bölgeleri projesinin akim kalması da diğer bir olumsuzluk olarak göze çarpmaktadır. K. Kore'nin hukuki sistemi, toplumsal yapısı diğer gelişmiş ülkelerden çok farklı ve altyapısı yetersiz bir düzen söz konusudur. K. Kore ekonomik yapı itibariyle Çin ve Vietnam'dan çok Doğu Avrupa ülkelerine benzemektedir. Çin ve Vietnam'ın tarıma dayalı ekonomileri geçiş dönemindeki

sarsıntılarını kolay atlattığını sağlamıştı. K. Kore'nin ağır sanayiye dayalı yapısı ülkeyi Polonya gibi iktisadi reforma zorlamaktadır. Ancak yönetim böyle köklü bir dönüşümün meydana getirebileceği siyasi risklere hazır gözükmemektedir (K.S.Shin,1999:361).

Kuzey Kore'nin geleceğiyle ilgili olarak ortaya atılan üçüncü bir senaryo da çöküştür. K. Kore'deki rejimin çökmesi ise düşük bir olasılıktır. K. Koreli yöneticiler ordu tarafından desteklenmeyen bir ayaklanma girişiminden korkmamaktadırlar. Kim İl-Sung döneminden miras kalan yapı ise yeni yönetime hızlı bir değişim yapma imkânı vermemektedir. Her halükârda Kuzey'deki rejimin aniden çökme olasılığı, başta G. Kore olmak üzere tüm komşu ülkeler için bir endişe kaynağı olacaktır (K.S.Shin, 1999:362).

1990'ların ikinci yarısında bu üç ihtimalden ikincisi uluslararası kamuoyunda genel kabul görmeye başlamıştır. Üstelik mevcut istikrarı koruma açısından bölgedeki bütün güçlerin K. Kore'nin dışı açılıp reforma gitmesi konusunda mutabık oldukları görülecektir. Ayrıca bu dönemde 1990'ların ilk yarısının aksine K. Kore'nin hemen çökmeyeceği ve çökse bile G. Kore'nin ani bir birleşmenin külfetini kaldıramayacağı anlaşılmıştır. Bu açıdan Seul de dahil olmak üzere bölgedeki bütün devletler, bu coğrafyadaki istikrarı bozmadan Pyongyang'ın Çin usulü dışı açılmasını, yani siyasi yapıyı değiştirmeden köklü ekonomik reformlar yaparak dışı açılmasını teşvik etmeye başlamışlardır. Burada Çin modelinin K. Kore tarafından uygulanıp uygulanamayacağı önem taşımaktadır.

K. Kore'nin sosyalist sisteme sadık kalarak uygulayabileceği önündeki tek model Çin'in izlediği yöntemdir. Tabii bunun için Çin ve K. Kore'nin durumlarındaki farklılık ve benzerlikleri ortaya koymak gerekmektedir. Çin ve K. Kore arasındaki en büyük benzerlik, her ikisi de komünist partilerin Soğuk Savaş sonrası dönemde ayakta kalmaya çalıştığı birer sosyalist ülke olmalarıdır. Her ikisi de piyasa ekonomisine dayalı iktisadi reformları uygulayarak sosyalist sistemin geleceğini garanti altına almaya çalışmaktadır (J.C.Lee,1998:130).

İki ülke arasındaki en önemli farklılardan birisi; Çin K. Kore'ye kıyasla daha dışı açık bir ülke olmasıdır. Her yıl ABD, Tayvan ve diğer devletlerden milyonlarca kişi ülkeyi ziyaret edebilmekte ve aynı zamanda pek çok Çin vatandaşı dış ülkelere seyahat edebilmektedir. Yine çok sayıda Çinli öğrenci ABD ve diğer bazı ülkelerde

eğitim görmektedir. Halbuki K. Kore halen dışa oldukça kapalı bir ülkedir. Çin, ABD ve Japonya ile ilişkilerini 1970'lerde normalleştirip önemli ticari ortaklıklar kurmuşken, K. Kore tamamen dışlanmış bir devlet haline geldiği 1990'lı yıllarda bu sürece başlamıştır. Çin, piyasa ekonomisine kapitalizm ve sosyalizmin barış içinde bir arada varolma ilkesinin gündeme geldiği bir dönemde dışa açılmışken, K. Kore koşulların getirdiği zorlamayla temel bir stratejik yaklaşımdan ziyade hâlâ taktik adımlarla piyasa ekonomisine geçmeye çalışmaktadır. Çin'de kolektif liderlik anlayışı hkimken, K. Kore'de halen iktidar tek bir kişinin elinde toplanmaktadır. Çin'in devasa ekonomik kapasitesi son yıllarda başarılı bir Şekilde büyüyüp gelişmişken, K. Kore'nin sınırlı ekonomik hacmi iyice gerilemiş ve negatif büyüme kaydetmeye başlamıştır (J.C.Lee, 1998:130).

Görüldüğü gibi Pyongyang'ın Çin modelini uygulaması o kadar basit gözükmemektedir. Yine de Kim Jong-İl idaresindeki Kuzey Kore'yi iktisadi bazı reformlara yönelten bazı ciddi sebepler mevcuttur (J.C.Lee, 1998:1230). Denetim ekonomisindeki hantallık ve art arda gelen kötü hasat mevsimleri, Kuzey Kore'nin bekası açısından ekonomik reformları kaçınılmaz hale sokmuştur. En iyi ikili ilişkilere sahip olduğu Çin'in bile K. Kore'nin ekonomik külfetini üstlenmek istemediği bir ortamda Kuzey, Güney'in dünyada hayranlık uyandıran ekonomik atılımları sonrasında Kore Yarımadası'nın geri kalmış bir bölümünü oluşturmaya başlamıştır. Bu da muhtemel birleşme senaryolarının yönünü Güney lehine değiştirmiştir. Marksist teori de ekonomik olarak gelişmiş olanın daha üstün olduğunu kabul etmektedir. Yeni lider Kim Jong-İl'in yeni bir dönemin habercisi olarak halktaki ve devlet kadrolarındaki memnuniyetsizlikleri ortadan kaldırması beklentisi mevcuttur.

1990'larda K. Kore son derece seçici bir pazar aılımlıyla kendi ekonomisini kurtarmaya çalışmıştır. Najin ve Sonbong serbest ekonomik bölgelerinin aılımlıyla Pyongyang yanlısı Japonya'daki Koreliler ile çok az sayıdaki G. Koreli Şirketin ve yabancı sermayenin yatırımlarını çekmeye çalışmıştır. Aynı zamanda Kuzey Kore, Kumgang Dağı'nı çok sınırlı olarak dış turizme açmıştır (Y.B.Kim, 2000:12).

Eylül 1998'de özel mülkiyete izin veren ve dış yatırımları kolaylaştıran değişiklikler K. Kore Anayasası'na eklendi. Ancak K. Kore 1991-2001 yılları arasında dışa açılma konusunda yeterli adımları attığı söylenemez. G. Kore 1990'lar

boyunca dünya ekonomisiyle daha da bütünleşme yönünde yol alırken, hızla değişen uluslararası ortamda dış dünyaya kapalı konumunu devam ettirmiştir (Y.B.Kim, 2000:12).

Tablo-7: Kuzey Kore'nin Ticari Ortakları, 1997 (Milyon ABD Doları)

	Kuzey Kore İhracat	Kuzey Kore İthalât	Net İhracat
Çin (Hong Kong dahil)	134	623	-489
Japonya	269	197	72
Güney Kore	193	127	66
Rusya	15	81	-66
Almanya	39	47	-8
Tüm Ülkeler	993	1.829	-836

(Noland, 2000a:91)

4.1.1.3. Caydırıcı Askeri Kapasite

Pyongyang'ın askeri stratejisi zaman içinde bazı değişiklikler göstermiştir. K. Kore 1945-50 arası dönemde Sovyetlerden de büyük destek alarak silahlanmaya büyük önem vermiştir. Kore Savaşı döneminde ise Pyongyang hem mühimmat ve asker hem de stratejik açıdan Sovyetler ve Çin'den destek görmüştür. Savaştan sonra ise daha bağımsız bir askeri strateji izlemeye başlamıştır. 1980'lere kadar Pyongyang, askeri kapasite açısından Seul üzerinde hep üstünlük kurmuştur. Kuzey ve Güney arasındaki askeri denge 1980'lerin başında Güney lehine dönmeye başlayınca, Pyongyang nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar üretme projesine yönelmiştir. Bunda Gorbachev döneminde Sovyetler Birliği'nin Batı ile yaklaşması, daha sonra Doğu Avrupa ülkelerindeki sosyalist rejimlerin çökmesi, Sovyetler Birliği'nin dağılması, Körfez Savaşı sırasında ABD'nin K. Kore gibi güçlü bir konvansiyonel askeri kapasiteye sahip Irak'ı kısa sürede büyük bir yenilgiye uğratması etkili olmuştur (S.C.Yang, 1999:714-6).

Diğer sosyalist ülkelerde olduğu gibi K. Kore de silahlı kuvvetlerini geliştirmeye daima büyük bir önem vermiştir. Ancak diğerlerinden farklı olarak K. Kore her an ABD ve G. Kore tarafından saldırıya uğrayabileceğini düşündüğü için, savunma harcamalarına önemli bir pay ayırmıştır (1994'te bütçenin yüzde 26.6) (J.C.Lee,1998:142). Düzenli ordusunda da bir milyon civarında asker bulundurmaktadır (Defense White Paper, 1999:245).

Ayrıca Sovyetler Birliği ve Çin gibi güçlü siyasi ve askeri müttefiklerin kaybı, K. Kore'yi ordusunu daha da güçlendirme arzusuna yöneltmiştir. Çünkü güçlü bir ordu, Kore Yarımadası'ndaki güç dengesi politikasında Pyongyang'a önemli bir koz sağlayacaktır (J.C.Lee,1998:143).

K. Kore füze teknolojisi ile yarımadaadaki askeri dengeyi lehine çevirmeye çalışmaktadır. Haziran 1999'daki Batı (Sarı) Denizi'ndeki Kuzey-Güney donanma çatışması açıkça göstermiştir ki, konvansiyonel silahlarda Seul Pyongyang'a karşı açık bir üstünlük kurmuştur. Pyongyang için kitle imha silahlarına yönelmekten başka bir çare kalmamıştır (J.C.Lee,1998:145; H.Y.Yoon,1999:81; M.H.Kwon, 2000:142-6).

Kim Jong-İl orduyu güçlendirmeyi iç dengeler açısından da ısrarla sürdürmektedir. Çünkü başkumandanı olduğu ordu, iç politikada mutlaka hâkim olması gereken çok önemli bir merkezdir. İkinci olarak, kendi iktidarını sağlamlaştırmak için de güçlü bir orduya ihtiyacı vardır. Dışarıdan gelen mali ve askeri yardımların kesilmesi, negatif ekonomik büyüme, Çin ve Rusya'ya olan borçlar, hayat standartlarındaki düşüş, olası bir siyasi ayaklanma riski askeri harcamaları artırmaktan çok düşürmeyi gerekli kılmaktadır. Zaten Kuzey Kore, konvansiyonel silahlardaki üstünlüğünü 1980'lerden itibaren Güney'e kaptırması vaziyettedir. Dolayısıyla Pyongyang, daha az harcamayla daha çok güvenlik ve itibar kazanabileceği kitle imha silahları ve füze teknolojisine yönelmiştir (J.C.Lee, 1998:143; R.M.Gong, 1999:52).

Bu açıdan Kim Jong-İl de kitle imha silahları ve özellikle füze teknolojisi geliştirmeye özel bir önem vermiştir. Buna göre, nükleer silah üretimi ve füze teknolojisi, Kim Jong-İl'in hem parti içinde hem de ordudaki liderlik konumunu pekiştirecektir. Pyongyang füze programını kendi rejimini korumanın tek yolu olarak görmektedir. Bu açıdan füze denemeleri K. Kore lider kadrosunun kendi rejimlerine olan psikolojik güvenlerini artırmaktadır (H.Y.Yoon,1999:82; J.C.Lee,1998:145).

Pyongyang ABD ile 1994'te imzaladığı Mutabakat Metni'nden sonra ekonomik ve diplomatik alandaki bazı kazanımlar karşılığında nükleer silah programını dondurmıştır. Ancak Kuzey Kore'nin istediği anda, kısa süre içerisinde nükleer silahlara sahip olabilme kapasitesi mevcuttur. Bu durum da uluslararası alanda Pyongyang'ın elini kuvvetlendirmektedir.

Kuzey Kore füze programı müzakereleriyle diplomasi ve güvenlik alanında bir takım avantajlar sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaçla Pyongyang füze sistemini uluslararası topluma intibak edebilmek ve Güney Kore, ABD ve Japonya'dan uzun vadeli güvenlik garantileri elde edebilmek için iyi bir pazarlık kozu olarak kullanmaktadır. Ayrıca Pyongyang füze denemelerinin askıya alınabilmesi için yıllık 500 milyon dolar tazminat talep etmektedir (H.Y.Yoon,1999:81-95; J.C.Lee,1998:145).

Bir çok Kuzey Koreli yetkili mevcut iktisadi bunalımı en önemli gündem maddesi olarak görmektedir. Bu açıdan füze ihracı, Pyongyang'a çok ihtiyaç duyduğu döviz girdisini sağlayabilir. Pyongyang 1987'de Scud-B füzelerini geliştirdiğinden beri dışarıya füze ihraç etmektedir. K. Kore füzelerinin müşterileri arasında İran, Irak, Libya, Suriye, Mısır, Küba, Pakistan ve Vietnam vardır. K. Kore'nin füze satışından elde ettiği yıllık gelir 500 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir. Bu yüzden Pyongyang bu tür ülkelere daha gelişmiş füze ve mühimmat satmaktan çekinmeyecektir (C.S.Chun, 2000:27; H.Y.Yoon, 1999:81-82).

Pyongyang'ın Ağustos 1998'de Taepodong-1 balistik füzelerini Japon hava sahası üzerinden denemesi, Doğu Asya'da en önemli güvenlik endişesi haline gelmiştir. Kuzey Kore'nin füze programı sadece Kore Yarımadası'nda ve Kuzeydoğu Asya'daki güvenliği tehdit etmek açısından değil, bölgede silahlanma yarışına yol açacağı için son derece tehlikelidir. Ayrıca Kuzey Kore'nin füze programı uluslararası güvenlik açısından büyük bir tehdit olarak algılanmaktadır, çünkü Pyongyang sadece komşularını tehdit eden uzun menzilli füzelere sahip olmakla kalmamakta ve bunları Ortadoğu devletlerine ihraç etmektedir (H.Y.Yoon, 1999:87).

Taepodong-1 balistik füzesi ile Pyongyang, Kuzeydoğu Asya'nın büyük bir kısmını menzili içine almıştır. Bu sayede Pyongyang, Japonya'yı ve Okinawa'daki Amerikan üssünü vurma kapasitesine erişmiştir. Ayrıca bu füze ile yeraltı tesislerinin varlığı K. Kore'nin füzelere nükleer savaş başlığı tasarımı da içeren nükleer bir programa sahip olduğu ihtimalini kuvvetlendirmiştir (H.Y.Yoon,1999:79-81).

1999'da onun gelişmiş versiyonu olan Taepodong-2 projesinin açığa çıkması K. Kore'nin geliştirmekte olduğu füze sistemleriyle ilgili olarak G. Kore, Çin, Rusya, Japonya ve özellikle ABD'de endişelerin doğmasına sebep olmuştur (C.S.Chun,

2000:25). Üstelik Pyongyang'ın Alaska ve Hawaii'yi de menzili içine alabilen daha gelişmiş bir füze denemesi yapabileceği ve bu füzenin daha hafif modellerinin de Phoenix-Arizona, Madison-Wisconsin'i içine alan Amerika'nın batı kesimlerini vurabilecek kapasiteye erişeceği tartışılmaya başlanmıştır. Kuzey Kore 10-15 yıl içerisinde de füzelere kimyasal, biyolojik ve nükleer savaş başlığı monte edebilecek kıtalararası ICBM kapasitesine ulaşabilecektir (H.Y.Yoon, 1999:88-91). Taepodong-1 füze denemesi 1999 Berlin Anlaşması'na giden yolda ABD'yi harekete geçiren en önemli gelişmedir.

Tablo-8: Kuzey Kore'nin Geliştirdiği Balistik Füze Sistemleri

Sınıf	İsim	Azami Menzil (km)	Başlangıcı
Kısa Menzilli (SRBM)	SA-2/HQ-2, SSM	150-200	1976
	DF61	600	başarısız
	Scud-B	300	1981
	Hwasong-5	300	1984
	Hwasong-6d	320-340	1985
	Hwasong-6	500	1989
Orta Menzilli (MRBM)	No-Dong	1350	1997
Uzun Orta Menzilli (IRBM)	Taepodong-1	1.500-2.200	1998
Kıtalararası Menzilli (ICBM)	Taepodong-1/SLV	4.000	1998
	Taepodong-2	4.000-6.000	2000 (Tahmini)

(H.Y.Yoon, 1999:82)

Eylül 1999'da imzalanan Berlin Anlaşması ile Kuzey Kore elinde diğer bir koz olarak tuttuğu füze geliştirme programını askıya almıştır. ABD ise karşılığında Kuzey Kore'ye yönelik olarak uyguladığı ekonomik ambargoyu kısmi olarak kaldırmıştır. Her ne kadar füze programını dondurmuş olsa da Pyongyang, sahip olduğu füze teknolojisi ve içerdiği menzil açısından askeri açıdan dünyanın pek çok ülkesinin önüne geçmiş durumdadır. Bölgede kendi varlığına yönelik bir tehdit sezdiği anda, Kuzey Kore dondurmuş bulunduğu nükleer silah ve füze programlarının yeniden başlatacaktır.

Kuzey Kore'nin tüm veriler ışığında kapasitesine bakıldığında şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Nüfus, coğrafi büyüklük ve yer altı kaynakları açısından Kuzey Kore yerel bir güç görüntüsü vermektedir. Son dönemde siyaseten içine düştüğü yalnızlık ve dayandığı hâkim ideolojinin dünya genelinde terk edilmiş

bulunması, iktisadi çöküşle birlikte Kuzey Kore'yi epey sıkıntılı bir yerel devlet konumuna sokmuştur. Ancak Kuzey Kore'nin askeri kapasitesi oldukça üst düzeydedir ve konvansiyonel silahlar açısından bir bölgesel güç konumundadır. Sahip olduğu füze teknolojisi ve nükleer silah üretebilme kapasitesi Pyongyang'ı bir anda büyük güçler arenasına çekmektedir. Kuzey Kore ayrıca sahip olduğu jeostratejik önemi ile büyük güçlerin hareketlerini ve oradan da uluslararası politikayı etkileyebilecek en azından denge politikalarını alt üst edebilecek bir kapasiteye sahiptir. Bu açıdan Kuzey Kore'yi küçük yerel bir devletten ziyade, bir çok çelişkiyi bünyesinde barındıran bölgesel bir güç olarak nitelendirmek yerinde olacaktır.

4.1.2. Güney Kore

4.1.2.1. Askeri İdareden Sivil Demokrasiye

Kore'nin geleceğinin belirleneceği Aralık 1945'teki Moskova Konferansı'nda vesayet rejimiyle ilgili farklı yaklaşımlar ortaya çıktı ve BM gözetiminde yapılacak seçimler iptal edildi. Bu aşamadan itibaren Kuzey ve Güney'in farklı bir siyasi kulvarda yürüyeceği ortaya çıkmaya başladı. Sovyetler Birliği tanınmış gerilla lideri Kim İl-Sung'u desteklerken Kore İşçi Partisi de Marksist-Leninist bir çizgiyi benimsedi. Güney'de ise BM'nin gözetiminde yapılacak seçimler öncesinde Amerikan askeri hükümeti, yeni siyasi partilerin örgütlenmesine zemin hazırladı. Kurulan 100 kadar partinin hiç birisi sol bir politikayı temsil etmiyordu. Üstelik bu partiler kişisel ve bölgesel unsurlara dayanmaktaydı. Kuzey'de ise Komünistler, Kore İşçi Partisi çatısı altında tüm siyasi gücü tekeline almıştı. Böylece başlarda sözü edilen demokrasi her iki taraf için de kâğıt üzerinde kalmıştır (Myers, 118:2001).

Güney Kore Soğuk Savaş döneminde kendi geleneksel siyasi gelişimi içerisinde yoluna devam etme fırsatını bulmuştur. Ancak siyasi güç mücadelesinde demokrasi 40 yıl boyunca daima ikincil önemde kalmıştır. G. Kore'nin siyasi gelişimi liderlere göre belli dönemlere ayırmak mümkündür. Syngman Rhee'nin milliyetçiliği (1945-60), Chang Myon'un kısa süreli geçiş dönemi (1960-61), Park Chung-Hee'nin kışla usulü devlet kalkınması (1961-79), Chun Doo-Hwan'ın otoriter rejimi (1980-87), Roh Tae-Woo'nun geçiş dönemi (1988-93), Kim Young-Sam'ın

sivil demokrasi dönemi (1993-98) ve son olarak yılların muhalifi Kim Dae-Jung'un iktidarı (1998-2002), Kore demokrasisinin gelişimini özetlemektedir (Myers, 117:2001).

G. Kore'de 1997'de Kim Dae-Jung'un iktidara gelişine kadar son derece planlı yürütülen ve gerçek muhalefetin iktidara yürütmesi engellenen bir siyasi yapı mevcuttu. Genelde iki siyasi parti bulunmaktaydı ve partiler feodal kişiliklere dayalı bir farklılık arz ediyordu. İktidarda Liberal Parti, muhalefette ise Demokrat parti bulunuyordu. Japonya'da olduğu gibi Güney Kore'de de bazı terimler gerçek siyasi anlamlarının dışında kullanılıyordu. Bu açıdan "liberal" muhafazakârlığı ifade ederken, "adalet" veya "demokratik" daha koyu bir muhafazakârlığı temsil etmekteydi. G. Kore'de 1961 ve 1987 arasındaki yönetimi askeri diktatörlük olarak adlandırmak mümkündür (Myers, 119:2001).

Diktatör ve otoriter askeri yöneticiler dışında G. Kore'de "üç Kim" olarak da adlandırılan üç sivil siyaset adamı da bu döneme damgasını vurmuştur. Bu liderler bölgesel desteği arkalarına almışlardır. Kim Dae-Jung güneybatıdaki Cholla vilayetinden, Kim Young-Sam Pusan ve güneydoğudaki Kyeongsan vilayetinden ve Kim Jong-Pil de orta bölgedeki Chungchong vilayetinden gelmektedir. 1990'lara kadar olan dönemde üç Kim'den hiç biri çoğunluğu sağlayamamıştır; ama askeri diktatörleri devirmek için birbirleriyle akıllıca ittifaklara girmişlerdir. 1990'lardan sonra Kim Jong-Pil dışındaki iki lider cumhurbaşkanı olmayı başarmıştır. Kim Jong-Pil ise biri Park Chung-Hee, diğeri de Kim Dae-Jung döneminde olmak üzere iki defa başbakan olmayı başarmıştır. Tabii G. Kore siyasi sistemi Fransa'daki gibi yarı başkanlık modeline dayandığı için esas gücü elinde tutan doğrudan halk tarafından seçilen cumhurbaşkanıdır. G. Kore'deki demokrasi mücadelesine damgasını vurmuş bu üç Kim'in siyasi sistemdeki yerini artık yeni nesil politikacılar almaya başlamıştır (Myers, 119-20:2001).

İlk Cumhurbaşkanı Syngman Rhee (1945-60) sivil bir kişi olmakla birlikte ülkeyi otoriter bir şekilde yönetmiştir. Bu dönemde öne çıkartılan Japon karşıtı duygulara dayalı güçlü bir milliyetçilik, iktidarın meşruiyet kaynağı olarak görülmüştür.

Park Chun-Hee döneminde (1961-79) iktisadi kalkınma hedeflerine ulaşmak meşruiyet kaynağı haline gelmiştir. General Park, siyasi gücü tek elde toplayarak

iktisadi reform (*Yushin*) hareketi başlatmıştır. Kore mucizesinin temelleri işte Park Chung-Hee'nin bu otoriter kalkınma modeliyle atılmıştır. Bu dönemde iktidar, iktisadi kalkınma için tam demokrasiye geçişin bir süre daha ertelenebileceği görüşündeydi. Ancak bu durum demokrasi taleplerini engellemeye yetmemiş ve ülke içinde şiddetli bir muhalefet hareketi devam etmiştir. Böyle bir ortamda Kim Dae-Jung 1972'deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde tek başına yüzde 40 oy almayı başarmış; ancak General Park'ı yine de geçememiştir. Zamanla ekonomik kalkınma demokratik sisteme geçişi hızlandırmış ve işlerlik kazanması için gerekli altyapıyı oluşturmuştur (Myers, 118:2001).

General Park'ın 1979'da öldürülmesinden sonra ortaya çıkan iktisadi bunalım başka bir askeri darbeye yol açmış ve General Chun Doo-Hwan aşamalı olarak 1980'de iktidara gelmiştir. Güneybatıdaki Kwangju şehrindeki halk ayaklanmasının kanlı bir şekilde bastırıldığı bir yılda cumhurbaşkanı olan General Chun, iktidarda kaldığı 7 yıl boyunca Kwangju olaylarından dolayı sarsılan kamuoyundaki meşruiyetini kazanmaya çalışmıştır. Kim Dae-Jung General Chun tarafından olaylara karışmakla suçlanmış ve yargılanarak idama mahkûm olmuştur. Ancak daha sonra affedilerek serbest bırakılmıştır. Kim Young-Sam'ın cumhurbaşkanlığı döneminde 1996 yılında Chun, Kwangju olaylarından sorumlu tutularak yargılanmış ve idama mahkum edilmiştir. Bu idam kararı, Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam'ın görev süresinin dolmasına yakın müebbet hapse çevrilmiştir (Myers, 123:2001).

Ancak Chun döneminde iktisadi alanda başarılı adımlar da atılmıştır. 1980'lerin başından itibaren G. Kore, Çin'den daha önce teknolojik gelişme düzeyi açısından Japonya'ya rakip olmaya başlamıştır. Bu durum demokratik gelişimde ekonominin rolü konusundaki tartışmaları hızlandırmıştır. Pek çok Koreli bilim adamı iktisadi kalkınmanın demokratik gelişimi hızlandırdığı görüşündedir. Çünkü iktisadi kalkınma sonucunda daha iyi eğitim koşulları sağlanmakta ve bu da beklentileri ve yönetime katılım taleplerini artırmaktadır. Chun döneminde de siyasi meşruiyetin kaynağı olarak hızlı ekonomik kalkınma gösterilmiştir. Yıllık ortalama yüzde 8 veya 9 oranında büyüme ile G. Kore gerçekten dünyanın en hızlı gelişen ülkeleri arasındaydı. Ancak bazı iktisatçılar 1997 mali bunalımını, o dönemdeki aşırı hızlı büyümenin sonucu olarak görmektedirler (Myers, 2001:124).

1988 Seul Olimpiyatları öncesinde kamuoyunda oluşan yoğun baskılar sonrasında Cumhurbaşkanı Chun Doo-Hwan seçime gidip iktidarı bırakmak zorunda kalmıştır. Kore Savaşı'ndan Olimpiyatların düzenlendiği 1988 yılına kadar G. Kore, çok büyük bir değişim geçirmiştir. G. Koreliler bu sürede fakirlikten zenginliğe, köylülüğten kentliliğe, çiftçilikten fabrikatörlüğe veya memurluğa yükselmiş ve G. Kore yetersiz okullaşmadan sıyrılıp yüksek oranda okullaşan bir ülke haline gelmiştir (Myers, 2001:127).

Chun dönemindeki sokak gösterilerinin temel talebi yerine getirilerek 1987'de yapılan ilk doğrudan cumhurbaşkanlığı seçiminde, muhalefetteki oyların Kim Young-Sam ve Kim Dae-Jung arasında eşit olarak bölünmesi yüzünden, seçimleri asker kökenli Roh Tae-Woo kazanmıştır. Roh döneminden itibaren iktisadi ve siyasi konular birbirinden ayrılmaya başlamıştır. Artık ekonomik büyüme siyasi meşruiyet için yeterli olmamaya başlamıştır. Siyasi meşruiyetin kökenleri sadece politik meselelerde aranır olmuştur. Siyasi çoğulculuğun yaygınlaşmaya başladığı Roh döneminde, G. Kore'de gerçek bir demokrasinin temelleri atılmaya başlanmıştır (Myers, 2001:125).

Cumhurbaşkanı Roh göreve geldiği sırada yayınladığı bildirmede artık “sade vatandaşlar” döneminin başladığını ve ekonomik büyüme ve ulusal güvenlik adına özgürlük ve insan haklarının ikinci plana itilebildiği dönemin kapandığını ilân etmiştir. Cumhurbaşkanı Roh, Kwangju olaylarıyla ilgili olarak yapılacak inceleme için tarafsız akademisyenler atadı ve bu olaylardan dolayı devlet adına resmen özür diledi ve mağdurların ailelerine tazminat ödeneceğini açıkladı. Ayrıca tüm siyasi hükümlülere salıverip kara listede yer alan herkese tüm vatandaşlık haklarını iade etti. Basın kanunu liberalleştirdi. 1990'da ulusal meclis, hükümet tarafından 1961'de kaldırılmış olan yerel özerkliği yeniden tesis ederek tüm il valileri, il belediyeleri ve ilçe meclislerinin halk tarafından seçilmesinin önünü açmıştır (Nahm, 1998:224).

1987 seçimleri siyasetteki asker ağırlığının azalmasının başlangıcı olmuştur. Çünkü Cumhurbaşkanı Roh parlamentodaki çoğunluğu sağlayamamış ve dolayısıyla eski savunma bakanı hakkındaki meclis soruşturmasını da engelleyememiştir. Bu yüzden muhalefetteki Kim Young-Sam ile Mecliste ittifak yapmak zorunda kalmıştır. Bu ittifakın bir sonucu olarak Kim Young-Sam bir sonraki seçimlerde iktidar partisinin cumhurbaşkanı adayı olmuştur. Roh beş yıllık normal süresinin

bitiminden sonra tekrar cumhurbaşkanı seçilmek için anayasada konan yasağı kaldırma yoluna gitmeyerek demokratik gelişim açısından önemli bir tavır takınmıştır. 1993'teki seçim kampanyası boyunca Cumhurbaşkanı Roh, adaylar arasında siyasi tarafsızlığını korumuştur (Nahm, 1998:226-8).

Kim Young-Sam'ın sivil iktidarı ise gerçek anlamda demokrasinin zaferi olarak nitelendirilebilir. 1992'deki seçimler hem ilk defa iktidarın barışçı yoldan devri, hem de son on yıldır ayrılmasına gayret gösterilen siyasetle ekonominin tekrar birleşmesine sahne olmuştur. Cumhurbaşkanı Kim siyasi sistemde önemli değişiklikler yapma konusunda oldukça kararlı davranmıştır. Bu siyasi reformların kurbanları eski cumhurbaşkanları Roh Tae-Woo ile Chun Doo-Hwan olmuştur. Her iki eski cumhurbaşkanı da 1994 yılında yolsuzluk suçlamasıyla yargılanmaya başlamıştır. Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam ayrıca yine yolsuzluk suçlamasıyla pek çok üst düzey askeri emekliye ayırmıştır. Böylece ordunun siyasetteki ağırlığı ciddi bir darbe yemiştir (Myers, 2001:129-30).

1997 yılındaki seçimlerde G. Kore tarihinin en büyük rejim muhalifi olan Kim Dae-Jung'un iktidara gelmesiyle, Kore demokrasisi açısından bir başka büyük kazanım elde edilmiştir. Kim Dae-Jung seçim kampanyası boyunca Aralık 1997'deki mali bunalımdan sonra ülkeye IMF'yi davet eden Kim Young-Sam'ı ülkenin egemenliğini zedelemekle suçlamıştır. Bu seçimler sırasında Kim Dae-Jung ile Kim Jong-Pil arasında ittifak kurulmuş ve seçimlerden sonra kurulan hükümette Kim Jong-Pil mükâfat olarak başbakanlığa atanmıştır. Kim Dae-Jung cumhurbaşkanlığı döneminde vatandaşların internet vasıtasıyla doğrudan kendisine ulaşabileceği "e-demokrasi"yi uygulamaya koymuştur (Myers, 2001:129-3).

Kim Dae-Jung'un cumhurbaşkanı olarak devletin en tepesine oturması uzun zamandır bölgesel kısılcına sıkışmış Kore siyasetinin yeni bir açılım sağlaması açısından son derece önemli olmuştur. Çünkü Kim Dae-Jung'a kadar ülkenin en geri ve en muhalif bölgesi olarak tanımlanan Cholla vilayetinden hiç üst düzey yönetici çıkmamış ve genelde komşu Kyongsang vilayetinden çıkan siyasetçilerden dolayı bölgesel çekişmeler sürekli canlı kalmıştır. 1980 kanlı Kwangju olayları bu bölgesel gerginliği had safhaya ulaştırmıştır. Kore iç siyasetinin modern bir demokrasiye dönüşmesinin bugün de önündeki en büyük engel bölgeciliğe dayalı siyasettir.

Sonuç olarak askeri diktatörlüklerden katılımcı demokrasiye doğru aşama aşama gelişen G. Kore siyasi sistemi, 1997 seçimleriyle birlikte son büyük dönüşümünü sağlamış ve o tarihe kadar pek çok siyasi tabu yıkılmıştır. 1997 sonrası için G. Kore demokrasisinin pek çok sorunu olmakla birlikte bunlar temel nitelikli olmayıp sadece sistemin işleyişine dönük aksaklıklardır. Demokrasi yerleştikçe iç siyasi istikrar sağlanmış ve halkının iradesi G. Kore dış politikasına daha çok yansır hale gelmiştir. Bu durum şüphesiz G. Kore'nin ulusal kapasitesini olumlu yönde etkilemektedir.

4.1.2.2. Gelişmiş Ekonomi

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD, Güney Kore'de piyasa ekonomisinin devlet eliyle yerleştirilmesi için çaba harcamıştır. Burada karşılaşılan en büyük zorluk, Japon sömürge yönetiminin kalıntıları dışında Kore'de kapitalizme ait hiçbir tecrübenin olmayışydı. 1960'lara kadar ve Kore Savaşı'nı da içine alan ilk 15 yıllık dönem, G. Kore açısından tam kayıp yıllardı. G. Kore büyük ekonomik sıkıntıların yanısıra sosyal bir patlamanın eşiğindedeydi (Noland, 2000a:15-20).

Bir darbeyle 1961 yılında iktidarı ele geçiren Park Chung-Hee döneminde bazı köklü atılımlar yapılmaya başlanmış ve "Kore Mucizesi"nin temelleri atılmıştır. Bu modelde devlet, ağırlığı belli büyük girişimlere vermiştir. Yine bu dönemde atılan önemli adımlardan biri 1963 yılında uygulamaya konan beş yıllık plandır. Bu beş yıllık planlarda ihracata dayalı bir kalkınma modeli öngörülüyordu. General Park'ın yürürlüğe koyduğu bu kalkınma modeli 1970'lerde de başarıyla uygulanmaya devam etti (Noland, 2000:15-20).

İhracata dayalı ekonomik kalkınmada bir Kore modelinin ortaya çıkmasında 1960'lardaki bir dizi özel koşul etkili olmuştur. Öncelikle bu dönemde dünyada var olan düşük fiyatlı ve yüksek kaliteli ürünlere olan yüksek talep G. Kore'nin Japonya'yı başarılı bir şekilde takip etmesini sağlamıştır. Uygulanan hükümet politikalarıyla bu dönemde ücretler düşük tutulmuştur. Dönemin Cumhurbaşkanı Park Chung-Hee yüksek teknolojiye dayalı ticareti Kore'nin zenginliğinin ve ulusal güvenliğinin bir anahtarı olarak görmüştür. ABD de çelik ve ileri teknoloji sektörü hariç, müttefiki olan G. Kore'nin bu kalkınma yarışında başarılı olması için destekçi olmuş, Çin ve Sovyetler Birliği karşısında daha iyi bir konumda olmasına çalışmıştır.

Bu açıdan 1960'lı ve 1970'li yıllarda gelişmiş ülkelerden teknoloji transfer etmek kolay olmuştur. Ayrıca Vietnam Savaşı G. Kore ürünlerine talep patlaması yaptırmış bu da hızlı kalkınmayı teşvik etmiştir. Son olarak G. Kore kamuoyunda kalkınma konusundaki beklentiler son derece yüksek bir düzeydeydi (Myers, 2001:97-104).

Park'ın kalkınma modelinin iktisadi ve siyasi alanda bazı eksiklikleri de mevcuttu. Devlet kaynaklarının piyasa dengeleri yeterince gözetilmeden dağıtıldığı bu büyük şirketler aynı zamanda kaynak israfını, yolsuzluğu ve borç artışını da beraberinde getirmiştir. G. Kore modelinde büyük şirketler, orta ve küçük ölçekli işletmelerin sırtına basarak büyümüştür. Siyasi açıdan ise en büyük eksiklik çoğulculuğun olmamasıydı. Park'ın askeri dikta rejimi ekonomik kalkınmayı zayıf olan siyasi meşruiyeti sağlamlaştırmak için kullanmaktaydı. Cumhurbaşkanı Park'ın baskıcı *Yushin* anayasası ile kendisini ömür boyu başkan seçtirmek istemesiyle 1970'li yıllar boyunca sosyal olaylar daha da çok patlak vermeye başlamıştır (Noland, 2000a:15-20; Myers, 2001:97-100).

1979'da bir suikasta kurban giden Park Chung-Hee'nin yerine geçen General Chun Doo-Hwan da mevcut iktisadi politikaları devam ettirdi. Chun döneminde makroekonomik istikrarı sağlamak amacıyla daha liberal ve yeniden düzenleyici politikalar ağırlık kazandı. Bu politikalar Beşinci Beş Yıllık Plan'a (1982-86) da yansımıştır. Ancak Park gibi asker kökenli olan Chun'un da siyasi meşruiyeti son derece zayıftı. Üstelik 1980 Kwangju olayları, Chun'un iktidarını daha tartışmalı bir hale getirmişti. Cumhurbaşkanı Chun hem G. Kore'nin iktisadi kalkınmışlığını göstermek hem de bu sayede içerideki ve dışarıdaki meşruiyetini kuvvetlendirmek için 1988 Seul Olimpiyatları için büyük bir gayret sarf etmiştir. Çünkü ancak gelişmiş ülkeler olimpiyat düzenleyebildikleri için, G. Kore bu sayede dünyaya rüştünü ispat etmiş olacaktı. General Chun sayesinde Seul olimpiyatları başarıyla düzenlendi, ama Chun döneminin sonu pahasına. Olimpiyatlar öncesi yoğun kitle gösterileri sonucunda General Chun 1987'de yerini General Roh Tae-Woo'ya yapılan seçimler sonrasında bırakmıştır. Seul Olimpiyatların siyasi alandaki anlamı ise G. Kore'nin kesin ve hızlı bir şekilde demokrasiye yönelmesi olmuştur (Noland, 2000:22-25).

Her şeyi tahrip eden Kore Savaşı'nın üzerinden yaklaşık 40 yıl geçtikten sonra G. Kore gelişen bir demokrasi haline gelirken savaş sonrası dönemde

gelişmekte olan bir ülke olmaktan çıkıp gelişmiş bir ülke haline gelen yegâne devlet olmuştur. Alice H. Amsten'e göre G. Kore; Türkiye, Brezilya, Meksika, Hindistan ve Tayvan gibi diğer gelişmekte olan ülkelere nazaran, Tayvan hariç, daha hızlı kalkınmıştır (Amsten, 1989). Geç sanayileşmenin getirdiği olumsuzlukları aşabilmek için G. Kore'de uygulanan devlet eliyle hızlı bir kalkınma modeli başarılı olmuştur.

Kore sanayileşmesi sadece ekonomik refahı artırmakla kalmamış, aynı zamanda demokratikleşme yolunda siyasi bir dönüşümü de beraberinde getirmiştir. 1988 Olimpiyatları hem ekonomik gelişmişliğin bir göstergesi olmuş, hem de demokratikleşme sürecini hızlandırmıştır. G. Kore bu iktisadi ve siyasi alandaki hedeflerin gerçekleştirilmesini biraz da ülkedeki siyasi dinamizme borçludur. İşçi sendikaları ve öğrenci derneklerinden oluşan etkili toplumsal muhalefet, hükümetlerin vadettikleri ekonomik hedefleri gerçekleştirme ve demokratikleşme yolunda adımlar atma konusunda kamuoyunun hafızasını sürekli canlı tutmuştur (Amsten, 1989:327-8).

Dönemin istatistiklerine bakıldığında, bu muazzam dönüşümü görmek mümkündür. Ekonomide tarımın payı 1964'te yüzde 45'ten 1988'de yüzde 10'a gerilemiştir. 1965'te ihracatın GSMH içindeki payı yalnızca yüzde 5 iken bu oran 1988'de yüzde 35'e çıkmıştır. Bu süre içerisinde kişi başına milli gelirden yıllık ortalama yüzde 7 ilerleme kaydedilmiştir (Noland, 2000a:22-25).

Roh Tae-Woo ve Kim Young-Sam hükümetleri zamanında da ekonomideki aşamalı liberalleşme süreci devam etmiştir. Teknolojik kapasitesi, sermaye yapısı ve dünya piyasalarına giriş sayesinde G. Kore, kalkınmasını ve gelir artışını sürdürmüştür. Kore'de kişi başına düşen milli gelir 1990'da 5,883, 1991'de 6,745, 1992'de 6,988, 1993'te 7,484, 1994'te 8,467, 1995'te 10,037 ve 1996'da 10,548 Amerikan dolarına çıkarak 1997 mali bunalımına kadar sürekli artmıştır (Myers, 2001:97-103).

Ancak yine 1990'larda G. Kore ekonomisi kendi yapısından kaynaklanan bir takım sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. Chaebol olarak adlandırılan büyük ölçekli devlet teşebbüslerinin hassas finans sistemi üzerindeki olumsuzlukları bir türlü giderilememiştir. Ayrıca devlet eliyle palazlanan büyük holdinglerdeki profesyonellikten uzak aile şirketi şeklindeki yapılanmalar, Kore ekonomisinin en hassas noktalarından birini oluşturmaktadır. Soğuk Savaş sırasında varolan bloklar

arasındaki rekabetten dolayı Seul'ün dışa kapalı iç piyasasına göz yuman gelişmiş ülkeler, son dönemde G. Kore'den oyunu kurallarına göre oynamasını istemeye başlamışlardır. 1990'lardan sonra dışardan teknoloji transfer etmek zorlaşmış, işçi ücretleri yükselmiş, kalifiye işgücü sıkıntısı başgöstermeye başlamış, emlak fiyatları fırlamış ve uluslararası ortam daha karmaşık hale gelmiştir. Çin hızla G. Kore'nin yolundan ilerlemekte ve yüksek teknolojiye dayalı bir üretime kaymaya çalışmaktadır. Çin'in bölgedeki ve dünyadaki pazar payı da hızla artmaktadır. Bu koşullara altında G. Kore'nin dış ticaretin her sektöründe rekabet etmesi pek verimli gözükmemektedir. Burada ortaya çıkan sorun hangi sektörlerde uzmanlaşmaya gidileceğidir (Myers, 2001:97-105; Noland, 2000a:58).

Tüm bu koşullar adeta Aralık 1997'deki mali bunalımın habercisi olmuştur. Dış borçları ödeme konusunda nakit sıkıntısı çeken Kim Young-Sam hükümetine IMF en acil çözüm paketini sunmuş ve 58,8 milyar dolarlık IMF kredisi ile kurtarma operasyonu başlamıştır. 1998 yılı sonlarına gelindiğinde yavaş da olsa Kore ekonomisinde düzelme belirtileri görülmeye başlanmıştır. Kore Uluslararası İktisat ve Ticaret Enstitüsü, G. Kore ekonomisinin 1999'da yüzde 3,6 ve 2000'de yüzde 5,1 büyüdüğünü açıklamıştır. Ancak 1999 yılında G. Kore'nin rekabet gücü 47 ülke arasında 37'nciliğe gerilemiştir. 1997 mali bunalımı yüzünden G. Kore'nin Güneydoğu Asya, ABD ve Çin pazarındaki paylarında gerileme görülmüştür. 1997 sonundaki krizin hemen akabinde kişi başına düşen milli gelir bir anda 7.000 dolara kadar gerilemiştir. Ancak 2003 yılında 1996'daki 10.000 dolar seviyesine tekrar ulaşması beklenmektedir (Myers, 2001:97-103).

IMF'den ilk defa alınan bu kredi, G. Kore kamuoyunda onur kırıcı bir gelişme olarak kabul edilmiştir. Japon sömürge geçmişinden dolayı Koreliler ekonomi üzerinde yabancıların etkili hale gelmesini "ekonomik sömürgeleşme" korkularıyla karşılamışlardır. Kore milliyetçiliğinin vardığı bu noktada her türlü dış müdahale kabul edilemez görülmektedir. 1999 yılı boyunca da bu ekonomik bunalımdan kimin sorumlu olduğu tartışmaları hep gündemde kalmıştır (Myers, 2001:97-100).

1997 mali bunalımı G. Kore'nin Kuzey Kore politikasını da yakından etkilemiştir. 1998 yılında iktidara gelen Kim Dae-Jung hükümetinin uygulamaya başladığı "gün ışığı politikası"nda bunun etkileri görülmektedir. Çünkü şiddetli bir

kaynak sıkıntısı çeken Seul'ün yüksek savunma harcamalarını kısabilmesi için Pyongyang ile olan gerginliğin azalması gerekmektedir. Bu planın yürürlüğe konmasıyla birlikte G. Kore'nin savunma harcamaları aşamalı olarak GSMH'nin yüzde 3'üne düşürülmüştür (Myers, 2001:105).

Genel olarak bakıldığında Güney Kore, Kuzey'e fark atmamakla kalmamış, aynı zamanda dünyanın sayılı büyük ekonomileri arasına girmiştir. 1997 mali bunalımının getirdiği bir takım sorunlara rağmen, G. Kore ekonomisi gelecek için de olumlu sinyaller vermektedir. Seul'un bu ekonomik gücü hem Pyongyang'a hem de diğer bölge ülkelerine karşı kullandığı en önemli dış politika aracıdır. G. Kore'nin 1980'lerin sonunda Roh döneminde başlattığı Sovyetler Birliği ve Çin'in de aralarında bulunduğu sosyalist ülkelerle yakınlaşmayı hedefleyen "Kuzey Diplomasisi" oldukça başarılı olmuştur. Pyongyang'ın yakın müttefikleri olan Moskova ve Pekin, bir takım ticari çıkarlar karşılığında Seul'le yakınlaşmaktan çekinmemişlerdir.

Kuzey ve Güney arasında uzun zamandır var olan denge, ekonomi sözkonusu olduğunda Güney lehine epeyce bozulmaktadır. Sahip olduğu ekonomik gücü sayesinde Seul, etkili bir bölgesel devlet konumuna yükselmiştir.

4.1.2.3. Artan Askeri Kapasite

Seul'ün güvenlik algılamaları ve buna bağlı olarak askeri stratejisi dönemsel olarak bazı farklılaşmalar göstermiştir. Kore Savaşı öncesi dönemde zaten 1948'e kadar Amerikan Askeri İdaresi mevcuttu. Bu dönemde Güney Kore'nin en önemli askeri stratejisi ülke içindeki komünist yanlısı ayaklanmaları bastırmaktı. Kore Savaşı ile bu strateji değişmek zorunda kalmıştır. 1954 ABD-Kore Cumhuriyeti (KC) Karşılıklı Savunma Antlaşması ile iki ülke arasındaki ortak askeri strateji resmileştirildi. KC-ABD Ortak Kuvvetler Komutanlığı oluşturuldu (S.C.Yang, 1999:716-7).

G. Kore'de 1961 darbesiyle birlikte ordunun siyasallaşma süreci de başlamıştır. Bu dönemde G. Kore, Güney Vietnam hükümetine destek olmak amacıyla asker yollamış ve 1965'te Japonya ile diplomatik ilişkilerin normalleşmesinden sonra Seul'un güvenlik stratejisi değişmiştir. 1969 Nixon-Sato Doktrini ile Japonya'nın G. Kore'nin güvenliğinin kendi açısından önemli olduğunu

ilân etmesi, Seul ve Tokyo arasında güvenlik alanında yeni bir işbirliğinin başlangıcı olmuştur. Böylece ilk defa olarak Vaşington-Seul-Tokyo üçlü güvenlik konsepti oluşturulmuştur. 1960'ların sonlarına gelindiğinde Güney Kore askeri açıdan daha kendine güvenir hale gelmiştir (S.C.Yang, 1999:718-9).

1970 Nixon doktrini ile Vaşington, G. Kore'deki kuvvetlerde 63.000 kişilik indirim gideceğini açıklayınca, Seul bu kaybı telafi etmek için ABD'yle işbirliği halinde 1,5 milyar dolarlık bir askeri modernizasyon projesi başlatmıştır. 1973 yılında ise Vaşington G. Kore askeri operasyonları için yaptığı her türlü nakit ve teçhizat yardımını sona erdirmiştir. Son olarak Vaşington'un 1974'te Güney Vietnam'dan çekilme kararı alması, G. Kore'nin kendi kendine yeterli bir orduya kavuşması konusundaki çabalarını hızlandırmıştır. Başkan Reagan döneminde ise G. Kore'ye yönelik olarak ABD'nin güvenlikle ilgili sorumluluğunun bir göstergesi olarak 40 bin kişilik kuvvetin bu ülkede kalması uygun görülmüştür (S.C.Yang, 1999:718-9).

G. Kore askeri stratejisine genel olarak bakıldığında savunma amaçlı olduğu görülmektedir. Seul'un güvenlik stratejisi, K. Kore'nin askeri kapasitesi ve büyük devletler arasındaki güç dengesine göre değişegelmiştir. K. Kore'de Sovyet askerleri 1948'de, Çinli gönüllüler ise 1958'de bu ülkeden çekilmişlerdir. Ancak G. Kore'de bugün bile yaklaşık 40 bin kişilik Amerikan askeri kuvveti bulunmaktadır. Kore Savaşı'ndan sonraki dönemde KC (Kore Cumhuriyeti)-ABD ikili savunma anlaşması ve KC-ABD-Japonya güvenlik düzenlemeleri K. Kore'nin askeri kapasitesini dengelemek için kullanılmıştır. Kore Yarımadası'ndaki barış ise daima çok hassas olmuştur. Ancak Cumhurbaşkanı Roh tarafından 1980'lerin sonunda başlatılan Kuzey Diplomasisi büyük bir başarıya ulaşmış ve Sovyetler Birliği ve Çin ile kurulan diplomatik ilişkiler Kore Yarımadası'nın güvenlik çerçevesini kökünden değiştirmiştir (S.C.Yang, 1999:719-20).

Kuzey Kore Güney'e göre konvansiyonel silah kapasitesinde halen üstün gözükmektedir. G. Kore Savunma Bakanlığı'nca hazırlanan Beyaz Kitaba göre G. Kore'nin 690 bin askerine karşılık K. Kore'nin 1 milyon 170 bin askeri bulunmaktadır. Ayrıca kara, hava ve deniz kuvvetlerinin sahip oldukları askeri silah, araç ve teçhizat sayısında da Kuzey'in Güney'e karşı bariz bir üstünlüğü görülmektedir (Defense White Paper, 1999:245). Ancak varolan bu rakamsal

üstünlük 1980 öncesine göre anlamını kaybetmiş gözükmetedir. Çünkü Seul'ün teknolojik üstünlüğü Pyongyang'ın rakamsal üstünlüğünü geçersiz kılmaktadır. K. Kore'nin elindeki askeri araçlar eski Sovyet teknolojisiyle üretilmiş olan T-30 ve T-54 tankları, MİG-19 savaş uçakları, Romeo sınıfı denizaltıların etkinliği oldukça azalmıştır (T.W.Kim,1999:493).

Tablo-9:Kuzey ve Güney Kore'nin Askeri Kapasitelerinin Karşılaştırılması

Sınıflandırma				Güney Kore		Kuzey Kore	
Kuvvetler				Kara 560.000	690,000	1.000.000	1.170.000
				Deniz 67.000		60.000	
				Hava 63.000		110.000	
Temel Kuvvet Kapasitesi	Kara	Bölüm	Kolordu	11	20		
			Tümen	50	63		
			Tugay	18	113		
	Teçhizat	Tank	2.250	3.800			
		Zırhlı Araç	2.300	2.300			
		Ağır Silahlar	5.200	12.000			
		Helikopter	580	-			
	Deniz	Muharip Zırhlı	170	430			
		Destek Gemileri	20	470			
		Denizaltılar	10	90			
		Uçaklar	60	-			
	Hava	Savaş Uçağı	520	850			
		Nitelikli Uçaklar	40				
		Destek Uçakları	220	840			
Yedek Kuvvetler				3.040.000	7.450.000		

(Defense White Paper, 1999:245)

Ayrıca K. Kore'nin büyük bir iktisadi durgunluk içinde bulunması da demode olmuş askeri araç ve teçhizatlarını yenilemesini zorlaştırmaktadır. Zaten rakamsal olarak Güney'in savunma harcamaları Kuzey'i geçmiş durumdadır. 443 milyar dolarlık GSMH'ye sahip Seul'ün askeri harcamaları 14,7 milyar dolar iken, GSMH'si 18 milyar dolar olan Kuzey Kore'nin askeri harcamaları 5,4 milyar dolar civarında kalmaktadır (Defense White Paper, 1999:288). Son olarak ABD-G. Kore askeri ittifakı ve G. Kore'deki Amerikan üsleri, Kuzey'in Güney'e saldırma ihtimalini azaltmaktadır.

ABD ayrıca büyük devletlerle komşu sulara sahip bir yarımada ülkesi olan G. Kore'nin deniz savunmasını desteklemeye devam etmektedir. Ancak Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra ABD'nin bölgedeki donanma kuvveti giderek azalırken, Çin ve Japonya'nın artmaktadır. G. Kore'nin savaş gemisi sayısı Çin ve Japonya'nunkilerin beşte biri kadardır. Bu durum G. Kore'nin ABD'den bağımsız olarak deniz savunma stratejisi geliştirmesini kaçınılmaz kılmaktadır (Y.S.Song, 2002:165-6).

Bu açıdan Güney Kore savunmasının önemli bir ayağını bugüne kadar ABD ile yapılan askeri ittifak oluşturmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan bu yana ABD'nin Japonya ve G. Kore'de askeri üsleri bulunmaktadır. Amerikan askerleri 1948'de G. Kore'yi terk etmişse de 1950'de başlayan Kore Savaşı ile tekrar geri dönmüşlerdir. ABD'nin G. Kore'de 36.210 kişilik ve Japonya'da 39.180 kişilik bir kuvveti bulunmaktadır. Vaşington, Kuzeydoğu Asya'daki askeri kapasitesini bölgedeki Yedinci Filo ve Guam'daki üsler vasıtasıyla da desteklemektedir (Defense White Paper, 1999:33).

ABD'nin Asya'daki savunma politikası, Vaşington'daki hükümet değişikliklerinden farklı olarak bir süreklilik arz etmektedir. Bu açıdan Vaşington'da Kore ve Japonya'daki Amerikan üslerinin devam etmesi açısından bir uzlaşma mevcuttur. Kuzey Kore tehdidi ortadan kalksa bile Amerikalı yetkililer Çin ve Rusya'nın denetlenebilmesi ve ABD-Japonya-G. Kore ittifakının sürdürülebilmesi için mevcut üslerin kalmasından yanadırlar. Ancak K. Kore tehdidinin ortadan kalkmasından sonra Japonya ve özellikle G. Kore kamuoyunda Amerikan kuvvetlerinin çekilmesi doğrultusunda talepler gelecektir. Zaten Amerikan askerlerinin bugüne kadar karıştıkları çeşitli adi vakalardan dolayı G. Kore kamuoyu ülkedeki yabancı üslere son derece tepkili yaklaşmaktadır. Bu açıdan Kuzey Kore'nin varlığı bölgedeki Amerikan üslerinin meşruiyetinin tartışılmasını engellemektedir (Dujarric, 2000:53-4).

Vaşington mevcut askeri üsleri ABD-Japonya-G. Kore ittifakının bir teminatı olarak görmektedir. ABD'nin dahil olduğu böyle bir ittifak ortamında Kore ve Japonya arasında tarihten gelen güvensizlik ve Tokdo/Takeshima kayalıklarının paylaşımı sorunu daha rahat çözülebilecektir. Birleşmeden sonra demokratik siyasi sistemin işleyişi ve iktisadi konularda bazı sıkıntılar çekebilecek Kore hükümeti

açısından buradaki Amerikan üsleri istikrarın bir teminatı olarak görülmektedir. Ayrıca buradaki üsler Japonya, Çin ve hatta Rusya arasında 19. yüzyıl sonlarında olduğu gibi Kore Yarımadası üzerinde tekrar siyasi ve iktisadi nüfuz kurma mücadelesine set çekecektir (Dujarric, 2000:55-7).

Bunun yanısıra G. Kore ve ABD'yi doğrudan ilgilendirmeyen ve bölge ülkeleri arasında eskiden beri varolup gelecekte tekrar su yüzüne çıkma ihtimali bulunan sorunlar konusunda iki ülkenin askeri işbirliği gerekecektir. Bunlar arasında Çin-Tayvan anlaşmazlığı, Rusya-Japonya Kuril adaları sorunu, Çin-Rusya sınır ihtilafları, Çin-Tayvan ile Japonya arasındaki Senkaku/Diaoyu adacıklarının paylaşımı sorunu ve Çin ile Güneydoğu Asya ülkeleri arasında devam eden Güney Çin Denizi'ndeki adalar üzerindeki egemenlik hakları sorunu başı çekmektedir (Dujarric, 2000:62).

Gerçi bu sorunların çoğu ABD'nin küresel çıkarlarını ilgilendirmektedir. Ancak bölge ülkeleri arasında çıkabilecek çatışma veya yıpratıcı rekabet koşullarının Kore'nin güvenliğini de tehdit eder bir hâl alması mümkündür. Bu noktada Kore birleşmesinin hangi koşullarda gerçekleşeceği ve Kore kamuoyunun takınacağı tutum büyük önem taşımaktadır. Ayrıca birleşme sürecinde G. Kore'deki Amerikan üslerinin Çin ve Rusya tarafından ciddi bir pazarlık konusu yapılacağı da unutulmamalıdır.

Güney Kore'nin askeri kapasitesi bir bütün olarak değerlendirildiğinde 1945'ten bu yana sürekli arttığı görülmektedir. Seul, sahip olduğu ileri teknoloji sayesinde kendi kendine yeten ve manevra kabiliyeti yüksek bir orduya kavuşmuştur. Seul, Amerikan kuvvetlerinin desteğine gerek duymaksızın K. Kore'nin saldırılarına tek başına karşı koyabilecek bir konuma gelmiştir. Ayrıca G. Kore ordusu konvansiyonel açıdan diğer bölge ülkeleri için de caydırıcı bir kapasiteye ulaşmıştır. Gerçi füze ve nükleer silah teknolojisinde Pyongyang'ın Seul'e karşı halen bariz bir üstünlüğü bulunmaktadır. Ancak Pyongyang bu tür silahları kendi varlığının bir teminatı olarak G. Kore'den çok diğer bölge ülkelere karşı bir koz olarak kullanmaktadır.

Güney Kore'nin ulusal kapasitesine genel olarak bakıldığında ise şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır: Seul, mucizevi iktisadi kalkınması sayesinde küresel ölçekte bir ekonomik güç haline gelmiştir. Son onbeş yılda gerçekleştirdiği siyasi

reformlarla katılımcı bir demokrasiye geçme yolunda önemli adımlar atmıştır. Kendi kendine yeten manevra kabiliyeti yüksek bir orduya sahip olması Seul'un kendine olan güvenini artırmaktadır. Dış politikada ekonomik gücünü kendi nüfuzunu artırmak için kullanabilmektedir. Bu açıdan Seul bir çok uluslararası kuruluşta faal bir rol oynamaya başlamıştır. Bütün bunlar sayesinde Güney Kore, kapasitesini dengeli ve hızlı bir şekilde artıran nüfuzlu ve itibarlı bölgesel bir güç haline gelmiştir.

4.2. Koreler Arası İlişkiler

Koreler arası ikili ilişkilerde döneme göre ağır basan ve inisiyatif üstlenen taraflar olmuştur. 1950'li ve 1960'lı yıllarda iyi iç siyasi örgütlenmeye, caydırıcı bir orduya sahip olmaya ve hızlı iktisadi kalkınmaya bağlı olarak Kuzey Kore'nin kendine güveni hızla artmış ve Koreleri kendi çatısı altında birleştirme kudretini kendisinde hissetmeye başlamıştır. Bu rahatlığın bir yansıması olarak uluslararası alanda da Pyongyang daha faal gözükmüş ve birleşme formülleriyle Seul'u sürekli sıkıştırmıştır.

Bu denge 1970'li yıllardan itibaren tersine dönmeye başlamıştır. Güney'in ekonomisi hızla kalkınırken, Kuzey iktisadi bir durgunluk içerisine düşmüştür. 1980'li yıllarda Güney'in ekonomisi dünya ölçeğinde rekabet eder hale gelirken demokratikleşme süreci de hızlanmış ve Seul'deki hükümetlerin kendinden daha emin hareket etmeye başlamalarını da beraberinde getirmiştir. Seul ayrıca 1980'li yıllarda konvansiyonel askeri dengeyi kendi lehine çevirmeye başlamıştır. 1990'ların hemen başında Sovyetler Birliği'nin dağılıp Pyongyang'ın daima destek gördüğü sosyalist bloğun çökmesiyle Güney, Kuzey'e karşı kapatılması çok zor bir üstünlük sağlamıştır. Dolayısıyla bu avantajlı konjonktürde 1990'lı yıllar boyunca ikili ilişkilerde inisiyatif üstlenen taraf genelde Seul olmuştur. Pyongyang ise mevcudu koruma telaşıyla daha edilgen ve tepkisel hareket etmeye başlamıştır. Bu açıdan geleceğe dönük projeler genelde Seul'den gelirken Pyongyang sadece kendi olmalarını ortaya koymakla yetinmiştir. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında incelenecek ikili ilişkilerde Güney Kore'nin bariz bir ağırlığı mevcuttur.

4.2.1. Kuzey Diplomasisi (1988-1992)

Cumhurbaşkanı Roh Tae-Woo'nun dış politika alanında getirdiği büyük bir değişiklik, sosyalist ülkelerle yakınlaşmayı amaçlayan “kuzey diplomasisi/politikası” olmuştur. Soğuk Savaş'ın iyice yumuşadığı bir dönemde ve Seul Olimpiyatları'nın birkaç ay öncesinde, Cumhurbaşkanı Roh, Temmuz 1988'de komünist ülkelerle yakınlaşmayı hedefleyen Kuzey Diplomasisi'ni ilân etmiştir. Bu dönemde sadece Doğu ve Batı blokları arasındaki ilişkilerin yumuşaması değil aynı zamanda sosyalist kutbun iki önemli ama rakip ülkesi Çin ve Sovyetler Birliği arasında da yakınlaşmanın başlamış olması, Kuzeydoğu Asya'daki gerilimi oldukça azaltmıştı. G. Kore 1988 Seul Olimpiyatları öncesi ve sonrasında Çin, Macaristan ve Sovyetler Birliği ile kültürel alışverişi yoğunlaştırmıştır. Eski cumhurbaşkanlarından General Park tarafından da savunulmuş bu politika sayesinde Seul, 1989-92 yılları arasında Macaristan, Polonya, Yugoslavya, Cezayir, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Moğolistan, Sovyetler Birliği ve Çin ile diplomatik ilişki kurmuştur (Nahm, 1998:224; Mane, 1997:105-6).

Roh Tae-Woo başlattığı Kuzey Diplomasisiyle ilgili benzer bir bildirgeyi BM'nin Ekim 1988'deki 43. oturumunda da yayınlamıştır. Bu döneme rastgelen Seul Olimpiyatları da Kuzey Diplomasisinin uygulanması ve bloklar arası işbirliğinin yaygınlaştırılması açısından uygun bir zemin teşkil etmiştir (Mane, 1997:106).

Kuzey Diplomasisinin bölgedeki Soğuk Savaş gerginliği ve ortamının tasfiye edilmesi için altı temel hedefi bulunmaktaydı. Bunlar; K. Kore de dahil olmak üzere mümkün olduğunca fazla sayıda komünist ülkeyle olan çok taraflı ekonomik ilişkileri 1990'lı yıllar boyunca geliştirmek; K. Kore'yi de içeren komünist dünyayla barış içinde birarada yaşama ilkesini tesis etmek ve yarımada kalıcı bir barışa ulaşmak; Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey Kore ile güvenliği tesis ederek, Kuzey ve Güney arasında mutlak üstünlüğe dayalı değil ama dengeli bir güç dağılımını sağlamak; blok politikasını ya da Soğuk Savaş anlayışını reddederek açık kapı politikasını egemen ve bağımsız uluslar arasında eşitlik ve karşılıklılık esasına dayalı bir ilişki kurmak; Doğu ve Batı blokları arasında yaşanan yumuşamanın Koreler arası ilişkilere de yansımaları sağlamak; Kore Yarımadası'nda barışçıl birleşme nihai hedefine ulaşmak için “Çoğulcu Ulusal Toplum” meydana getirilmesi şeklindeydi (Mane, 1997:107).

Seul'ün bu yeni politikayla yakınlaşmayı düşündüğü ülkeler arasında Kuzey Kore de bulunmaktaydı. Bu yeni politikada, Kuzey Kore ile önce yakınlaşmaya sonra da birleşmeye gidilmesine dair altı husus öne çıkmaktaydı (Mane, 1997:105-6): Kuzey ve Güney'den geniş halk kitlelerinin birbirlerini karşılıklı ziyaret etmesi ve yurtdışında yaşayan Korelilerin her iki Kore'yi de ziyaretlerinin serbest bırakılması, ortak bir toplum yaratmak için iki ülke arasında ticarete başlanması, askeri malları içermedikçe ikili ticarete engel çıkartılmaması, karşılıklı muhabir değişimi yapılması ve parçalanmış ailelerin birbirlerini ziyaret edebilmesinin sağlanması, Kuzey Kore uluslararası topluma olumlu yönde katkı yaptıkça, Seul ve Pyongyang arasındaki diplomatik savaşın sona erdirilmesi, Sovyetler Birliği ve Çin ile ilişkileri geliştirmede Pyongyang ile işbirliği yapılması düşünülmekteydi.

Kısacası iki ülke arasında askeri konular hariç her alanda yakınlaşma ve işbirliği öngörülmekteydi (Mane, 1997:117). Seul'ün Pyongyang ile yakınlaşma politikası adım adım ve aşamalı olarak bir birleşmeyi öngörüyordu. Zaten bazı kesintilere rağmen Güney Kore Kuzey'e karşı 1980'lerden beri bir yakınlaşma siyaseti izlemeye başlamıştı. Ancak kuzey diplomasisindeki hassas nokta, Koreler arasında mutabakata varılmadan Pyongyang'ın ABD ve Japonya ile ilişkilerini geliştirmesine izin verilmemesinde yatmaktaydı. Yani Seul, Kore meselesinde Vaşington ve Tokyo'nun kendisine danışmadan bağımsız olarak hareket etmesini istemiyordu.

Kuzey'in de Güney'e açılmak için bir takım gerekçeleri bulunmaktaydı (J.C.Lee,1998:146-7). Kore Yarımadası'ndaki gerilimi düşürerek G. Kore'deki Amerikan askerlerin çekilmesine zemin hazırlamak, G. Kore ile ticari işbirliğine ve ortaklığa giderek Kuzey'deki ekonomik darboğazı aşmak, G. Kore kamuoyundaki ve özellikle öğrenciler üzerindeki K. Kore nüfuzunu artırmak, G. Kore ile kurulan iyi ilişkiler vasıtasıyla ABD ve Japonya ile de ilişkilerini normalleştirmek Pyongyang'ın öncelikli hedefleri arasındaydı.

Kuzey ve Güney'in ikili ilişkilerdeki öncelikleri farklı noktalarda bulunmaktaydı. K. Koreliler için Amerikan askeri varlığı ile ABD-G. Kore ortak tatbikatları, G. Koreliler için nükleer silahlar ile Kuzey'in sosyo-politik yapısı endişe kaynağıydı. Gerilimin azaltılması ve karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesine yönelik

atılan adımlarla iki Kore devleti 1990'lardan itibaren kendi aralarındaki ilişkilerde önemli ölçüde ilerleme sağlamıştır (J.C.Lee,1998:150).

Yakınlaşma politikası çerçevesinde G. Kore Dışişleri Bakanı Choi Kwang-Soo, Haziran 1988'deki silahsızlanma konulu BM Genel Kurulu Üçüncü Özel Oturumu'nda Kore Yarımadası'nda üç aşamalı bir silahsızlanma teklifinde bulunmuştur. Buna göre ilk aşama diyalog, temas ve işbirliğine dayalı güven artırıcı önlemlerden oluşmaktaydı. İkinci aşamada düşmanca davranışların meydana gelmesini kurumsal olarak önleyecek bir saldırmazlık paktının imzalanması bulunmaktaydı. Üçüncü aşamada ise silahlı kuvvetlerde indirimine gidilmesi için müzakerelere başlanması yer almaktaydı (Mane, 1997:118).

Yine bu sırada G. Kore Başbakanı bazı ilerlemelerin sağlanabilmesi için K. Kore ile hükümetler düzeyinde görüşmelerin başlanmasını teklif etmiştir. K. Kore ise her iki ülkeden siyasi parti, sivil toplum kuruluşları ve diğer bazı önemli kuruluşlardan temsilcilerin katıldığı büyük ulusal bir konferansın toplanmasını önermiştir. Ancak K. Kore tek taraflı olarak olimpiyat düzenlemenin yarımadanın bölünmesini kalıcı hale getireceğini söyleyerek 1988 Seul Olimpiyatları'na katılmayı reddetmiştir (Mane, 1997:118).

G. Kore Dışişleri Bakanı Choi Kwang-Soo Temmuz 1988'de Kuzey Diplomasinin somut olarak esaslarını ortaya koymuştur. Buna göre Kuzey Diplomasisi, Kuzey ve Güney arasında her türlü dostane ticareti desteklemektedir. İki ülkenin birbirlerine karşı uluslararası alanda uyguladıkları denge diplomasisinden vazgeçilecektir. İki ülkenin temsilciliğinin bulunduğu her ülkede her türlü uluslararası konferans ve diğer akademik, kültürel ve spor faaliyetlerinde işbirliğine gidilmesi için temaslar artırılabilecektir. Siyasi olmayan konularda üçüncü ülkelerde Kuzey ve Güney diplomatları arasında irtibat kurulmasına karşı çıkılmayacaktır (Mane, 1997:119).

Ancak K. Kore lideri Kim İl-Sung 1988 yılının Eylül ve Aralık aylarında yaptığı konuşmalarda sosyalist bir topluma ulaşma yolunda taviz verilmeyeceği yolundaki açıklamaları Seul tarafından olumsuz bir tepki olarak yorumlanmıştır (Mane, 1997:119).

Pyongyang, Kuzey diplomasisi ile Kuzey (Sovyetler Birliği-Çin-K. Kore) ve Güney (ABD-Japonya-G. Kore) üçlüleri arasındaki karşılıklı temasların artmasının

Kore Yarımadası'ndaki bölünmüşlüğü kalıcı hale getireceğini düşünmekteydi. Bu yüzden spor ve kültürel faaliyetler ile iktisadi ilişkilerle sosyalist ülkelerle diplomatik temas kurulmasının yolunun açılmasını hedefleyen Roh Tae-Woo'nun Kuzey Diplomasisine şüpheyle yaklaşmaktaydı (Mane, 1997:122). Ancak diğer taraftan uluslararası alanda daha fazla yalnız kalmamak için Pyongyang bazı ileri adımlar atma ihtiyacı hissediyordu. K. Kore, Koreler arası ilişkilerin gelişmesinden çok fazla bir çıkar beklememekteydi. Ancak Seul'ün önce Pekin ve Moskova ile ilişkilerini normalleştirdiği gibi, Pyongyang da Vaşington ve Tokyo ile olan ilişkileri iyileştirmek düşüncesindeydi.

Bu yüzden aynı soydan gelmelerine rağmen, G. Kore'nin K. Kore ile yaklaşması, Sovyetler Birliği, Çin ve Doğu Avrupa ülkelerinininkine kadar kolay olmamıştır. Bunda her iki Kore arasında uzun zamandır devam eden üst düzey bir gerginliğin etkisi olmuştur. Güney Kore'nin K. Kore'nin de içinde olduğu sosyalist ülkelerle yaklaşmayı hedefleyen Kuzey Diplomasisi, Doğu Almanya ve Sovyetler Birliği ile yaklaşmayı hedefleyen Batı Almanya'nın 1970'lerde izlediği Ostpolitiğe benzetilebilir.

Bu konudaki politikasına yaklaşık 20 yıl daha erken başlayan Batı Almanya Güney Kore'ye göre uluslararası konjonktürün müsait olmamasından dolayı daha büyük zorluklarla karşılaşmış ancak başarılı olmuştur. Doğu Almanya'nın uzun dönemli değişim süreci aşamalı olarak Doğu-Batı Almanya birleşmesine zemin hazırlamıştır. Daha doğrusu Batı Almanya Doğu Almanya'yı siyasi, iktisadi ve kültürel olarak ilhak etmiştir (K.S.Shin, 1999:365; Mane, 1997:117).

Cumhurbaşkanı Roh, Kore Yarımadası'ndaki gerilimi azaltmak ve Kuzey Kore'yle dostane ilişkiler kurabilmek için 1989'da ulusal mecliste yaptığı konuşmada yeni bir birleşme formülü ortaya atmıştır. Birleşme yönünde ara bir aşama olarak "Kore Uluslar Topluluğu" fikrini benimsemiştir. Roh ayrıca erken bir tarihte Kuzey-Güney zirve toplantısının toplanmasını teklif etmiştir (Nahm, 1998:225). Güney Kore'nin yaklaşma politikasında hassas olduğu konu, Pyongyang'ın bunu Seul'un bir zafiyet belirtisi olarak görmemesi için bir zaman sınırı ve ikili ilişkilerde genel bir çerçevenin ortaya konmasıydı. Eğer Pyongyang dışı kapalı olarak düşse kalka kendini ayakta tutmaya kalkarsa Seul, yaklaşma politikasını askıya alabilecekti (K.S.Shin,1999:368).

Bu dönemde sona eren Soğuk Savaş'ın ortaya çıkardığı iyimser havanın etkisiyle Kuzey Kore ile yakınlaşma adına bir dizi proje uygulamaya konmuştur. G. Koreli işadamaı Chung Jul-Yong Ocak 1989'da K. Kore'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Pyongyang'a yapılan bu ziyaretin amacı Koreler arasındaki ekonomik işbirliğini geliştirmek ve Sibiryaya kalkınma projesine ortak Kuzey-Güney katılımını temin etmek için zemin yoklamaktı. Bu şekilde Pyongyang'ın G. Kore ortak yatırımları için ülkesini açacağı düşünölmekteydi (Mane, 1997:121). Cumhurbaşkanı Roh ayrıca, 1953'ten önce Kuzey Kore'ye kaçmış 100 kadar solcu sanatçı ve yazarın 1945 öncesi eserleri için konan yasağı kaldırdı. Böylece komünizm ve Kuzey Kore üzerine incelemeler yapma fırsatı belirdi (Nahm, 1998:222).

Bu sırada Roh hükümeti Güney Korelilerin Kuzey'i ziyaretini serbest bırakmıştır. Bunun üzerine 1990 yılından itibaren pek çok Güney Koreli tek tek veya gruplar halinde Kuzey'i ziyaret etmeye başlamıştır. Yine 1990 yılında bir dostluk göstergesi olarak Kuzey ve Güney Kore futbol takımları hem Pyongyang hem de Seul'de birer maç yaptılar. 1990 Eylül ve Aralık aylarında hükümetler düzeyinde yapılan üç toplantıdan ise hiçbir somut sonuç çıkmadı. Ancak taraflar müzakerelerin devam ettirilmesi konusunda anlaşıldılar. Bu arada Güney Koreli sivil toplum kuruluşları gıda sıkıntısı çekmekte olan Kuzey Kore'ye 800 ton pirinç yardımında bulundular. Aralık 1990 yılında da Seul, Pyongyang'ın kabul etmesi halinde Kuzey Kore'ye 8.000 ton pirinç hibe edebileceğini açıkladı (Nahm, 1998:225).

1990'ların başında K. Kore'nin en yoğun bir şekilde baskıya maruz kaldığı konu, nükleer programıyla ilgili olmuştur. K. Koreli yetkililer ABD'nin G. Kore'de nükleer silahları olduğu sürece kendi nükleer programlarını müzakereye açmalarının sözkonusu olmadığını belirtmekteydiler. Gerçekten de ABD'nin 1972'den itibaren G. Kore'de nükleer silahları bulunmaktaydı ve bunların sayısı 1991 yılında toplam 763'e ulaşmıştı. Başkan George Bush önce G. Kore'deki nükleer silahların geri çekilmesine güvenlik gerekçesiyle olumsuz yaklaşmış daha sonra bu kararını değiştirmiştir. ABD, nükleer savaş başlıklarının Aralık 1991'de Kore Yarımadası'ndan çektiğini G. Kore Cumhurbaşkanı Roh Tae-Woo'nun ağzından

dünya kamuoyuna duyurmuştur. Bu gelişme ABD'nin K. Kore ile yakınlaşma ve uzlaşma sürecine girmesinde önemli bir etki yapmıştır (Oberdorfer, 1997:256-60).

1991 yılı K. Kore lideri Kim İl-Sung açısında ekonomik ve siyasi sorunlar yüzünden son derece zorlu geçmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine girmesi K. Kore'yi hem çok önemli bir müttefikinden mahrum bırakmış hem de ciddi bir enerji darboğazına sokarak ülke ekonomisinin daha da kötüleşmesine yol açmıştır. K. Koreli liderler Michail Gorbachev'e karşı komünistlerin yaptığı darbeyi büyük bir memnuniyetle karşılamışlar ve başarılı olmasını temenni etmişlerdir (Oberdorfer, 1997:260). Ancak darbe kısa sürede başarısızlıkla sonuçlanmış ve Gorbachev'in rakibi Rusya Federasyonu Başkanı Boris Yeltsin Moskova'nın yeni lideri olarak ön plana çıkmıştır. Tüm bu olanlardan sonra Pyongyang'ın Moskova'dan yardım beklemesi söz konusu olamazdı.

Yine 1991 yılı başlarında K. Kore'nin diğer önemli bir müttefiki olan Çin, G. Kore ile birlikte BM'ye üye olunması konusunda K. Kore'ye baskı yapmıştı. Ekim 1991'de gerçekleştirdiği Pekin ziyareti sırasında Çinli yetkililer tarafından Kim İl-Sung'a Çin modeli uygulayarak ülke ekonomisini dışa açması ve bölge barışı ve istikrarı adına G. Kore ile uzlaşması konusunda telkinde bulunuldu. Çinli liderler ayrıca Başkan Bush'un K. Kore'nin nükleer sorununun bir an önce çözülebilmesi için ABD'nin G. Kore'deki nükleer silahlarını çekeceği yönündeki beyanatının gerçekleşmesi için fırsat tanınması gerektiğini Kim İl-Sung'a bildirmişlerdir (Oberdorfer, 1997:260-1).

Sovyetler Birliği'ndeki olumsuz gelişmeler ve Çin'in bu telkinlerinden sonra Pyongyang Seul ve Vaşington'a karşı daha uzlaşmacı bir anlayışa bürünmüştür. Çünkü Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte G. Kore kendisini dünyada meydana gelen değişikliklere uyum sağlama güç ve kudretinde hissederken, K. Kore ise uluslararası alandaki siyasi yalnızlığının yanısıra derin bir kıtlık ve ekonomik darboğaza girmiştir (Y.B.Kim, 2000:1).

Seul yeni yakınlaşma politikası çerçevesinde, Pyongyang da uluslararası alanda içine düştüğü yalnızlıktan kurtulabilmek için, BM üyeliği için ortak başvuruda bulundular. Böylece Eylül 1991'de iki Kore de eş zamanlı olarak BM'ye üye oldular. Bu uluslararası kamuoyu tarafından Pyongyang'ın uzun zamandır

izlediği “tek Kore” politikasından vazgeçtiği şeklinde algılanmıştır (J.C.Lee, 1998:147-8).

Aynı dönemde cumhurbaşkanlığının son yılına girmeye hazırlanan G. Kore lideri Roh Tae-Woo da Kim İl-Sung ile zirve toplantısı yapmak ve Kore Yarımadası’nda kalıcı bir barışa ulaşmayı zorlamak arzusuyla daha uzlaşmacı bir çizgiye gelmiştir. İki Kore’nin başbakanları arasında karşılıklı olarak başkentlerde biri 1990 diğeri de 1991 güzünde olmak üzere iki üst düzey toplantı gerçekleştirilmiştir. 1990’da Seul’de gerçekleştirilen ilk başbakanlar zirvesi sırasında Cumhurbaşkanı Roh, K. Kore başbakanına Kim İl-Sung ile bir zirve yapma niyetini açıklamıştır. 1991 Pyongyang zirvesi sırasında Kim İl-Sung da iki ülke arasındaki ilişkilerde kaydadeğer bir gelişme olduğu takdirde Cumhurbaşkanı Roh ile zirve yapabileceğini G. Kore başbakanına iletmiştir (Oberdorfer, 1997:261).

Kasım 1991’de Pyongyang’da gerçekleştirilen başbakanlar zirvesinde önemli mesafe katedilmiştir. Devam eden müzakereler sonrasında iki Kore arasında 13 Aralık 1991’de Uzlaşma, Saldırmazlık ve Karşılıklı İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmada her iki taraftaki hükümetlerin meşruiyeti kabul edilmiş ve bu anlaşmanın iki devlet arasındaki bir işlem olmayıp nihai birleşmeye giden özel bir adım olduğu belirtilmiştir. Anlaşmada dört konuya vurgu yapılmaktaydı. İlk olarak her iki taraf da karşı tarafın sistemini tanımış ve diğerinin iç işlerine karışmayacağını taahhüt etmiştir. Her iki taraf da mevcut ateşkes konumunun kalıcı bir barışa dönüşmesi için ellerinden geleni yapacaklarını vurgulamıştır. Kuvvete başvurmama ilkesinin ve güven artırıcı önlemlerin uygulanarak silahsızlanma sürecinin başlatılmasının önemi belirtilmiştir. Ekonomik, kültürel ve bilimsel alanlarda değişim, parçalanmış ailelerin karşılıklı ziyareti ve Kuzey-Güney arasındaki kara ve demir yollarının yeniden ulaşımına açılması bu anlaşmanın hedefleri içinde yer almıştır (Oberdorfer, 1997:262). Bu antlaşma ayrıca, Temmuz 1972’de imzalanan “Kuzey-Güney Ortak Anlaşması”ndan sonra iki Kore arasında yapılan ikinci resmi anlaşma olmuştur (Mane, 1997:178).

Bu anlaşmayla çerçeveleri tam olarak belirlenmemekle birlikte siyasi ve askeri faaliyetleri düzenlemek ve anlaşmanın serbest bıraktığı alanlardaki değişimleri gerçekleştirmek üzere üç ayrı alt komite kurulmuştur. K. Kore nükleer programıyla ilgili olarak doğrudan bir pazarlık yapmamıştır. Ancak 1991 yılı sonuna kadar iki

Kore aralarında ayrı bir nükleer anlaşma yapmayı taahhüt etmişlerdir (Oberdorfer, 1997:262).

Kim İl-Sung 24 Aralık 1991'de Kore İşçi Partisi Merkez Komitesi toplantısında bu saldırmazlık paktının iki Kore arasında resmi temasların başladığı 1972'den bu yana en önemli gelişme olduğunu ifade etmiştir. Kim İl-Sung'un bu sözleri Vaşington ve Seul'de memnuniyetle karşılanmıştır. Bu parti kongresi başka bir açıdan da önem taşımaktaydı. Kim İl-Sung'un oğlu Kim Jong-İl, K. Kore ordusunun başkomutanlığına getirilmiştir (Oberdorfer, 1997:262).

Koreler arasında nükleer silahlar üzerine müzakereler devam ederken Seul, ABD ile G. Kore tarafından her yıl ortak düzenlenen Takım Ruhü adlı tatbikatın 1992'de yapılmayabileceğini açıklamıştır. K. Kore de karşılığında Yongbyon'daki nükleer tesislerini uluslararası denetime açabileceğini belirtmiştir (Oberdorfer, 1997:264). Takım Ruhü askeri tatbikatının ertelenmesi nükleer tesisler konusunda sürekli olarak uzlaşmaz bir tutum takınan Pyongyang için önemli bir jest olmuştur.

İki Kore 31 Aralık 1991'de nükleer silahlarla ilgili bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmayla iki Kore nükleer silah denemesini, sahipliğini, üretimini, saklanması ve kullanımını yasaklayıp nükleer silah yapımında kullanılan zenginleştirilmiş uranyumla çalışan tesislere sahip olmayacaklarını taahhüt etmişlerdir. Ayrıca taraflar birbirlerinin nükleer tesislerini denetleyebilmek için Nükleer Denetim Ortak Komisyonu kurmuşlardır. Kim İl-Sung yayınladığı yeni yıl mesajında Kuzey-Güney nükleer paktını büyük bir zafer olarak adlandırmıştır (Oberdorfer, 1997:264).

Nükleer silahlarla ilgili bu anlaşma imzalanmasına rağmen, hayata geçirilmesi çok yavaş bir seyir takip etmiştir. Zaten Pyongyang Aralık 1985'te NPT'yi imzalamaya zorlandığından beri Kuzey Kore ile nükleer silah müzakereleri hep inişli çıkışlı bir seyir takip etmiştir. Nihayet Mayıs 1992'den itibaren K. Kore 7 nükleer tesisini UAEK'nın denetimine açmıştır. Ancak Aralık 1992'de Nükleer Denetim Ortak Komisyonu'nun teftişleri konusunda Seul ve Pyongyang arasında anlaşmazlık çıkmıştır. Bu durum uluslararası kamuoyunda Pyongyang'ın gerçek nükleer programını gizlediği şüphesini uyandırmıştır (Oberdorfer, 1997:272; Mane, 1997:185).

Cumhurbaşkanı Roh, tüm bu aksaklıklara rağmen K. Kore'nin nükleer silah üretme konusundaki kararlılığının azaldığını düşünmekteydi. 1991 yılında gerçekleştirilen Kim İl-Sung'un 80. yaş günü kutlamalarına beklenmedik bir şekilde davet alan Cumhurbaşkanı Roh, gelen baskılar üzerine Pyongyang ziyaretini gerçekleştirmekten vazgeçmişse de K. Kore ile bir zirve toplamak niyetindeydi. Cumhurbaşkanı Roh, kendi istihbarat şefini gizlice Kim İl-Sung'un doğum gününe göndermiş ve Koreler arası diyalogun devam etmesini istemiştir (Oberdorfer, 1997:272).

G. Kore'de eski muhalif lider Kim Young-Sam 1990'da iktidar partisine katılmış ve Mayıs 1992'de cumhurbaşkanlığına aday olmuştur. Kim Young-Sam Kuzey-Güney Kore arasındaki yumuşamanın siyasi rakibi ve muhalefetin cumhurbaşkanı adayı Kim Dae-Jung'a yarayacağını düşünmekteydi. Bu yüzden Seul'ün Pyongyang ile yakınlaşma sürecini yavaşlatmış ve ABD'ye de aynı yönde telkinde bulunmuştur (Oberdorfer, 1997:272).

ABD ve Güney Kore savunma bakanları Vaşington'da yaptıkları toplantının ardından Kuzey Kore'nin yükümlülüklerini yerine getirmesi için bir baskı oluşturmak amacıyla 1993'te düzenlenecek Takım Ruhu tatbikatı için hazırlıklara başladıklarını duyurmuşlardır. 1992'deki tatbikat Kuzey Kore'nin UAEK müfettişlerine tesislerini açması karşılığında iptal edilmişti. Pyongyang bu tatbikatın ertelenmesine büyük önem vermekteydi. Kuzey Kore bu tatbikatın gerçekleştirilmesinin devam etmekte olan Kuzey-Güney diyalogunu sekteye uğratacağını ve UAEK müfettişlerinin denetimini askıya alabileceğini belirtmiştir (Oberdorfer, 1997:273).

1993 Takım Ruhu tatbikatının yapılacağını ilânından bir gün önce Güney Kore Ulusal Güvenlik Planlama Kurumu, iç ve dış istihbarat birimlerinin Kuzey Kore adına casusluk yaptığı tespit edilen 62 kişiyi tutukladıklarını açıklamıştır. Kuzey Koreli casusların kamuoyuna duyurulmasından önce Cumhurbaşkanı Roh Tae-Woo, Kuzey Kore ile ortak ekonomik yatırım projelerini araştırması için başbakan yardımcısına Pyongyang'a gitme yetkisi vermiş, yine aynı şekilde Ekonomik Planlama Kurulu'na Kuzey Kore'ye gitmek üzere bir heyet hazırlamalarını söylemiştir. İstihbarat birimlerinin karşı çıktığı bu ziyaretler casusluk skandalından sonra iptal edilmiştir (Oberdorfer, 1997:274).

Roh'nun uyguladığı Kuzey diplomasisi K. Kore kısmı hariç genel olarak çok başarılı olmuştur. Seul, Soğuk Savaş koşullarının iyice yumuşadığı bir ortamı fırsat bilerek Sovyetler Birliği ve Çin başta olmak üzere hemen hemen tüm komünist ülkelerle ilişkilerini hızla normalleştirmiştir. 1988 Seul Olimpiyatları'nı bu konuda başarılı bir araç olarak kullanmıştır. Pyongyang ise aynı dönemde Vaşington ve Tokyo ile ilişkilerini normalleştirebilecek bir açılım yapamamıştır. Böylece Güney Kore'nin 1990'ların başına kadar kaydettiği hem iktisadi hem de siyasi gelişim Kuzey Kore'ye karşı yürüttüğü Soğuk Savaş'ı kazandığını göstermektedir.

Roh'nun K. Kore ile yakınlaşma projesi ise aynı oranda başarılı olamamıştır. Koreler arasında bu dönemde kaydedilen en önemli iki gelişmeye eşzamanlı BM üyeliği ve 1992 Antlaşması gösterilebilir. Bunun dışındaki girişimler yarım kalmış ve Kore Yarımadası'nda birleşme sürecine gitmek şöyle dursun, ikili ilişkiler bile normalleştirilememiştir. Bunda her iki tarafta da olan derin güvensizliğin aşılmasının payı büyük olmuştur. Siyasi ve iktisadi açıdan nispeten zayıf durumda olan Kuzey Kore, Doğu Almanya gibi ilhak edilen taraf olmamak için Seul ile yakınlaşma politikalarına son derece temkinli yaklaşmıştır.

Ayrıca Güney Kore de Kuzey ile ilişkilerin normalleştirilmesine yeterince hazırlıklı değildi. Uzun yıllardır iktidarı elinde tutan askeri bürokrasi ve muhafazakâr çevreler, geleneksel K. Kore politikasının değiştirilmesine taraftar değildiler. Roh hükümeti her ne kadar 1987'de seçimle iktidara gelmiş olsa da, sonuçta Chun Doo-Hwan'ın askeri rejiminin temel hassasiyetlerini korumasını bilmiştir. Kendisi de emekli bir general olan Roh Tae-Woo sayesinde siyasi elit sınıfı halk oylamasıyla meşruiyetini artırırken liberal politikalar konusunda son derece hasis davranmışlardır. Bu dönemde ise cumhurbaşkanının doğrudan halk oyuyla seçilmesini sağlayan tarihi 1987 seçimlerini zorlayan demokratik ve liberal orta sınıf ise siyasi elit yapısını etkileyebilmekten uzaktı. Ayrıca 1990'lı yılların hemen başında uluslararası ortamda meydana gelen köklü değişiklikler de muhafazakâr elitlerin iddialarını desteklemekteydi. Bu gruplar Sovyetler Birliği ve Doğu Bloğu gibi K. Kore'deki komünist rejimin yıkılacağını düşünmekteydiler (S. Lee, 1997:115-6).

Roh Tae-Woo'nun "Kuzey Diplomasisi" değişime açık olmayan elit gruplardan tam destek görmüştür. Çünkü Cumhurbaşkanı Roh'nun bu politikası

öncelikle Kuzey Kore ile değil, Sovyetler Birliği ve Çin gibi düşman komünist ülkelerle yakınlaşmayı hedeflemektedir. Bu sayede ABD ve Japonya gibi kapitalist ülkelerle ilişkilerini henüz normalleştirememiş K. Kore'yi tecrit etmek kolaylaşacaktı. Seul bir taraftan kuzeydeki büyük güçlerle ilişkilerini normalleştirirken Pyongyang'ın Vaşington ve Tokyo ile yakınlaşmasını engellemek için girişimlerde bulunmaktaydı. Bu yüzden de G. Kore'deki siyasi elitlerin Kuzey-Güney Kore ilişkilerinin tamamen farklı bir yöne kayacağı konusunda endişe duymalarına gerek kalmamıştı (S. Lee, 1997:115). Bu tür endişelerin ortaya çıktığı anda da muhafazakâr çevrelerin Roh Tae-Woo'nun Kuzey Kore politikasına müdahale ettikleri açıkça görülmektedir

Roh Tae-Woo hükümeti ayrıca toplumsal ve ekonomik alandaki reformlarla ilgilenmemektedir. Bu da muhafazakâr grupların kendilerini güvende hissetmesini sağlamaktaydı. Cumhurbaşkanı Roh'nun böyle bir sosyo-ekonomik reform programının olmaması, hükümetin önceliği dış politik kazanımlara vererek kamuoyunun dikkatini başka tarafa yöneltmeye çalışmasına yol açmıştır (S. Lee, 1997:116). Tüm bu unsurlar sayesinde Roh'nun "Kuzey Diplomasisi" iç politikada herhangi bir meşruiyet kriziyle karşılaşmadan başarıyla yürütülmüştür.

Kuzey Kore ile nükleer silah krizinin yoğunlaştığı bir sırada hem Vaşington hem de Seul'de yeni yönetimler işbaşı yapmak üzereydi. Kasım 1992'de yapılan Amerikan Başkanlığı seçimlerini yenilikçi aday Bill Clinton kazanmış ve mevcut başkan George Bush ise tekrar seçilmeyi başaramamıştı. Güney Kore'deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Roh Tae-Woo ikinci defa aday olamadığı için, iktidar partisi uzlaşmayla eski muhalif Kim Young-Sam'ı aday gösterilmiştir. Kim Young-Sam da Aralık 1992'de yapılan seçimlerde muhalefet partisinin adayı ve yılların siyasi rakibi Kim Dae-Jung'u geçerek seçimleri kazanmayı başarmıştır. Askeri rejimler zamanında demokrasi mücadelesi veren Kim Young-Sam, seçim kampanyası sırasında komünizm karşıtı bir söylem benimsemiş ve rakibi Kim Dae-Jung'u Pyongyang tarafından yönlendirilmekle suçlamıştır. Yani Seul'de muhafazakâr yönetim yerini korurken, Vaşington'da yenilikçi bir iktidar işbaşı yapmıştır (Oberdorfer, 1997:278-87).

4.2.2. Çevreleme Politikası (1993-1997)

Kim Young-Sam hükümeti Şubat 1993 tarihinde iktidara geldiğinde altı yeni dış politika ilkesini açıklamıştır. İlk olarak artık blok dengesinin olmadığı ve küreselleşmenin yaygınlaştığı ortamda ortak değerlere sahip bir dünya toplumunun oluşturulması için gerekli çabanın gösterilmesi amaçlanmıştır (Mane, 1997:41).

Barışçılık, Kore dış politikasının ikinci önemli ilkesi olmuştur. Güvenlik boyutunun yeni bir çerçeve kazandığı Soğuk Savaş sonrası yeni düzende dünyada barışın tesis edilmesi ayrı bir önem taşımaktaydı. Bu çerçevede Seul, Körfez Savaşı'na katılmış ve Somali, Batı Sahra, Gürcistan, Keşmir ve Angola'ya barış gücü göndermiştir (Mane, 1997:42-3).

Üçüncü olarak, Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra karşılıklı bağımlılık hızla artmış ve her alanda işbirliğinin geliştirilmesi önem kazanmıştır. Bu çerçevede Seul APEC'in geliştirilmesi, DTÖ standartlarında iktisadi işbirliğinin artırılması gibi konularda işbirliğine önem vermiştir (Mane, 1997:45).

Dördüncü olarak G. Kore, dış politika yapımında bölgesel işbirliğinin artırılmasına da önem vermiştir. Doğu Asya ülkelerinin ASEAN ve APEC içerisindeki ağırlıkları artmıştır. Beşinci olarak, dünyada ideolojik ayrışmalar anlamını kaybetmiş ve liberal demokrasinin geliştirilmesi önem kazanmıştı. Bu amaçla ülke içinde ve dışında gerekli adımların atılacağı belirtilmekteydi (Mane, 1997:46-7).

Altıncı olarak uluslararası alanda barış ortamının kalıcı olarak tesis edilebilmesi için, uluslararası ahlâki değerler önem kazanmıştır. G. Kore bu ahlâki sorumluluğun bir parçası olarak, K. Kore'de 50-200 megawatlık grafit uyumlu nükleer reaktörlerin inşasını engellemeye çalışmıştır. Son olarak farklı kültürlerle hoşgörülü bakış açısının barışçıl bir dünya toplumu yaratma açısından önem taşıdığı vurgulanmıştır (Mane, 1997:48).

Seul, 1994 Mutabakat Metni'nden önce K. Kore'nin nükleer programını engellemek için öncelikle uzlaşmacı ve barışçıl çözümden yana bir tutum sergilemiştir. Kim Young-Sam'ın Şubat 1993'te cumhurbaşkanlığı görevini devralırken yaptığı konuşmada Kuzey Kore lideriyle herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda görüşmeyi teklif etmiştir. Bir iyi niyet göstergesi olarak 1950 başlarında

tutuklanan K. Koreli casus Li İn-Mo'yu serbest bırakmıştır (Mane, 1997:174; Oberdorfer, 1997:288).

Bu çerçevede ABD ile işbirliği hâlinde KEGÖ projesine destek vermiştir. Kim Young-Sam hükümeti bu tür uzlaşmacı girişimlerin sonuç vermemesi halinde daha sert tedbirleri de gündemine almıştı. Bu kapsamda yarımadadaki askeri dengeyi yeniden sağlamak için Seul'ün de nükleer silah programına başlaması sözkonusuydu. Ayrıca önce kısmi, sonra tam ekonomik ambargo uygulanması, bunu askeri müeyyidelerin izlemesi de planlanmıştı (Mane, 1997:50-1).

Mart 1993'te yeni yönetimler tarafından gerçekleştirilen Amerikan-G. Kore Takım Ruhu tatbikatı büyük bir yankı uyandırmıştır. Bu sefer kapsamı biraz küçültülmekle birlikte 70 bin kişilik Güney Kore ve 19 bini Kore dışından olmak üzere 50 bin kişilik Amerikan askerinin katıldığı bu tatbikat Kuzey Kore tarafından büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Takım Ruhu tatbikatının Kuzey Kore'ye saldırmak için bir hazırlık olduğu gerekçesiyle Başkumandan Kim Jong-İl tüm halkı ve orduyu topyekûn harekete geçirmiş ve genel bir savaşa hazır olmalarını emretmiştir. Yine Mart 1993'te Pyongyang NPT Antlaşması'ndan çekildiğini ilân etmiştir. Gerekçe olarak da bu tatbikatın Kuzey Kore'ye yönelik nükleer bir tehdit içerdiği için, NPT Antlaşması'nın ve Kuzey-Güney Nükleer Silahlardan Arınma Anlaşması'nın hükmünü geçersiz kılması gösterilmiştir (Oberdorfer, 1997:280). 1993'ün başından itibaren değerlendirildiğinde Pyongyang'ın nükleer programını ABD'den sağlanacak ticari haklar, güvenlik garantileri ve ekonomik kazanımlar için bir müzakere aracı olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Genelde başarısız olmuş ve tecrit edilmiş bu rejimin müzakerelerde kullanabileceği elinde çok az koz bulunmaktaydı.

Bu süreçte Vaşington daha ılımlı bir yol izleyip Temmuz 1993'te nükleer silahlarla ilgili sorunun çözülebilmesi için Pyongyang'a yeniden müzakerelerin başlamasını teklif etmiştir. Kim Young-Sam ise verdiği çeşitli beyanatlarda Kuzey Kore'yi fırsatçılıkla ve zaman kazanmaya çalışmakla suçlayıp sert bir şekilde eleştirmiştir. Halbuki Kim Young-Sam'ın Şubat 1993'te cumhurbaşkanlığı görevini devralırken yaptığı konuşmada Kuzey Kore lideriyle herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda görüşmeyi teklif etmişti. Bu açıdan Seul'deki yeni yönetimin Kuzey Kore politikasının çelişiklere açık olduğu görülmektedir. Ancak Cumhurbaşkanı

Kim, asker kökenli seleflerinden farklı olarak politikalarını belirlerken kamuoyunun tepkisini daha çok dikkate almaktaydı (Oberdorfer, 1997:288).

Pyongyang'ın Seul'de yeni işbaşına geçen Kim Young-Sam sivil hükümetine ilk mesajı Nisan 1993'te geldi. Kim İl-Sung Yüksek Halk Meclisi'nde yaptığı konuşmada birleşme için 10 Maddelik Programı'nı ilan etti. Bu program iki farklı sistem ve ideolojinin birlikte yer alacağı konfederal bir cumhuriyeti öngörmekteydi. Bunlar arasında önemli bazı noktalar şunlardı (J.C.Lee,1998:147-8): Halklar arasındaki bölünmüşlüğü ve gerginliği besleyen her türlü siyasi yanlış algılamalar ortadan kaldırılmalıdır. Kore halkları Kuzey'den veya Güney'den gelebilecek muhtemel bir işgal korkusundan kurtulmalıdır. Halklar seyahat, temas ve diyalog yoluyla karşılıklı olarak birbirlerini anlamalı ve güvenmelidir. Ancak bu programda yine de K. Kore tarzı bir sosyalizmin üstünlüğüne vurgu yapılmaktaydı.

Bu programın gerçekleşebilmesi için Pyongyang dört ön koşul ileri sürmekteydi. İlk olarak Güney, dış güçlere dayanma politikasından vazgeçmeliydi. İkinci olarak Güney, ülkesindeki Amerikan askerlerini göndermek için kararlılığını ortaya koymalıydı. Üçüncü olarak Seul yabancı kuvvetlerle düzenlediği tüm askeri tatbikatları askıya almalıydı. Son olarak da G. Kore ABD'nin nükleer şemsiyesinden çıkmalıydı (Mane, 1997:186).

Ancak Pyongyang'ın yıllardan beri ileri sürdüğü bu şartlar onun sertlik yanlısı politikasını sürdüreceği anlamına geliyordu. Zaten Mart 1993'te K. Kore NPT'den çekileceğini ilân etmiş bulunuyordu. Yine de Mayıs 1993'te K. Kore Başbakanı Kang Son-San elçiler vasıtasıyla yeniden temaslara başlanması yönünde bir mesajı Seul'deki yeni hükümete ilettili. Kang ayrıca iki ülke arasında başbakanlar düzeyinde ve "Koreler Arası Uzlaşma Anlaşması" ve "Kore Yarımadası'nı Nükleer Silahlardan Arındırma Ortak Bildirgesi" zemininde yeniden temaslara başlanması yönünde niyetini ortaya koymuştur. Ancak gerek elçiler gerekse başbakanlar düzeyindeki temaslara için ön şart olarak Seul'un K. Kore'nin nükleer silah programı konusunda uluslararası alanda başkalarıyla yapmaya çalıştığı işbirliği çabalarını bırakması isteniyordu. Sonuçta her iki taraftan da gerekli iyi niyet adımları gelmediği için bu girişimler başarısız kalmış ve Pyongyang da Haziran 1993'te temsilciler görüşmesine katılmayacağını ilân etmiştir (Mane, 1997:186-7).

Bu ertelemenin ardından Kuzey ve Güney Kore temsilcileri arasındaki ilk görüşme Ekim 1993'te gerçekleşmiştir. Ancak görüşmelerin sona erdirildiği Mart 1994'e kadar her iki taraf da kavramlar üzerinde yapılan tartışmaları aşır somut ilerlemeler kaydedememiştir. Buradaki en büyük anlaşmazlık konusu Pyongyang'ın kendi nükleer programından kaynaklanan sorunları sadece Vaşington'la anlaşarak halledebileceğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır. K. Kore, nükleer silah programıyla ilgili konuları G. Kore ile müzakere konusu yapmak istemiyordu. Görüşmelerin sonunda K. Kore heyet başkanı Pak Yong-Su'nun "Seul buradan çok uzak değil. Eğer savaş çıkarsa tamamen ateş altında kalacaktır" şeklindeki tehditkâr sözleri görüşmelerin gergin bir şekilde bitmesine yol açmıştır (Mane, 1997:187-8). Kim Young-Sam hükümeti ilk başta bu müzakerelerin video kayıtlarını medyaya vermese de sonra bu kararından vazgeçerek televizyon istasyonlarına dağıtmıştır. Doğal olarak bu görüntüler G. Kore kamuoyunda tam bir infiale sebep olmuştur (Oberdorfer, 1997:304). Buradan G. Kore hükümetinin de sertlik yanlısı bir politika benimsediği sonucuna varılabilir.

Bu dönemde Pyongyang'ın en önemli gündemi uluslararası alanda bir sorun haline gelmiş kendi nükleer silah programıydı. Seul'le yeni bir işbirliği arayışını da bu sorunu yumuşatmak için yaptığı izlenimi hâkimdi. Pyongyang uzun zamandır arzuladığı Vaşington ile üst düzey temas kurma hedefine Haziran 1993'te ulaşmıştır. Zaten K. Kore'nin nükleer silah programını ABD ile temasa geçmek için koz olarak kullandığı görüşü yaygındı. K. Kore üzerindeki uluslararası baskıyı azaltmak için Pyongyang ve Vaşington arasında 1953'te BM Komutanlığı ve Komünist Kuvvetler (K. Kore ve Çin) arasında imzalanan ateşkes anlaşmasının yerine geçmek üzere "Barış Paktı" imzalanmasını teklif etmiştir. Pyongyang'ın bu teklifinin temelinde Kore Yarımadası'nda kalıcı barışı tesis etmenin yegâne yolunun Pyongyang ve Vaşington arasındaki düşmanlığı bitirmekten geçtiği görüşü yatmaktaydı. Ancak bu yeni bir teklif sayılmazdı, çünkü K. Kore 1960'lardan beri G. Kore'de mevzilenmiş Amerikan kuvvetlerini birleşmenin önündeki en büyük engel olarak görmekteydi. Ayrıca Pyongyang ABD, Kuzey ve Güney Kore arasında üçlü görüşmeler yapılmasını da öngören barış paktı benzeri bir teklifi Ocak 1984'te de yapmıştı (Mane, 1997:188-9).

Kim Young-Sam Kasım 1993 tarihinde gerçekleştirdiği Vaşington ziyaretinde, ABD ve Kuzey Kore arasında devam eden müzakereler sırasında Seul'e yeterince danışılmadığından şikayet etmiştir. Böylece Kore Yarımadası ile ilgili sorunlara yeni bir halka da eklenmeye başlamıştır. O tarihe kadar Vaşington için Kuzey Kore ile UAEK arasında, Kuzey Kore ile Güney Kore arasında ve Kuzey Kore ile ABD arasında diyalog mekanizmaları vardı. Buna artık Vaşington ve Seul arasındaki yeni bir halka da eklenmiş oldu (Oberdorfer, 1997:296-7).

K. Kore Merkezi Yayın İstasyonu 9 Mayıs 1994'te yaptığı yayında G. Kore Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam'ın "K. Kore nükleer silah programı geliştirmektedir, bu yüzden birleşmeyi düşünmemiz bile mümkün değildir." şeklindeki 6 Mayıs'taki beyanatını eleştirmiş ve G. Kore liderini işbirlikçilikle suçlamıştır. Radyo ayrıca G. Kore'de birleşmeden sorumlu Devlet Bakanı Lee Hong-Gu hakkında "K. Kore kararları doğrultusundaki uluslararası talepleri yerine getirmemeye devam ederse, BM Güvenlik Konseyi'nin K. Kore'ye yaptırım uygulamaktan başka çaresi kalmayacaktır." sözleri yüzünden aşağılayıcı ifadeler kullanmıştır (Mane, 1997:190).

Kuzey Kore asgari şart olan UAEK'nın denetimini Şubat 1994'te kabul edince, ABD ve Güney Kore 1994 Takım Ruhu tatbikatını iptal etmişler ve sınır kasabası Panmunjom'daki Kuzey-Güney temaslarının yeniden başlaması için hazırlık başlatmışlardır. Ancak Kuzey-Güney görüşmeleri kısa sürede tıkanmıştır (Oberdorfer, 1997:302-3).

Eski Amerikan Başkanlarından Jimmy Carter'ın Haziran 1994'te gerçekleştirdiği Pyongyang ziyareti sırasında üzerinde anlaşılan konulardan biri de K. Kore Devlet Başkanı Kim İl-Sung ile G. Kore Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam arasında 25 Temmuz 1994'te bir zirve yapılmasıydı. Uzun zamandır sürüncemede kalan Koreler arası ilişkiler bu tarihi zirve sayesinde yeni bir ivme kazanabilirdi (Oberdorfer, 1997:338).

Kim Young-Sam, Carter vasıtasıyla yapılan zirve teklifini kabul ettikten sonra derhal hazırlıklara başladı. Seul hükümetinin gündeminde öncelikli olarak Kim İl-Sung tarafından ortaya atılan bir ülke iki sistem esasına dayalı konfederasyon teklifi vardı. Güney Kore hükümeti bunu uygulanamaz ve önyargılı bir teklif olarak gördüğü için, bunun yerine aşamalı bir uzlaşmadan yana bir tavır içerisindeydi. Bu

yakınlaşma süreci parçalanmış ailelerin karşılıklı ziyaretini, muhabir değişimini ve televizyon yayınlarının aşamalı ve karşılıklı olarak serbest bırakılmasını içermekteydi. Kim Young-Sam iki Kore arasındaki soğukluğun bir tek zirveyle giderilemeyeceğinin farkındaydı. O yüzden gerçekleştirilecek bu zirveyi ilk adım olarak görmekteydi. Diyalog sürecini geliştirmek için Kim Young-Sam K. Kore'ye 500 bin ton pirinç yardımı teklifinde bulunacaktı. Bu Pyongyang'ın G. Koreli bir işadamından gayri resmi yollarla talep ettiği 100 ila 200 bin tonluk pirinç yardımı miktarının iki katından daha fazla idi (Oberdorfer, 1997:338-9).

Ancak 7 Temmuz 1994'te K. Kore lideri Kim İl-Sung'un aniden ölmesi tüm planları alt üst etmiştir. Başkan Bill Clinton'un taziyelerini bildirmesi Pyongyang tarafından memnuniyetle karşılanırken, Cumhuriyetçi Senatör Bob Dole tarafından Clinton'ın bu tavrı şiddetle eleştirilmiştir. Senatör Dole, K. Kore'nin ABD'nin ne bir dostu ne de bir müttefiki olduğunu vurgulamış ve bunu Kore Savaşı'ndan zarar gören Amerikalıların hâtıralarına bir saygısızlık olarak değerlendirmiştir. Başkan Clinton ise Pyongyang ile devam eden müzakere sürecine bağlı olarak yaptığının doğru olduğunu ifade etmiştir (Oberdorfer, 1997:344).

Güney Kore'de ise Kim Young-Sam her ihtimale karşı orduyu en üst düzey alarma geçirmiştir. Muhalif bir milletvekili olan Lee Boo-Young cumhurbaşkanını K. Kore'ye bir taziye mesajı yollamadığı için eleştirmiştir. G. Kore hükümeti Kim İl-Sung için bir taziye mesajı yayınlamayı "sorumsuzca" bulmuş ve tarihi gerçeklere ters düşecek bir davranış olarak yorumlamıştır. Hükümet ayrıca taziye için K. Kore'ye temsilci göndermeye hazırlanan solcu öğrencilere engel olmuş, polis de Kim İl-Sung için yapılan her türlü başsağlığı açıklamasının Ulusal Güvenlik Kanunu'nun ihlali olacağını açıkça belirtmiştir (Oberdorfer, 1997:344).

Kim Young-Sam hükümetinin bu tür eylem ve açıklamaları yasta bulunan Kuzey Kore'yi iyice incitmiş ve zaten gergin olan ilişkileri daha da germiştir. Bunun üzerine Pyongyang, Güney Kore karşıtı propagandalarına tekrar başlamış, Güney'le yapılması düşünülen devlet başkanları zirvesini askıya almış ve Seul'den hiçbir resmi telefonu kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Bu sırada Seul'deki genel beklenti Kuzey'deki komünist rejimin daha fazla kalıcı olamayacağı şeklindeydi. Cumhurbaşkanı'nun ulusal güvenlik yardımcısı Chung Chong-Uk, bir telefon konuşmasında Amerikalı meslektaşısı Anthony Lake'a Kuzey Kore'nin altı ila yirmi

dört ay içerisinde çökeceğini ifade etmiştir. Bu yöndeki bir beklenti de Kim Young-Sam hükümetinin Kuzey Kore'deki yeni yönetimle temasa geçmesine engel olmuştur (Oberdorfer, 1997:345).

Bu yüzden iki Kore arasındaki resmi temasın yeniden sağlanması bir süre mümkün olmamıştır. Bu noktada Vaşington devreye girmiş ve her iki tarafa da ikili ilişkilerin yeniden geliştirilmesi telkininde bulunmuştur. Ekim 1994'te Amerikalı ve K. Koreli yetkililer arasında nükleer silahlar üzerine yürütülen müzakereler sırasında Kuzey Kore Güney'le ikili temasın yeniden kurulmasını prensip olarak kabul etmiştir. 21 Ekim 1994'te de ABD ve Kuzey Kore arasında tarihi Mutabakat Metni imzalanmıştır. Daha çok K. Kore'nin nükleer silah sorununun çözümü üzerinde duran bu antlaşmanın bir maddesi de Koreler arası ilişkilere ayrılmıştır. İlgili maddeye göre Kuzey Kore, 1991'de imzalanan Kore Yarımadası'nın Silahsızlandırılması için Kuzey-Güney Ortak Bildirgesi'ni tatbik etmeyi ve Kuzey-Güney diyalogunun yeniden başlamasını kabul etmektedir (Oberdorfer, 1997:357).

Kuzey Kore bu antlaşmayı bir zafer olarak kutlamaya başlamıştır. Kuzey Koreli müzakerecilerden Kang Sok-Ju bu antlaşmayı tarihi öneme sahip bir metin olarak nitelendirmiştir. Antlaşmayı müzakere edip imzalayan K. Kore heyeti de Pyongyang havaalanında törenle karşılanmıştır. İşçi Partisi'nin yayın organı *Nodong Sinmun* da antlaşmayı büyük bir diplomatik zafer olarak adlandırmıştır (Oberdorfer, 1997:357-8).

G. Kore'de hükümet her ne kadar ABD-K. Kore antlaşmasını kabullenip işlemesi için elinden geleni yapacağını belirtse de, kamuoyunda ve nüfuzlu elit gruplarda büyük bir memnuniyetsizlik hâkimdi. Burada Seul'ü rahatsız eden husus ABD'nin K. Kore ile imzaladığı Mutabakat Metni hakkında G. Kore hükümetine yeterince danışmamış olmasıydı. Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam Cenevre'de devam eden müzakerelerin son gününde *The New York Times*'a verdiği mülakatında ABD'in K. Kore ile bir anlaşmaya varmasının yıkımın eşiğindeki Pyongyang rejimini yeniden canlandıracağını ve nihai birleşmeyi de geciktireceğini ifade etmiştir (Oberdorfer, 1997:358). Burada Güney Korelileri ilke bazında rahatsız eden en önemli nokta, yakın dostları ve müttefikleri ABD'nin en büyük düşmanları K. Kore ile kendilerine danışmadan bir uzlaşmaya varmış olmasıydı.

Mutabakat Metni'nin imzalanmasından birkaç ay sonra Aralık 1994'te Pyongyang-Vaşington-Seul arasındaki ilişkiler yeniden bir hareket kazanmıştır. Bu tarihte sis yüzünden yönünü şaşırarak bir Amerikan helikopteri Kuzey Kore hava sahasını ihlâl edince düşürülmüş ve pilotlardan biri hayatını kaybederken diğeri sağ kurtulmuştu. Bu olay sonrasında ABD ve K. Kore arasında yeni bir pazarlık süreci başlamıştır. Sonuçta Vaşington'un resmi olarak özür dilemesi karşılığında esir düşen pilot Amerikan makamlarına teslim edilmiştir. Ancak bu sırada G. Kore medyası ve bazı yetkililer ABD ve K. Kore arasında yürütülen görüşmelerden rahatsızlık duymuşlar ve Pyongyang'ın yeni tavizler koparmasından endişe etmişlerdir. Başkan Clinton, Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam'ı telefonla arayarak yürütülen müzakerelerin K. Kore'ye yeni diplomatik açılımlar sağlamayacağı konusunda teminat vermiştir (Oberdorfer, 1997:361).

Mutabakat Metni imzalanmasına rağmen bu antlaşmada ABD'nin K. Kore'nin enerji açığını gidermesi için vaat ettiği hafif su reaktörlerin finansmanı konusundaki belirsizlikler devam etmekteydi. G. Kore ise Japonya'yla birlikte 4-5 milyar dolar tutarındaki bu reaktörleri inşa etmeye hazır görünmekteydi. Ancak Kuzey Kore, Güney'den böyle ileri teknoloji transferi kabul etme konusunda isteksizdi ve bu reaktörleri ABD aracılığıyla inşa ettirmek istiyordu. Seul ise tam tersine bu reaktörleri Güney Kore'den alındığının açıkça belirtilmesini istiyordu. Sonuçta her iki tarafı da razı edecek bir ara formül bulundu ve Mart 1995'te Vaşington'un öncülüğünde bu reaktörlerin inşası için ABD, Japonya ve Güney Kore'nin dahil olduğu Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü (KEGÖ) kuruldu (Oberdorfer, 1997:365-6).

1990'ların ortalarında Kuzey Kore tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşamaktaydı. G. Kore tüm diplomatik ve askeri alandaki sonuçlarıyla birlikte yürüttüğü iktisadi savaşı kazanmıştı. Kuzey'in ise sadece askeri alanda nispi bir üstünlüğü bulunmaktaydı ancak bu konumu uzun süreli devam ettirebilmesi de mümkün gözüküyordu. Ekonomik ve diplomatik alanda Kuzey'in Güney'le yeniden başa baş bir rekabete girişmesi de artık çok düşük bir ihtimal haline gelmişti. Bu şartlar altında Pyongyang kendi grurunu en az incitecek bir formülle içinde bulunduğu zorlukları aşmaya çalışıyordu. Maruz kaldığı sel felaketini atlatabilmek için tarihinde ilk kez resmen BM'den 500 milyon dolar tutarında gıda ve tıbbi yardım

talebinde bulunmuştur. Eskiden bu tür ihtiyaçlarını Sovyetler Birliği ve Çin gibi komünist müttefiklerinden rahatlıkla karşılayabiliyordu. BM kuruluşları ve diğer yardım örgütleri yapacakları yardımların doğrudan halka gideceğinden emin olamadıkları için sel mağduru olan bölgelere doğrudan giriş izni talep etmişlerdir. Kuzey Kore böyle bir iznin ülke güvenliğini tehdit edeceğini düşünse de başka bir seçeneği de bulunmamaktaydı (Oberdorfer, 1997:370-1).

BM Gıda ve Tarım Örgütü yetkilileri Kuzey Kore’de Aralık 1995’te yaptıkları incelemeden sonra, ülke tarımının ve alt yapısının sel felaketinden dolayı müthiş bir tahribata maruz kaldığını açıklamıştır. Kuzey Kore’nin 1994 ve 1995 yıllarındaki hububat açığı 2 milyon ton civarındaydı ve döviz darboğazındaki Pyongyang’ın bunu uluslararası pazarlardan temin etmesi de mümkün gözüküyordu (Oberdorfer, 1997:357).

Kuzey Kore içine düştüğü gıda sıkıntısı için daha önceden 1990’ların başında kendi seçtiği bazı ülkelerden gıda yardımı talebinde bulunmuştu. Bu ülkeler arasında G. Kore de vardı ve tamamen gizli tutulması şartıyla Pyongyang 500 bin ton pirinç yardımında bulunulmasını istemiştir. Ancak Seul, açık bir toplumda bu tür bir yardımın gizli kalamayacağını belirtince Pyongyang bu talebinden vazgeçmiştir. K. Kore 1992’deki kötü hasat mevsiminden sonra “günde iki öğün yiyelim” kampanyasına başlamıştı (Oberdorfer, 1997:372).

Pyongyang Ocak 1995’te Japonya ve Güney Kore’den acil gıda yardımı talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Japonya, K. Kore’ye 500 bin ton gıda yardımında bulunacağını açıklamıştır. 21 Haziran 1995’te Pekin’de gerçekleştirilen yarı resmi Kuzey-Güney görüşmelerini müteakiben Seul’un uzlaşma ve işbirliği anlayışının bir göstergesi olarak markasız çuvallarla K. Kore’ye 150 bin ton pirinç yardımında bulunması kararlaştırılmıştır. Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam eğer stoklar yetmezse Kuzey’e verecekleri pirinç uluslararası piyasalardan alacaklarını duyurmuştur. Bir iyi niyet göstergesi olarak da Başbakan Lee Hong-Koo’yu yardımların sevkıyatını takip için ilgili limana göndermiştir (Oberdorfer, 1997:372).

Ancak Güney’den Kuzey’e yapılan bu yardım da yeni bir bunalımın başlangıcı olmuştur. Önce Kuzey Koreli yerel yetkililer merkezi hükümetten izin almaksızın 27 Haziran 1995’te Kuzey limanına giren G. Kore gemisinden K. Kore bayrağı çekmesini istemişlerdir. Kuzey anında özür dilemesine rağmen, G. Kore

hükümeti bunu yeterli görmemiş ve daha resmi bir özür gelene kadar gıda yardımlarını askıya almıştır. Daha sonra yine gıda yardımları sırasında K. Kore limanının resmini çektiği için G. Koreli bir denizcinin tutuklanması olayı G. Kore kamuoyunu çileden çıkarmıştır (Oberdorfer, 1997:372).

Bu sıradaki bir diğerli önemli olay da 27 Haziran 1995'te uzun bir aradan sonra yapılan yerel yönetimler seçimidir. Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam Kuzey'e yapılan bu yardımları oya tahvil etmek için de kullanmış ancak bu politika ters tepmiştir. Her ne kadar hükümet 150 bin tonluk toplam yardımın dağıtılmayan kısmını da K. Kore'ye vermişse de yerel seçimlerde yenilgiye uğramaktan kurtulamamıştır (Oberdorfer, 1997:373).

Zaten nükleer silah müzakerelerinde görüldüğü gibi, Kim Young-Sam'ın K. Kore politikası yeterince açık değildir. Kim Young-Sam Temmuz 1995'te Başkan Clinton'a K. Kore'nin çöküşte olduğunu ve yumuşak bir değişim için hazırlık yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ancak dört ay sonra Osaka'daki ikili bir görüşmede Kim Young-Sam, Başkan Yardımcısı Al Gore'a artık yumuşak geçiş ihtimalinin ortadan kalktığını ve K. Kore'nin aniden çöküşüne hazırlıklı olunması gerektiğini belirtmiştir (Oberdorfer, 1997:373).

Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam Ocak 1996'da yaptığı bir konuşmada Kuzey Kore'ye ek gıda yardımı yapılmasına açıkça karşı çıkmıştır. K. Kore'nin tüm kaynaklarını orduya harcarken uluslararası toplumdan yardım ummayı bir suç ve Kore halkına bir ihanet olarak gördüğünü açıklamıştır. Cumhurbaşkanının bu konuşması bazı çevrelerce Nisan 1996'da yapılacak Milli Meclis seçimlerine yönelik iç politika yatırımı olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde Kim Young-Sam hükümeti K. Kore'ye yardım yapmadığı gibi başka ülkeler tarafından yapılacak diğer yardımları da engellemeye çalışmıştır. Ocak 1996'da ABD, Japonya ve Güney Kore arasında Honolulu'da gerçekleştirilen bir toplantıda G. Koreli yetkililer Pyongyang'ın yardım talebinin ciddi olmadığını ve gıda yardımlarının sağlanmasının ön koşulu olarak resmi Kuzey-Güney görüşmelerine başlanması gerektiğini vurgulamıştır (Oberdorfer, 1997:374).

Bu sırada K. Kore tarafından gelen bir tahrik ilişkileri biraz daha germiştir. Nisan 1995'te K. Koreli 130 asker, 1953 Ateşkes Antlaşması'na aykırı olarak ağır silahlarla Panmunjom'daki Ortak Güvenlik Bölgesi'ne geçmişlerdir. Birkaç gün

devam eden bu ihlâl sırasında K. Kore'nin bu davranışı uluslararası alanda tepkiyle karşılanmıştır. Pyongyang'ın yardım talepleri konusunda dikkatleri üzerine çekmek için yaptığı bu davranış tam ters bir sonuç doğurmuştur. Öncelikle bu davranış uluslararası kamuoyunda K. Kore'ye duyulan sempatiyi azaltarak dış yardımların teminini daha da zorlaştırmıştır. Diğer taraftan K. Kore'ye karşı sertlik yanlısı politikalarıyla G. Kore kamuoyunu etkilemeye çalışan Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam'ın partisinin aynı aydaki milletvekili seçimlerinden başarıyla çıkmasına yol açmıştır. Bu tür gerginlik artırıcı sert çıkışlar K. Kore'deki yeni Kim Jong-İl yönetiminin de bir idare tarzı haline gelmiştir. Ancak siyasi, iktisadi ve askeri hedefler arasında yeterince denge gözetilmeden yapılan silahsızlandırılmış bölgenin ihlâli, Pyongyang açısından olumsuz sonuçlar doğurmuştur (Oberdorfer, 1997:376).

Eski cumhurbaşkanlarından Park Chun-Hee, Chun Doo-Hwan ve Roh Tae-Woo'nun yaptığı gibi Kim Young-Sam da ABD Başkanlarıyla bire bir yaptıkları zirveleri bir iç politika malzemesi olarak kullanıyordu. Kim Young-Sam Ağustos 1995'te gerçekleştirdiği Vaşington ziyaretinde Başkan Clinton'a Kore Yarımadası'ndaki gerilimin azaltılması için "iki artı iki" yani iki Kore ile ABD ve Çin'den oluşan bir müzakere çerçevesi sunmuştur. ABD'nin o dönemde izlediği Pyongyang'la yakınlaşma politikasıyla örtüşen bu teklif, Başkan Clinton tarafından memnuniyetle karşılanmıştı. Ancak Kim Young-Sam, Kuzey Kore'ye pirinç sevkiyatı sırasında çıkan sorunlar yüzünden tekrar şahin politikalarına geri dönmüş ve Vaşington'la herhangi bir istişarede bulunmaksızın "iki artı iki" teklifini askıya almıştır. Bu durum Vaşington'un tepkisini çekmiştir (Oberdorfer, 1997:383-4).

Seul arayı tekrar düzeltebilmek için Vaşington'u Nisan 1996'da G. Kore'nin Cheju Adası'nda gerçekleştirilecek Kim-Clinton zirvesi için ikna etmeyi başarmıştır. Bu zirvede iki devlet başkanı Kore Yarımadası'nda kalıcı bir barış anlaşmasına ulaşabilmek için iki Kore, ABD ve Çin'in bir araya geleceği dördü bir konferans üzerinde anlaşmalarını dünyaya ilân etmişlerdir. Bu girişimin öncekilerden en önemli farkı, ABD destekli G. Kore teklifi olmayıp ortak bir ABD-G. Kore projesi olmasında yatmaktaydı. Daha önce ABD ve iki Kore'nin yer aldığı üçlü görüşme fikri 1970'li yılların ikinci yarısına kadar gitmektedir. 1980'lerin başında da tekrar gündeme gelmiştir. Çin'in de yer aldığı dördü bir görüşme fikri ise ABD Dışişleri bakanı Henry Kissinger'ın Eylül 1975'te BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada

açıkça belirtilmişti. Diğer bir Amerikan dışişleri bakanı olan Cyrus Vance bu fikri 1977'de daha gelişmiş bir şekilde ortaya atmıştı. Ronald Reagan yönetimi de bu dördümlü görüşme planını 1980'lerin ortalarında gündeme almış ancak uygulamaya geçirememişti (Oberdorfer, 1997:384-5).

Bu görüşmeden birkaç gün sonra Çin Cumhurbaşkanı Jiang Zemin Cumhurbaşkanı Kim'e bir mektup göndererek dördümlü görüşmeler konusundaki desteğini belirtmiş ve öncelikli adımın iki Kore arasında atılması gerektiğini ve daha sonra bu görüşmelere Çin ve ABD'nin dahil olmasının daha iyi olacağını ifade etmiştir (Oberdorfer, 1997:385).

1996 yılında da ABD ile yaptığı barış görüşmelerini sürdürmek isteyen K. Kore dördümlü görüşme teklifine karşı doğrudan olumsuz bir tavır takınmamıştır. Bu sırada K. Kore'nin en önemli gündemini ülkede baş gösteren açlık oluşturmaktaydı. BM Dünya Barış Programı Mayıs 1996'da yayınladığı raporda K. Kore'deki gıda teminindeki kötüleşmenin beklentilerinin çok daha üstünde olduğunu belirtmiştir. BM, K. Kore hükümetinin kişi başına en az miktar olarak kabul edilen günlük 1.900 kalorinin de altına denk gelen 1000 kalorilik hububatı ancak dağıtabildiğini dünyaya duyurmuştur. Bu sırada G. Kore de ise her dört yetişkinden biri aşırı kilolarından kurtulabilmek için diyet yapmaktaydı. Amerikan, Japon ve G. Koreli dışişleri bakanlarının Temmuz 1996'da gerçekleştirdikleri toplantıda Pyongyang'ın dördümlü müzakere planını kabul etmesi halinde K. Kore'ye ek gıda yardımında bulunulması kabul edilmiştir (Oberdorfer, 1997:386).

Ancak diğer taraftan Pyongyang Güney'e yönelik askeri tacizlerine devam etmekteydi. Eylül 1996'da Güney Kore'nin Doğu sahillerinde K. Kore'ye ait bir denizaltı kayalıklara oturtmuş bir halde bulundu. Mürettebattan 11 kişi dağlık bir arazide ölü olarak bulunurken bir kişi de sağ ele geçirildi. Sağ olarak ele geçirilen K. Koreli denizci, denizaltının K. Kore ordusuna ait olduğunu ve amaçlarının G. Kore ve Amerikan savunma sisteminin zaafalarının araştırılması olduğunu itiraf etmiştir. Kasım ayına kadar ise başka denizaltı sızmaları da tespit edilmiş ve toplam 25 K. Koreli denizci ölü olarak ele geçirilmiştir. Pyongyang konuyla ilgili sorumluluk almaktan kaçınırken denizaltıların arıza yaptığı için yanlışlıkla Güney karasularına girdiğini belirtmiştir. Ancak her şeye rağmen önceki dönemdeki sızmalara göre

1996'daki teşebbüsler K. Kore açısından tam bir askeri başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Oberdorfer, 1997:388).

ABD ilk defa bu olay sırasında iki Kore arasında kalmıştır. Vaşington bir taraftan K. Kore'nin nükleer programını dondurmasının devamını ve süregelen barış müzakerelerin yürütülmesini sağlamaya çalışırken, diğer taraftan yılların müttefiki G. Kore'yle olan dayanışmasını sürdürmeyi ve G. Kore toprakları ile buradaki Amerikan üslerinin varlığını teminat altına almayı istemekteydi (Oberdorfer, 1997:388).

G. Kore Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam, Eylül 1996'da yaptığı açıklamada ihlallerin eskiden olduğu gibi basit sızmalar olmadığını aksine silahlı bir tahrik olduğunu belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Kim, K. Kore eğer bu tür tahriklerini sürdürecektse bu gerçek bir savaş tehlikesiyle tarafları yüzyüze bırakacaktır demiştir. G. Kore hükümeti ayrıca K. Kore ile ilgili tüm politikayı gözden geçireceklerini belirtmiş ve Kuzey'le olan tüm ikili müzakereleri askıya alıp KEGÖ çerçevesinde G. Kore'nin yaptığı faaliyetleri dondurmıştır. Cumhurbaşkanı Kim, Pyongyang resmen özür dileyene kadar dörtlü barış görüşmelerini ve K. Kore'ye yapılacak ek gıda yardımlarını askıya almıştır (Oberdorfer, 1997:389).

Seul politikasını sertleştirmeye başlayınca Pyongyang da aynı şekilde karşılık vermiştir. Pyongyang öldürülen K. Koreli denizcilerin intikamının fazlasıyla alınacağını telaffuz etmeye başlamıştır. K. Kore ayrıca G. Kore KEGÖ'deki sorumluluklarını yerine getirmezse Mutabakat Metni'nden çekileceği ve Yongbyon'daki nükleer tesislerini tekrar faaliyete geçireceği tehdidinde bulunmuştur. Ancak diğer taraftan Pyongyang diyalog kapısını da açık bırakmıştır. Diplomatik bir toplantıda K. Kore, denizaltı sızmalarından dolayı G. Kore'den özür dilemeye ve dörtlü barış görüşmeleri teklifini kabul etmeye hazır olduğunu ABD'ye bildirmiştir (Oberdorfer, 1997:389).

Diğer taraftan Seul'ün sertlik yanlısı K. Kore politikası yüzünden Seul-Vaşington ilişkileri de gerginleşmeye başlamıştır. Bu gerginlik Kasım 1996'te Manila'da gerçekleştirilen APEC zirvesi sırasında Başkan Clinton ile Cumhurbaşkanı Kim arasında yapılan görüşme sırasında giderilmiştir. Bu görüşmeden sonra Seul, K. Kore politikasını biraz yumuşatmıştır. Aralık 1996'da Pyongyang denizaltı sızmalarından dolayı büyük bir üzüntü duyduğunu ve bu tür

olayların tekrar yaşanmayacağını açıklamıştır. Pyongyang ayrıca dörtlü barış görüşmelerini kabul ettiğini bildirmiştir. Bunun üzerine Vaşington K. Kore'ye petrol sevkiyatına yeniden başlamış, Seul de KEGÖ projesi çerçevesinde inşa etmekte olduğu K. Kore'deki nükleer reaktör yapımına kaldığı yerden devam etmeyi kabul etmiştir. Pyongyang ise Yongbyon nükleer tesislerini yeniden kullanıma açmayacağı taahhüdünü yenilemiştir. Varılan bu uzlaşma ortamı içerisinde Seul öldürülen K. Koreli denizcilerin sadece küllerini K. Kore'ye teslim etmiştir (Oberdorfer, 1997:393).

K. Kore lideri Kim Jong-İl'in üst üste yaşanan kıtlıklar ve ekonomik krizlerden sonra ordu, en çok güvendiği kurum haline gelmiştir. İktisadi yıkıma rağmen aynı zamanda başkumandan olan Kim Jong-İl, Şubat 1997'de orduyu kış tatbikatına sokmuştur. Mart ayında Pyongyang'da tüm sivil halkın da katılımıyla başka bir tatbikat düzenlenmiştir. Halk ordusunun kuruluş yıldönümü olan Nisan 1997 ise onbinlerce askerin katıldığı büyük ve kitlesel bir gösteri yapılmıştır (Oberdorfer, 1997:396).

Tüm bunlar halkı açlık çekmesine rağmen K. Kore'nin muazzam bir ordu beslemeye devam ettiğini göstermekteydi. Çeşitli uluslararası kurumlarca yapılan tahminlere göre son yıllarda meydana gelen kıtlıktan etkilenen 500 bin ila 2.5 milyon K. Koreli hayatını kaybetmişti. Uluslararası kamuoyunda, ülkedeki kıtlığın sorumlusu olarak ekonomik politikalarda köklü değişiklikleri reddeden statükocu rejimi gören bir anlayış da bulunmaktaydı. Bu görüşe göre sel felaketleri mevcut kötü koşulları daha da ağırlaştırmıştı. Sayısı sürekli artan raporlara göre K. Kore büyük bir insani buhranın eşiğinde bulunmaktaydı. Diğer taraftan başta K. Kore'nin komşuları olmak üzere pek çok devlet, rejimin ani çöküşünü Kuzeydoğu Asya'nın istikrarı için bir tehdit olarak görmekteydi (Oberdorfer, 1997:396-9).

Diğer taraftan G. Kore, gıda yardımları ile diplomatik ve siyasi çıkarlar arasında bağlantı kurmaktan çekinmemekteydi. 1997'nin başlarında G. Koreli yetkililer gıda yardımını pazarlık kozu olarak kullanıp sivil toplum kuruluşlarına yaptırdığı sınırlı yardımın karşılığında Kuzey'den bazı diplomatik kazanımlar elde etmeye çalışmaktaydı. Kıtlığın boyutları derinleştikçe hükümetin sert tutumunu yumuşatması yönündeki G. Kore kamuoyunun baskısı artmaktaydı. 1997

ilkbaharında Seul, Kızılhaç vasıtasıyla K. Kore'ye 50 bin ton gıda yardımında bulunmuştur (Oberdorfer, 1997:398).

İki Kore arasındaki önemli bir diğer bunalım da Şubat 1997'de üst düzey bir K. Koreli yetkili olan Hwang Jang-Yop'un yardımcısı Kim Duk-Hong ile birlikte Pekin'deki G. Kore büyükelçiliğine iltica etmesi ile yaşanmıştır. K. Kore'nin resmi ideolojisi olan *Juche* felsefesinin kurucularından olan Hwang, o güne kadar pek çok üst düzey resmi makamda görev almıştı. Hwang Jang-Yop 1972'den 1984'e kadar Yüksek Halk Meclisi'nin sözcülüğünü yapmış, daha sonra İşçi Partisi'nin uluslararası ilişkilerden sorumlu sekreterliğini ve meclis dış ilişkiler komitesinin başkanlığını yapmıştı ancak son zamanlarda Kim Jong-İl döneminde bürokraside askerlerin etkisinin artmasından dolayı rahatsızlık duyduğu için yönetimle ters düşmüştü. Hwang ayrıca iki Kore kurulduğundan itibaren bir taraftan diğerine iltica eden en üst düzey yetkili konumundaydı. Bu yüzden Pyongyang Hwang'ın G. Koreli ajanlarca kaçırıldığını iddia etmiş ve Çinli makamlara iadesi için baskı uygulamaya başlamıştır. İki Kore arasında kalan Çin ise Hwang ve yardımcısının doğrudan G. Kore'ye gitmesine engel olarak ara bir çözüm bulmaya çalışmıştır. Sonuçta Hwang ve yardımcısı Nisan 1997'de Çin'den önce Filipinlere gitmiş oradan da G. Kore'ye geçmiştir (Oberdorfer, 1997:399-406).

Kim Jong-İl babasının ölümünden beri sürdürdüğü üç yıllık yası tamamlayarak Ekim 1997'de Kore İşçi Partisi'nin başına geçmiş ve böylece resmen de ülkenin en üst siyasi makamına oturmuştur. Ancak Kim Jong-İl iktidarını koruma konusunda partiden çok orduya güvenmekteydi ve bu yüzden başkomutan ve Ulusal Savunma Komisyonu başkanlıkları sıfatını da taşımaya devam etmiştir. Kim Jong-İl'in konuşmalarından Kore Savaşı'ndan bu yana ilk defa ulusal liderlik için en önemli organın ordu haline geldiği anlaşılmaktadır. Bu arada iki Kore, ABD ve Çin'in katıldığı dördümlü görüşmelerden ilki Aralık 1997'de gerçekleştirilmiş, somut bir sonuç çıkmamakla birlikte müzakerelerin devam etmesi konusunda mutabık kalınmıştır (Oberdorfer, 1997:393-408).

1994'teki Mutabakat Metni'nden sonraki Kim Young-Sam hükümetinin K. Kore politikası "asimetrik ikiliğe" dayanmaktadır. Bir tarafta G. Kore hükümetlerinin ana politikası olan "çevreleme" devam etmektedir. Buna göre Kuzey'deki rejim varlığını devam ettiremeyip eninde sonunda çökecektir. Bir çok kez hükümet

yetkilileri bu yöndeki görüşlerini gizleme gereği bile duymadan açıkça ifade etmişlerdir. Diğer taraftan ise hükümet Kuzey ile bir anlaşmaya varmaya çalışmaktaydı. Ancak bu tür girişimler anlık olup süreklilik arz etmemekte ve çoğu zamanda gizli yürütülmekteydi. Bunun sonucunda da Seul'ün genel K. Kore politikası çevreleme olarak ortaya çıkmış ve G. Kore'nin kendinin Kuzey'e yönelik uluslararası insani yardımlarla sınırlandırdığı görünümü ortaya çıkmıştır. Ancak G. Kore dış politika yapıcıları, Kuzey'de açlık çeken halkla dar siyasi idare sınıfını ayırma konusunda yeterince başarılı olamamıştır. (S. Lee, 1997:111).

Kuzey Kore'nin içinde bulunduğu iktisadi güçlüklerle rağmen, G. Kore'de devam eden köklü Kuzey karşıtı ideolojinin kökeni Kore Savaşı'na kadar uzanmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ABD'nin Rusya'yı toplumsal olarak tanımlamasını büyük ölçüde hatta köktünden değiştirmiştir. Bu çerçevede, Clinton yönetimindeki Amerikan liberal hareketi, K. Kore nükleer silah programı sorununun barışçı yollardan çözülebilmesi için siyasi bir girişim başlatmıştır. G. Kore'de ise en büyük siyasi ve askeri tehdit K. Kore'dir ve bu durum Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra da pek değişmemiştir. Bu yüzden Kore Yarımadası'ndaki Soğuk Savaş yapısı değişmemiştir ve bu durum da G. Kore dış politikasında Soğuk Savaş döneminden kalma muhafazakâr eğilim devam etmiştir (S. Lee, 1997:111-2).

G. Kore'deki Kuzey karşıtı ideolojinin devamı büyük ölçüde G. Kore toplumundaki siyasi güç ilişkilerinin de bir yansımasıdır. İki Kore arasındaki askeri kutuplaşmanın Güney'deki Kuzey karşıtı duyguları beslemesi kadar, G. Kore'deki sosyal grupların kendi aralarındaki güç mücadelesine göre de şekillenmektedir. Kore Yarımadası'nda devam eden Soğuk Savaş gerginliği, G. Kore iç politikasındaki demokratik değişimi yavaşlatan bir rol oynamıştır. Sonuçta her iki unsur da birbirini etkileyerek iç politikadaki liberalleşmenin yavaşlaması beraberinde Kuzey ile uzlaşmacı politikaların gecikmesine yol açmıştır.

1980'lerin sonunda başlayan demokratikleşme süreci ile birlikte Kuzey ile barış içinde birleşmeyi hedefleyen liberal bir akımı da kuvvetlendirmeye başlamıştır. Bu akım ilk başta Kim Young-Sam hükümetini de etkisi altına almış ve cumhurbaşkanı K. Kore'ye yönelik daha uzlaşmacı mesajlar vermiştir. Ancak Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam, Kuzey ile yakınlaşmaya dayalı liberal politikaları

uzun süre götürememiştir. Bu açıdan Clinton'un liderliğinde yürütülen dış politikada uzlaşmaya dayalı liberal Amerikan politikalarını takip edememiştir. Bu yüzden Kore Yarımadası ile ilgili gelişmeleri belirlemede ABD ve K. Kore daha fazla inisiyatif alırken G. Kore izlediği pasif diplomasiyle marjinalleşmeye başlamıştır (S. Lee, 1997:112).

1990'ların ilk yarısında Güney'deki mevcut sosyal sisteme göre, Kuzey'le varılacak herhangi bir siyasi uzlaşma Güney'in askeri ve toplumsal çıkarlarına son derece tehlikeli ve telafisi mümkün olmayan zararlar vereceği düşünülmektedir. Devrin siyasi liderleri bu tür iyi niyet girişimlerini tehlikeli tavizler olarak algılamaktaydı. Kuzey'e yönelik "sert politika" ve "uzlaşmaz tavır" her zaman daha "güvenli" görülmektedir. Bu yüzden o günkü mevcut toplumsal ve siyasi bir ortamda G. Kore'de liberal bir Kuzey politikasına meşruiyet sağlamak son derece zor gözükmekteydi (S. Lee, 1997:112-3).

Askeri diktatörler kendi siyasi tercihlerinin meşruiyetleri konusunda endişe etmedikleri için dış politikada daha cesur girişimlerde bulunabiliyorlardı. Öncelikle büyük bir siyasi dönüşüm sonucunda iktidarı askerlerden devralan Kim Young-Sam'ın cumhurbaşkanlığı, devlet içindeki elit sınıfın devamlılığı ile sınırlanmaktaydı. Bu yüzden dış politika tercihleri konusunda yeterince serbest hareket edememekteydi. Kim Young-Sam da muhafazakâr siyasi güç elitleri, askeri diktatörlük ve yeni liberal orta sınıf koalisyonu sayesinde iktidara gelmişti. Ayrıca Cumhurbaşkanı Kim seçim sürecinde askeri diktatör Chun Doo-Hwan'ın 1980'lerin başında kurduğu Demokratik Adalet Partisi ve geleneksel *Yushin* sisteminin kurucusu Kim Jong-Pil'in partisinin de bulunduğu üç muhafazakâr partinin desteğini almıştı. Bu açıdan Kim Young-Sam iç politikadaki istikrarı sarsabilecek elit devamlılığına dokunmamıştır. Ayrıca muhafazakâr siyasi elitler, Kuzey Kore politikasının değişimini engelleyerek iç politikadaki dengeleri değiştirecek reformları da baltalamaya çalışmaktaydılar (S. Lee, 1997:114-7).

Muhafazakâr kanat yeni hükümetin K. Kore'ye yönelik başlangıçtaki liberal politikalarından şüphe duymuştur. ABD tarafından gündemde tutulan K. Kore'nin nükleer programı da muhafazakâr elitlerin politikalarını meşrulaştırmaktaydı. Bu elit sınıf 1994 Mutabakat Metni öncesinde ve sonrasında ABD tarafından gerçekleştirilecek her türlü liberal politikaya direnmekteydiler. Kim Young-Sam

hükümeti de Kuzey'e yönelik geleneksel çevreleme politikasına hızla geri dönmüştür. Bu süreç de mevcut hükümetin liberal orta sınıftan hızla uzaklaşıp muhafazakârlara yaklaşmasına yol açmıştır. Muhafazakâr siyasi elitler de Kim Dae-Jung'un partisinin başını çektiği liberal orta sınıfı iyice tecrit etme konusunda destek olmuşlardır (S. Lee, 1997:117-99).

Ayrıca K. Kore meselesi siyasetçiler tarafından iç politika malzemesi de yapılmaktaydı. İktidar partisinin yöneticileri iç politikada zor duruma düştükleri zaman, kendi konumlarını sağlamlaştırmak ve kamuoyunun dikkatini başka yana çekmek için hemen Kuzey'e karşı sert tutum takınmaktaydılar. Kim Young-Sam hükümeti de Kuzey Kore ile ilgili konuları kullanarak iç politikada istikrarı sağlamayı ve siyasi muhalefeti sindirmeyi tercih etmiştir. Kuzey karşıtı politikalar her zaman için iç siyaseti en çok etkileyip yönlendiren araçlar olmuştur ve demokratik yolla seçilen Kim Young-Sam hükümeti de bu yola başvurmakta bir sakınca görmemiştir.

K. Kore'ye yönelik liberal politika daha geniş bir uzlaşma gerektirdiği için, muhafazakâr kanadın da tutumu önem kazanmaktadır. Bu da doğal olarak hükümetleri uyguladıkları uzlaşmacı politikaların Kuzey'deki baskıcı rejimin ömrünün uzamasına yardım etmediği konusunda kamuoyunu ikna etmek zorunda bırakmaktadır. Bu ikilem Kuzey'e yönelik her barışçı politikanın karşılaştığı bir durumdur. K. Kore'deki açlık koşulları Güney'in Kuzey'e karşı sorumluluğunda yeni bir ahlâki meşruiyet sorunu açmıştır. Kuzey'de açlık çeken halka karşı olan insani kaygılar, kamuoyunda sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine meşruiyet kazandırmıştır. Yine de muhafazakâr kanat insani yardımları bir güvenlik meselesi çerçevesinde ele almış ve bu tür yardımların en alt düzeyde kalmasını sağlamıştır. Muhafazakârlara göre gıda yardımları gerçekten ihtiyaç içinde olan sivil halkı değil de muazzam K. Kore ordusunu beslemektedir. Ayrıca o dönemde G. Kore halkının büyük kısmı K. Kore'deki kıtlığın abartıldığını ve Kuzey ordusunu beslemek ve baskıcı rejimin ömrünü uzatmak ve daha çok yardım çekmek için kullandığını düşünmektedir (S. Lee, 1997:121). Geleneksel bakış açısı Kuzey'le ilgili tek boyutlu basit bir yaklaşıma sahiptir.

Bu durum Kim Young-Sam hükümetinin liberal bir birleşme politikası izlemesinin siyasi meşruiyetini azaltmıştır. Haziran 1994'te ABD nükleer silahlar

konusunda K. Kore ile kapsamlı bir uzlaşmaya varınca, Kim Young-Sam Kim İl-Sung ile zirve yapmayı kabul etmişti. Ancak Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam siyasi elitlerin baskısıyla bu kararında geri adım atmasını sağladılar. Bu arada Kim İl-Sung'un ölmesi de muhafazakâr elitler açısından önemli bir gerekçe oldu. Bundan sonra da Kim Young-Sam hükümetinin K. Kore'ye yönelik politika açımları da son derece kısır kalmıştır. Liberal orta sınıfların da desteğini alan Kim Young-Sam hükümeti, K. Kore politikası konusunda daha çok muhafazakâr siyasi elitlerin etkisinde kalmıştır (S. Lee, 1997:117).

Bu dönem iki önemli gelişme dışında Kore Yarımadası'daki gergin siyasi ortamda pek bir değişiklik meydana getirmemiştir. 1994 Mutabakat Metni temelde K. Kore ve ABD arasında cereyan eden nükleer silah gerginliğini büyük ölçüde çözmüşse de bu Koreler arası ilişkilere yeterince olumlu bir katkı yapamamıştır. Yine aynı yıl içerisinde K. Kore'nin kurucu babası Kim İl-Sung'un ölmesi de ortaya büyük bir belirsizlik çıkarmıştır. Yerine geçen oğlu Kim Jong-İl'in nasıl bir politika izleyeceği ve babasının boşluğunu doldurup dolduramayacağı önemli bir konu haline gelmiştir. Kim Jong-İl de iktidarının ilk yıllarında uluslararası alanda pek bir girişimde bulunmamıştır. Sivil Kim Young-Sam hükümetinin K. Kore'ye mesafeli duran geleneksel dış politika yaklaşımından kurtulamaması ve komünist rejimin çok geçmeden çökeceğine olan inanç yeni politika açımlarını engellemiştir. Tüm bunlar Koreler arası yumuşamayı bir sonraki döneme bırakmıştır.

Her iki Kore açısından da 1997 yılı iyi geçmemiştir. Bu sırada K. Kore'de ekonomik bunalım derinleşerek etkisini sürdürmekteydi. 1997 yılında Kuzey Kore, üst üste sekizinci eksi büyümesini gerçekleştirmiştir. Pyongyang'a gelen IMF temsilcileri K. Koreli yetkililerin verdiği verilerle ülke ekonomisi hakkında bir rapor hazırlamışlardır. Buna göre 1996 yılındaki milli hasıla beş yıl öncesinin ancak yarısı kadar gerçekleşmiştir. Sanayi üretimi üçte iki oranında ve zirai üretim yüzde 40 oranında azalmıştır. IMF heyeti K. Kore rejimini ekonomik politikalarda köklü değişim yapma konusunda isteksiz bulmuştur. K. Kore yıllardan beri devam eden ekonomik yıkımın ve kıtlığın ağır sonuçlarına katlanmak zorunda kalırken, G. Kore de 1997 sonunda patlak veren ağır bir iktisadi bunalımla sarsılmıştır. Aralık 1997'de yapılan seçimleri ise yılların rejim muhalifi Kim Dae-Jung kazanmıştır. Bu seçim

sonucu G. Kore'nin hem iç hem de dış politikada köklü değişiklikler yaşayacağını habercisiydi (Oberdorfer, 1997:406-8).

4.2.3. Yakınlaşma Dönemi (1998-2001)

Şubat 1998'de iktidarı devralan Kim Dae-Jung'un öncelikleri şu şekildeydi: 1. Ani olarak gelen ve IMF'den 57 milyar dolarlık yardım alınmasına yol açan krizin etkilerini azaltacak bir ekonomik iyileşme sağlamak, 2. Siyasi reformlar yapmak, 3. Güney ve Kuzey Kore arasındaki uzlaşma ve işbirliğine dayanan barış içinde bir arada yaşama ilkesini kurumlaştırmak (H.N.Kim,1999:521). Bu amaçla Kim Dae-Jung cumhurbaşkanı seçildikten sonra "Gün Işığı" adıyla Kuzey Kore'ye karşı yeni bir yakınlaşma siyaseti ortaya koymuş ve hemen uygulamaya başlamıştır. Bunda selefi Kim Young-Sam'ın izlediği çevreleme politikasının başarısız olması da etkili olmuştur.

Kim Dae-Jung'un izlediği Gün Işığı politikasının önceki iktidarların yakınlaşma politikalarından bazı belirgin farkları bulunmaktaydı (H.N.Kim, 1999:522): İlk olarak yeni cumhurbaşkanı seleflerinden farklı olarak K. Kore'yi ilhak ederek gerçekleştirilecek bir birleşmeden yana olmadığını açıkça ortaya koymuştur. İkinci olarak ani ve çabuk bir birleşmeden çok Güney ve Kuzey arasındaki uzlaşma ve işbirliğini artıran ve barış içinde bir arada yaşama ilkesini tesis eden aşamalı bir iyileşmeden yana olduğunu açıklamıştır. Üçüncü olarak, yeni yönetim Seul-Pyongyang ilişkilerinde bir ilerleme olmasa dahi Pyongyang'ın Vaşington ve Tokyo ile ilişkilerini normalleştirmesinden yana olduğunu belirtmiştir. Dördüncü olarak Kim Dae-Jung ikili ilişkilerde ekonomi ve siyaseti birbirinden ayırarak Güney Koreli müteşebbislerin Kuzey'de daha rahat yatırım yapmalarının önünü açmıştır.

Beşinci olarak Kim Hükümeti kitle imha silahlarını geliştirme ve yerleştirme planından vazgeçmesi koşuluyla K. Kore'nin güvenliğini diğer ülkelerle birlikte teminat altına almaya hazır olduğunu bildirmiştir. Bu açıklama Pyongyang'ı reformlar yapma ve dış dünyaya açılma konusunda teşvik için yapılmıştı. Burada hedeflenen Pyongyang'ı gönüllü olarak dışa açılmaya ve reformlar yapmaya ikna etmektedir (H.N.Kim,1999:523).

Kim Dae-Jung Şubat 1998'de cumhurbaşkanlığını devralırken yaptığı konuşmada Kim Young-Sam yönetiminden farkını açıkça ortaya koymuş ve K.

Kore'ye köstek olmak veya onu ilhak etmek niyetinde olmadığını açıklamıştır. Yeni hükümet "Gün Işığı Politikası" olarak adlandırdığı yeni stratejisiyle K. Kore'yle yakınlaşmayı, ticari ve diğer resmi işlemlerle gayri resmi faaliyetler üzerindeki engelleri kaldırmayı hedeflemekteydi (Oberdorfer, 1997:407).

Her ikisi de Kuzey Kore'ye yardımda bulunmasına rağmen Kim Young-Sam ve Kim Dae-Jung yönetimleri arasındaki en büyük fark, bunun bir politika haline gelip gelmemesinde yatmaktadır. Kim Young-Sam gıda yardımlarını bir pazarlık kozu olarak kullanırken, Kim Dae-Jung Güney Kore'nin içinde bulunduğu ekonomik bunalıma rağmen Kuzey Kore'ye karşı bir yardım politikası izleyerek Yarımada'da kalıcı bir barış ortamının tesisine çalışmıştır (H.K.Lee, 2002:350).

Kim Dae-Jung'un yaklaşma politikası bir takım temel varsayımlara dayanmaktaydı. İlk olarak Seul açısından kesinlikle Kore Yarımadası'nda yeni bir savaşın çıkması önlenmeliydi. Savaş riski de K. Kore'nin içinde bulunduğu ekonomik zorluklardan ve güvenlik kaygılarından kurtulmasıyla asgariye inecekti. Her ne kadar olası bir K. Kore saldırısı Güney Kore ve Amerikan kuvvetlerinin ittifakıyla engellenip K. Kore'nin varlığı sona erdirilebilecek durumda olsa bile, böyle bir saldırı Güney açısından katlanılamayacak maliyetler getirecektir. Başkent Seul silahtan arındırılmış sınır bölgesinin sadece 35 mil güneyinde yer almaktadır ve olası bir savaşta en az 3 milyon Seullü'nün hayatını kaybetmesi sözkonusudur (H.N.Kim, 1999:523).

İkinci varsayım Kore Yarımadası'ndaki gerilim düşürülerek ülkeye daha çok yabancı yatırım çekilmesine dayanmaktadır. Üçüncü olarak, K. Kore reform ve dışa açılmaya teşvik edilerek ikili ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi hedeflenmekteydi. Böylece iki ülke arasında karşılıklı bağımlılık oluşacak ve K. Kore'nin yabancı nüfuzuna girmesi de önlenebilecekti. Dördüncü olarak, ekonomik ve kültürel ilişkileri geliştirmek siyasi ve askeri ilişkileri geliştirmekten daha kolay gözükmekteydi. Beşinci olarak, barış içinde bir arada yaşama ilkesinin temin edilmesi ve uzlaşma ve işbirliğinin geliştirilmesi iki ülke arasındaki düşmanlığı ve güvensizliği azaltacağı gibi barışçıl bir birleşmenin de zeminini oluşturacaktı (H.N.Kim, 1999:523).

Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung, Kuzey ve Güney arasında barış içinde bir arada yaşama ilkesini kurumsallaştırma adına ikili ekonomik ilişkileri artırmak için

G. Koreli girişimcilerin Kuzey'de yatırım yapmasını sınırlandıran bir takım bürokratik engelleri 30 Nisan 1998'de kaldırdığını açıklamıştır. Buna bağlı olarak ilk önce Kuzey'e yatırım yapma tavanı kaldırılmıştır. İkinci olarak Kuzey'de azami kalma süresi uzatılmıştır. Ayrıca işadamlarının seyahat etme şartları kolaylaştırılmıştır. Bazı vergi muafiyetlerinin sağlanmasının yanısıra Koreler Arası Mübadele ve İşbirliği Fonlarından yararlanma koşulları basitleştirilmiştir (H.N.Kim,1999:531).

Seul'de yeni bir yönetimin işbaşına geldiği 1998'in başında Pyongyang'ın temel beş önceliği bulunmaktaydı. Bunlar; Kim Jong-İl'in iktidarını pekiştirmesi, ülkenin içine düştüğü gıda sıkıntısını gidermek, kötüleşen ekonomiye bağlı olarak düşen askeri kapasiteyi artırmak, ABD ile ilişkilerde sağlanan faydayı artırmak ve Güney Kore'nin yeni cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un yaklaşma politikasından mümkün olduğunca yararlanmak şeklinde özetlenebilir. Bu açıdan Pyongyang, Seul'ün yaklaşma politikasına iki yönlü bir tepki vermiştir. Bir taraftan ilke bazında Kim Dae-Jung'un politikasını eleştirirken, diğer taraftan mümkün olduğunca bundan fayda sağlamaya dönük pragmatist bir yol izlemiştir (S.S.Kim, 2000:159; Brown, 1999:125).

Seul'ün yeni yaklaşma politikasını ilk önce eleştiren Pyongyang'ın, Mart 1998'da gerçekleştirilen dördü müzakerelerden sonra Nisan 1998'da Pekin'de iki Kore'nin hükümetler arası bir görüşme yapmasını teklif etmesi sürpriz bir çıkış olmuştur. Bakan yardımcılar düzeyindeki ikili görüşmeler sırasında Pyongyang gıda ve gübre yardımı talep ederken, Seul parçalanmış ailelerin birleştirilmesini istemiştir. Seul, 200.000 ton gübre yardımı karşılığında parçalanmış ailelerin birleştirilmesini gündeme getiriyordu. Ancak Pyongyang, Seul'ün özel temsilci değişimi ve 1991 tarihli Temel Anlaşma'nın uygulanması tekliflerini reddetmiştir. Sonuçta Pyongyang yapılacak yardımların şartsız olarak gerçekleştirilmesinde ve Seul de karşılıklı adımların atılmasında ısrar edince görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Brown, 1999:131-2; H.N.Kim, 1999:525).

Bu arada Kim Dae-Jung'un Haziran 1998'de gerçekleştirdiği Vaşington ziyareti, ABD ve Güney Kore'nin uzlaşmaya dayalı bir Kuzey Kore politikasını eşgüdümlü olarak izleyeceklerinin teyidi açısından önemli bir gelişme olmuştur. Haziran 1998'de cumhurbaşkanının da desteğiyle Hyundai grubunun kurucusu

Chung Ju-Yung yanına hediye olarak aldığı 500 inekle sınırdan Kuzey Kore'ye geçmiştir. Bu ikili ticari ilişkilerin artması için önemli bir adım olarak görülmüştür (Brown, 1999:130-2; T.W.Park, 1999:138).

Ancak yine Haziran ayında meydana gelen olaylar yüzünden iki Kore arasındaki ilişkiler birden gerginleşmiştir. Güney Koreli balıkçıların ağlarına ülkeye sızmaya çalışan mini bir Kuzey Kore denizaltısı takılmıştır. Daha sonra denizaltıda ölü olarak ele geçirilen 9 askerin cesedi sınırdan Kuzey Kore'ye teslim edilmiştir. Bu olaydan üç hafta sonra da bir K. Koreli komandonun cesedi G. Kore'nin doğu sahillerinde bulunmuştur. Böylece silahlı K. Kore casuslarının ülkeye sızdığının anlaşılmasıyla ilişkiler tekrar gerginleşmiştir. Pyongyang, K. Kore denizaltılarının G. Kore karasularının ihlâlini kaza olarak nitelerken, casus sızmalarını yalanlamış ve Seul'den özür dilemeyi de reddetmiştir. Bu iki olay Güney Kore kamuoyunda Kim Dae-Jung'un Kuzey Kore ile yakınlaşma politikasına olan eleştirilerin artmasına yol açmıştır. Bütün bu tahriklere rağmen Kim Dae-Jung, Hyundai grubu tarafından gerçekleştirilecek olan ve Kuzey Kore'nin doğu kıyısında bulunan Kumgang Dağı'na gemiyle tur düzenlemesine onay vermiştir (H.N.Kim,1999:525; Oberdorfer, 1997:407; Brown, 1999:132; T.W.Park, 1999:138).

Temmuz 1998'de Pyongyang'ın her iki ülkenin de bağımsızlık günü olan 15 Ağustos'u birlikte kutlama teklifi, Güney Kore'de muhafazakâr çevrelerden yeni eleştirilerin yükselmesine yol açmıştır (Brown, 1999:132). Kim Dae-Jung 15 Ağustos 1998'deki demecinde iki Kore arasında bir diyalog mekanizması oluşturulmasını teklif ederek yakınlaşma politikası konusundaki ısrarını sürdürmüştür. Cumhurbaşkanı Kim, yakınlaşma politikası çerçevesinde beş maddelik bir gündem yayınlamıştır (H.N.Kim, 1999:526):

"1.1991 tarihli Temel Anlaşma dürüstçe uygulanmalı, 2. Pyongyang-Vaşington ve Pyongyang-Tokyo ilişkileri normalleşmeli, 3. K. Kore'nin reform ve dışa açılmayı benimseyeceği bir ortam oluşturulmalı, 4.Kore Yarımadası'ndaki her türlü nükleer silah, füze ve kitle imha silahları ortadan kaldırılmalı, 5. 1953 tarihli ateşkes anlaşmasında değişikliğe gidilmeli."

Kuzey Kore'nin Ağustos 1998'de gerçekleştirdiği füze denemesi ise bölgedeki gerilimi bir anda tırmandırmıştır. Japonya hava sahasını geçerek Alaska açıklarına düşen cismin Pyongyang bir uydu olduğunu söylerken, Tokyo bu cismin

Taepodong-1 füzesi olduğunu iddia etmiştir. Sonradan bu cismin, beş yıl aradan sonra ilk defa fırlatılan üç kademeli Taepodong-1 füzesi olduğu ve denemenin başarıyla tamamlandığı anlaşılmıştır. Bu olayın hemen ardından Tokyo büyük tepki gösterirken, Vaşington temkinli davranmış, Seul ise sessiz kalmıştır. Daha sonra Güney Kore, ABD ve Japonya füze denemelerinde daha ileri gitmemesi için Kuzey Kore'yi açıkça uyarılmışlardır. (H.Y.Yoon, 1999:91; Oberdorfer, 1997:408; T.W.Park, 1999:138).

Ancak füzelerle ilgili tüm bu gelişmeler Seul'un Pyongyang ile ilişkilerini geliştirme çabalarını doğrudan etkilememiştir. Kuzey'deki komünist rejimin Güney ile ilişkilerini geliştirmesi zaten uzun bir zamanı gerektirmekteydi. Burada Seul'un en büyük korkusu, iki yakın müttefiki, ABD ve Japonya, Pyongyang ile ilişkilerini kayda değer ölçüde ilerletirken, iki Kore arasındaki ilişkilerin halen Soğuk Savaş koşullarındaki gibi gergin kalmasıydı. Bu açıdan Seul, Tokyo ve Vaşington'dan ayrı bir Kuzey Kore politikası oluşturmaya büyük önem vermekteydi (H.Y.Yoon, 1999:96)

Hyundai grubu başkanı olan K. Kore doğumlu Chung Ju-Yung yanında götürdüğü 501 inekle birlikte Ekim 1998'de tekrar Kuzey Kore'ye geçmiştir. Chung Ju-Yung bu ziyaret sayesinde Devlet Başkanı Kim Jong-İl ile görüşen ilk Güney Koreli olma unvanını almıştır. Bu ziyaret aynı zamanda Kasım 1998'de Kumgang turlarının başlaması için Kuzey Kore makamlarından son onayın alınmasını sağlamıştır. Bu ziyaret ayrıca Güneyli turistlerin Kuzey'i ziyaretini tahmin edilemeyecek ölçüde artırmış ve Kuzey-Güney ekonomik ilişkilerine yeni bir hız kazandırmıştır (Oberdorfer, 1997:398;Brown, 1999:132).

İki Kore, Çin ve ABD arasında yürütülen Dörtlü Görüşmelerin üçüncü ayağı da Ekim 1998'de Cenevre'de düzenlenmiştir. Bu müzakerelerde Pyongyang tutumunu biraz yumuşatmıştır. Toplantıda güven artırıcı önlemlerin alınması ve Kore Yarımadası'nda barışın tesisini sağlamak için iki alt komite kurulması konusunda uzlaşmaya varılmıştır (T.W.Park, 1999:139).

İki ülke arasındaki en önemli ekonomik işbirliği K. Kore'deki Kumgang Dağı'nın 18 Kasım 1998'de dış turizme açılmasıyla gerçekleşmiştir. Kumgang projesi iki Kore arasında yakınlaşmayı sağlayan en önemli araçlardan biri olmuştur. Bu proje Seul için hükümet dışı yollardan Kuzey Kore'ye yardım etmenin en etkili

yoluydu. Pyongyang için yıllık 157 milyon dolarlık gelir anlamını taşımaktaydı. Hyundai grubu 2030 yılına kadar işletme imtiyazı karşılığında 2005 yılına kadar olan altı yıllık dönemde toplam 942 milyon dolar ödemeyi taahhüt etmiştir. Bu proje Pyongyang açısından hiçbir güvenlik riski içermediği gibi içinde bulunduğu mali sıkıntıyı hafifletme adına iyi bir fırsat olmuştur. Güvenlik açısından tüm yabancı ziyaretçiler K. Koreli rehberler eşliğinde sıradan halkla hiç temas ettirilmeden gezdirilmekte ve akşam da gemide konaklamaktadırlar. Projenin hayata geçtiği Kasım 1998'den Kasım 1999'a kadar olan bir yıllık dönem içerisinde aralarında yabancıların da bulunduğu yaklaşık 146 bin kişi bu Kuzey Kore dağına ziyaret etmiştir (S.S.Kim, 2000:161;H.N.Kim,1999:532).

Tüm bu önlemlere rağmen ikili ekonomik ilişkiler 1998 yılında gelişme göstermediği gibi bir önceki yıla göre 308 milyon dolardan 222 milyon dolara düşerek yüzde 28 oranında azalma kaydetti. Bu düşüşte K. Kore'nin isteksizliği kadar 1997'de G. Kore'de ortaya çıkan ekonomik bunalımın da etkisi olmuştur (H.N.Kim,1999:531). 1998 yılına genel olarak bakıldığında Pyongyang'ın Seul'ün yakınlaşma politikalarına aynı oranda karşılık vermediği görülmektedir.

Tablo-10: Kuzey ve Güney Kore'nin İktisadi Endekslerinin Karşılaştırılması

Sınıflandırma	Güney Kore		Kuzey Kore		Güney'in Kuzey'e Oranı	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998
GSMH (Milyar Dolar)	437,4	316,8	17,7	12,6	24,7 kat	25,2 kat
Kişi Başına Milli Gelir	9510,1	6820,3	740,1	570,3	12,8 kat	11,9 kat
GSMH Ekonomik Büyüme Oranı (%)	5,5	-5,8	-6,8	-1,1	-	-
Toplam Ticaret Hacmi (Milyar Dolar)	280,8	225,59	2,18	1,44	129 kat	156,7 kat
Toplam Dış Borç (Milyar Dolar)	120,8	149,35	11,9	12,1	10,1 kat	12,3 kat
Toplam Nüfus (Milyon kişi)	45,99	46,43	23,86	21,94	1,9 kat	2,1 kat

(Defense White Paper, 1999:244)

Kasım 1998'de yine bir Kuzey Kore denizaltısı başarısız bir sızma teşebbüsünde bulunmuş; ancak sonra Güney Kore karasularından ayrılmıştır. Aralık 1998'de sızmaya çalışan ikinci bir Kuzey Kore denizaltısı ise Güney Kore ordusunca

batırılmıştır. Pyongyang tüm bu tahrikleri yaparken gizli nükleer tesislerin bulunduğu sanılan Kumchangri yer altı tesislerinin uluslararası denetime açılmasına direnmekteydi (T.W.Park, 1999:138).

Kuzey Kore denizaltı sızma teşebbüsünden dolayı çıkan bunalımı aşmak ve temasların tekrar başlayabilmesi için Pyongyang, Şubat 1999'da üç tane ön koşul ileri sürmüştür: 1. Yabancı askeri kuvvetlerle işbirliğinin ve ortak tatbikatların kesilmesi, 2. G. Kore ulusal güvenlik yasasının lağvedilmesi, 3. Birleşme ve vatanseverlik adına yapılan özgürlük (K. Kore yanlısı) hareketlerinin serbest bırakılması (H.N.Kim, 1999:526).

Mart 1999'da iki Kore temsilcileri arasında gerçekleştirilen müzakerelerde taraflar, ABD'nin Kuzey Kore'ye 600 bin ton gıda ve bin ton patates tohumu yardımı yapması karşılığında, Pyongyang'ın Kumgang-ri'deki tesislerini Amerikalı müfettişlere açması konusunda anlaşmışlardır (Y.K.Yoon, 2000:166).

1999 yazına gelindiğinde üst üste gelen bazı gelişmelerden dolayı ilişkiler tekrar donma noktasına gelmiştir. Sarıdeniz'de gerçekleşen ölümcül donanma çatışması, K. Kore'nin parçalanmış ailelerin birleştirilmesi konusunu müzakere etmeyi reddetmesi, Haziran ayında Kumgang Dağı'nı ziyaret eden bir G. Koreli turistin casusluk suçlamasıyla sorgulanması ve Temmuz başlarında yayınlanan bir raporda K. Kore'nin yeni bir füze denemesi yapacağı yolunda bilgilerin bulunması gibi gelişmeler ikili ilişkileri tekrar germiştir (H.N.Kim, 1999:528).

3 Haziran 1999'da Seul, daha önceden söz verdiği 200.000 tonluk gübre yardımını konuşmak ve Pyongyang da bölünmüş ailelerin durumunu görüşmek için bakan yardımcılarını düzeyinde Pekin'de bir araya gelmeleri kararlaştırılmıştı. Ancak bu 7 Haziran'daki donanma çatışmasının gölgesinde kalmıştır (H.N.Kim, 1999:527).

Sarı (Batı) Deniz'de meydana gelen donanma çatışması, Kore Savaşı'ndan bu yana iki ülkenin donanma kuvvetlerini ilk defa fiili bir çatışmaya sokmuştur. Gerginlik 7 Haziran 1999'da savaş gemileri eşliğindeki Kuzey Kore balıkçı teknelerinin Kuzey ile Güney Kore karasularını ayıran Kuzey Sınır Hattı'nı geçmesiyle başlamıştır. Daha önce sayısız defa yaşanan ihlallerden bu seferkinin farkı Kuzey Kore gemilerinin bölgeyi terk etmemesi olmuştur. Günler süren gerginlik 15 Haziran'da kısa süreli çatışmaya dönüşmüştür. Olayı Güney Kore donanması hafif hasarla atlatırken, bir Kuzey Kore savaş gemisi batmış ve beş gemi

de ağır hasar görmüştür. Olay sırasında en az 30 olmak üzere yaklaşık 80 Kuzey Koreli denizcinin hayatını kaybettiği sanılmaktadır. Bu kısa donanma çatışması bu açıdan Pyongyang için onur kırıcı bir yenilgi olmuştur (S.S.Kim, 2000:160; Y.K.Yoon, 2000:165). Bu çatışma ayrıca Kim Dae-Jung'un gün ışığı politikasındaki kararlılığını ölçme açısından ciddi bir tecrübe olmuştur. Güney Kore kamuoyu genelde hükümetin Sarı Deniz'deki donanma çatışması sırasında izlediği politikayı tasvip ederken, muhalefet hükümeti gün ışığı politikasıyla Kuzey Kore'ye taviz vermekle suçlamıştır.

Bu çatışmanın ilk olumsuz sonucu Pekin'de devam eden parçalanmış ailelerin birleşmesi karşılığında gübre yardımına dayalı Koreler arası görüşmelerini sekteye uğratması olmuştur. Halbuki Seul vaat ettiği yardımın yarısı olan 200 bin ton gübreyi zaten Kuzey Kore'ye teslim etmişti. İkinci olarak Vaşington-Tokyo-Seul stratejik ortaklığını kurumsallaştıran Üçlü İşbirliği ve Takip Grubu, Kuzey Kore tahriklerine karşı tek ve bütüncül bir cephe oluşturmuştur. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen Güney Koreli turistleri Kuzey Kore'ye götüren Kumgang Dağı projesi aksamamış ve 15-21 Haziran 1999 tarihlerinden Samsung şirketi işadamları heyeti çatışmanın sıcaklığına Pyongyang'ı ziyaret etmiştir (S.S.Kim, 2000:160-1).

Kore Savaşı'ndan sonra meydana gelen en büyük donanma çatışması olan bu olaya rağmen, Seul 21 Haziran 1999'da Pekin'deki müzakereler başlamadan önce söz verdiği 200.000 tonluk gübrenin 100.000 tonluk kısmını K. Kore'ye teslim etti. Pekin'deki görüşmeler başlayınca Pyongyang'ın tek arzusunun hibe edilen gübrenin geri kalan kısmını da almak ve batırılan K. Kore gemileri için Seul'den özür dilemesini istemek olduğu anlaşılmıştır. Pyongyang, Seul özür dilemeden parçalanmış ailelerin birleştirilmesi gibi diğer konuları müzakere etmeyeceğini açıklamıştır. Sonuçta müzakereler başarısızlıkla sonuçlanmış ve Seul kalan 100.000 tonluk gübreyi K. Kore'ye teslim etmeyeceğini açıklamıştır (H.N.Kim,1999:528).

Yine 20 Haziran 1999'da gerçekleşen bir olaydan dolayı Kumgang dağı turları geçici olarak askıya alınmıştır. Bu tarihte Kuzey Koreli tur rehberini Güney'e iltica etme telkininde bulunduğu gerekçesiyle ev hanımı bir Güney Koreli kadın gözaltına alınmıştır. Bir hafta süren müzakereler sonucunda Kuzey Kore, Güney Koreli kadını serbest bırakınca turlar kaldığı yerden tekrar başlamıştır (S.S.Kim, 2000:160).

Ekim 1999'da Kuzey Kore lideri Kim Jong-İl, Hyundai grubu kurucusu Chung Ju-Yung'a Kuzey Kore'nin batı sahil bölgesinde bir sanayi bölgesi kurmasını teklif etmiştir (Y.K.Yoon, 2000:166). Bu Koreler arası iktisadi yakınlaşma adına Kumgang Dağı projesinin bir başarısı olarak yorumlanmıştır.

Kore Elektrik Enerjisi Şirketi ve KEGÖ 4,6 milyar dolarlık mukaveleye Aralık 1999'da imza atarak uzun zamandır ertelenen Kuzey Kore'de iki nükleer enerji reaktörü inşa etme konusunda ilk adımı atmışlardır (S.S.Kim, 2000:160).

1999 yılında Koreler arası ticarete bir patlama görülmüştür. 1998'de 221,94 milyon dolar olan ticaret hacmi yüzde 50 artış kaydederek 1999'da 333 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Koreler arasında komisyon karşılığı ticaretin başladığı ilk yıl olan 1992'de, 1999 yılı için 100 milyon dolarlık bir ticaret hacmi öngörülmüştü. Kuzey Koreli işgücünü istihdam etmeye yönelik Güney Kore şirketlerinin yatırım oranı 1999'da 82,7 milyona ulaşmıştır. Bu rakam 1997'de 79 milyona dolardı. Güney Koreli şirketlerin Kuzey Kore'deki tesislerinde ürettikleri mamuller ayakkabı, renkli televizyon, bilgisayar ekranı, kaset ve oto yedek parçası gibi basit kalemlerdi. Bu üretim kalemlerinin sayısı 1997'de 98 iken 1999'da 169'a çıkmıştır (S.S.Kim, 2000:161-2).

Tablo-11: Güney Kore'nin Kuzey Kore ile Ticareti

(Her Birim: 1.000 ABD Doları)

Yıl	İthalât			İhracat			Toplam		
	İşlem Sayısı	Kalem Adedi	Yekûn	İşlem Sayısı	Kalem Adedi	Yekûn	İşlem Sayısı	Kalem Adedi	Yekûn
1989	66	25	18.655	1	1	69	67	26	18.724
1990	79	23	12.278	4	3	1.188	83	26	13.466
1991	300	44	105.719	23	17	5.547	323	61	11.266
1992	510	76	162.863	62	24	10.563	572	100	173.426
1993	601	67	178.167	97	38	8.425	698	105	186.592
1994	708	73	176.298	267	92	18.249	975	165	194.547
1995	976	105	222.855	1.668	174	64.436*	2.644	279	287.291
1996	1.475	122	182.400	1.908	171	69.639	3.338	293	252.039
1997	1.806	140	193.069	2.185	274	115.270	3.991	414	308.339
1998	1.963	136	92.264	2.847	380	129.679	4.910	486	221.943
1999	3.089	172	121.604	3.421	398	211.832	6.510	525	333.437
2000	3.952	203	152.373	3.442	505	272.775	7.394	647	425.148
Toplam	15.965		1.618.546	18.277		907.671	34.242		2.526.217

* 237.213 dolarlık pirinç yardımı hariç (MOU, 2002b)

1999 yılında Koreler arası sosyal ve kültürel faaliyetlerde de artış olmuştur. Aralık 1999'da 37 Güney Koreli şarkıcı Pyongyang'da bir pop konseri düzenlemiştir. Bu konsere ABD Başkanı Clinton'un üvey kardeşi Roger Clinton da Güney Koreli

meslektaşı ile birlikte katılmıştır. Yine Aralık 1999'da Kuzey Kore basketbol takımı bakan yardımcısı düzeyindeki Kuzey Koreli yetkililer nezaretinde Seul'e gelip Güney Kore takımıyla özel bir maç yapmıştır (S.S.Kim, 2000:161).

Kim Dae-Jung'un Mart 2000'de yayımladığı Berlin Bildirgesi Pyongyang'ı memnun etmiştir. Bu bildirme Kim Dae-Jung, Kuzey Kore'ye güvenlik garantisi vermiş, Kuzey Kore'deki ekonominin düzelebilmesi için yardım vaadinde bulunmuş ve Pyongyang'ın uluslararası alandaki açılımlarını desteklediğini açıklamıştır (M.W.Lee, 2002:167). Berlin Bildirisi, tarihi Kore zirvesine giden yolda önemli bir adım olmuştur.

Güney Kore Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung, Kuzey Kore lideri Kim Jong-İl ile yapacağı zirve toplantısı için 13-15 Haziran 2000 tarihlerinde Pyongyang'a tarihi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Böylece Kore devlet başkanları arasından doğrudan ilk kez görüşmeler yapılmıştır. Yapılan zirvenin sonunda iki lider çok önemli beş maddelik bir bildiri yayınlamıştır. Bildirinin tam metni şöyledir (H.K.Lee, 2002:340):

"1. Kuzey ve Güney, ülkenin gerçek sahibi Kore halkının ortak gayretiyle birleşme meselesinin bağımsız olarak çözümü konusunda anlaşmışlardır. 2. Birleşmenin sağlanabilmesi için bizler Güney'in bir konfederasyon ve Kuzey'in gevşek yapılı bir federasyon formüllerini bir temel unsur olarak kabul ettik. Kuzey ve Güney birleşmenin bu doğrultuda gerçekleştirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır. 3. Kuzey ve Güney insani meseleleri çözmek için, parçalanmış ailelerin ve akrabaların 15 Ağustos Ulusal Kurtuluş Günü münasebetiyle karşılıklı ziyaretler gerçekleştirmesini ve Güney'deki hapishanelerde uzun süredir yatan komünist mahkumlar sorununun çözülmesi konusunda anlaşmışlardır. 4. Kuzey ve Güney, ekonomik işbirliği yoluyla ulusal ekonominin dengeli olarak gelişiminin sağlanması ve kültür, spor, sağlık, çevre ve diğer özel alanlardaki karşılıklı işbirliği ve değişimin teşvik edilmesi yoluyla karşılıklı güvenin tesis edilmesi konusunda anlaşmışlardır. 5. Kuzey ve Güney yukarıda bahsi geçen anlaşmaların yakın bir gelecekte uygulanabilmesi için ilgili yetkililer arasında temasla yapılması hususunda mutabık kalmışlardır."

Haziran 2000'deki Kuzey-Güney Ortak Bildirgesi'nin Temmuz 1972 ve Aralık 1991'deki anlaşmalardan en önemli farkı her iki tarafın da yakınlaşma konusunda daha istekli görünmeleridir. Haziran 2000'deki Kuzey-Güney Ortak Bildirgesi, Koreler arası zirvede oluşan karşılıklı anlayışın bir ürünüdür. Bildirge ekonomik işbirliğinin tesisiyle Koreler arası diyalogu ve Kuzey ve Güney arasında ikili temasların varlığını öngörmektedir. Bu bildirge Kore kamuoyunda Yarımada'da savaş ihtimalinin ortadan kaldırılması ve karşılıklı güvenin sağlanması adına çok büyük beklentiler oluşturmuştur. Bildirge "Bütün Kore ekonomisinin dengeli gelişimi"nden bahsederek Kuzey ve Güney'in ayrı devletler olmaktan çok Yarımada'da bir ekonomik bütün oluşturduğu kabul edilmiştir (H.K.Lee, 2002:340). K. Kore, G. Kore'den geniş ölçekli ekonomik yardım sözü almıştır. Bu zirvede alınan bir diğer önemli karar ise iki Kore'nin özellikle medya organlarında birbirlerini küçük düşürücü ve aşağılayıcı yayınların önüne geçilmesi kararıydı.

G. Kore'nin bu zirveden beklentileri beş maddede toplanabilir (K.J.Ryoo, 2000:21): 1. Öncelikle Seul, Yarımada'da yeni bir çatışmanın çıkmasını önlemeyi ve bir barış ortamının tesisini hedeflemektedir. 1991'de de Seul ve Pyongyang Temel Anlaşma ile uzlaşma, saldırmazlık, karşılıklı değişim ve işbirliği konularında bir anlaşmaya varmışlardı. Fakat bir yıl gibi kısa sürede bu anlaşmayı islemez hale gelmişti. 2. Güney'in Kuzey'e yardım etmesi kadar, iki ülke arasında karşılıklı yapıcı ve kurumsal ekonomik işbirliğinin geliştirmesi ihtiyacı vardır. 3. K. Kore'nin dünyadan tecrit olmuş bir ülke olmaktan çıkarak dışa açılması gerekmektedir. Her ne kadar K. Kore'nin 140 ülke ile diplomatik ilişkisi varsa da, halen dışa açık bir toplum olarak tanımlanamazdı. Pyongyang, ABD ve Japonya ile muhtemel bir yakınlaşma konusunda görüşmelerde bulunmaktadır. Ancak bu görüşmeler daha çok nükleer silahlar ve füze teknolojisiyle ilgili dar bir çerçeveye sıkışıp kalmıştır. 4. Kore Savaşı'ndan sonra Kuzey'de ve Güney'de kalan parçalanmış ailelerle ilgili sorun Seul için çok acı bir insani mesele olarak algılanmaktadır. Ancak K. Kore parçalanmış aileler konusunu insani bir mesele olmaktan çok, toplum dinamiklerini baltalayacak siyasi bir sorun olarak görmektedir. Sınırlı sayıdaki insanın bir defaya mahsus olarak karşılıklı ziyaretlerine izin verilmesi nihai çözüm değildir. Bölünmüş ailelerin sürekli olarak haberleşebilmeleri ve hatta birleşebilmeleri sağlanmalıdır. 5. Seul, iki hükümet arasında düzenli bir diyalog ortamının sağlanmasını istemektedir.

Beklenenden farklı olarak G. Kore cumhurbaşkanının oldukça sıcak bir şekilde karşılanması herkesi şaşırtmıştır. Pyongyang'daki zirve Kim Jong-İl'in dış dünyadaki imajının düzelmesi açısından büyük bir iş görmüştür. Yeni çağın bir lideri olarak Kim Jong-il kendi devlet adamı kişiliğini ortaya koymuş ve K. Kore halkının etkileyici ve yetenekli bir lideri olduğu imajını yaymaya çalışmıştır. Böylece K. Kore, dünyadan tecrit olmuş konumundan kurtulup uluslararası toplumla bütünleşme kapısını da aralamıştır. Kim Dae-Jung Pyongyang ziyaretinden dönerken K. Kore liderinin karşılıklı olarak kararlaştırılan bir tarihte Seul'u ziyaret edeceği ifade edilmiş ancak bu ziyaret bir türlü gerçekleşmemiştir. (K.J.Ryoo, 2000:26; U.C.Choi-H.K.Shin, 2001:121-2; U.C.İm, 2000)

Sonuç olarak Pyongyang zirvesi, Kore Yarımadası'ndaki Soğuk Savaş mirasının tasfiye edilmesi ve mevcut gerginliklerin azaltılması açısından bir dönüm noktası olmuştur. Ancak bütün ilişkilerdeki çetrefilli ortamın bir zirveyle kökünden değişmesi beklenmemelidir. Seul'un zirveden sonraki Kuzey politikası iki Kore arasındaki işbirliğinin artırılmasına odaklanmıştır. Güney Korelilerin büyük çoğunluğu ve bazı gözlemciler bu zirve toplantısının Kuzey-Güney ilişkileri açısından bir dönüm noktası olarak görmekteydiler. Diğer taraftan askeri yetkililer Pyongyang'ın askeri alandaki tahriklerine karşı dikkatli olunması gerektiğini konusunda uyarmaktaydılar (K.J.Ryoo,2000:21).

Koreler arası bakanlık toplantıları ve bakanlar düzeyindeki görüşmeler bu bildirgeden hemen sonra 2000 yılı içerisinde yapılmaya başlanmıştır. Bunlar arasında savunma bakanları toplantısı, beş alt çalışma görüşmesi, iki çalışma toplantısı, Koreler arası Kızılhaç müzakereleri ve Kungang Dağı görüşmeleri bulunmaktaydı. Bu görüşmeler sonrasında Güney'den Kuzey'e gıda kredisi ve sınır kasabası Panmunjom'daki ticaret bürosunun yeniden açılmasının de yer aldığı bazı siyasi, iktisadi ve insani içerikli anlaşmalar imzalanmıştır (H.K.Lee, 2002:341).

Eylül ve Kasım 2000'de gerçekleştirilen iki çalışma toplantısında ve Aralık 2000'de gerçekleştirilen dört bakanlıklar düzeyindeki görüşmelerde, Kuzey ve Güney Kore ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi için yatırım teminatı, çifte vergilendirilmenin engellenmesi, ticari anlaşmazlıkların çözümü ve tasfiyelerin gerçekleştirilmesi için hakemlik müessesinin kurulması konuları düzenlenmiştir. Yine bakanlıklar düzeyindeki toplantılarda Kaesung sanayi kompleksi, Imjin

Nehri'ndeki sellerin önlenmesi projesi, Seul ve Sinuiju arasındaki Gyeong-ui demiryolunun bağlantısının yapılması ve Kaesung-Munsan karayolu inşaatları ile ilgili olarak çalışma temaslarının yapılması konusunda anlaşılmıştır. Tüm bu projeler içinde Sibiry ve Çin demiryolları projelerinin her iki Kore için muazzam ticari avantaj sağlayacağı açıktır. Kuzey Kore bu sayede ulaşımdan büyük gelir elde etme fırsatına kavuşurken, Güney Kore de ulaşım maliyetlerine azaltıp Rusya ve Çin'in yer altı kaynaklarına daha kolay ulaşır hâle gelecektir. Bu açıdan bu projelerin gerçekleşmesinin gecikmesi, Koreler arası ticaretin de sıçramasına engel olmaktadır (H.K.Lee, 2002:342;K.J.Ryoo,2000:23).

Kuzey ve Güney Kore arasında savunma bakanları düzeyindeki ilk görüşmesini Eylül 2000'de gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede savaş tehlikesinin önlenmesi ve güven artırıcı önlemlerin alınması konusunda bir dizi karar tartışılmıştır. Ancak gerçekleştirilmesi planlanan ikinci toplantı Kim Dae-Jung hükümeti zamanında bir türlü gerçekleştirilememiştir. Zaten 1991 anlaşmasında öngörülen güven artırıcı önlemler de bir türlü hayata geçirilememiştir. Kuzey ve Güney Kore Kasım 2000 ve Şubat 2001'de gerçekleştirilen beşinci çalışma toplantısında, Askersizleştirilmiş Bölge'de güvenlik garantilerinin artırılması ve ortak demiryolu ve otoyol bağlantılarının yapılması konusunda anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşmanın savunma bakanları tarafından imzalanmasından sonra Şubat 2001'de yürürlüğe girmesi beklenmekteydi, ancak Pyongyang anlaşma belgelerinin değişimini idari nedenlerle ertelediği için yürürlüğe girememiştir (H.K.Lee, 2002:346-7).

Eylül 2000'deki Sydney Olimpiyatları'nda Kuzey ve Güney Koreli sporcuların birlikte geçiş törenine katılması, gün ışığı politikasının bir başarısı olarak yorumlanmıştır. İlk defa olarak Koreler, kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi ve dış güçlerin müdahalesini istemediklerine dair kararlılıklarını göstermişlerdir. Yine Kuzey Kore ile yakınlaşma çabaları ve geçmişteki demokrasi mücadelesinden dolayı Kim Dae-Jung'un Nobel Barış Ödülü kazanması iktidarın elini kuvvetlendirmiştir (M.W.Lee, 2002:166).

Haziran 2000 Bildirgesi'nde yer alan parçalanmış ailelerin görüştürülme toplantılarından ilki Ağustos 2000'de Seul ve Pyongyang'da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yine parçalanmış aileler için mektup değişimi yapılmıştır. Kumgang Dağı ve

Pyongyang'da işçi ve din adamları toplantıları gerçekleştirilmiş ve karşılıklı olarak spor, üniversite, medya ve gazetecilik, kültür, eğitim ve turizm alanında faaliyetler düzenlenmiştir. Ancak toplam beş defa yapılması düşünülen parçalanmış aile görüşmelerinden dördü gerçekleşirken bir tanesi de ertelenmiştir. Mektup değişimi ise bir defa yapıldıktan sonra durmuş, yine parçalanmış aileler için öngörülen sınırdaki bir birleşme noktası yapılması ise hayata geçirilememiştir (H.K.Lee, 2002:342-7).

Eylül 2001'de gerçekleştirilen beşinci bakanlıklar düzeyindeki görüşmelerde diyalog ve işbirliği projelerinin geliştirilmesi, parçalanmış ailelerin dördüncü birleşmesinin gerçekleştirilmesi, ekonomik işbirliğinin genişletilmesi, karşılıklı Taekwondo gösterilerinin yapılmasını öngören beş kısımdan oluşan bir anlaşma imzalandı. Ancak bu sırada Pyongyang, Güney Kore'nin aldığı terör önlemlerini bahane ederek parçalanmış ailelerin dördüncü birleşimini iptal etmiştir. Kasım 2001'de yapılması planlanan altıncı bakanlar düzeyindeki görüşmeler de Kuzey Kore'nin Kumgang Dağı'nda düzenlenmesi ısrarı üzerine iptal edilmiştir (H.K.Lee, 2002:343).

Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung'un dışişleri özel danışmanı Lim Dong-Won ile Kore İşçi Partisi Merkez Komitesi sekreterlerinden Kim Yong-Sun, ABD'nin 11 Eylül terör saldırısından sonra Kuzey Kore politikasındaki değişikliğin Kore Yarımadası'na etkisini görüşmek üzere bir araya geldiler ve Nisan 2002'de ortak bir bildiri yayınladılar. Bu anlaşma gerginlik yaratılmaması, Koreler arası ilişkilerin düzeltilmesi, bağlantısı kesik demir ve kara yollarının yeniden birleştirilmesi, işbirliği ve diyalogun teşviki, askeri heyet görüşmelerinin yeniden başlaması, kardeşlik, insancılık ve karşılıklı yardım ilkelerinin hayata geçirilmesi gibi konuları düzenlemekteydi (H.K.Lee, 2002:343).

Bu son anlaşma çerçevesinde aile birleşimlerinin beşincisi Nisan ve Mayıs 2002 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Ancak Pyongyang'ın Koreler arası Ekonomik İşbirliği Komitesi'nin gerçekleştirilmesi planlanan ikinci toplantısını ertelemesi ikili ilişkilerde yeni bir tikanıklığa sebep olmuştur. Haziran 2002'de Sarı Deniz'de üç yıl aradan sonra ikinci defa donanma çatışması meydana gelmesi ikili ilişkileri iyice germiştir. Zaten Ekonomik İşbirliğinin geliştirilmesi adına yapılması düşünülen ticari mevzuat uyumlaştırılması ve yatırım projelerinin hemen hemen hiçbir de gerçekleştirilememiştir (H.K.Lee, 2002:344-9).

Ayrıca büyük ümitlerle başlatılan Kumgang Dağı projesi Kim Dae-Jung iktidarının sonlarına doğru ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. 1998-2001 yılları arasında turlar için Hyundai şirketi Pyongyang'a yaklaşık 400 milyon dolar ödemiştir. Bu rakam 2000 yılındaki Koreler arasındaki toplam ticaret hacminin yarısına eşittir. Ayrıca Kuzey Kore'nin dış ticaretten elde ettiği gelirin büyük kısmı bu projeden sağlanmaktadır. Ayrıca projenin maliyetini karşılayabilmesi için hedeflerini gerçekleştirebilmesi de çok zor gözükmektedir. Yapılan ilk hesaplamalarda yılda ortalama 500 bin kişinin bin dolar karşılığında bu tura katılması gerekiyordu. Ancak fiyat sonradan kişi başı 300 dolara kadar düşürülmesine rağmen, Kasım 2001'e kadar ancak 427 bin kişi bu turlara katılmıştır. Turistlerin bu dağdan başka Kuzey Kore'de bir yeri ziyaret etmelerine ve sıradan insanlarla temas kurmalarına izin verilmediği için, Güney Korelilerin tura olan ilgisi hızla azalmıştır. Hyundai şirketi kısa vadede zararı göze almıştı; ancak orta vadede kâra geçmeyi ve uzun vadede yatırımlara başlamayı planlamaktaydı. Mevcut veriler altında bu projenin kâr etmesi mümkün gözükmemekte ve hükümet yardımına ihtiyaç duyulmaktadır (H.K.Lee, 2002:347;M.W.Lee, 2002:167).

Seul hükümeti aynı zamanda bir barış ve ekonomik işbirliği projesi olarak gördüğü için Kumgang Dağı turlarını desteklemek amacıyla, Kuzey Kore'de akrabaları bulunan aile fertleri ile öğrencilerin masraflarını karşılama kararı almıştır. Kuzey Kore de buna 29 Nisan- 29 Haziran 2002 tarihleri arasında Pyongyang'da düzenlenecek Arirang Festivali'ne Güney Koreli turistleri davet ederek karşılık vermiştir. Kuzey Kore ayrıca Güney Koreli turistlere Kumgang Dağı'ndan Pyongyang'a kadar kara yoluyla tur düzenlemeyi teklif etmiştir. Bu tur faaliyetleri Pyongyang rahatlıkla propaganda malzemesi olarak kullanabileceği için, Güney Koreli turistlere yapılan teklifler Kim Dae-Jung hükümetini zor durumda bırakmıştır (M.W.Lee, 2002:167).

Kim Dae-Jung'un yakınlaşma politikasının iki Kore arasındaki Soğuk Savaş gerginliğini tamamen tasfiye etme konusunda 2000 yılındaki zirvenin olumlu havasına rağmen istenen sonucu vermemesinde başlıca dört temel unsur etkili olmuştur. Bunlar arasında Kuzey Kore'nin isteksiz tavrını, Güney Kore ekonomisinin tarihin en büyük mali krizlerinden birini yaşaması dolayısıyla iktisadi kapasitesinin zayıflamasını, yine Güney Kore kamuoyunda Kuzey Kore'ye karşı

izlenecek politika konusunda muhafazakâr ve yenilikçi gruplar arasında yaşanan çekişmeyi ve özellikle ABD’de yaşanan yönetim değişikliğiyle birlikte Vaşington’un Kuzey Kore’ye karşı daha sert bir politika izlemeye başlamasını göstermek mümkündür.

Zaten 2001 yılı başında ABD başkanlığı görevini Cumhuriyetçi George W. Bush’un üstlenmesinden sonra, Vaşington-Pyongyang arasındaki ilişkilerin değişen havası iki Kore arasındaki ilişkilere de yansımıştır. Bu da büyük güçler arasındaki bölgesel ve küresel gerginliklerin tırmanmasına yol açmıştır.

İlişkilerin çok fazla gelişmemesinde K. Kore’nin Güney’in yaklaşma politikasına kuşkucu yaklaşmasının etkisi de vardır. İlk olarak Pyongyang, yaklaşma politikasını G. Kore ve ABD’nin K. Kore’ye sızmak ve nüfuz etmek için kullandıkları bir *Truva Atı* olarak algılamaktaydı. Ayrıca Pyongyang G. Kore’ye komünizm ihraç etme düşüncesinden vazgeçtiğini açıkça ortaya koymuş değildir. K. Kore Güney’e konfederasyon teklif ederken bile kendi geleneksel birleşme stratejisini ve taktiğini gözetmektedir. Yine K. Kore’nin silahlanmaya devam etmesi endişe yaratmakla kalmamış, Pyongyang’ın Kumgang Dağı projesinden aldığı paralarla mevcut silahlanma projesine kaynak sağladığı şüphesi uyanmıştır. Ayrıca Pyongyang önce ABD ile ilişkileri geliştirdikten sonra Seul ile ilişkileri düzeltme stratejisine ağırlık vermiştir. Bu yüzden Pyongyang için Seul’un yaklaşma çabaları ikincil sırada bir öneme sahipti (H.N.Kim, 1999:533-41).

Siyasi ve ekonomik açıdan Kim Jong-İl yönetiminin otoritesini sarsacağı gerekçesiyle Pyongyang G. Kore ile çok yoğun ticari ve ekonomik işbirliğine girmek istememektedir. En basit sekliyle bu tür ilişkilerin yoğunlaşması Güney’in mallarının Kuzey’inkinden ne kadar üstün olduğunu ortaya çıkaracak ve bu da Pyongyang’ın iktisadi kalkınmada başarısız olduğunu gösterecektir. Bu yüzden Pyongyang bir kaç özel ekonomik bölge dışında sıradan insanların bu işe dahil olmasına taraftar değildir (H.N.Kim, 1999:535). Üstelik Kuzey Kore dışa açılrsa bile ne şekilde açılacağı belirsizliğini korumaktadır

Ekonomik işbirliği alanında ise Kuzey Kore sınırlı bir pazar ve ucuz işgücü dışında hemen hemen hiçbir yarar sağlamıyordu. Üstelik Kuzey Kore ile ticareti ve yatırımları engelleyen bir sürü teknik sorunla, altyapı eksikliğini de içeren büyük yapısal sıkıntılar da sözkonusuydu. Güney Kore’nin ise 1997 Asya iktisadi bunalımın

etkisiyle ekonomik performansı büyük bir düşüş göstermiş ve ekonomisini yeniden yapılandırma sürecine girmek zorunda kalmıştır. Krizden sarsılarak çıkan pek çok şirketin macera anlamına gelebilecek Kuzey Kore'ye büyük yatırım projelerini uygulamaya koymaları pek düşünülemezdi. Ülkenin en büyük şirketi olan Hyundai grubunun Kumgang Dağı projesiyle içine düştüğü açmaz bunun en iyi örneğidir.

Bir araştırmaya göre Seul'un Kuzey'in temel kısa vadeli altyapı yatırımları için 10 trilyon won (9 milyar dolar) harcaması gerekirken, bu yatırımlar için sadece 1,8 trilyon won ayırabilecek durumdaydı. Birleşmenin Güney ekonomisini canlandıracağı hesap edilmekteyse de, Kuzey için gerekli olan orta ve uzun vadeli yatırımlar Güney'in yakın bir gelecekte belini bükecektir (K.J.Ryoo, 2000:23).

Bu koşullar altında Kim Dae-Jung'un yaklaşma politikasına yönelik ülke içinden eleştiriler artmıştır. Hükümet ve muhalefet arasında ulusal bir mutabakata varılmadan yaklaşma politikasının başarıya ulaşması kolay gözükmemektedir. Aralık 1997'deki seçimlerde Kim Dae-Jung az bir farkla seçimleri kazanmıştı. Üstelik büyük bir ekonomik bunalımın hemen sonrasında iktidara gelmesi yeni hükümetin elini zayıflatan konuların başında gelmekteydi. Diğer taraftan Park Chung-Hee'den Kim Young-Sam'a kadarki tüm cumhurbaşkanları güneybatıdaki Kyeongsang bölgesinden çıkmıştı. Kim Dae-Jung ise ülkenin en geri kalmış bölgesi olan güneybatıdaki Cheolla vilayetinden çıkan ilk cumhurbaşkanıydı. Üstelik bölgesiliğin son derece güçlü olduğu Güney Kore'de partiler bile bölgesel nitelik taşımaktaydı. Bu da iktidar muhalefet ilişkisini daha kırılğan bir hale getirmekteydi.

Kim Dae-Jung'un yaklaşma politikasına muhalefet tarafından getirilen itirazlar şu şekilde sıralanmaktaydı: Seul'un yaklaşma politikası Pyongyang'a tek taraflı tavizler vermekten öteye geçememektedir. Buna rağmen Pyongyang tahrikçi politikalarından vazgeçmemiştir. Yaklaşma politikası K. Kore'nin ordusunu güçlendirme ve füze teknolojisini geliştirmesine yardımcı olmaktan başka bir işe yaramamaktadır. Pyongyang askeri kapasitesini artırmaya çalışırken açlıkla mücadele konusunu ihmal etmektedir. Pyongyang 1999 yazında Kazakistan'dan 40 milyon dolar karşılığında 40 adet MIG-21 savaş uçağı almıştır. Yine aynı yaz G. Kore şirketi Hyundai, Kumgang Dağı turizm projesi için K. Kore hükümetine nakit olarak 160 milyon dolar ödeme yapmıştır (H.N.Kim,1999:529).

Muhafazakâr ana muhalefet partisi Büyük Ulusal Parti (BUP), K. Kore'nin çok tahrikçi davrandığı bir ortamda hükümetin yakınlaşma politikası uygulamasını eleştirmektedir. Ana muhalefet partisine göre Seul ikili ilişkileri geliştirmeye çalışıp Kuzey'e karşılıksız yardımlarda bulunurken Pyongyang düşmanca politikasını sürdürmektedir. Ayrıca yapılan gıda ve gübre yardımları sıradan insana değil rejime yakın asker ve sivil seçkinlere dağıtılmaktadır. Güney Kore'ye iltica eden Kim Jong-İl'in eski güvenlik görevlisi Lee Yung-Kook Kuzey Kore'ye yapılan yardımların halka gitmeyip orduyu beslediğini iddia etmiştir. Başka bir ilticacı olan ve Güney asıllı olmasına rağmen Kuzey Kore'de casusluk eğitimi almış olan Lee Jae-Kun, BM görevlilerin halka dağıttığı yardımları sonradan askerlerin topladığını belirtmektedir (H.K.Lee, 2002:347). Bu tür iddialar da muhafazakâr kesimin iddialarını kuvvetlendirmektedir.

Yakınlaşma politikasını savunanlar ise bu eleştirileri haksız bulmaktadırlar. K. Kore'ye Mart 1998'den Eylül 1999'a kadar yapılan gıda ve gübre ağırlıklı ekonomik yardımların toplamı sadece 39 milyon dolarda kalmaktadır. Halbuki bir önceki Kim Young-Sam hükümeti döneminde K. Kore'ye yapılan resmi yardımlar 261 milyon doları aşmıştır (H.N.Kim,1999:529-30).

Güney Kore muhalefeti, K. Koreli karar vericilerin kendi içlerinde herhangi bir düşünce ve yaklaşım farklılığı yokken uygulanan yakınlaşma politikasının Pyongyang'ı reform ve açıklık politikalarını benimsemeye sevk ettiğini düşünmemektedir. Buna karşılık Dışişleri Bakanı Hong Soon-Young, K. Kore'nin akşamdan sabaha değişmesini zaten beklemediklerini, yapılan yardımlarla Pyongyang dışa bağımlı hale gelirse, karşılıklılık esasına göre bir takım tavizler vermeye zorlanabileceğini söylemiştir (H.N.Kim,1999:530).

Gün ışığı politikasına yönelik olarak yenilikçi kanat Kuzey Kore'yi aşamalı olarak dışa açtığını iddia etmekte ve Pyongyang'ın dış dünyayla özellikle Avrupa ülkeleriyle bağlantı kurmasını buna örnek göstermektedirler. Ayrıca Kim Dae-Jung'un K. Kore ile yakınlaşma politikası ABD ve müttefiklerinin bu ülkeye yönelik uzlaşma politikalarına temel olmaktadır. Muhafazakâr kesim Pyongyang'ın değişim sürecinin stratejik bir tercih olmayıp sadece taktik adımlarla sınırlı kaldığını ifade etmektedir. Kuzey Kore'nin Avrupa ülkeleri ile ilişki kurmasını dış yardım sağlamak

ve ABD'ye alternatif oluşturmak için yaptığını düşünmektedirler (H.K.Lee, 2002:351).

Diğer taraftan muhafazakâr grup Güney'in Kuzey'e yardım politikasına rağmen iki ülke arasındaki anlaşmaların yeterince uygulanmadığını ve Kuzey Kore'de tatmin edici bir değişimin meydana gelmediğini düşünmektedirler. Kim Dae-Jung'un Güney Kore devleti ve anayasasını tanımayı reddeden Kuzey Koreli casusları şartsız olarak serbest bırakması, halen Kuzey Kore hapishanelerinde kaçırılmış balıkçılar ve Kore Savaşı esirleri olduğu için kamuoyunda tepkiyle karşılanmıştır. Ayrıca Haziran 2000'deki devlet başkanları zirvesine kadar gerek Güney Kore gerekse uluslararası kamuoyunda çok olumsuz bir imaja sahip Kim Jong-İl ve Kuzey Kore bir anda saygı duyulan bir ilgi odağı haline gelmiştir. Bu zirve sayesinde Kore Savaşı'nın kötü hatıraları, 1969'da Seul'deki cumhurbaşkanlığı köşkü olan Mavi Saray'a Kuzey Koreli ajanların baskını, 1983'te Burma Rangoon'daki Güney Kore kabinesine bombalı saldırı, 1987'de bir Kore yolcu uçağının düşürülmesi ve çeşitli denizaltı sızmaları gibi bir çok kötü olay bir anda Güney Kore kamuoyunun gündeminden çıkmıştır. Muhafazakâr muhalefet güven artırıcı önlemler, dördümlü görüşmeler ve yeni bir barış anlaşması gibi girişimlerden herhangi bir sonuç çıkmazken ve Kuzey Kore füze ve nükleer silah kapasitesini tasfiye etmemişken yapılan bu tek taraflı yaklaşma politikasını şiddetle eleştirmiştir (M.W.Lee, 2002:168; H.K.Lee, 2002:350).

Uluslararası alandaki değişiklikler de Koreler arası ilişkileri yakından etkilemektedir. Hem bölgenin hem de dünyanın en nüfuzlu ve güçlü devleti olan ABD'de 2001 yılı başında tekrar muhafazakâr bir yönetimin işbaşına gelmesi de Seul'un yaklaşma politikasını da zora sokmuştur. Kim Dae-Jung hükümeti, ABD'deki başkanlık seçimlerini Cumhuriyetçilerin kazanmasından pek memnun olmamıştır. Seul, Kuzey Kore hakkında pek fazla bir şey bilmeyen George W. Bush yönetiminin yaklaşma politikasına zarar vereceğinden endişe etmekteydi. Bu yüzden Koreler arası zirvede ortaya çıkan uzlaşma ve işbirliği havası çok fazla sürdürülemezdir. Bunda uluslararası ortamın değişmesinin özellikle de 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra ABD-Kuzey Kore ilişkilerinin kötüleşmesinin etkisi olmuştur (H.K.Lee, 2002:339; M.W.Lee, 2002:168).

Ayrıca Güney Kore ve ABD’de yönetimde yenilikçi veya muhafazakâr iktidar uyumu olup olmaması da Vaşington’un ve daha çok da Seul’ün Kuzey Kore politikalarını etkileyebilmektedir. ABD’de Clinton’un başkanlığındaki Demokrat Parti iktidarı ve Güney Kore’de Kim Dae-Jung’un başkanlığındaki Binyıl Demokratik Partisi iktidarı Kuzey Kore’ye karşı yakınlaşma politikası izleme konusunda birbirleriyle herhangi bir sorun yaşamadılar. Başkan Clinton ve Cumhurbaşkanı Kim Dae-Jung gün ışığı politikasınının Kuzey Kore’nin aşamalı olarak değişimine yardımcı olduğu konusunda hemfikirdiler. Diğer taraftan gerek George Bush gerekse oğlu George W. Bush yönetimindeki Cumhuriyetçi Parti ile Roh Tae-Woo ve Kim Young-Sam’ın da aralarında bulunduğu Büyük Ulusal Birlik Partisi, Kuzey Kore’ye yönelik geleneksel sert politika izlenmesi konusunda ortak düşünmekteydiler.

Hem Vaşington hem de Seul’de aynı anda muhafazakâr veya yenilikçi iktidarların işbaşında bulunması ABD ve Güney Kore arasında politika uyumsuzluğu çıkmasını engellemiştir. Roh Tae-Woo ve George Bush ile Kim Dae-Jung ve Bill Clinton dönemleri buna örnek gösterilebilir. Özellikle yenilikçilerin işbaşında olduğu dönemlerde Kuzey Kore ile yakınlaşma adına önemli adımlar atılmıştır. Ancak bir tarafta yenilikçi diğer tarafta muhafazakâr kanat iktidarı olduğu zamanlarda, Vaşington-Seul ilişkilerinde Kuzey Kore politikasına yönelik olarak temel anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Kim Young-Sam-Bill Clinton ile Kim Dae-Jung-George W. Bush iktidarları buna örnek gösterilebilir.

Ancak hem içerdeki muhalefete hem de dışarıdan gelen baskılara rağmen Kim Dae-Jung Kuzey Kore ile yakınlaşma politikasını görev süresinin dolduğu Şubat 2003’e kadar sürdürmüştür. Ayrıca bu süre içerisinde Koreler arası ilişkiler beklenen düzeyde gelişmemişse de daha önceki dönemlerde olduğu gibi tamamen tikanıp kesintiye uğramamıştır.

Yakınlaşma politikasının Güney Kore halkı tarafından nasıl değerlendirildiğini anlamak açısından Aralık 2002’de yapılan cumhurbaşkanlığı seçimleri büyük önem taşımaktaydı. Güney Kore anayasasına göre ikinci defa cumhurbaşkanı olma yolu kapalı olduğu için, iktidardaki BDP Kuzey Kore ile yakınlaşma politikasını sürdüreceğini ve daha fazla demokrasi vadeden Roh Moo-Hyun’u aday göstermiştir. Muhafazakâr muhalefet partisi BUP’nin adayı ise Kuzey

Kore'ye karşı daha dikkatli olmayı ve ABD ile daha fazla işbirliği yapmayı savunan Lee Hoi-Chang'ı aday göstermiştir. Lee Hoi-Chang 1997 seçimlerinde Kim Dae-Jung ile yarışmış ve kaybetmişti. Başa baş giden 2002 seçimlerinde Roh yüzde 48, Lee ise yüzde 46 oy almıştır. İktidar partisinin adayı Roh'nun zaferi, halkın her şeye rağmen Kuzey Kore ile yakınlaşma politikasının sürdürülmesini istediğini göstermiştir.

4.2.4. Birleşme Politikaları ve Kore Kamuoyu

Kore birleşmesi ne zaman gündeme gelse, yine Koreler gibi Soğuk Savaş'ın bir ürünü olarak bölünmüş ve daha sonra çatışma veya barışçıl yollarla birleşmiş üç ülke akla gelmektedir. Kuzey-Güney Vietnam, Doğu-Batı Almanya ve Kuzey-Güney Yemen birleşmelerinin Koreler için örnek teşkil edip edemeyeceği sıkça tartışılmıştır ve tartışılmaktadır. Şüphesiz dünyanın dört farklı bölgesinde bulunan bu ülkelerin birbirlerinden tamamen farklı kendilerine has konumları ve özellikleri bulunmaktadır. Ancak ortak yanları hepsinin de suni bir şekilde Soğuk Savaş sırasındaki ideolojik kutuplaşmanın sonucunda nispeten eşit iki parçaya bölünmüş olmalarıdır.

Bunlardan Vietnam, Soğuk Savaş bitmeden, Almanya ve Yemen ise biter bitmez birleşebilmişlerdir. Vietnam'da sosyalist Kuzey, kapitalist Güney'i ilhak ederken, diğerlerinde kapitalist Batı Almanya ile Kuzey Yemen sosyalist Doğu Almanya ile Güney Yemen'i ilhak etmiştir. Bu üç birleşmenin de ortak özelliği bir tarafın diğerini ilhak etmesidir.

Vietnam birleşmesi şiddet yoluyla gerçekleşmiş ve çok büyük acılara yol açmıştır. 1965-1975 yılları arasında cereyan eden iç savaşta Sovyetler Birliği'nin siyasi olarak desteklediği sosyalist Kuzey, ABD'nin desteklediği kapitalist Güney ile savaşmıştır. Ancak ABD birliklerinin yoğun olarak bu savaşa katılması, çatışmayı iç savaş niteliğinden çıkardığı gibi adil olmayan bir savaşa dönüştürmüştür. Ancak adil olmayan bu savaşı ABD gibi süper bir gücü alt eden Kuzey Vietnam kazanmıştır. 1973 yılında ABD ve Kuzey Vietnam arasında imzalanan ateşkes anlaşmasından sonra, Güney Vietnam zayıf bir konumda kalmıştır. Nihayet Kuzey birlikleri Güney'in başkenti Saygon'u Nisan 1975'te ele geçirmiştir (Sönmezoğlu, 1992:345-7). Böylece Vietnam bölünmüşlüğü sosyalist Kuzey'in kapitalist Güney'i askeri

yöntemlerle işgal etmesi ile sona ermiştir. Vietnam birleşmesi, o dönemde Koreler arasındaki gerilimi artırmış ve Kuzey Kore lehine psikolojik bir üstünlük sağlamıştır.

Almanya birleşmesi ise tamamen barışçıl yollarla ve Soğuk Savaş sona erer ermez gerçekleşmiştir. Alman birleşmesine giden yolda en önemli adım 1970'lerde Batı Almaya Başbakanı Willy Brandt'ın Doğu Almanya ile her açıdan yakınlaşmayı hedefleyen *ostpolitik*'i olmuştur (S.N.Kim, 1999). Ekonomik ve siyasi açıdan üstün olan Batı Almanya, Almanya'yı bölen Sovyetler Birliği, ABD, İngiltere ve Fransa'yı ikna ederek birleşmenin önündeki uluslararası engelleri kaldırmasını bilmiştir. Eylül 1990'da iki Almanya ile Sovyetler Birliği, ABD, İngiltere ve Fransa birleşmenin gerçekleştirilmesi için bir antlaşma imzalamışlardır. Ekim 1990'da da Almanyalar tamamen birleşmiştir. Alman birleşmesi barışçıl yöntemlerle gerçekleşmesine rağmen çok hızlı tamamlanmıştır. Bunda Batı Almanya'nın dünyadaki ekonomik ve siyasi kapasitesi büyük bir rol oynamıştır ve sonuçta dünya çapında söz sahibi kapitalist Batı Almanya, kendisine göre zayıf Doğu Almanya'yı tam anlamıyla ilhak etmiştir. Vietnam birleşmesinin aksine Alman birleşmesi, Kore Yarımadası'nda Güney Kore lehine psikolojik bir üstünlük sağlamıştır (M.K.Kang-Wagner, 1995; J.H.Park, 1999; S.B.Park, 1995).

Yine Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle gerçekleşen Yemen birleşmesi ise hem barışçıl hem de askeri yöntemlerle gerçekleşmiştir. Ancak birleşme yolundaki çatışmalar çok kısa sürdüğü için Vietnam'daki gibi acı bir bedel ödenmemiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ayrı ayrı bağımsızlıklarına kavuşan Yemen'in Kuzey'inde kapitalist bir rejim (Yemen Arap Cumhuriyeti) kurulurken, Güney'de Sovyet yanlısı sosyalist bir rejim (Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti) kurulmuştur. Her iki Yemen de bağımsızlıklarını kazandıktan sonra birleşme konusunu sürekli gündemde tutmuşlardır (S.N.Kim, 1999). İki Yemen arasında 1972 ve 1979'da gerçekleşen çatışmalarda hemen Arap Birliği devreye girmiş ve ateşkes ilân edilmesini sağlamıştır. Soğuk Savaş'ın iyice yumuşadığı 1980'lerin ortalarında Güney Yemen'e yapılan Sovyet yardımları azalırken, Kuzey Yemen'de zengin petrol yatakları bulunmuş ve ekonomik açıdan Kuzey'in Suudi Arabistan'a bağımlılığı azalmıştır. Her iki ülkenin liderleri Arap Yarımadası'nın güneyinde güçlü bir devlet doğmasını istemeyen bölgenin etkili devleti Suudi Arabistan'ı ikna etmişlerdir. Birleşme

sürecinde Güney Yemen sosyalist ideolojiden vazgeçmiştir. Sonuçta Alman birleşmesinden daha önce Yemen birleşmesi Mayıs 1990'da gerçekleşmiştir.

Ancak birkaç ay sonra Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle birlikte başlayan süreç Yemen birliğini sarsmaya başlamıştır. Yemen bu süreçte çok sıkı askeri ve ekonomik ilişkilerinin olduğu Irak'tan faydalanamazken, ekonomik açıdan son derece bağımlı bulunduğu Suudi Arabistan ile de ikili ilişkileri bozulmuştur. Yemen'deki ekonomik dengelerin bozulması siyasi istikrarsızlığı da beraberinde getirmiştir. Güney kökenli üst düzey yöneticiler Ağustos 1993'te Güney Yemen'in başkenti Sana'ya çekilmişler ve Mayıs 1994'te Yemen Demokratik Cumhuriyeti'ni ilân etmişlerdir. Nisan 1994'te çıkan çatışmalarda Kuzey birlikleri hızla ilerlemiş ve Temmuz 1994'te Güney birliklerini kesin bir yenilgiye uğratmışlardır (S.N.Kim, 1999:144-5). Böylece 1990'da siyasi açıdan eşit şartlarda gerçekleşen barışçıl Yemen birleşmesi, 1994'te askeri açıdan Kuzey'in Güney'i ilhak etmesiyle sonuçlanmıştır. Yemen örneğinde sosyalist Güney'in ideolojisinden kendi rızasıyla vazgeçmesi Kore Yarımadası'nda Güney Kore'nin birleşme tezlerinin haklılığı konusunda kamuoyundaki inancı artırmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle gerçekleşen Almanya ve Yemen birleşmeleri, ideolojik gerekçelerle bölünmüş Korelerle ilgili karşılaştırmaları artırmıştır. Bu açıdan başarılı Alman ve Yemen birleşmelerinin ortak özelliklerinin ortaya konması, Kore birleşmesinin başarısızlığı hakkında ipuçları verecektir. Her ne kadar bu çalışmanın amacı Vietnam, Alman ve Yemen birleşmeleri ile Korelerin durumunu karşılaştırmak değilse de, Kore sorununda bu ülkelere sık sık atıf yapılması aradaki farklılıkların bilinmesini gerekli kılmaktadır. Aradaki farklılıkların bilinmesi Kuzeydoğu Asya'da Soğuk Savaş denge koşullarının halen devam edip etmediğini anlamak açısından da yardımcı olacaktır.

1990 yılında gerçekleşen Alman ve Yemen birleşmelerinde komünist ideolojiler terk edilmiştir. Doğu Almanya'da halkın baskısıyla, Güney Yemen'de liderlerin inisiyatifiyle komünist rejimden vazgeçilmiş ve çok partili demokrasi kabul edilmişti. Halbuki Kuzey Kore'de liderlerin komünizmden vazgeçmeye niyeti olmadığı gibi, merkezi yönetim tarafından çok sıkı kontrol edilip yönlendirilen halkın da böyle bir eğilimi gözükmemektedir (J.C.Lee,1998).

Alman ve Yemen birleşmelerinde komünist ülkelerin orduları lağvedilmiştir. Bu Alman birleşmesinde doğrudan gerçekleşirken, Yemen’de önce Kuzey ve Güney birlikleri yer değiştirmiştir. 1994’teki iç savaşta ise Kuzey Yemen ordusu Güney birliklerini tamamen imha etmiştir. Hatırlanacağı üzere Vietnam birleşmesinde de Kuzey birlikleri Güney birliklerini tamamen imha etmişti. Aradaki tek fark ise Vietnam örneğinde komünist tarafın ordusu zafere ulaşmıştır. Kore Yarımadası’nda ise ne Kuzey ne de Güney Kore’nin ordusunu lağvetme gibi bir niyeti yoktur. Hatta iki ülke arasındaki sınır dünyanın en çok tahkim edilmiş hattı olma özelliğini taşımaktadır.

Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle Alman ve Yemen birleşmelerine karşı çıkacak güçlerin itirazı ortadan kalkmıştır. Alman birleşmesinde ideolojik ve bölgesel dengeler açısından karşı çıkabilecek ülkelere Sovyetler Birliği, ABD, İngiltere ve Fransa teker teker ikna edilmiştir. Stratejik bir konuma sahip olduğu için Doğu ve Batı bloğu açısından son derece önemli bir konuma sahip Yemen’de Soğuk Savaş sona erdiği için birleşmeye ne Sovyetler Birliği ne de ABD karşı çıkmıştır. Bölge dengeleri açısından birleşmeye karşı çıkması beklenen Suudi Arabistan ise Kuzey ve Güney Yemen liderleri tarafından beraberce ikna edilmiştir. Mevcut uluslararası konjonktürde böyle bir meşru birleşme talebine Suudi Arabistan’ın da fazlaca itiraz etmesi düşünülemezdi.

Kore Yarımadası’nda ise durum tamamen farklıdır. Hepsi de büyük güç olan Korelerin komşularından ABD, Çin, Japonya ve Rusya Kuzeydoğu Asya’da çok yönlü ve karmaşık bir denge politikası izlemektedir. Daha önce değinildiği gibi, Kore birleşmesinin koşullarına göre bu dört büyük gücün politikaları farklılaşmaktadır. Bu açıdan Koreler aralarındaki her türlü sorunu halletseler bile, birleşme konusunda bu dört büyük devletin hepsini birden ikna etmeleri oldukça zor olacaktır. Büyük güçlerin onayı alınmadan da Kore birleşmesinin gerçekleşmesi mümkün gözükmemektedir.

Alman birleşmesi tamamen barışçıl yöntemlerle gerçekleştiği için iki toplum arasında düşmanlık girmemiştir. Ayrıca 1970’lerden itibaren başlayan yakınlaşmayla birlikte toplumlar arasındaki karşılıklı temaslar artmıştır. Mektup ve telefon değişimi ve hatta karşılıklı ziyaretler ile iki ülke arasında serbestleşen radyo ve televizyon yayınlarının yanısıra kurulan ortak ticari ilişkiler Doğu ve Batı Almanların yeniden

kaynaşmasını hızlandırmıştır. Kuzey ve Güney Yemen arasında yaşanan askeri çatışmalar ise son derece sınırlı kalmış ve toplumların bilinçaltına nüfuz etmeden ya Arap Birliği'nin müdahalesiyle ya da bir tarafın kesin zaferiyle kısa sürede sonuçlanmıştır. Ayrıca iki Yemen arasındaki sınır ise çağdaş anlamda denetlenen bir bölge değildi. Kuzeydeki göçebe gruplar bir ülkeden diğerine hiçbir denetim olmadan rahatlıkla geçebilmekteydi. Bunun sonucunda Kuzey ve Güney Yemen toplumları arasındaki psikolojik bölünmüşlük duygusu en alt düzeydeydi. Bu yüzden özellikle Yemen birleşmesi toplumsal düzeyde çok rahat gerçekleşmiştir. Vietnam birleşmesi ise tam bir kardeş savaşı ile gerçekleşmiştir. Vietnam birleşmesinde ödenen büyük bedel özellikle Kore birleşmesinin kesinlikle barışçıl yollardan olması gerektiği görüşünü kuvvetlendirmiştir. Ancak Vietnam birleşmesinin daha erken bir tarihte gerçekleşmesi ve bölünmüşlüğün diğerlerine göre nispeten kısa sürmesi Kuzey ve Güney Vietnam toplumları arasındaki kopuşun telafisini kolaylaştırmıştır.

Kore bölünmüşlüğünün toplumsal düzeydeki tahribatı ise her üçünden de büyük olmuştur. Öncelikle Kore Yarımadası Vietnam'daki gibi ülkeyi tamamen yıkıma sürükleyen küresel güçlerin de dahil olduğu bir kardeş savaşı sahne olmuştur. Bu açıdan Kore Savaşı'nın ölçeği ve bıraktığı tahribat Vietnam'dan daha büyük olmuştur. Üstelik Koreler bu savaşın sonucunda ülkeleri tahrip olmasına rağmen Vietnamlar gibi birleşememişlerdir. Kore Savaşı'nın yol açtığı toplumsal travmanın yanısıra iki toplum arasında en ufak bir temas kurulamamıştır. Son yıllarda gerçekleşen sadece birkaç günlük parçalanmış aile buluşmaları dışında yarım asır içerisinde toplumlar arasında en ufak bir temas bile olmamıştır. Kuzey ve Güney Kore arasındaki mektup veya telefon bağlantısı bugün bile yoktur. Bu da birbirine tamamen yabancılaşmış Kuzey ve Güney toplumlarının birleşmeden sonra uyum içinde bir arada yaşamalarını zorlaştıracak çok büyük bir engel teşkil etmektedir.

Vietnam, Almanya ve Yemen birleşmeleri ve bu birleşmelere giden süreç, Kuzey ve Güney Kore'nin birleşme politikaları oluşturup uygulamaya koymasını yakından etkilemiştir. Diğer ülke birleşmelerinin Kore kamuoyuna etkileri de büyük olmuştur. Ancak birleşme konusunda Kore Yarımadası'ndaki ve Kuzeydoğu Asya'daki güç dengesi her zaman en belirleyici unsur olmuştur. Zaten hem Pyongyang hem de Seul birleşme politikalarını oluştururken diğer bölünmüş

ülkelerin birleşme politikalarından çok, bölge dengelerini göz önünde bulundurmuşlardır.

4.2.4.1. Seul ve Pyongyang'ın Birleşme Politikaları

Kuzey ve Güney Kore'nin birleşme konusunda ortaya proje sunmaları onların içinde buldukları diplomatik, siyasi ve ekonomik koşullara göre değişmiştir. 1980'lere kadar göreceli olarak kendini daha üstün ve avantajlı hisseden Kuzey Kore, birleşme konusunda bu dönemde daha faal ve üretken bir tavır takınmıştır. Güney Kore ise Kuzey Kore'nin bu stratejisini daha çok savuşturmaya yönelik taktik adımlar atmıştır. 1980'lerin özellikle ikinci yarısından itibaren Güney Kore'de demokratikleşme sürecinin hızlanması, diplomatik ve ekonomik alandaki büyük kazanımlarla birlikte Seul, Pyongyang'a karşı bariz bir üstünlük elde etmiştir.

Kuzey Kore Devlet Başkanı Kim İl-Sung, birleşme konusundaki en somut teklifini ilk defa 1960 yılındaki bağımsızlık günü kutlamaları sırasında konfederal devlet fikrini ortaya atarak gerçekleştirmiştir. Kim İl-Sung, birleşme için tüm Yarımada'da serbest seçimlerin yapılması zor olursa, konfederal devlet birleşmeye giden yolda geçici bir çözüm olabilir görüşünü taşımaktaydı. Bu dönemde Güney Kore ise öğrenci olayları ve diğer iç siyasi gelişmeler yüzünden son derece istikrarsız bir durumda bulunmaktaydı. Kuzey Kore bu dönemde son derece hassas bir konu olan birleşmeyle ilgili olarak konfederal bir çözüm teklif ederek üstünlük sağlamaya çalışıyordu. Bu sayede Güney Kore'de komünizm yanlısı ve Amerikan karşıtı hareketlerin güçlenmesini sağlayabilecekti (Mane, 1997:155).

Pyongyang 1972 anayasasında konfederasyon kavramına yasal bir zemin hazırlamıştır. İlgili maddenin bir bendinde değişiklik yapılarak Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (KDHC)'nin başkenti olarak Seul yerine Pyongyang yazılmıştır. Aynı anayasada KDHC'nin esas amacının tüm ülke çapında yabancı güçleri uzak tutarken, ülkenin kuzey yarısında sosyalizmin kesin zaferinin tamamlanmasına çalışılacağı vurgulanmıştır. Kim İl-Sung Haziran 1972'de iki taraftaki farklı siyasi sistemlerin konfederal yapı içerisinde mümkün olduğunca korunacağını belirtmiştir. Haziran 1973'de Çekoslovakya Komünist Partisi Genel Sekreteri Gustav Husak'ı

kabulünde yaptığı konuşmada “Koryo⁶ Konfederal Cumhuriyeti” kurulması teklifini dile getirmiştir. Kim İl-Sung ayrıca bu konfederal devlet için “Bağımsızlık ve Birleşme için Beş Politika İlkesi”ni de açıklamıştır (Mane, 1997:159; Harrison, 2002:75).

Yine 1970’li yıllarda Kuzey Kore Dışişleri Bakanı Ho Dam, Yüksek Halk Meclisi’nde yaptığı konuşmada ulusal birleşme için sekiz tedbirden bahsetmiştir. 1970’lerde yapılan teklifler iki noktada 1960’daki konfederasyon modeline benzemektedir. İlk olarak konfederasyon hâlâ ara bir çözümdü. İkinci olarak Güney Kore konfederal devlet fikrini benimsemezse, Kuzey ve Güney Kore heyetlerinden kurulan bir ekonomik komite oluşturulmasını teklif etmekteydi (Mane, 1997:161). Ekim 1977’de Kuzey Kore Dışişleri Bakanı Ho Dam, Korelilerin homojen bir ulus olduğunu ve bu geniş tarihi süreç içerisinde 30 yıl gibi bir birleşme sürecinin çok uzun bir zaman dilimi olmadığını ve eğer Amerikan kuvvetleri çekilirse bu birleşme sürecinin daha da kısılacığını belirtmiştir (Harrison, 2002:75).

Ekim 1980’deki Kore İşçi Partisi Altıncı Kongresi’nde yayınlanan bir raporda, Kore Yarımadası’nda tam teşekküllü “Kore Demokratik Konfederal Cumhuriyeti” (KDKC)’nin kurulmasını teklif edilmiştir. 1960’daki konfederasyon teklifi birleşme için bir geçiş süreci idi. Ancak 1980’deki konfederasyonun Kuzey ve Güney Kore arasındaki nihai birleşme aşamasını oluşturması bekleniyordu. Bu teklifte Kim İl-Sung konfederal devletin adını “Kore Demokratik Konfederal Cumhuriyeti” olarak koymuş ve Kuzey ve Güney Kore’nin her iki tarafta da varolan felsefe ve kurumların varlığını kabul etmesi gerektiğini vurgulamıştır. “Bir millet, bir devlet ve iki sistem, iki hükümet” esasına dayalı Koryo Konfederasyonu formülünde birbirlerinin siyasi sistemlerini tanıyan iki yerel hükümetten oluşan birleşik tek bir devlet öngörülmekteydi. Bu konfederal devlette iki federal devlet aynı yetki ve egemenliğe sahip bulunacaktı. Ayrıca konfederal devletin uluslararası statüsü tarafsızlık olacaktı. Kurulacak olan Yüksek Ulusal Konfederal Meclis’te Kuzey ve Güney’den eşit temsilci bulunurken, üçüncü ülkelerdeki Korelileri temsilen de temsilciler bulunacaktı. Bu meclisten çıkan bir komite ise Kuzey ve Güney

⁶ 918-1392 yılları arasında hüküm süren bir Kore devleti. Koryo, her iki Kore’nin de üzerinde rahatlıkla anlaşabilecekleri bir isimdir.

Kore'deki yerel hükümetleri de yönlendirecekti. Kim İl-Sung bu konfederal devletin özelliklerini 10 temel esasla belirlemiştir (Mane, 1997:156-7; J.C.Park, 2000:323).

Ancak bu konfederal devletin kurulabilmesi için Kuzey Kore bazı ön koşullar ileri sürmüştür. İlk olarak mevcut Seul askeri hükümeti feshedilip demokratik bir hükümet işbaşına getirilecekti. İkinci olarak Güney Kore'deki Komünizm Karşıtı Yasa ve Ulusal Güvenlik Yasası yürürlükten kaldırılıp Güney Kore'de komünizm yanlısı siyasi partilerin faaliyetleri serbest bırakılacaktı. Üçüncü olarak da Güney Kore'deki Amerikan kuvvetleri çekilecek ve ABD ile Kuzey Kore arasında barış anlaşması imzalanacaktı (Mane, 1997:158; J.C.Park, 2000:323).

Ayrıca Kuzey Kore'nin ileri sürdüğü mevcut Güney Kore hükümetinin fesh edilerek yerine komünizme daha hoşgörülle yaklaşan yeni bir hükümetin kurulması ile Komünizm Karşıtı Yasa ve Ulusal Güvenlik Yasası'nın iptal edilmesi şartları, her iki tarafın da karşı tarafın sistemine karşı saygılı olması ilkesini açıkça ihlâl etmekteydi. Bu Güney'de Kuzey'in konfederasyon yoluyla tüm yarımadaı komünistleştirme projesi olarak algılanmasına yol açmıştır. Kuzey Kore'nin ilân ettiği KDKC'nin On temel İlkesi bu tür şüpheleri daha da beslemiştir. Bu ilkeler şunlardan oluşmaktaydı: 1. Amerikan kuvvetleri Güney Kore'den çekilmeli, 2. tüm yarımada demokrasi işler hale gelmeli, 3. dış politikada bağlantısız olunmalı, 4. mevcut Güney Kore rejimi ilga edilmeli, 5. büyük ulusal birlik gerçekleşmeli, 6. ortak ulusal ordu kurulmalı, 7. ulusal kültür, sanat ve eğitim geliştirilmelidir (Mane, 1997:165).

Ancak diğer taraftan Kuzey Kore, Güney Kore'nin teklifi olan ulusal birleşmenin Kore Yarımadası'nda serbest seçimler yoluyla yapılması ya da BM denetiminde nüfus oranına göre Kuzey ve Güney'den temsilciler seçilmesi teklifini reddetmekteydi. Kuzey Kore, iki Kore arasındaki nüfus farklılığını gözardı ederek her iki taraftan eşit sayıda temsilcinin yer alacağı Yüksek Ulusal Komite'nin konfederal devletin ana organı olmasını istemekteydi. Bu komite Kuzey ve Güney arasındaki ekonomik, siyasi, kültürel ve sportif alanlardaki sorunların çözümü için müzakereleri koordine edecekti (Mane, 1997:160).

Kuzey Kore'nin 1980'de ortaya attığı KDKC'de bazı belirsizlikler bulunmaktaydı. İlk olarak konfederal ve federal yetkiler birbirine girmiş durumdaydı. Bir taraftan ideolojik ve sosyal sistemler her iki tarafta kendi varlığını sürdürürken,

Yüksek Ulusal Meclis eşit sayıda temsilcilerden oluşmaktaydı. Diğer taraftan bu meclisin yönetim komitesi silahlı kuvvetlere sahip bulunacaktı. Ayrıca Meclis iki yerel hükümet arasındaki eşgüdümü de sağlayacaktı. Bu özellikler daha çok federal bir sistemi çağrıştırmaktaydı (Mane, 1997:162). Bir taraftan her iki tarafın da mevcut sistem ve düzenlerini sürdürmesi öngörülürken, diğer taraftan karşılıklı güven ve uzlaşmanın tesisi için herhangi bir proje öngörülüyordu. Bu şartlar altında birbirine taban tabana zıt hatta düşman sistemlere sahip iki devletin gerekli mekanizmalar olmaksızın bu konfederasyonu ayakta tutabilmeleri son derece zor gözükmekteydi.

Kuzey Kore'nin 1960 ve 1980'de yaptığı konfederasyon tekliflerinde beş temel farklılık vardı. İlk olarak 1980'de devletin adına "demokratik" kelimesi de eklenmiştir. İkinci olarak 1980'deki konfederasyonun uluslararası özelliği bağlantısız olacaktı. Üçüncü olarak ikinci teklifte konfederal devletle yerel hükümet arasındaki ilişkiler daha somut düzenlenmiştir. Dördüncü olarak 1980 teklifi konfederasyonu Kore birleşmesinin nihai aşaması olarak görmektedir. Son olarak ise 1980'de genel seçimlerden hiç bahsedilmemiştir (Mane, 1997:158).

Soğuk Savaş'ın sonlarına yaklaşıırken, iktisadi ve siyasi açıdan son derece istikrarlı bir Güney Kore'nin ortaya çıkması karşısında, uzun yıllardır birleşme konusunda ilk adımları atan Pyongyang, kendi birleşme formülünü giderek esneterek ve ilk başlardaki bütünleşmiş ulusal devlet politikasını değiştirerek Kuzey ve Güney'in kendi varlıklarını rahatça devam ettirebilecekleri gevşek bir birliği savunmaya başlamıştır. Daha sonra Kore İşçi Partisi uluslararası ilişkiler sekreteri olan Hwang Chang-Yop, Ekim 1987'de Kuzey Kore'nin konfederasyonu artık birleşmenin ilk aşaması olarak değil, fakat nihai aşaması olarak gördüğünü açıklamıştır. Yine Kasım 1988'de Kuzey Koreli yetkililer Pyongyang'ın KDKC'yi birleşmenin son aşaması olarak gördüğünü açıklamıştır (Harrison, 2002:75-6).

Kim İl-Sung çeşitli defalar ortaya attığı konfederasyon teklifinin müzakere edilebilir olduğunu açıklamıştır. Kim İl-Sung 1991'deki yeni yıl konuşmasında, Kuzey ve Güney yerel hükümetlerinin dışişleri, içişleri ve savunma konularında münhasır yetkilere sahip olduğu gevşek yapıyı Koryo Federasyonu teklifini açıklamıştır. Bu yeni teklif, güçlü tarafın zayıf tarafı ilhak ettiği Alman modelinin Kore birleşmesi için örnek oluşturma ihtimaline karşı ortaya atılmıştır. (Harrison, 2002:76; J.C.Park, 2000:321-2; K.J.Ryoo, 2000:26).

Böylece Kim İl-Sung uzun yıllardır telaffuz ettiği konfederasyon kavramı yerine ilk defa federasyon terimini gündeme taşımıştır. Her ne kadar siyaset bilimi literatüründe federasyon konfederasyona göre daha sıkı bir birlikteliği ifade etse de, tarifine göre içeriği büyük ölçüde değişebilmektedir. Kuzey Kore'nin 1991'den itibaren ortaya attığı birleşme formüllerinde hem federasyon hem de konfederasyon terimlerini kullanmaya başlaması kavram kargaşasını iyice artırmıştır.

Kuzey Kore Dışişleri Bakan Yardımcısı Han Si-Hae, Haziran 1991'de gerçekleştirdiği Vaşington ziyaretinde bu konuyu daha da açarak Kuzey ve Güney'in varlığına dokunulmayan bir konfederasyonu öngördüklerini açıklamış ve her iki tarafın da bağımsız askeri ve diplomatik ilişkiler yürütebileceğini ve konfederal hükümetin sadece bu tür faaliyetlerin eşgüdümünü sağlayacağını belirtmiştir (Harrison, 2002:76). Han, konfederal hükümetin tüm diplomatik ve savunma yetkilerini elinde topladığında bile, Kuzey ve Güney'in diğer ülkelerle bağımsız ekonomik ve kültürel ilişkilerini sürdüreceğini vurgulamıştır. Han ayrıca ABD ve Japonya'nın da aralarında bulunduğu pek çok ülkeyle ilişkilerini normalleştirmeye çalışırken Güney'in bir bütün olarak komünistleştirilmesinin işlerine gelmeyeceğini de açıklamıştır. Ekim 1991'deki Temel Anlaşma'da her iki Kore, barışçıl bir birleşmenin gerçekleştirilmesi için ortak çaba harcanacağını belirtmiş, ancak birleşmenin nasıl ve hangi formül etrafında gerçekleştirileceğine değinmemişlerdir (J.C.Park, 2000:321-2).

Birleşme konusundaki diğer bir yaklaşım da Nisan 1993'de Kim İl-Sung'un "Büyük Ulusal Birlik için On maddelik program" ile gelmiştir. Bu programda konfederasyonun özel mülkiyeti tanınması ve özel şahısların, kurumların ve yabancılarla kurulan ortaklıkların sermaye ve emtialarını teminat altına alması öngörülmüştür. Ancak burada daha önce oluşturulması öngörülen ortak silahlı kuvvetler konusuna değinilmemiştir. Sadece 1995'teki Pyongyang'ın politika açıklamasında Kuzey ve Güney'in geçici olarak mevcut ordularını koruyacakları belirtilmiştir (Harrison, 2002:77).

Kuzey Kore'nin yeni lideri Kim Jong-İl, babasının ortaya attığı bu on maddelik programdan daha ileriye gitmemiştir. Ancak Kuzey Kore Dışişleri Bakanlığı politika planlama direktörü Kim Byong-Hong, konfederasyonun Çin egemenliği altında Hong Kong'a tanınan "bir devlet iki sistem" anlayışından daha

çok özerkliği teminat altına aldığını belirtmiştir. Bu konfederasyonda hiçbir taraf diğerini dönüştürmeyecekti. Bu konfederasyon projesinde Kuzey ve Güney'in aynı anda eşit adımlar atması gerekmekte ve kendi özerkliklerini korumaktadırlar. Halbuki Hong Kong örneğinde tek bir egemenlik vardır ve o da Çin'e devredilmiştir (Harrison, 2002:77).

Diğer taraftan Kuzey Kore 2000 yılındaki zirveye kadar tamamlanmış bir federasyon formülüyle birleşilmesi konusunda ısrar etmekteydi. Bu formülün anlamı "önce birleşmiş bir ülke, sonra Kuzey-Güney işbirliği" demektir. Bu formüle göre, Kuzey ve Güney Kore birleşik bir federasyonu ilân edecekler, siyasi, diplomatik ve askeri haklara sahip federal bir hükümet oluşturacaklar ve bu federal hükümet öncülüğünde Kuzey-Güney işbirliği geliştirilecektir (MOU, 2003).

Kuzey Kore, Kim Dae-Jung'un muhalefetteyken izlediği konfederasyon politikasından 1998 yılında iktidara gelince vazgeçmesinden duyduğu memnuniyetsizliği ifade etmiştir. Kuzey'in gözünde Güney'in konfederasyon konusunda hazırlık yapması, Seul'ün nihai hedef olarak ilhakı öngörmediğinin resmi ilânı anlamına gelmekteydi. Pyongyang'a göre, aradaki güvensizliği ortadan kaldırmak için barış içinde yaşama koşullarının oluşturulmasında bütünleşme sürecinde eşit söz söyleme hakkının teminat altına alınması yatmaktadır (Harrison, 2002:77).

Zaten Pyongyang'ın Kuzey Kore ile yakınlaşmayı hedefleyen Kim Dae-Jung'un Gün Işığı politikasını ilk algılaması, bunun Güney'in Kuzey'i ilhak etmek için tasarlanmış eskisinden daha tehlikeli bir strateji şeklinde olmuştur. Kuzey'in gözünde her iki tarafın da kendi egemenliğini ve güvenliğini teminat altına alan konfederasyon düşüncesi daha makul gelmekteydi. Bu açıdan Kuzey Kore konfederasyon için temasları sürdürerek kendi iktisadi gücünü artırana kadar gerçek birleşmenin gecikmesini istemektedir. Bu süre içerisinde Kuzey Kore kendi ekonomisini istikrara kavuşturup piyasa ekonomisine yönelik adımlar atarak aradaki ideolojik farklılıkları da azaltabilecekti (Harrison, 2002:71-2).

Genel olarak bakıldığında Kuzey Kore'nin ortaya koyduğu konfederasyon veya gevşek yapıli federasyon düşünceleri Batılı kaynaklardaki anlamlarından farklı özellikler de içermektedir. Ancak Kuzey Kore'nin konfederal cumhuriyet tezi daha çok Sovyet tarzı birlik içinde özerk cumhuriyetler bulunan ya da Çin tarzı merkezi

hükümete rağmen içinde özerk bölgelerin bulunduğu bir yapıyı çağrıştırmaktadır. Ancak hem Sovyetler Birliği hem de Çin modelinde adı ister federasyon ister konfederasyon olsun, merkezi hükümetin yerel hükümet üzerinde mutlak otoritesi bulunmaktadır. Kim İl-Sung'un kafasındaki konfederasyon düşüncesi ise bu tarz hatta daha otokratik komünist bir birliktir ve bu tür önerileri bir propaganda malzemesi olarak kullanmaktadır. (S.C.Yang, 1999b:819).

Kuzey Kore açısından ideal bir birleşme formülünde her iki tarafın kendi sistemlerini koruduğu konfederasyon veya gevşek yapılı federasyonda, Güney Kore'deki rejim sosyalist rejime açık hale gelecektir. Özellikle 1980'lere kadar olan dönemde Pyongyang göreceli üstünlüğüne güvenmekteydi. Ancak bu üstünlüğünü yitirmeye başladığından itibaren tekrar üstün hale geleceği zamana kadar birleşme sürecini erteleme yaklaşımını benimsemiştir.

Güney Kore'nin birleşme politika ve stratejileri de Kuzey Kore'ninki gibi zamana ve uluslararası konjonktüre göre farklılık göstermiştir. Her iki ülkenin de birleşme formüllerinin ortak noktası büyük boşluklara hatta çelişiklere sahip olmasıdır. Genel olarak bakıldığında Güney'in nüfusunun (46 milyon) Kuzey'den (25 milyon) daha fazla olduğu düşünülerek, pek çok Güney Kore hükümeti ortak yasama meclisinin oluşturulmasında serbest seçimlerin yapılması gereğini savundukları görülmektedir. Bu yaklaşımda birleşme sürecinin başlayabilmesi için Kuzey'deki sistemin de değişmesi gerekmektedir. Güney Kore cumhurbaşkanlarından Rhee Syngman, Park Chung-Hee, Chun Doo-Hwan birleşmenin BM gözetimindeki serbest seçimler yoluyla gerçekleştirilmesini savunmuşlardır. Roh Tae-Woo, Kim Young-Sam ve Kim Dae-Jung bir adım daha ileri giderek birleşme sürecini daha ayrıntılı gündeme getirmişlerdir (Ming, 2002:92-3).

Güney Kore'nin ilk cumhurbaşkanı Rhee Syngman birleşme konusunun iç politikadaki etkileri konusunda son derece hassastı ve birleşme taleplerini denetim altında tutmaya çalışmaktaydı. 1960'daki öğrenci olayları sonrasında görevinden ayrılmasından sonra birleşme sorunlarının rahatça tartışılabildiği bir ortam oluşmuştur (Harrison, 2002:77-8).

Rhee Syngman'ın görevinden ayrılmasından sonra kurulan kısa ömürlü sivil hükümette dışişleri bakanı olan Chang Myon, Eylül 1960'da ulusal mecliste yaptığı

konuşmada Güney Kore'nin kesinlikle askeri yöntemlerle birleşme politikası izlemediğini açıklamıştır. Böylece devrin Seul hükümeti ne kadar zaman alırsa alsın birleşmenin kesinlikle barışçıl yöntemlerle gerçekleşmesi politikasını benimsemiş oluyordu. Daha sonraki hükümetler de bazı ufak tefek değişikliklere rağmen bu genel politikayı bugüne kadar sürdürmüşlerdir (S.W.Rhee, 1999:514).

Bu dönemde birleşme adına gösteriler oldukça artmıştır. Öğrenci toplulukları tarafından 20 Mayıs 1961'de her iki taraftan öğrenci temsilcilerinin sınır kasabası Panmunjom'da mektup, atletizm ve ticaret değişimi yapılması konusunda teklifte bulunulmuş ve bu teklif Pyongyang tarafından hemen kabul görmüştür. 14 Mayıs'ta ise hükümetin bu toplantının gerçekleşmesini sağlaması için Seul'de kitlesel bir gösteri düzenlenmiştir. Ancak 16 Mayıs 1961'de General Park Chung-Hee askeri bir darbeye iktidara el koymuştur. Devrin askeri liderleri bu darbenin yapılmasında birleşme yönündeki eylemlerin etkisinin büyük olduğunu gizlememişlerdir (Harrison, 2002:78).

General Park iktidara gelir gelmez Kuzey Kore ile yakınlaşma konusunda sert bir tavır takınmış ve hâlâ yürürlükte olan ve Pyongyang'a karşı sempati veya işbirliği içeren faaliyetlerde bulunan kişilerin hemen tutuklanabilmesine imkân tanıyan meşhur Ulusal Güvenlik Yasası'nı çıkartmıştır. Ancak aynı askeri rejim toplumdan gelen tepkileri hafifletebilmek için zaman zaman göstermelik birleşme yanlısı taktikler izlemiştir. Park Chung-Hee birleşme konusundaki talepleri daha güvenli bir kanala çekebilmek için Ulusal Birleşme Kurulu'nu kurmuştur (Harrison, 2002:78).

Park 1971'deki yeni yıl konuşmasında birleşmeye giden en kolay yolun ulusal gücü kuvvetlendirmekten geçtiğini açıkça belirtmiştir. Park'a göre Güney Kore Kuzey Kore'yi geçince Güney'deki özgürlük ortamı Kuzey'e yayılacak ve o zaman Kim İl-Sung'un diktatörlük sistemi tamamen çökecekti. Cumhurbaşkanı Park 1970'lerin ortasından itibaren Güney'in Kuzey'e göre daha güçlü bir konuma yükseleceğine inanmaktaydı. Park'a göre karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesi için öncelikle küçük adımlar atılmalıydı. Cumhurbaşkanı Park Temmuz 1972'de birleşmenin üç temel ilkesini ortaya koymuştur. Bunlar Kore Girişimi, Barışçıl Birleşme ve Demokrasi için Birleşme idi. Bu üç ilke sonraki hükümetlerce de benimsendi (S.W.Rhee, 1999:515; Harrison, 2002:80; Ming, 2002:93).

Ancak diğer taraftan Doğu ve Batı Blokları arasında 1970'lerin başında başlayan yumuşama süreci Park Chung-Hee'yi uzlaşmacı adımlar atmaya da zorlamıştır. Bu dönemde Batı Almanya Başbakanı Willy Brandt Doğu Almaya başta olmak üzere Doğu Bloğu ülkeleriyle yakınlaşma politikası olan *ostpolitik*'i uygulamaya koymuş ve Vaşington da Kuzeydoğu Asya'daki gerginliği düşürebilmek için Güney Kore'deki asker sayısını azaltacağını açıklamıştır. Bunun üzerine Güney Kore'deki muhalefet liderleri birleşme konusunda Cumhurbaşkanı Park'a baskı uygulamaya başlamışlardır. Park'ın ani bir diplomatik manevra ile Kuzey Kore ile diyalog başlatıp 1972'de Kuzey-Güney İşbirliği Komitesi kurması ileri bir adım olmuştur. Ancak Pyongyang karşılıklı askeri kuvvet indirimini bu diyalogun önceliği olarak belirleyince bu süreç kısa sürede tıkanmıştır (Harrison, 2002:79). Daha sonra Park'ın bu tür diyalog başlatmasındaki esas amacın biraz zaman kazandıktan sonra birleşme konusunu ileride daha avantajlı bir konuma geçtiği zaman ele almak olduğu ortaya çıkmıştır.

Park Chung-Hee'nin 1979'da suikasta kurban gitmesinden sonra devlet başkanlığına gelen General Chun Doo-Hwan da birleşme politikasında herhangi köklü bir değişikliğe gitmemiştir. Ancak Chun içerideki zayıf siyasi konumunu güçlendireceği gerekçesiyle bir Kuzey-Güney zirvesinin yapılabilmesi için istihbarat birimleri düzeyinde gizli görüşmeleri desteklemiştir. Kuzey Kore eski Dışişleri Bakanı Ho Dam'ın Eylül 1985'de Cumhurbaşkanı Chun ile gizlice Seul'de görüşmesi, 1988'de iktidara gelecek olan Roh Tae-Woo'nun kuzey diplomasisi adı altında Kuzey Kore ile ilişkilerini nispeten yumuşatmasına zemin hazırlamıştır (Harrison, 2002:80).

Kim İl-Sung geçici konfederasyon sürecinde Kuzey'in Güney'e üstünlük kurabileceğini düşünmekteydi. Diğer taraftan Güney Kore de Kuzey Kore'nin askeri ve siyasi üstünlüğü karşısında kendisini güvende hissetmiyordu. 1961 ve 1987 yılları arasında Güney Kore'yi yöneten askeri rejim, Pyongyang'ın konfederasyon çatısı altında kendi üstünlüğünü pekiştirmesinden çekinmekteydi (Harrison, 2002:70).

Park Chung-Hee'den Chun Doo-Hwan'a kadar uzanan askeri iktidarlar kamuoyundan gelen Kuzey Kore ile ilişkilerin normalleştirilmesi baskısını hep oyalayıcı taktiklerle atlatmaya çalışmışlardır. 1972 Kuzey-Güney diyalogu bunun en çarpıcı örneğidir. Ancak diğer taraftan Seul'deki askeri rejimler Kuzey Kore tehdidi

olgusunu besleyecek propaganda faaliyetlerini sürekli yürütmüşlerdir. Çünkü Kuzey’le olan gerginlik iç politikada askeri rejimlerin meşruiyetinin sorgulanmasını da engellemekteydi. Ancak 1980’lerden itibaren dengeler tekrar değişmeye başlamış ve bu sefer Kuzey Kore, Güney Kore karşısında ekonomik ve siyasi açıdan kendini zayıf hissetmeye başlamıştır (Harrison, 2002:70). Bu dönemde Pyongyang kendi çöküşüne zemin hazırlamak için ABD, Japonya ve Güney Kore’nin faaliyetlerini yoğunlaştırdığını düşünmekteydi.

Bu zemin üzerine Şubat 1988’de iktidarı serbest seçimlerle devralan Roh Tae-Woo, Pyongyang’a karşı daha esnek bir politika izlemeye başlamış ve beklenmedik bir şekilde konuşma ve yayın özgürlüğü sağlayarak birleşme konularının daha geniş bir şekilde tartışılmasına fırsat tanımıştır. Roh, Temmuz 1988’de Amerikalı ve Japonların Pyongyang ile temas kurmasını teşvik etmiş ve Kuzey ve Güney arasında gümrüksüz “iç” ticaretin başlamasını teklif etmiştir. Roh’nun bu tür teklifleri oldukça cömert sayılabilirdi, çünkü 1987’de sabotaj sonucu düşürülen Kore Havayolları’na ait uçaktaki 115 kişinin ölümünden Seul Pyongyang’ı sorumlu tutmaktaydı (Harrison, 2002:80).

Cumhurbaşkanı Roh, Eylül 1989’da yaptığı Kore Uluslar Topluluğu veya Kore Ulusal Toplumu teklifiyle birleşme konusunda yeni bir adım atmıştır. Bu yeni plan eşit temsil ilkesine dayalı bir geçiş dönemi öngörmekte ve 20 kişilik bakanlar kurulu ile 100 kişilik temsilciler meclisinden oluşmaktaydı. Buna göre, bakanlar kurulu her iki taraftan onar bakanın katılımıyla oluşacak ve Kuzey ve Güney Kore’nin başbakanlarının ortak başkanlığında toplanacaktı. Bakanlar kurulu altında oluşturulan komitelerde insani, siyasi, diplomatik, ekonomik, askeri, sosyal ve kültürel konular ele alınacaktı. Bakanlar kurulu Kuzey ve Güney arasındaki sorunların çözümünü ele alacak ve uygulanmasını sağlayacaktı. Kuzey-Güney Temsilciler Meclisi ise her iki taraftan eşit katılımımla 100 milletvekilinden oluşacaktı. Bu meclis ortak bir anayasa taslağı oluşturacak, birleşmenin gerçekleştirilmesi için yöntemi ve somut süreçleri belirleyecek ve bakanlar kuruluna tavsiyelerde bulunacaktı (Harrison, 2002:80-1).

Ayrıca sınırdaki Panmunjom’da ortak sekreterlik oluşturulacak ve Seul ile Pyongyang’da temsilciler bulunacaktı. Ancak Roh’nun planı, Güney Kore’nin önceki politikalarına dayanarak iki Kore’nin birleşmesinin seçimlerle oluşan demokratik

cumhuriyet ilkesi etrafında birleşmesini öngörmekte ve yeni cumhuriyetin meclisinde iki kamaralı bir yapıdan oluşması düzenlenmekte ve alt meclisin nüfus oranına göre temsilci belirlemesini öngörmektedir (Harrison, 2002:81).

Roh Tae-Woo'nun birleşme planı muhalefet lideri Kim Dae-Jung'un planına bir çok yönden benzemektedir. İkisi arasındaki temel fark, Kim'in planı hemen seçim çağrısı yapmayıp belirsiz bir süre eşit temsil ilkesini kabul etmesinde yatmaktaydı. Ayrıca Kim Dae-Jung'un "Kore cumhuriyetleri konfederasyonu", taraf devletler münhasır egemenlik yetkilerini kaybetmeden uzunca bir süre devam edeceği için, Kim İl-Sung'un tekli konfederasyon formülünden de temelde farklıydı (Harrison, 2002:81).

Kim Dae-Jung Ağustos 1987'de Seul'de yaptığı bir konuşmasında bu birleşme formülünü ortaya atmıştı. Buna göre ilk aşamada Kore Cumhuriyeti'nin demokratik ve bağımsız bir devlet olduğunun tanınması kaydıyla KDHC'nin komünist bir rejim olarak varlığı ve meşruiyeti tanınmaktadır. Sonra barış içinde yaşamanın bir koşulu olarak iki taraf da son derece az yetkilerle konfederal sisteme temsilci tayin edeceklerdi. Kim Dae-Jung'a göre Kim İl-Sung'un konfederal sistemi tek bir yapıyı öngörmekte ve daha çok ABD ve Kanada tarzı bir federasyona benzemekteydi. Bunu uygulanabilir görmeyen Kim Dae-Jung, konfederal sistemin sınırlı yetki ve işleve sahip olduğu tepede iki bağımsız cumhuriyeti öngörmekteydi (Harrison, 2002:81).

Kim Dae-Jung bu modeline 1992'de bir ekleme yaparak konfederasyonun başlamasından belki 10 yıl sonra uzlaşmayla çok partili ve piyasa ekonomisine dayalı bir yapı kurulabileceğini ve ondan sonra ikinci aşamaya geçilebileceğini belirtmiştir. İkinci aşamada ise dışişleri ve savunmanın federal hükümet tarafından kontrol edildiği bir federal hükümet ve iki yerel özerk devletten oluşan bir yapı bulunmaktadır (Harrison, 2002:77-81). Bu açıdan Roh Tae-Woo ve Kim Dae-Jung'un birleşme politika ve stratejileri Güney Kore'nin geleneksel birleşme politikalarından biraz farklılık göstermektedir. Kim Dae-Jung ve Roh Tae-Woo ortaya attıkları konfederasyon modellerinde Kuzey ve Güney için eşit temsil ilkesini benimsemişlerdir.

Roh Tae-Woo ve Kim Dae-Jung'un aksine 1993 ve 1998 yılları arasında cumhurbaşkanlığı yapan Kim Young-Sam herhangi bir somut birleşme modeli ortaya

atmamıştır. Şubat 1993'te görevi devralırken yaptığı konuşmada hiçbir ideoloji veya siyasal inancın uluslara büyük mutluluk getirmeyeceğini belirtmiştir. Ancak ABD ve Kuzey Kore arasında hızla yükselen nükleer silah gerginliğinin de etkisiyle geleneksel kuşkucu politikalara hemen geri dönmüştür. Kim Young-Sam'ın üç aşamalı birleşme planının adı "Ulusal Toplum Birleşme Formülü" idi. Bu formülün ilk aşaması uzlaşma ve işbirliği, ikincisi Kuzey-Güney konfederasyonu aşaması ve üçüncüsü ise birleşme aşamalarından oluşmaktaydı. Kuzey-Güney konfederasyonu aşamasında tarafların her iki federe birimin dış politika ve savunma alanlarında münhasır egemenlik yetkilerine sahip olduğunu düzenleyen konfederasyon anayasasını kabul etmeleri öngörülüyordu. Diğer alanlarda ise Kuzey-Güney ilişkilerini düzenlemek için çeşitli konfederal kurumlar oluşturmaktaydı (J.C.Park, 2000:322; Harrison, 2002:82).

Ancak Kim Young-Sam, uzlaşma aşamasının ne kadar süreceğini, uluslar topluluğunun nasıl gerçekleşeceğini ve iki taraf arasında eşitliğe dayanıp dayanmayacağını hiç açıklığa kavuşturmamıştır. Aslında Kim Young-Sam konfederasyon kavramının özünü oluşturan iki farklı sistemin aynı anda yaşamasına itiraz ederek birleşik demokratik Kore'nin siyasi ve iktisadi bağımsızlığının teminat altına alınması gereğini vurgulamıştır (Harrison, 2002:82).

1990'daki Alman birleşmesi ve Kim İl-Sung'un 1994 yılında ölümü, Kuzey Kore'nin yakın bir gelecekte çökeceğine inanan Seul'deki sertlik yanlılarının sayısını artırmıştır. Selefî Roh Tae-Woo gibi Kim Young-Sam'da Batı Almanya'nın Doğu Almanya'yı birden ilhak etmesine göre daha az maliyetli olacak Kuzey Kore'yi aşamalı veya kontrollü ilhak etme politikasını benimsemiştir. Bu açıdan Kim Young-Sam da Kuzey Kore'nin çökmesinin ardından Güney Kore tarafından ilhak edileceğini açıklamakta bir sakınca görmemiştir. Bu açıdan Ekim 1994'de ABD ve Kuzey Kore arasında imzalanan Mutabakat Metni'nden Seul açıkça rahatsız olmuş ve bunun ancak Kuzey Kore'nin çöküşünü geciktireceğini belirterek Vaşington'a çekincesini belirtmiştir.

Kim Young-Sam 15 Ağustos 1995'te Chonan'da yaptığı bağımsızlık günü konuşmasında birleşik Kore'nin diğer bir Kore Cumhuriyeti olacağını iddia etmiştir. Yine Güney Kore için söylenen "Han Nehri üzerindeki mucize" için Kim Young-

Sam, birleşmenin bu mucizenin genişlemesini ve Kore atayurdunun demokratik ve müreffeh bir ülke haline gelmesini sağlayacağını belirtmiştir (Harrison, 2002:70-82).

1998 yılında iktidara gelen Kim Dae-Jung, Kuzey Kore'nin her türlü çöküş ihtimalinin Güney'e büyük zararlar vereceğini söyleyerek ilhak politikasından vazgeçmiştir. Beklenenin aksine muhalefetteyken ortaya attığı birleşme formülünün üzerine düşmeyerek yakınlaşma ve barış içinde bir arada yaşamının önemine vurgu yapmıştır. Bu açıdan Kim Dae-Jung birleşmeden çok yakınlaşmaya önem vererek ikili ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkilerin gelişmesine ağırlık vermiştir. Hem iç politik gelişmelerden dolayı hem de Kuzey Kore kendisini daha güvensiz hissedeceği için Kim Dae-Jung uzun zamandır iddia ettiği gevşek yapılı konfederasyon düşüncesini uygulamaya koymayı ertelemiştir. Bu aşamada iki ülke arasındaki siyasi güven mekanizmalarının geliştirilmesi yakın gelecekte daha fazla önem taşımaktaydı (Harrison, 2002:70-1; K.J.Ryoo, 2000:26).

Kim Dae-Jung'un "gün ışığı politikası"nın bu açıdan amacı, Kuzey'le mümkün olduğunca yakınlaşp ikili ilişkileri artırarak, muhtemel riskleri ortadan kaldırmak ve uzun vadede iyice yakınlaştıktan sonra makul bir birleşme sürecine gitmektir. Gün ışığı politikası, Kuzey Kore'yi dışa açılmaya ikna için, yardım, yatırım, özel sektör teması ve müzakereler teklif ederek güvenli bir ortam tesis etmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan Seul, birleşme sürecinin mümkün olduğunca yumuşak bir geçişle sonuçlanmasını istemektedir. Ancak diğer taraftan Pyongyang ile yakınlaşmaya çalışmanın ciddi maliyeti de vardır. Gün ışığı politikası çerçevesinde Kuzey Kore'ye yardım ederek yakınlaşmak Pyongyang rejiminin ayakta kalarak tehdit oluşturmaya devam etmesine hizmet edebileceği düşünülmekteydi (Eberstadt-Ellings, 2001:325).

Pyongyang, Seul'un bu yeni politikasını önce eskisinden daha tehlikeli bir oyun olarak algılamıştır. Diğer taraftan hükümet ortağı partilerden küçüğünün lideri ve Kuzey Kore'ye karşı sertlik yanlısı politikalarla sivrilmiş Kim Jong-Pil de 1998 ve 1999 yıllarında sürdürdüğü başbakanlık görevi süresince bu yakınlaşma politikasına muhalefet etmiştir. Kim Dae-Jung'un temel insan hak ve hürriyetlerini ihlâl ettiği gerekçesiyle yürüklükten kaldırmak istediği Ulusal Güvenlik Yasası, Kim Jong-Pil ve muhalefetin baskısı sonucu yürüklükte kalmıştır. Diğer taraftan Güney

Kore’de ordu, polis ve istihbarat teşkilatlarındaki görevlilerin büyük kısmı da Kuzey Kore’ye karşı sertlik yanlısı tutumunu muhafaza etmekteydi (Harrison, 2002:84-94).

Kim Dae-Jung’un cumhurbaşkanlığı döneminde açıklanan Güney’in yeni üç aşamalı birleşme planı, konfederasyon, federasyon ve birleşme aşamalarından oluşmaktaydı. Buradaki konfederasyon aşaması daha önce ortaya atılan Kuzey-Güney konfederasyonu formülüne oldukça benzemektedir. Konfederasyon aşamasında, Kuzey ve Güney kendi münhasır yetkilerini kullanabilmektedirler (J.C.Park, 2000:323).

Kim Dae-Jung’a göre Kim Young-Sam’ın izlediği üç aşamalı birleşme planından ilki olan uzlaşma ve işbirliği aşamasına gerek yoktu. Kim Dae-Jung konfederasyon sürecinin başlamasının zaten uzlaşma ve işbirliğini beraberinde getireceğini düşünmekteydi. Kim Dae-Jung Mayıs 1999’da yaptığı bir açıklamada Kuzey Kore’nin içinde bulunduğu zorlukların Pyongyang’ın konfederasyon tartışmalarına girişmesi için uygun olmadığını vurgulamıştır. Bu açıdan cumhurbaşkanı Kim bu aşamada yapılacak konfederasyon müzakerelerinin Kuzey Kore tarafından olumlu ve yapıcı bir şekilde karşılanmayacağını düşünmekteydi. 1999 yılında Pyongyang’a bir ziyaret gerçekleştiren ve bir çok üst düzey yetkiliyle konuşma fırsatı bulan Güney Koreli bir profesör olan Lee Yueng-Hi de benzer görüşleri ifade etmiştir. Lee’ye göre Kuzey Kore konfederasyon konusundaki görüşmeleri başlatmadan önce, kendi ekonomisini istikrara kavuşturma ve ABD ve Japonya ile ilişkilerini geliştirme niyetinde olduğunu açıklamıştır (Harrison, 2002:87).

Haziran 2000’deki zirvede konfederasyon kavramı uzun tartışmalara konu olmuştur. Kim Jong-İl, ilk defa babası tarafından 1991’de ortaya atılan gevşek yapılı federasyonu savunmuştur. Daha sonra Roh Tae-Woo’nun 1989’da ortaya attığı 20 kişilik bakanlar kurulu ve 100 kişilik temsilciler meclisinden oluşan Kore Uluslar Topluluğu teklifini Kim İl-Sung’un modeline yakın bularak kabul etmiştir. Kim Jong-İl bu federasyon teklifini açıklığa kavuşturarak “Bir konfederasyon sistemine dayalı teklif daha gerçekçi gözükmekte ve tamamlanmış federasyon önerisi ise daha az uygulanabilir durumdadır.” şeklinde bir yorumda bulunmuştur. Kim Jong-İl “gevşek yapılı bir federasyon sistemi”ni gündeme getirerek birleşmenin adım adım ve aşamalı bir şekilde gerçekleşmesi gerektiği yorumunda bulunmuştur. Zirvenin

bildirgesinde her iki modelin de ortak yanlarının olduğu vurgulanmışsa da 2001 yılı içerisinde konfederasyon konusunda atılması dűřünűlen adımlar konusundaki belirsizlik devam etmiştir. Bu noktada her iki taraf da somut beklentiler içerisinde girmiştir. Kuzey için Güney'in ne kadar ve ne zaman yardım edeceği önem taşımaktaydı. Güney için ise ortak yatırım ve demiryolu projeleri, bölünműş ailelerin birleştirilmesi ve ikinci devlet başkanları zirvesinin gerçekleştirilmesi öncelikli konular arasındaydı (Harrison, 2002:89-91; MOU, 2003).

Burada her iki tarafın da vurguladıđı ortak nokta birleřmeye giden yolda geçici bir birlikte yařama sürecinin bařlatılması gerektiđidir. Güney, birleřme maliyetinin azaltılabilmesi için farklılıkların ařama ařama azaltıldıđı bir birleřme sürecinin mutlaka gerekli olduđunu dűřünmekteydi. Kuzey ise 1980'lerin sonundan itibaren devrim yoluyla birleřme forműlűnűn artık geçerli olmadıđını kabul etmiř ve Güney ile birlikte yařamaya dayalı birleřme stratejini benimsemiřtir. Böylece her iki taraf da Kore birleřmesinin Almaya, Vietnam ve Yemen birleřmelerinden farklı olduđunu zımni bir řekilde kabul etmiř oluyordu (J.C.Park, 2000:322).

Bu çerçeve içerisinde Kuzey ve Güney Kore birleřme forműlűnde anlaşmaya vararak Haziran 2000'de yayınlanan bildirgenin ikinci maddesinde bu konuyu düzenlemişlerdir. Bu maddede Güney'in konfederasyon, Kuzey'in gevřek yapılı federasyon tekliflerinin ortak unsurlar içerdiđi vurgulanmış ve taraflar birleřmenin bu çerçeve içerisinde gerçekleřtirilmesi konusunda anlaşmışlardır. Bu her iki tarafın da tek taraflı birleřme forműlűnű dayatmayıp üzerinde anlaşılan ortak noktalardan hareketle birleřme sürecinin oluřturacađını göstermektedir. Yayınlanan bildirgenin ikinci maddesinde Güney'in konfederasyon ve Kuzey'in gevřek federasyon forműllerinin ortak özellikler taşıdıđını ve bu çerçevede bir birleřmenin gerçekleřtirilmesi için tarafların gayret edecekleri vurgulanmıştır (MOU, 2003; J.C.Park, 2000:321-2).

“Kuzey-Güney Konfederasyonu” ve “Gevřek Yapılı Federasyon Sistemi” arasındaki benzerlikler ise řu řekildedir (MOU, 2003): Öncelikle her iki teklif de bir birleřme forműlű olmayıp bařlangıç ařaması ve hazırlık sürecidir. Kuzey ve Güney Kore, bugűnkű iki farklı sistem ve hükűmeti koruyarak hükűmetler arasında işbirliđi ortamı oluřturulmasına ihtiyaç duymaktadır. Yani her iki taraf da askeri, siyasi ve diplomatik münhasır yetkilerini korurken bir işbirliđi ortamı tesis edilmesi

konusunda hemfikirdirler. Her iki taraf da diplomatik, ekonomik, askeri ve toplumsal konularda birleşmeye giden yolda karşılıklı işbirliği ve dayanışma konusunda anlaşmışlardır. Hiçbir taraf ön koşul ileri sürmemiştir. Halbuki geçmişte Kuzey Kore Ulusal Güvenlik Yasası'nın iptalini ve Güney Kore'deki Amerikan kuvvetlerinin çekilmesini federasyon sisteminin başlangıcının ön şartı olarak ortaya koymuştu. Şimdi ise Kuzey Kore “gevşek yapılı federasyon sistemi”nin herhangi bir ön şart içermediğini açıkça belirtmektedir.

Haziran 2000'de Pyongyang'da gerçekleşen devlet başkanları zirvesi Koreler bölündüğünden bu yana gerçekleşen ilk en büyük zirve niteliğini taşımaktadır ve gerçekleşmesi bile başlı başına bir başarıdır. Ancak Koreler arası artan diyaloga ve bu konuda Kim Dae-Jung ile Kim Jong-İl tarafından atılan adımlara rağmen her iki ülkedeki yerleşik bürokrasinin bu yakınlaşma politikalarını benimsemesi zaman alacaktır. Muhafazakâr çevreler “gevşek yapılı federasyon sistemi”nin Kuzey'in Güney'i ele geçirme stratejisi olduğunu iddia etmektedirler. Soğuk Savaş dönemindeki tecrübelerden kalan bir yaklaşımla her iki Kore de birbirlerini en büyük tehdit olarak algılamaktadırlar. Seul hükümeti Kuzey-Güney konfederasyonu çerçevesinde barış ortamının adım adım tesis edildiği bir birleşme politikası izlemektedir (MOU, 2003;Ming, 2002:90).

Bu yüzden Kim Dae-Jung, zirvede konfederasyon konusunda samimi tartışmalar yapıldığını, ancak bu tür tartışmaların kendi görev süresi içerisinde mutlaka sonuçlanması gerekmediğini açıkça ifade etmiştir. Cumhurbaşkanı Kim'e göre birleşme uzun yıllar alacak bir süreçti. Zirveden 30 yıl sonra ödenmesi koşuluyla Güney Kuzey'e gıda yardımı şeklinde kredi sağlanmıştır. George W. Bush'un iktidara geldiği 2001 yılında ise Kuzey Kore, Güney Kore ile çatışmayan ve uzlaşmacı bir görünüm sunmaya gayret etmiştir. Yine Sibiryaya Demiryolu bağlantısının sağlanması gibi bazı projeler üzerinde yavaş fakat kararlı ilerlemeler kaydedilmiştir (Harrison, 2002:90-1).

Birleşmenin önünde ise yine bazı büyük engeller bulunmaktadır. Her şeyden önce iki Kore arasında kurumsal nitelik kazanmış olan düşmanlık halen devam etmektedir. Her iki Kore de birbirlerini en büyük tehdit olarak algılamaktadırlar. Sovyetler Birliği-Çin-Kuzey Kore ittifakı dağılmış olsa da Soğuk Savaş döneminden kalma büyük güçler arasındaki stratejik denge, halen geçerliliğini korumakta ve

Kuzey Kore'ye karşı ABD-Japonya-Güney Kore ittifakı varlığını muhafaza etmektedir. Çin ve Rusya eskiden olduğu gibi müttefik olarak değil ama bölge dengelerini koruma adına Kuzey Kore'ye zaman zaman destek vermektedirler (Ming, 2002:98-9).

Genel olarak bakıldığında Güney Kore'nin öngördüğü Kuzey-Güney konfederasyonu tamamiyle tek bir sistem ve hükümete dayalı ortak bir devletin kurulması için bir geçiş süreci olarak düşünülmektedir. Ancak bu süreçte barış, karşılıklı güven ve uyuma dayalı iki sistemli ve iki hükümetli yapı devam edecektir (MOU, 2003).

Seul açısından her hangi bir birleşme formülü, Kuzey'de köklü değişikliklere yol açmalı ve iki halk arasındaki bütünleşme sürecini kolaylaştırmalıdır. Ayrıca Seul olası bir birleşme sonrası ortaya çıkabilecek sonuçları sürekli gözönünde bulundurmaktadır. Seul bazı somut adımların atılmasına önem vermektedir. Bunlar arasında K. Kore halkının refahının artırılması ilk sıradadır. Ayrıca Kuzey'deki zayıf altyapının ve gerikalmış ekonominin geliştirilmesi birleşik Kore'nin iktisadi durumu açısından da çok önemlidir. (K.S.Shin,1999:367).

Geçici konfederasyon döneminde iki taraf arasındaki karşılıklı seyahat, yatırım, ekonomik proje ve kültürel ve sosyal alışverişler teşvik edilirken aradaki sınır da kalmalı ve kontrol edilmelidir. Bu süre içerisinde Kuzey Kore'de demokratikleşme ve liberalleşme sağlanarak özellikle merkezi hükümetin elindeki yetkiler yerel yönetimlere dağıtılmalıdır. Aynı şekilde Güney Kore de liberalleşme, sivilleşme ve demokratikleşme sürecine devam etmelidir (S.C.Yang, 1999b:820).

Seul için ideal bir birleşik Kore devleti; siyasi açıdan çoğulculuğa dayanan liberal demokrasi; iktisadi açıdan serbest piyasa ekonomisi; diplomatik açıdan uyumlu ve uzlaşmacı, bölgede orta ölçekli bir dengeleyici güç ve bölgesel bütünleşme girişimlerinde faal bir devlet; askeri açıdan sadece konvansiyonel silahlara sahip olan ve komşu ülkeleri tedirgin etmeyen bir orduya sahip olmalıdır. Ayrıca birleşme kesinlikle barışçı yollardan gerçekleşmelidir. Savaşı da içeren şiddet yoluyla bir birleşme, birleşmenin ilk kazanımlarını götüreceği gibi ciddi beşeri kayıplara da yol açacaktır. Bu aşamada Kuzey-Güney ilişkileri kademeli olarak geliştirilmelidir. Son olarak da Kore birleşmesi bölge barışına hizmet etmelidir. Zaten komşu büyük güçlerin rızası olmaksızın Korelerin birleşebilmesi de oldukça

zordur. Ayrıca Kore Yarımadası'ndaki muhtemel bir silahsızlanma süreci tüm bölgedeki silahsızlanma sürecini hızlandıracaktır (K.S.Shin,1999:371; MOU, 2003; S.W.Rhee, 1999:516).

Bir konfederasyonun kurulmasının her iki taraf açısından da sembolik bir değeri vardır. Kuzey, Güney ile birlikte farklı sistemlerin bir arada yaşamasını böylece garanti altına alabilecek ve ilhak olma korkusunu üzerinden atabilecektir. Güney ise bu sayede nihai birleşme arzusunu daha canlı tutabilecek ve iktisadi sistemi vasıtasıyla kesin üstünlük sağlayabilmek için zaman kazanmış olacaktır (Harrison, 2002:100). Sonuç olarak ne Pyongyang ne de Seul birleşme konusunda acele etmektedirler. 2000 yılındaki devlet başkanları zirvesinden çıkan birleşme stratejisi konusundaki genel uzlaşma halen geçerliliğini sürdürmektedir. Her iki taraf da sonuçlarını önceden kestiremeyecekleri bir birleşme sürecine girmektense, mevcut yapıyı sürdürmeyi tercih etmektedir.

4.2.4.2. Kore Kamuoyu

Kore kamuoyunun birleşmeye bakış açısı zamana göre farklılık göstermiştir. Her ne kadar kamuoyu görüşü devletlerin politikalarını yönlendirmede tek başına etkili değilse de, özellikle demokrasiyle yönetilen devletlerde izlenen politikanın meşruiyetini artırmakta veya azaltmaktadır. Üstelik uluslararası alanda kamuoyu görüşlerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır.

Kuzey Kore halen dışa açık bir ülke olmadığı için, toplumun görüşlerini bağımsız olarak tespit edebilmek mümkün değildir. Ancak Güney Kore giderek daha dışa açık ve demokratik bir ülke haline gelmektedir. Özellikle Güney Kore'deki toplumsal muhalefet hareketi 1960'da baskıcı Rhee Syngman'ı iktidardan etmiş, 1960'lı ve 1970'li yıllarda diktatör Park Chung-Hee'yi sürekli tedirgin etmiş ve 1980'li yıllarda askeri diktatörlüklerin sonunu getirmiştir.

Birleşme gibi toplumu yakından ilgilendiren bir konuda kamuoyunun önemi gözardı edilemez. Birleşme halkın refah düzeyini yakından ilgilendiren bir konu olduğu için, halkın desteğini almaksızın Güney Kore hükümetlerinin tek başlarına birleşme politikası belirlemesi zor görülmektedir. Çünkü halk seçimler vasıtasıyla hükümetlerin birleşme politikalarını etkileyebilmektedir. Özellikle 1988 yılından beri yapılmakta olan cumhurbaşkanlığı için doğrudan seçimlerinde kazanan adayların çok

az farkla birinci olabildikleri gözönüne alınır, kamuoyunun birleşme politikası konusundaki önemi daha iyi anlaşılacaktır. Yine de kamuoyu görüşlerinin hükümet politikaları üzerindeki etkisini kısa değil uzun vadeli olarak değerlendirmek daha yararlı olacaktır.

Almanyanın birleşmesinden hemen sonra, G. Korelilerin birleşme yönündeki arzuları artmıştır. Özellikle Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist bloğun dağılması ve Kuzey Kore'nin ulusal kapasitesindeki düşüş, Güney Kore kamuoyundaki birleşme beklentilerini canlandırmıştır. Bu yüzden 1990'ların hemen başında Güney Korelilerin birleşmeye bakış açısı son derece olumlu biraz da duygusaldı. Bu dönemde birleşmenin maliyeti, iktisadi bütünleşme ve Almanya tecrübesinde ortaya çıkan sorunlar son derece güncel araştırma konularıydı.

Ancak 1990'ların ortalarından itibaren halktaki bu heyecan yerini temkinli bir beklentiye bırakmıştır. Birleşmenin Güney Kore üzerindeki ekonomik külfeti, Kore Savaşı'nı hiç yaşamamış ve Kuzey Kore'yi hiç görmemiş yeni neslin birleşme konusunda yeterince heyecan duymaması ve yarım asırdır iki ülke arasında devam eden düşmanlığın halk üzerinde bıraktığı olumsuz etki gibi sebeplerden dolayı birleşme konusundaki karamsar görüşlerde artış olmuştur. 1990'ların sonunda iktidara gelen Kim Dae-Jung kamuoyunun bu yöndeki tutumunu dikkate alarak, birleşmeden çok Kuzey Kore ile yakınlaşmaya önem veren bir politika izlemeye başlamıştır. Böylece siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan yüksek maliyetli ani bir birleşmeden çok aradaki farklılıkların zamanla giderileceği barış içinde bir arada yaşama düşüncesi öne çıkmıştır.

Bu görüşü değişik zamanlarda yapılan kamuoyu araştırmaları da doğrulamaktadır. Kim Young-Sam'ın Cumhurbaşkanlığının başlangıcında (1993) yapılan bir ankete göre, katılımcıların yüzde 30.9'u enflasyonu dizginlemenin hükümetin en önemli görevi olduğunu söylerken, yüzde 22'si ekonomik gelişmeye daha çok önem vermiş ve sadece yüzde 5.5'lik bir kısım Koreler arası ilişkilerin geliştirilmesi ve birleşmeyi birinci öncelikli olarak görmüştür (Y.B.Kim, 2000:3).

Chosun Ilbo gazetesinin Kore Savaşı'nın 49. yılı olan 1999'da yaptığı bir diğer araştırmaya göre, katılımcıların sadece yüzde 40'ı birleşmenin kaçınılmaz olduğuna inanmaktadır. Bu dört yıl önce bağımsızlığın 50. yılında *Agency-Gallup*'un

yaptığı araştırmaya göre yüzde 18 bir düşüşü ifade etmektedir. O zaman birleşmeyi kaçınılmaz görenlerin oranı yüzde 58 idi (Y.B.Kim, 2000:2).

Başka bir kamuoyu araştırmasında Eylül 1996'ya göre Şubat 1999'da halkın birleşmeye olan ilgisinin azaldığını göstermektedir. 1996'da hemen birleşmeye çok istekli veya biraz istekli olanların oranı yüzde 56 iken bu rakam 1999'da yüzde 39'a düşmüştür (Harrison, 2002:100).

Güney Kore toplumunun birleşme konusundaki arzusunun azalmasında Kuzey ve Güney arasındaki uçurumun artması önemli bir rol oynamaktadır. 1945'deki bölünme Kore Savaşı ile iyice beslenmiş ve geçen yıllar içerisinde iki toplum arasındaki sosyal, kültürel, ekonomik hatta dil alanındaki farklılıkları bile artırmıştır. Ayrıca son 50 yılda yaşanan derin ideolojik karmaşıklıkta Kore tarihinde hiç benzeri görülmemiş bir kopuşu da beraberinde getirmiştir (Harrison, 2002:100).

Yine kamuoyu araştırmalarında yeni neslin birleşme konusunda daha olumsuz bir kanaate sahip olduğu ortaya çıkmıştır. 1999'da *Chosun İlbo*'nun yaptığı kamuoyu yoklamasına göre katılımcıların yüzde 14'ü bugünkü bölünmüşlük durumunun devamından yanadır. Ancak bu oran 20 yaşlarındaki katılımcılar arasında yüzde 19'a çıkmaktadır. Kore Savaşı'nı yaşamış veya hatırlayan ve ekonomik sıkıntılara katlanmış yaşlı Koreliler, Kuzey Kore toprağına ve halkına karşı daha duyarlı davranmaktadır. Diğer taraftan yeni kuşak ise K. Kore'ye karşı duygusal olmaktan çok, daha çıkarıcı ve pragmatik bir bakış açısına sahiptirler (Y.B.Kim, 2000:6).

Güney Kore artık bütünleşmiş küresel ekonominin bir parçasıdır. Bu yüzden yabancı ülkelere, sermayeye ve ürünlere karşı bakış açısı artık daha olumlu hale gelmiştir. Böyle bir küresel ekonomide de ulusal sınırların ve hatta milletlerin çok fazla bir önemi bulunmamaktadır. Sonuçta, ülke topraklarını genişletmek ve ekonomik kazanımlar için halkın bütünleşmesi eskisinden daha az önemli hale gelmiştir. Bunun sonucunda G. Kore'de ulus ve ulusal devlet kavramları da değişmeye başladı. Diğer taraftan K. Kore de dünyadaki gelişmelerin aksine iyice içe kapandı. Artık birleşik ülke, birleşik ulus ve ulusal gurur kavramları önemini yitirmeye başlamıştır (Y.B.Kim, 2000:13).

Geçmişte birleşme meseleleri hükümet tarafından kendi otoriter ve baskıcı iktidarlarını meşrulaştırmak için, muhalefet tarafından da hükümet karşıtı eylemler

için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu yüzden birleşme meselesi soyut ve hassas bir araştırma konusu olmuştur. 1980'lerin sonlarından itibaren birleşme üzerine bilimsel araştırmalar hızla artarken, birleşmenin ekonomik maliyeti üzerine çalışmalar da çoğalmıştır. Bu açıdan kamuoyunun birleşme konusundaki tutumunu etkileyen en önemli gelişmelerden biri de birleşmenin maliyeti oluşturmaktadır.

Kuzey ve Güney Kore arasındaki ekonomik alandaki farklılıklar bu yüzden çok önemlidir. İlk olarak iki Kore arasındaki gelişmişlik farkı çok fazladır ve bu da birleşme maliyetini oldukça yükseltmektedir. İkinci olarak iki ülkenin ekonomik modelleri tamamen farklıdır. Kuzey Kore ekonomisi dünyayla irtibatlı değildir ve hukuki ve teknik altyapısı ile uluslararası kıstasları yerine getirmekten çok uzaktır. Üçüncü olarak Kuzey Kore halkı ve bürokrasisi çağdaş ekonominin mantığıyla düşünmekten uzaktır. Güney Kore bürokratları ise bir işadamı gibi ticari bir mantıkla hareket edebilmektedir. Üstelik Pyongyang'ın bu konuda ciddi bir gayreti de gözükmemektedir (Ming, 2002:104-5).

İki ülke arasındaki gelişmişlik farkı, birleşme sürecinde Güney'in belirleyici olacağı hatta eninde sonunda Güney'in Kuzey'i ilhak edeceği noktasında yaygın bir beklenti oluşturmuştur. Birleşme maliyeti, birleşmenin zamanı, maliyet tanımı, birleşme sırasındaki Kuzey ve Güney'in gösterdiği kalkınma düzeyi ve birleşmeden sonra Kuzey'deki kalkınma önceliklerine göre 182,7 milyar dolar ile 2 trilyon dolar arasında değişmektedir. Marcus Noland 1996 yılında birleşme maliyetinin 500 ila 750 milyar arasında olacağını ve bu rakamın her beş yılda bir ikiye katlanacağını hesap etmiştir. Güney Kore SMH'sı Kuzey Kore 'den 26 kez, kişi başına milli gelir 12 kez ve ticaret hacmi 178 kez daha büyüktür. Eğer mevcut koşullarda birleşme olursa, bu Güney Kore halkına büyük bir yük getirecektir (Harrison, 2002:97-9; Ming, 2002:96).

Ayrıca 1997 yılı sonunda yaşanan Asya mali bunalımı, bir ekonomik kalkınma mucizesinin sahibi olan Güney Korelilerin aklını başına getirmiştir. Bu iktisadi bunalım Kore ekonomisini zayıflattığı gibi, ülkenin mali düzeninin yapısını bozmuştur. Bunlar da Seul'ün birleşmenin maliyetini göğüsleyebilme kabiliyetine darbe indirmiştir. Bir nesil içerisinde dünyanın en fakir ülkeleri arasından OECD standartlarına ulaşan Güney Kore'yi, olası bir birleşme iktisadi açıdan zor duruma düşürebilir. Batı Almanya birleşme için her yıl ülke gelirinin yüzde 5'ini (150 milyar

mark) Doğu Almanya'ya vermiştir. Bu tecrübeye dayanarak Prof. Hans Verner Chin Güney Kore'nin her yıl birleşme için GSMH'dan yüzde 10 pay ayırması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Güney Kore ekonomisi Batı Almanya kadar güçlü olmadığı ve Kore para birimi won Alman markı kadar uluslararası tedavülde olan bir para olmadığı için Seul'un birleşme maliyetlerini başka ülkelere de yayması mümkün gözükmemektedir. Bu son ekonomik bunalımdan dolayı kamuoyu ve hükümet kısa vadeli bir birleşme politikasına karşı çıkmaktadır (Y.B.Kim, 2000:8; Harrison, 2002:97-9).

Genel olarak bakıldığında, birleşmenin maliyeti ve potansiyel faydalar arasındaki makasın olumsuz yönde açılmaya başladığı görülmektedir. G. Koreli liderler birleşmeyle ilgili olarak iki önemli hususu göz önünde bulundurmaktadırlar. İlki, birleşme süreci uzadıkça gerçekleşmesi de zorlaşmaktadır. İkincisi, birleşme sadece hükümetlerin tercihlerine bırakılabilecek bir konu değildir. Bu yüzden Seul, bu tür birleşme maliyetini göğüsleyebilmek için kamuoyunun desteğini aramaktadır (Y.B.Kim, 2000:14).

Ancak Güney Kore kamuoyu kısa vadede birleşmeye temkinli yaklaşırsa da, bölünmüşlüğü uzun süre devam etmesine de tahammül edemeyecektir. Her şeyden önce, Kore halkı oldukça homojen bir ulustur. Hem Kuzey hem de Güney Kore ortak atalara, aynı hayat tarzına, aynı kültürel ve tarihi geçmişe, tek bir dile ve ortak davranış karakterine sahiptir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ideolojik olarak kesin olarak bölünmesine rağmen, sıradan halk açısından bu ayrım çok belirgin değildir. Bir taraftaki halk diğer tarafın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve ülke kaynaklarının kullanımı konusunda büyük hassasiyet göstermektedir. Yaklaşık 10 milyon parçalanmış ailenin bulunduğu Kore Yarımadası'nda birleşme ortak hedefdir. Ayrıca bir çok Koreli bölünmenin büyük güçlerin politikaları sonucunda gerçekleştiğini düşünmektedir (Ming, 2002:91-2).

Ayrıca Koreliler uzun zamandır birleşik ve güçlü bir Kore'nin özlemini duymaktadırlar. Tarih boyunca Kore etrafı büyük güçler tarafından sarılmış ve mutlaka birinin etkisine hatta yönetimine giren küçük ve zayıf bir devlet olarak algılanmıştır. Şimdi ise Güney Kore güçlü ekonomisi ve artan siyasi nüfuzu ile uluslararası alanda etkili bir konuma yükselmiştir. Kuzey Kore ise ekonomik alandaki başarısızlığına rağmen askeri açıdan bölgenin önemli ülkelerinden biri

haline gelmiştir. Fakat tarihi hastalık yine giderilememiştir ve hem Kuzey hem de Güney Kore birleşmek için büyük güçlerin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu açıdan birleşik ve güçlü bir Kore, her Korelinin en büyük özlemi haline gelmiştir.

Sonuç olarak, Güney Koreliler birleşmenin ekonomik külfeti az bir şekilde aşamalı olarak ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesini istemektedirler. 1950'deki gibi bir savaşın bugüne kadar elde ettikleri tüm ekonomik kazanımların bir anda sıfırlanmasını hiç arzu etmemektedirler. Böyle bir savaşta Güney'in zafere ulaşma ihtimali çok büyük olsa da, iki tarafın da büyük zayıflar verme olasılığı fazladır. Vietnam savaş yoluyla birleşmiştir; ama karşılığında ağır maddi hasar ve daha önemlisi çok sayıda insan kayıpları olmuştur. Şiddet yoluyla gerçekleştirilecek bir birleşme yeni toplumsal bölünmelere yol açacaktır. Bu yolla Kuzey Kore'nin ilhakında Güney Koreliler kendilerini üstün görecekler ve bu da yarım asırdır süren kopukluğun derinleşmesine yol açacaktır. Bu yüzden Kore birleşmesi mutlaka barış yoluyla olmalıdır. Güney Koreliler demokratik, piyasa ekonomisine dayalı ve barışçı bir devlet modelinin birleşik Kore için geçerli olmasını arzu etmektedirler.

4.3. Korelerin Bölge Sistemine Etkisi

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle Sovyetler Birliği dağılmış ve Almanya birleşmişse de, Kore Yarımadası halen güvensizliğin hüküm sürdüğü bölünmüş bir ülke olma konumunu devam ettirmekte ve Kuzeydoğu Asya'daki çıkar çatışmaları alabildiğine sürmektedir. Soğuk Savaş döneminden kalma ve Kore bölünmüşlüğüne dayalı büyük güçler arasındaki stratejik denge anlayışında pek fazla bir değişiklik olmamıştır. Sadece büyük güçlerin rollerinde bazı değişiklikler olmuştur. Bölgede Soğuk Savaş koşullarının devam ettiğini gösteren üç önemli gösterge vardır. İlk olarak, Ateşkes Anlaşması halen geçerliliğini korumaktadır. Hem Kuzey Kore hem de Güney Kore-Amerikan Ortak Komutanlığı ateşkes hattı boyunca yoğun bir askeri yığınağa sahiptir. ABD ve Japonya Kuzey Kore ile ilişkilerini normalleştiremedikleri gibi Pyongyang'a karşı füze savunma kalkını kullanıp onu çevrelemeye çalışmaktadırlar (Ming, 2002:100; C.J.Lee, 2001:51).

Bu yüzden birleşme sorununda yerel kararlar tek başına bağlayıcılıktan uzaktır. Kuzey ve Güney kendi aralarında yakınlaşma konusunda anlaşsalar bile, küresel dinamikler Kore Yarımadası'ndaki istikrarı her an baltalayabilir. Bölge

dengelerinde esas önemli olan büyük güçlerin kendi aralarında izledikleri politiklardır. Kore merkezli sorunlar ikincil derecede önemlidir. Bu açıdan Korelerin bölge sistemine yapabilecekleri etki, büyük devletlerin sahip oldukları güce göre oldukça sınırlıdır (Snyder, 2001:98).

Büyük güçler, Korelerin birleşip kendi varlıklarını meşru kılan büyük düşmanın ortadan kalkmasına zor razı olacaklardır. Kore Yarımadası'nda doğrudan çıkarları bulunan ABD, Çin, Japonya ve Rusya Kuzeydoğu Asya'daki güç dengelerini temelinden etkileyecek olası bir Kore birleşmesi karşısında son derece duyarlıdır (K.S.Shin,1999:371; De Greene,1998:104).

1990'larda ortaya çıkan mevcut koşullara göre Kuzey Kore'nin çökmesi ve ani bir Kore birleşmesi hiçbir gücün çıkarına değildir. Pekin, Tokyo, Vaşington ve Moskova'nın uzun dönemli çıkarları açısından şimdi gerçekleşecek bir birleşme bir sürü belirsizliği de beraberinde getirecektir. Bunun yerine yavaş ve barışçıl bir birleşme yıllar süren bir işbirliği sürecini gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla barışçıl bir Kore birleşmesi bölgedeki barış ve istikrar açısından gerekli görülmektedir (Y.J.Kim, 1999:205).

Kuzey Kore değişik sorunlarıyla bölgenin güvenlik yapısını kendi iradesi dışında da olsa kökünden etkileyebilir. Öncelikle Kuzey Kore'nin nükleer silah programının geleceği bölge dengelerini yakından ilgilendirmektedir. Özellikle ABD bu konuda çok hassastır. 1994 Mutabakat Metni ABD'nin Kore Yarımadası üzerindeki nüfuzunu biraz daha artırmıştır. Ancak Vaşington'un bu konuda bölge dengelerini gözetmeksizin daha fazla ileri gitmesi beklenmemelidir. Aksi takdirde Çin başta olmak üzere diğer büyük güçler ABD'yi dengeleyici başka bir politika geliştirebilirler. 2002 yılı ortalarında ABD ve Kuzey Kore arasında çıkan nükleer krizde bu özellik açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu olayda nükleer tesislerini tekrar faaliyete geçirmek için hazırlık yapan Kuzey Kore'ye karşı ABD'nin bölgedeki gerilimi tırmandıracak bir askeri hareket yapmaması için sadece Çin ve Rusya değil Japonya ve Güney Kore de devreye girmişlerdir. Bu açıdan diğer güçler bölge dengelerini kökünden değiştirecek türde ABD'nin tek taraflı eylemlere girişmesine izin vermeyeceklerdir (Snyder, 2001:99).

Ayrıca Soğuk Savaş sırasında Kore Yarımadası'nda kurulan denge hızla Kuzey Kore aleyhine bozulmaktadır. Kuzey-Güney Kore arasındaki dengenin

bozulması bölge dengelerini de yakından etkileyecektir. Bu açıdan Kuzey Kore'nin geleceği büyük güçlerin üzerinde en fazla durdukları konulardan biridir. Çünkü bölgedeki mevcut denge Kore bölünmüşlüğüne göre kurulmuştur (Snyder, 2001:99).

Kuzey Kore'nin aniden çökme veya Güney Kore'ye karşı dengeleyici bir saldırı başlatması durumunda ortaya çıkacak istikrarsızlık tüm bölge ülkelerini korkutmaktadır. Bu açıdan Güney Kore ve dört büyük bölge gücü arasında Kuzey Kore'nin aniden çökmemesi ve nükleer silahlara sahip olmaması konusunda genel bir uzlaşma sağlanmış gibi gözükmektedir. Çünkü her iki ihtimal de büyük bir istikrarsızlık getirecektir. Kuzey Kore'nin çökmesi durumunda meydana gelecek kitlesel göçler, daha sonra ekonomik ve siyasi bunalımlara da yol açabilecek ciddi bir insani sorun ortaya çıkaracaktır. Çöküş durumunda ortaya çıkacak siyasi boşluğu doldurmak için hem ABD hem de Çin devreye girmeye çalışacaktır. Diğer bölge güçlerinin de bu duruma seyirci kalamayacakları düşünülürse, ortaya çok vahim bir tablo çıkacaktır (Snyder, 2001:99).

Bu yüzden Seul büyük güçlerle işbirliği yapmaya mecburdur. Aksi halde Kuzey Kore'nin çökmesi halinde dış yardım olmaksızın bu ülkeyi ilhak edemez. Kuzey'in geri kalmış ekonomisinin Güney ekonomisine eklemlenebilmesi için, ABD'nin stratejik yardımına, Çin'in onayına, BM'nin göçmenler konusunda yardımına, uluslararası iktisadi desteğe ve Japonya'nın yatırımlarına gerek duyulmaktadır (Eberstadt-Ellings, 2001:326).

Ayrıca Çin ya da Kuzey Kore tehdit olarak algılandığı müddetçe, Güney Kore Japonya'yla birlikte ABD'nin ittifakına ihtiyaç duyacaktır. Birleşmeden sonra dostane Kore-Çin ve Kore-Japonya ilişkileri kurulduktan sonra Seul açısından ABD ittifakı daha az öneme sahip olacaktır. Bu aşamada Amerikan üslerinin Kore'den kaldırılması gündeme gelebilir (Eberstadt-Ellings, 2001:326).

Askeri çatışmalar, diplomatik uyuşmazlıklar ve ideolojik farklılıkların eskisi kadar önemli olmadığını bölge ülkelerinin önceliği pragmatik ekonomik çıkarlara vermesinden anlamak mümkündür. Bu pragmatik çıkarıcı yaklaşım Kore Yarımadası'ndaki uzlaşma ve işbirliği ortamının tesis edilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu ortamda Güney Kore dört büyük güçle ilişkilerini hızla geliştirirken, Kuzey Kore eski müttefikleri Rusya ve Çin ile yeni bir ortaklık tesis etme ve ABD ve Japonya ile ilişkilerini normalleştirme konusunda oldukça ağır kalmıştır (C.J.Lee, 2001:61).

Kuzey Kore'nin kendi ulusal gücünü doğrudan etkileyen dış ekonomik ve siyasal unsurları değerlendirmedeki başarısızlığı, Kore Yarımadası'ndaki güç dengesini 1990'larda Güney Kore lehine değiştirmiştir. Bu başarısızlığın kökeninde Kuzey Kore'nin oldukça merkezi, içe kapalı ve otokratik iktisadi yapısını reformlarla geliştirip dışa açamaması yatmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve önemli müttefiklerin kaybı ile dışarıdan gelen ekonomik ve siyasi desteğin azalması Kuzey Kore'nin durumunu iyice kötüleştirmiş ve Güney Kore'nin ekonomik ve siyasi açıdan daha üstün bir konuma yükselme sürecini hızlandırmıştır. Kuzey Kore'nin ulusal kapasitesindeki beklenmedik bu düşüş bölgenin güvenlik yapısını yeniden şekillendirmiş ve büyük güçlerin Kuzey Kore'ye yönelik olarak istikrar endişelerinden kaynaklanan önleyici politikalara ağırlık vermelerine yol açmıştır (Snyder, 2001:98).

Tablo-12: Korelerin Ulusal Güç Kapasiteleri

Ülke	Güç Ölçeği	Jeostratejik Konum	Coğrafi Büyüklük	Nüfus	İktisadi Kapasite	Siyasi Kapasite		Askeri Kapasite	
						İç	Dış	Konv.	Füze& Kitle İmha Silahları
Kuzey Kore	Yerel		+	+	+	+			
	Bölgesel	+					+	+	
	Küresel								+
Güney Kore	Yerel		+	+					+
	Bölgesel	+				+	+	+	
	Küresel				+				
Birleşik Kore	Yerel		+						
	Bölgesel	+		+		+	+	+	
	Küresel				+				+

21. yüzyılın başında Kore Yarımadası'nın bir bütün olarak bölge ve dünya siyasetindeki ağırlığı artmaya başlamıştır. Korelerin mevcut görüntüsü yüz hatta elli yıl öncesine göre olumlu yönde oldukça farklılaşmıştır. Kore'nin siyasi açıdan güçlendiği bir dönemde Kore Yarımadası üzerindeki büyük güçlerin nüfuzu da azalmaya başlamıştır. 20. yüzyıl boyunca Çin, Japonya, ABD ve Rusya Kore'nin iç işlerine müdahale ederek ve hatta kendi rejimlerini ihraç ederek kendi çıkarları

doğrultusunda yönlendirmişlerdi. Artık bu devletler politikalarını belirlerlerken Korelerin tavırlarını da gözetmek zorundadırlar.

Öncelikle Kore, dünyanın stratejik açıdan önemli ve dinamik bir bölgesi olan Kuzeydoğu Asya'da merkezi bir konuma sahiptir. Üstelik artık Koreliler bölge ve dünya meselelerinde edilgen bir aktör değildirler. Hem Kuzey hem de Güney Kore bölgesel ve küresel konularda arka planda kalmayacaklar ve hem komşularını hem de dünya siyasetini ileriki yıllarda etkilemeye başlayacaklardır (R.M.Gong,1999:49; Oberdorfer, 1997:408).

Günümüzde Güney Kore demokrasi ve piyasa ekonomisine dayalı yapısıyla Asya-Pasifik bölgesinde orta ölçekli bir güç haline gelmiştir. Güney Kore uluslararası alanda iktisadi, siyasi ve askeri açıdan büyük güçlerden bağımsız bir politika izlemeye gayret etmekte ve kendi kültürel nüfuzunu yaymaya çalışmaktadır. Seul, büyük güçlerin kendi güvenliğini sağlamada ve Kuzey Kore ile başatmedeki rollerini bilmekle beraber, Çin, Japonya ve ABD'ye olan bağımlılığını azaltmaya çalışmaktadır. Geçmişte de Kore, Çin, Japonya ve Rusya'nın Yarımada'da nüfuz sağlamalarını engellemeye çalışmıştı. G. Kore bugün sadece büyük devletlerle değil, Avrupa, Ortadoğu, Latin Amerika ve Afrika'da da kendi önceliklerini gözeterek bağımsız bir politika izleyebilmektedir. Güney Kore özellikle 1990 yıllar boyunca ulusal kapasitesini sürekli olarak artırmıştır. Her ne kadar 1997 mali krizi Seul'un ekonomik gücünü sarf etse de, kriz çok daha fazla derinleşmeden ülke ekonomisi iki yıl içerisinde tekrar yükselişe geçmiştir. (Y.J.Kim, 1999:203; Eberstadt-Ellings, 2001:324).

Kuzey Kore, ekonomik zayıflığına rağmen, uluslararası alanda zayıf bir devlet görüntüsü vermemeye çalışmakta ve *Juche* ideolojisi ile kendi meşruiyetini ayakta tutmaya çalışmaktadır. Askeri alanda ise değişik menzillerde füzelere sahiptir ve uzay araştırmalarında da belirli başarılı sonuçlar elde etmiştir. Zaten Kuzey Kore de iktisadi zayıflığına rağmen Soğuk Savaş boyunca ne Sovyetler Birliği'nin ne de Çin'in mutlak himayesini kabul etmiştir. Kuzey Kore bugün Çin'le devam eden özel ilişkilerine rağmen, dış dünyaya açılmaya özen göstererek kendi manevra alanını geniş tutmaya çabalamaktadır (Kotch, 2000:155; Ming, 2002:93-4).

Güney Kore 1990'ların sonlarında mevcut ulusal kapasitesini çok akılcı bir diplomasiyle bölge dengelerine başarıyla yansıtmıştır. Bunda Kim Dae-Jung'un

Kuzey Kore de dahil olmak üzere tüm bölge ülkeleriyle uzlaşmacı ve işbirliğine dayanan politikasının etkisi olmuştur. Bu dönemde Seul kendi stratejik çıkarları doğrultusunda hedef ve önceliklerini oldukça net bir şekilde belirleyerek bölgedeki gerginliğin azaltılması doğrultusunda bir politika izlemiştir (Snyder, 2001:103).

Roh Tae-Woo'nun 1980'lerin sonunda uygulamaya başladığı ve komünist ülkelerle yakınlaşmayı hedefleyen Kuzey Diplomasisi'nin başarılı olmasından sonra, Kim Dae-Jung'un bölgedeki tüm büyük güçler ve Kuzey Kore ile yakınlaşmayı öngören Gün Işığı politikasıyla kısa sürede olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Güney Kore'nin özellikle Roh Tae-Woo ve Kim Dae-Jung yönetimindeki dış politikası, orta ölçekli bir gücün akılcı bir diplomasiyle ulusal çıkarlarını ne ölçüde azamileştirebileceğini gösteren başarılı bir örnektir. Her iki cumhurbaşkanı arasında uygun bir konjonktürde görev yapan Kim Young-Sam döneminde aynı kazanımların elde edilememiş olması, dış politika stratejilerinin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Kim Dae-Jung selefi Kim Young-Sam'ın aksine bölgedeki tüm ülkelerle uyumlu bir işbirliği ortamı tesis etmeye özen göstermiştir. Halbuki Kim Young-Sam Kuzey Kore'ye karşı oldukça sert bir tutum takınırken zaman zaman ABD ile anlaşmazlığa düşmüş, Japonya ile de tarihten gelen düşmanlığın ortadan kaldırılması için pek bir gayret göstermemiştir. Bu açıdan Çin Cumhurbaşkanı Jiang Zemin'in 1995'teki Seul ziyareti sırasında Japonya'nın geçmişte yaptığı işgalleri sert bir dille eleştirmesi, dolaylı yoldan Güney Kore'yi de bağladığı gibi, bölgesel gerilim ve kutuplaşmanın tırmanmasına hizmet etmiştir (Snyder, 2001:103).

Kim Dae-Jung büyük devletlerle işbirliği halinde politika geliştirme stratejisini ilk olarak Haziran 1998'de gerçekleştirdiği Vaşington ziyaretiyle uygulamaya koymuştur. Bu ziyaret sırasında Kim Dae-Jung, Kuzey Kore ile izleyeceği yakınlaşma politikası için Başkan Clinton'ın desteğini almıştır. Bu dönemde Vaşington'un, Kuzey Kore'nin Keumchang-ri'deki tesislerde gizli nükleer program geliştirdiği konusundaki şüpheleri vardı. Yine Kuzey Kore'nin Ağustos 1998'de gerçekleştirdiği Taepodong-1 füze denemesi ABD'deki sertlik yanlılarının konumunu güçlendirmiştir. Ancak Kim Dae-Jung ısrarlı ve sabırlı tutumuyla ABD Savunma Bakanı William Perry'i Kuzey Kore ile yakınlaşma politikası izleme konusunda ikna etmiştir. ABD'nin bu dönemde Kuzey Kore ile kapsamlı bir

yakınlaşma politikası izlemeye başlaması Güney Kore'nin izlediği uyumlu işbirliği politikasının büyük bir başarısıdır. Her ne kadar George W. Bush döneminde ABD'nin Kuzey Kore ile ilişkileri gerginleşmeye başlamışsa da, Seul ve Vaşington arasında geliştirilen uyumlu işbirliği anlayışında Kim Dae-Jung'un görev süresi içinde köklü bir değişiklik olmamıştır (Snyder, 2001:104).

Kim Dae-Jung, Japonya ile tarihten gelen gerginliğin azaltılması ve ekonomik ve siyasal alanda yapıcı bir işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için Ekim 1998'de Tokyo'yu ziyaret etmiş ve Başbakan Keizo Obuchi ile görüşmüştür. Cumhurbaşkanı Kim ortaya koyduğu yapıcı işbirliği ile bu ziyaret sırasında Japonya'dan geçmiş hataları için yazılı bir özür almış ve ikili ekonomik işbirliği konusunda önemli adımlar atılmıştır. Birbirine son derece bağımlı ekonomilere sahip bu iki ülkenin iktisadi işbirliğini yoğunlaştırmasında 1997'deki mali bunalımın da etkisi olmuştur. Ayrıca Kuzey Kore'nin Ağustos 1998'de yaptığı füze denemesinden sonra, iki ülke arasında bir türlü gelişmeyen güvenlik alanındaki işbirliği ortamı da hızla gelişmeye başlamıştır. Seul ve Tokyo askeri değişimler, ortak tatbikat ve Kuzey Kore ile ilgili konularda savunma koordinasyonu konusunda anlaşmışlardır. Güney Kore ve Japonya arasındaki sorunlar tamamen çözülmemişse de ikili ilişkilerin gelişmesini engelleyici bir konumda olması da engellenmiştir. Cumhurbaşkanı Kim'den bir ay sonra Tokyo'yu ziyaret eden Çin Cumhurbaşkanı Jiang Zemin'in Başbakan Obuchi'den aynı şekilde yazılı bir özür alamadığı düşünülürse, Seul'un diplomatik başarısı daha iyi anlaşılacaktır (Snyder, 2001:104; Eberstadt-Ellings, 2001:325).

Kim Dae-Jung'un ani bir birleşmeden çok Kuzey ve Güney arasında aşamalı bir yakınlaşmadan bahsetmesi Kore Yarımadası'ndaki istikrar konusunda büyük bir hassasiyete sahip olan Çin'i rahatlatmıştır. Kim Dae-Jung'un Kasım 1998'de gerçekleştirdiği Çin ziyareti iki ülke arasındaki siyasi işbirliğini geliştirmekle kalmamış, aynı zamanda ekonomik ilişkilerde de bir sıçramanın gerçekleşmesini sağlamıştır. 2000 yılı sonu itibariyle iki ülke arasındaki yıllık ticaret hacmi 28 milyar dolara çıkmıştır. Çin ayrıca Kuzey Kore'nin yeni uzun menzilli füze denemesi yapmasını da engellemiştir. Kim Dae-Jung yönetimi Çin ile ilişkilerini geliştirirken ABD ile olan dengeleri koruma noktasında da dikkatli davranmıştır. Bu açıdan Kim Dae-Jung Kore Yarımadası'ndaki Amerikan askerlerinin kalmasının bölge güvenliği için önemini özellikle vurgulamıştır (Snyder, 2001:106).

Kim Dae-Jung son olarak Mayıs 1999'da Moskova'yı ziyaret edip Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin ile görüşmüştür. Bu ziyaret sırasında Kim Dae-Jung Kuzey Kore ile yakınlaşmayı hedefleyen gün ışığı politikası için Rusya'nın da desteğini almıştır. Ayrıca Roh Tae-Woo zamanında Rusya'ya sağlanan 3 milyar dolarlık kredinin karşılığında Rus askeri teçhizatı alınması kararlaştırılmıştır (Snyder, 2001:106).

Güney Kore büyük güçlerin desteğini aldıktan sonra bölgesel işbirliğini geliştirme adına Kuzey Kore ile yakınlaşma politikasını uygulamaya koyabilmiştir. Böylece Seul, bölge gelişmelerini etkileyebileceği en üst noktaya çıkmayı başarmıştır. Ancak yine de Güney Kore'nin ulusal kapasitesi ile bölgede köklü değişiklikler yapamayacağı unutulmamalıdır. Güney Kore Çin-Japonya veya Çin-ABD gerginlerinin tırmanması durumunda bölge ve Kore Yarımadası adına çok az şey yapabilir.

Kore Yarımadası Kuzeydoğu Asya'nın güvenliğinde önemli hatta belirleyici bir rol oynamaktadır. Kore Yarımadası büyük güçler olan ABD, Japonya, Çin ve Rusya'nın kendi aralarındaki ilişkilerinden hem etkilenmekte hem de bu ilişkileri etkilemektedir. Büyük güçler tarafından belirlenen bu hassas dengede bölge ve ülke güvenliği adına hem Pyongyang hem de Seul çok dikkatli hareket etmek zorundadır (Snyder, 2001:109).

İki Kore arasındaki ilişkilerin gelişebilmesi ve birleşme yolunda kalıcı adımlar atılabilmesi için Çin-ABD ilişkilerinin iyi olması gerekmektedir. Çin ortak sınır sahibi olacağı birleşik Kore ile dostane ilişkiler kurmak isterken, ABD de Güney Kore ile olan ittifak ilişkisinin birleşik Kore ile de sürmesini arzulamaktadır. Bu durumda Korelerin her iki büyük gücü aynı anda memnun edebilmesi oldukça zor gözükmemektedir (Snyder, 2001:110).

Japonya'nın stratejik çıkarları bir çok noktada ABD ile uyumaktadır. Japonya ve ABD arasındaki ittifak ilişkilerinin yoğunlaşmasından ise Çin rahatsız olmaktadır. Çin ve Japonya'nın bölgenin iki büyük gücü olarak Kore Yarımadası üzerinde çatışan çıkarları bulunmaktadır. Kore birleşmesi önündeki diğer büyük bir engel de Çin ve Japonya arasındaki tarihi rekabettir (Snyder, 2001:110).

Bölgesel gerginliklerin aşılabilmesi için bölgesel işbirliğinin gelişmesinin büyük önemi bulunmaktadır. Bu işbirliğinin güvenlik alanında hemen sağlanması

oldukça zor gözükmetedir. Tümen Nehri Projesi gibi geniş kapsamlı girişimler bölgesel işbirliğinin gelişmesinde bir vasıta olabilecektir. Örneğin bu projede Japon ve Güney Kore sermaye ve teknolojisi ile Rus ve Kuzey Kore işgücü ve doğal kaynağı bir araya gelecektir. Ayrıca iki Kore arasında gelişen işbirliği ortamı bölge barışına da olumlu katkılar yapacaktır. George W. Bush döneminde Pyongyang ve Vaşington arasındaki ilişkilerin tekrar gerginleşmeye başlaması bölgedeki ortamı gerginleştirdiği gibi, Korelerin bölge sistemi üzerinde yapabileceği sınırlı etkiyi de en aza indirmektedir. Bu tür gerginlik ortamlarında Koreler bir komşu ülkeye doğru meyiletmektedirler. Bu durumunda ise hem Koreler arasında gerilim artmakta hem de bölünmüşlük daha da derinleşmektedir (Snyder, 2001:110).

Büyük güçleri birbirlerine karşı kullanma da geleneksel bir Kore politikasıdır. Güney Kore'nin son zamanda izlediği büyük güçlerle ve Kuzey Kore ile uzlaşmacı ve işbirliğine dayalı ilişkiler kurma politikası, bölge barışı ve çok taraflı diyalog adına Korelerin lehine işleyecek bir süreci başlatacaktır. Yoksa tarih boyunca Kore Yarımadası büyük güçler arasındaki rekabetin acı faturasını ödemek zorunda kalmıştır. Yarımada'ya II. Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi bir bütün olarak işgal edilmiş ya da Soğuk Savaş'ın başlangıcında olduğu gibi bölünmüştür. Hem Kore birleşmesinin gerçekleştirilmesi hem de Korelerin bir daha büyük zararlar görmemesi adına bölgedeki büyük güçler arasında uzlaşmacı bir ortamın tesis edilmesi büyük önem taşımaktadır (Snyder, 2001:111).

Mevcut koşullarda yakınlaşma her iki ülkenin de çıkarına gözükmetedir. Bu açıdan Güney Kore Ulusal Güvenlik Yasası'nı yürürlükten kaldırmalı ve KDHC yanlısı grupların faaliyetlerini daha meşru bir zeminde sürdürmeleri sağlanmalıdır. Kuzey Kore de Güney karşıtı kanunlarını yürürlükten kaldırmalıdır. Kuzey Kore'nin bu zor dönemde ayakta kalabilmesi Güney ile yapacağı işbirliğine bağlıdır (Y.J.Kim, 1999:204). Ancak iki Kore arasında yakınlaşmayı sağlamanın da bazı zorlukları bulunmaktadır.

Görünürde iki Kore'nin birbirleriyle diyalog ve işbirliğine girmesinin her iki ülkeye de faydası olmaktadır. Bu açıdan yakınlaşma ve işbirliği kaçınılmaz gözükmetedir. Kenneth Waltz ve Joseph Grieco gibi realistlere göre, devletler için karşılıklı kazanmak kadar kimin daha çok kazanacağı önem taşımaktadır. Kore örneğinde de Kuzey ve Güney Kore'nin göreceli kazanma ikilemini aşmaları zor

gözükmektedir. Özellikle ulusal güvenlik sorunları sözkonusu olduğunda tarafları karşılıklı işbirliğine ikna etmek zorlaşmaktadır.

Neorealist teorinin öngördüğü gibi, böyle bir işbirliği ortamı daha çok Güney lehine işleyip Kuzey'i açık kapı politikası uygulamaya ve ekonomik reformlara sevk edecekse, Kuzey Kore yakınlaşmaya ayak sürüyebilir. Çünkü bu tür reformlar *Juche* ideolojisini ve dolayısıyla siyasi sistemini baltalayabilir. Bu yüzden son on yıllık döneme bakıldığında, Pyongyang'ın Güney Kore'yi aşarak önce ABD ile ilişkilerini normalleştirme ve bu sayede Güney Kore'nin avantajlı konumunu baltalama stratejisine ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Özellikle Kim İl-Sung'un ölümünden sonra devlet bürokrasisinde askerlerin ağırlığının artması ve ılımlı fikirleriyle tanınan Hwang Chang-Yop'un 1997'de Güney Kore'ye iltica etmesi, Kuzey Kore'de ılımlılara karşı sertlik yanlılarının güç kazandığını göstermektedir. Bu da yakınlaşma sürecini etkileyecektir (C.J.Lee, 2001:63). Ayrıca Koreler yakınlaşma ve birleşme konusunda ciddi bir gayret göstermedikçe, aralarındaki hassas dengeleri gözetten dört büyük güçten hiçbirisi bu konuda olağan üstü bir gayret sarf etmeyecektir.

Yine de Koreliler, karmaşıklaşmış sorunlarını çözmek ve kansız bir şekilde birleşmek için kendi siyasi iradelerini çok yerinde kullanmaları gerekmektedir. Mevcut şartlar altında her iki Kore'nin de ulusal gücü bölünmüş vaziyettedir ve birleşme gerçekleşmediği sürece büyük devletlerin desteğine ve güvenlik garantisine ihtiyaç duyacaklardır. Koreler arasındaki uzlaşmacı yaklaşım, bölgedeki diğer güçlerin Kore Yarımadası'nın işlerine müdahale etme imkânlarını azaltacaktır (Y.J.Kim, 1999:206; Ming, 2002:93-4).

Bugün hem Kuzey hem de Güney Kore'de milliyetçilik büyük bir itici güçtür. Bu açıdan birleşme sonrasında Koreler kendi yolunu takip etmek isteyeceklerdir. Birleşik bir Kore'nin nükleer bir caydırıcılığa sahip olmak istemesi de sözkonusudur. Yükselen Kore milliyetçiliği birleşmeye direnebilecek herhangi büyük bir gücü de yoğun bir baskı altına alabilir. Hiçbir gücün uzun vadede bu haklı talebe karşı çıkması mümkün değildir. Büyük güçler ancak birleşmenin gerçekleşmesini geciktirebilirler. Bu da kendi itibarlarının Koreliler nezdinde hızla erimesine yol açabilir (Harrison, 2002:348).

Eğer başarılı bir birleşme olursa Kore'nin geleceği parlak gözükmektedir. Birleşik, demokratik, iktisadi açıdan güçlü ve güvenli bir Kore, 25 yıl içinde nüfus

olarak Japonya'ya yaklaşacaktır. Eğer birleşme gerçekleşirse Kore bu yüzyılın sayılı devletlerinden biri olabilir. şu an Güney Kore dünyanın onuncu büyük ekonomisine sahiptir. Eğer Kuzey'in beşeri ve doğal kaynakları Güney'le birleşirse, Kore iktisadi rekabette daha st sıralara sıçrayacaktır. Ayrıca birleşik Kore istikrarlı bir ülke olarak jeopolitik önemi çerçevesinde komşu ülkeler arasında bir denge unsuru olabilir (MOU, 2003).

5. SONUÇ

Çalışmanın bütününden anlaşıldığı üzere, Kuzeydoğu Asya bölge sistemindeki çıkar çatışmaları ve devletlerin birbirlerine karşı uyguladıkları dengeleme stratejileri Korelerin birleşmesini engellemektedir. Bölge sisteminin kaderine yön veren dört büyük gücün (ABD, Japonya, Çin ve Rusya) birbiriyle çelişen öyle karmaşık bir çıkar ilişkisi bulunmaktadır ki, bu da tüm devletlerin Koreler üzerinde ortak bir strateji geliştirmelerini önlemektedir. Bu dört büyük devlet kendi aleyhlerine gelişecek bir birleşme sürecindense, mevcut durumun sürmesini tercih etmektedir.

Bölge devletleri arasındaki çıkar uyumsuzlukları beraberinde çok hassas bir dengeleme stratejisini ortaya çıkarmaktadır. Bu açıdan dört büyük devletin Kore birleşmesi açısından olurları ve olmazları toplandığında, ortaya sadece çözümsüzlük çıkmaktadır. Korelerin izledikleri politika bölge sistemini etkilemede ikincil bir öneme sahip olmakla birlikte, onların bile ortak bir birleşme stratejisine sahip bulunmaması ve birleşme konusunda aceleci davranmamaları, mevcut statükonun bir süre daha devam edeceğine işaret etmektedir.

Bu açıdan Soğuk Savaş'ın başında kurulan Kore bölünmüşlüğüne dayalı bölge dengesinin devam etmekte olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak Soğuk Savaş döneminde kurulan dengenin sonucunda bir değişiklik olmamakla birlikte, oluşumunda 1990 sonrasında bir takım köklü değişiklikler olmuştur. Soğuk Savaş döneminde komünist kuzey (Pyongyang-Moskova-Pekin) ve kapitalist güney (Seul-Vaşington-Tokyo) ittifakları arasında bir denge bulunmaktaydı.

Soğuk Savaş dönemindeki ideolojik kamplaşma sona erdiği ve tüm dünyada iki kutuplu (ABD-SSCB) bir düzenden tek kutuplu (ABD) bir sisteme geçildiği için, bölge ülkeleri kendi ulusal çıkarlarını daha çok gözeterek Pyongyang ve Seul ile ilişkilerinde bir denge oluşturmaya çalışmaktadırlar. Böylece büyük güçlerin izledikleri tek Kore politikası yerini ikili Kore politikasına bırakmıştır. Bu politika doğrultusunda Koreler başta olmak üzere tüm bölge ülkeleri daha önce tanımadıkları

diğer Kore'yi hukuken tanımışlardır. 1990 yılında iki Kore'nin eş zamanlı olarak BM'ye üye olması bunun en güzel örneğidir.

Bugün ABD, Çin, Japonya ve Rusya Kuzeydoğu Asya'daki uzun dönemli çıkarlarını korumak için, Kore ve onun geleceğini yönlendirmeye çalışmakta veya en azından birleşik Kore'nin kendisine düşman olmaması için uğraşmaktadır. Bu yüzden Kuzeydoğu Asya'daki büyük güçler arasında Kore'de nüfuz kurma adına büyük bir mücadele yaşanmaktadır. Pekin bir taraftan Seul ile yakınlaşırken, diğer taraftan Pyongyang'a olan desteğini sürdürmektedir. Moskova bir taraftan Seul ile iyi ilişkilerini korumaya gayret ederken, diğer yandan Pyongyang ile eski yakın ilişkilerini yeniden tesis etmeye çalışmaktadır. Tokyo hem Seul ile olan ilişkilerini tamamen normalleştirmeye çalışmakta, hem de Japonya'ya tehdit oluşturmayı bırakması halinde Pyongyang ile de ilişkilerini normalleştirmeye çalışmaktadır. Seul'ün müttefiki Vaşington ile Pyongyang arasındaki ilişkiler ise özellikle Clinton döneminde hızla gelişmiştir (McDevitt, 2001:272).

Çalışmanın bütününden teorik çerçeve olarak neorealist yaklaşımın benimsenmesinin isabetli olduğu sonucu da çıkmaktadır. Neorealist teorinin varsayımları tüm dünya sistemi için halen geçerliliğini korumakla birlikte, Asya sisteminde daha fazla bir önem taşımaktadır.

Asya'daki devlet adamları halen egemenlik, ulusal çıkar ve devlet nüfuzuna dayalı devlet merkezli algılayışı içeren realist bir bakış açısına sahiptirler. Bu açıdan devletlerin göreceli güçleri arasındaki değişiklikler büyük önem taşımaktadır. Çünkü devletlerin güç kapasiteleri diğer devletlerle olan nispi dağılıma göre değişmektedir (McDevitt, 2001:278).

Bu açıdan Asya'daki uluslararası ilişkiler 19. yüzyıl Avrupa'sındaki gibi güç dengesi sisteminin özelliklerini yansıtan bir zeminde yürütülmektedir. Böyle bir sistemin hakim olduğu Asya sisteminde ABD, tıpkı 19. yüzyıl Avrupası'nda İngiltere'nin yaptığı gibi, en önemli bir dengeleyicidir. Bu açıdan Asya-Pasifik bölgesinin gelişmesi ve refahının kaynağı olan mevcut istikrar, Soğuk Savaş sonrası dönemde daha bir dikkatle korunan bir dengenin sonucudur (Kissinger, 2000:786).

Bu yüzden Asya'da ortak savunma ve işbirliğinin paylaşılan iç değerler üzerine oturtulması diye bir şey söz konusu değildir. Asyalı devletler açısından denge ve ulusal çıkar kavramları daha fazla önem taşımaktadır. Ayrıca Asya

ülkelerinde askeri harcamalar da giderek artmaktadır. Süper devlet olma yolundaki Çin, yıllık yüzde 8 büyüme hızı ile 2020'li yılların sonunda GSMH büyüklüğünde ABD'ye yaklaşacaktır. Bu süreçte Çin'in askeri ve siyasi ağırlığı Asya kıtası üzerinde daha fazla hissedilmeye başlanacaktır. Bu durum karşısında başta Japonya olmak üzere diğer Asya ülkeleri Çin'i dengelemeye çalışacaklardır. Asya'nın önde gelen bölgesel kuruluşlarından ASEAN sırf Çin'i dengeleyebilmek kaygısıyla öteden beri çekindiği Vietnam'ı üyeliğe kabul etmiş ve ABD'nin bölgeye olan ilgisini devam ettirmesini istemiştir. Buna bağlı olarak ABD'nin Asya'daki son 20 yıllık dinginliği sağlayan en önemli güç olduğu kabul gören bir konudur (Kissinger, 2000:786; McDevitt, 2001:278).

Güç dengesi kavramının Asya'nın çağdaş stratejisi olduğu sadece Asyalı uzmanlar tarafından değil, Amerikalı uzmanlar tarafından da kabul edilmektedir. Zaten ABD'nin 1990'lı yıllar boyunca Asya'da güç dengesi politikası izlediği görülmektedir. ABD Savunma Bakanlığı'nca 1990'da yayınlanan rapora göre, Vaşington'un Doğu Asya'da izlediği strateji, bölgede yeni bir hegemonun yükselmesini engelleyecek şekilde güç dengesi politikasına dayanmaktadır. 1992'de yayınlanan ikinci raporda, böyle bir hegemonun ortaya çıkmasını caydırmak için bölgedeki istikrarı korumak adına ABD'nin askeri kapasitesini devam ettirmesi vurgulanmıştır. Son olarak 1995'te yayınlanan raporda ise Asya'da hegemonik bir güç veya ittifakın engellenmesinin ABD'nin daimi bir stratejisi olduğu tekrar vurgulanmıştır (McDevitt, 2001:278).

Bu çalışmadan ortaya çıkan bir diğer sonuç da Kuzeydoğu Asya bölge sisteminin dünya sistemini doğrudan etkilediğidir. Gerçekten dünyanın gidişatına yön verebilecek kapasitedeki beş büyük devletten AB (Almanya-Fransa) dışındaki dördü bu bölgede yer almaktadır. Bunlardan ABD bölge ülkesi olmamakla birlikte Kuzeydoğu Asya'da en çok nüfuz sahibi devlet konumunda olduğu için, bölge ülkesi olarak değerlendirmekte bir sakınca bulunmamaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden üçü (ABD, Rusya, Çin) bölge ülkesidir. Dünyanın en zengin ülkelerinden oluşan G-8'in üç üyesi (ABD, Japonya, Rusya) yine bölge gücüdür. Bunun dışında kalan bölge ülkeleri (Kuzey Kore hariç) de dünya ölçeğinde büyük ekonomilere sahiptirler. GSMH büyüklüğünde ABD dünyada birinci, Japonya ikinci,

Rusya altıncı, Çin yedinci ve Güney Kore onbirinci sırada yer almaktadır (Defense White Paper, 1999:288).

Dünyada en fazla savunma bütçesine sahip ülkeler sıralamasında ABD birinci, Rusya ikinci, Japonya dördüncü ve Çin beşinci sırada yer almaktadır (Defense White Paper, 1999:288). Bölge ülkelerinden ABD, Rusya ve Çin hem nükleer silahlara hem de bu tür kitle imha silahlarını gönderebilecek gelişmiş füze sistemlerine sahiptir. Kuzey Kore de kıtalar arası menzilli balistik füzelere sahip olduğu gibi, nükleer silah üretmeye de çok yakındır. Diğer bölge ülkelerinde Japonya ve Güney Kore ise uzun menzilli füze ile nükleer silah üretebilecek teknolojik altyapıya sahiptirler. Bunun yanı sıra bölge ülkelerinin tamamı gelişmiş konvansiyonel silahlarla donatılmış dünyanın en büyük ordularına sahip bulunmaktadır.

Bu açıdan Kuzeydoğu Asya bölge sistemi ile uluslararası sistem arasında doğrudan bir paralellik bulunmaktadır. Bölgedeki uzlaşmacı veya çatışmacı bir eğilim, uluslararası sisteme de aynı oranda yansımaktadır. Şu an için bölgede uzlaşmacı bir eğilim göze çarpmaktadır. Kuzey Kore'nin nükleer silah sorununun barışçıl yöntemlerle halli konusunda tüm büyük güçler mutabıktır. Öyle ki bölgedeki güç dengesine son derece önem veren ABD, kitle imha silahlarına sahip olduğu şüphesiyle 2003 yılında Irak'a askeri müdahalede bulunurken, aynı zamanda nükleer silah üretme sürecini yeniden başlatan Kuzey Kore ile sorunların barışçıl yollarla çözümleneceğini vurgulamıştır. Bölge ülkelerinin üzerinde anlaştığı bir diğer konu da istikrarı bozabilecek ani bir birleşmenin önüne geçilmesidir. Bu açıdan tüm devletler zayıf taraf olan Kuzey Kore'nin aniden çökmemesi ve varlığını devam ettirebilmesi için ikili bir Kore politikası izlemektedirler.

Pyongyang açısından aniden birleşmeye karşı olmak son derece anlaşılırdır. Çünkü mevcut şartlarda Kuzey Kore ilhak edilen taraf olacaktır ve hiçbir devlet kendi sonunu kendi elleriyle hazırlamak istemez. Bu açıdan Pyongyang'ın geliştirmekte olduğu füze teknolojisi ile kitle imha silahları Kuzey Kore'nin varlığını teminat altına almak içindir. Pyongyang bu sayede siyasi ve ekonomik açıdan zayıf konumunu askeri kapasitesiyle dengelemeye çalışmaktadır.

Seul açısından birleşmenin maliyeti büyük önem taşımaktadır. Özellikle 1997 mali bunalımından sonra Kuzey Kore'nin birden ilhak edilmesini Güney

ekonomisinin kaldıramayacağı çok açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Alman birleşmesinden alınan dersler de Seul'de aniden birleşmeye karşı bir tavır oluşmasında etkili olmuştur. 1998'de iktidara gelen Kim Dae-Jung döneminde Güney Kore'nin bu politikası iyice netlik kazanmıştır. Daha önceden duygusal ve siyasi gerekçelerle savunulan Güney'in Kuzey'i ilhak edeceği iddiaları yerini Koreler arası yakınlaşma ve barış içinde bir arada yaşama kavramlarına bırakmıştır (McDevitt, 2001:260).

Pekin de Kuzey'in ilhak edileceği bir birleşme şekline kesinlikle karşıdır. Her ne kadar Çin barışçıl birleşmeden yana olduğunu ifade etse de, Kuzeydoğu Asya'da kendi güvenliğine tehdit oluşturabilecek gelişmelere kesinlikle karşıdır. Çin kendi güvenliği açısından ABD ve Japonya'ya karşı sosyalist bir tampon devletin varlığını devam ettirmesinden yanadır. Ayrıca Seul önderliğindeki bir birleşmeden sonra yükselecek milliyetçi hareketler Çin'de yaşamakta olan yaklaşık iki milyon Kore asıllıyı da olumsuz olarak etkileyip Pekin'in toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit ortaya çıkarabilir.

Kuzey Kore'nin aniden çökebileceğine ilişkin senaryolar 1990'ların ilk yarısında ABD'de oldukça gündemdeydi. Ancak daha sonra Kuzey Kore'nin öyle hemen çökmeyeceği anlaşılınca daha kapsamlı stratejilerin geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Üstelik Korelerin birleşmesinin ardından Güney Kore hatta Japonya'daki Amerikan üslerinin meşruiyetinin tartışmalı bir hale gelecek olması Vaşington'un dikkatinden kaçmamıştır. Eski Savunma Bakanı William Perry Ekim 1999'da hazırladığı bir raporda, Amerikan Kongresi'nin denetiminde ABD'nin Kuzey Kore ile yakınlaşma stratejisi izlemek zorunda olduğunu belirtmiştir. Buna göre aşama aşama geliştirilecek ilişkilerle Pyongyang'ın füze ve nükleer silah programından vazgeçmesi sağlanacaktı. Ekim 2000'de üst düzey bir Kuzey Koreli yetkilinin ABD'yi ziyaretinin ardından Dışişleri Bakanı Albright'ın Pyongyang'ı ziyaret etmesi yakınlaşma politikasının Vaşington tarafından benimsendiğini göstermektedir (McDevitt, 2001:261-2).

Her ne kadar George W. Bush yönetimi, Kuzey Kore'yi "şer eksenli" içinde saymış olsa da, Pyongyang'a karşı tek taraflı bir askeri müdahaleye girişmeyeceği ve sorunların barışçıl yöntemlerle çözüleceği yönünde bölge ülkelerine karşı taahhütte bulunmuştur. Eğer bu durum 2002'de Afganistan ve 2003 Irak'a ABD öncülüğünde

düzenlenen askeri harekâtlardan dolayı dünya kamuoyunun tepkisini azaltmak için yapılmış taktik bir girişim değilse, Vaşington'un oğul Bush döneminde de Clinton zamanında Kuzey Kore ile geliştirilen ilişkileri daha düşük yoğunlukla da olsa sürdüreceği anlamına gelmektedir.

Tokyo Kuzey Kore'nin sahip olduğu füze ve nükleer silah teknolojisinden büyük ölçüde rahatsız olmakla birlikte, birleşik Kore'nin Pekin'in yörüngesine girmesinden de oldukça çekinmektedir. Bu açıdan Japonya ehven-i şer olarak Kuzey Kore'nin varlığını devam ettirmesinden yanadır. Çünkü ani bir birleşme sürecinde nasıl bir birleşik Kore'nin ortaya çıkacağını hemen kestirmek kolay değildir.

Dört büyük güç arasında Kore Yarımadası üzerinde en az nüfuza sahip devlet Rusya'dır. Bu durum Rusya'nın günümüzde içinde bulunduğu yapısal sorunların yanı sıra, 1990'ların ilk yarısında izlediği ve geleneksel müttefiki Kuzey Kore'yi ihmal eden politikasının da bir sonucudur. Rusya açısından Kuzeydoğu Asya'daki çıkarlarının korunması önem taşımaktadır. Özellikle 1990'ların ikinci yarısında Rus-Amerikan ilişkilerinin kötüleşmeye başlamasından sonra Moskova, ABD'nin müttefiki olan bir Kore'nin yerine tarafsız bir birleşik Kore seçeneğini daha çok desteklemektedir. Moskova açısından önemli olan Kore Yarımadası üzerindeki tarihten gelen kazanımlarının korunmasıdır. Bu açıdan Rusya son dönemde Kuzey Kore ile ilişkilerini geliştirip tekrar iki Kore politikası uygulamaya başlamıştır (McDevitt, 2002:262-3).

Birleşmeden askeri, siyasi ve iktisadi açıdan en az zarar göreceğ devlet Rusya'dır. Kore'nin Çin ve Japonya'ya karşı tarihten gelen korku ve endişelerinden dolayı, Rusya daha az çekinilen bir komşu haline gelecektir. Bu da birleşik Kore ile Rusya arasındaki her türlü ikili işbirliğinin artmasını sağlayacaktır (Harrison, 2002:354).

Tüm bu unsurlar düşünüldüğünde Kore Yarımadası'nın siyasi geleceğinin şekillenmesinin dünya ve özellikle Kuzeydoğu Asya bölge sisteminin hangi doğrultuda yapılacağına bağlı olduğu görülmektedir. Özellikle Kuzeydoğu Asya bölgesindeki dört büyük gücün gelecekte üstlenecekleri roller Korelerin kaderini yakından etkileyecektir. Büyük devletler arasında gelecekteki konumu en çok merak edilen ülke, dünyanın ve dolayısıyla bölgenin tek hegemon gücü olan ABD'dir.

Soğuk Savaş'ın bitmesi, uluslararası çevreyi ABD'nin yeniden şekillendirmesine çok müsait bir zemin yaratmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemde, ABD dünyanın her bölgesine müdahale edebilecek kapasitedeki tek süper güç olarak kalmıştır. Temel bir ideolojik veya stratejik tehdidin yokluğu, devletleri giderek artan bir şekilde ulusal çıkarlarına dayalı dış politika izlemeye sevk etmiştir. Beş veya altı büyük devlet ve çok sayıda küçük devletten oluşan uluslararası sistemde düzen, rekabet halindeki ulusal çıkarların dengelenmesi ve uzlaştırılması ile ortaya çıkmak zorundadır (Kissinger, 2000:766).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, bazılarının "tek kutuplu" veya "tek devletli" dedikleri bir dünya düzeni ortaya çıkarmıştır. Ancak ABD küresel gündemi tek taraflı olarak düzenlemede fiilen daha iyi bir konuma gelememiştir. ABD 1991 öncesine göre gelişmelere daha hakim bir konumdadır. Ancak karşı taraftaki kuvvet oldukça dağılmış bir haldedir. Bu yüzden ABD'nin gücünü dünyanın geri kalan kısmına şekil vermek için kullanma kabiliyeti de fiilen azalmıştır. Kissinger'a göre ABD, 21. yüzyılda Soğuk Savaş sırasında hiç karşılaşmadığı türden bir ekonomik rekabetle yüz yüze gelecektir. Bu müthiş iktisadi rekabet ABD'nin ezici ekonomik üstünlüğünü zamanla azaltacaktır. 21. yüzyılda ABD, yine dünyanın en büyük ve güçlü ülkesi olacaktır. Ancak rakip devletlerin aradaki farkı hızla azaltmasından dolayı, ABD'nin bu göreceli üstünlüğü *primus inter pares* (eşitler arasında birinci) konumuna inecektir (Kissinger, 2000:769-70).

Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa'nın ABD ile ilişkilerinin gelecekte nasıl şekilleneceği büyük önem taşımaktadır. Bu noktada Avrupa Birliği ve ABD arasındaki ekonomik rekabetin daha da kızışması beklenebilir. Burada ortaya çıkan en önemli husus, Atlantik ilişkilerine şekil veren en önemli iki kurum olan NATO ve Avrupa Birliği'nin yeni dönemdeki uyumunun nasıl sağlanacağıdır. ABD Avrupa ile belli ortak değerleri paylaşıyorsa da, Soğuk Savaş sonrası dönem için bu iki merkez arasında uygun kurumlar kurulamamıştır. 2002-2003 Irak krizi sırasında ABD-AB, özellikle de AB'nin içinde başgösteren Fransa-Almaya bloğu ile İngiltere'nin başını çektiği Amerikan yanlısı cephe arasında ciddi görüş ayrılıklarının yaşanması, Avrupa-Amerika ilişkileri ile AB'nin siyasi geleceği konusundaki kaygıları artırmıştır. ABD-AB ilişkilerindeki gerginleşmenin sonuçları hem dünya hem de Asya dengelerini yakından etkileyecektir.

Asya'da ise ABD açısından genel bir stratejiyi tanımlamak mümkündür. Fakat ABD'nin Asya ülkeleri ile belli ilkeler etrafında toplanması söz konusu değildir. ABD'nin Asya'ya olan ilgisi, 1993'te Asya hükümet başkanlarının katıldığı bir toplantıda, Clinton tarafından gerçekleştirilen Pasifik Topluluğu teklifi ile yeni bir açılıma sahne olmuştur (Kissinger, 2000:786). Ancak Pasifik'teki ilişkiler Atlantik bölgesinden çok daha farklı olduğu için bu topluluk düşüncesi ancak daha dar bir çerçevede uygulanabilecektir. Çünkü Avrupa'da kurumsal işbirliği anlayışı gelişmişken, Asya'da mesafeli ve rekabete dayalı ve ikili ilişkilerle yürütülen bir dış politika anlayışı hakimdir.

Soğuk Savaş dönemi boyunca Japonya güvenliğini ABD'ye emanet ederek tüm ağırlığını ekonomiye vermişti. Sovyetler Birliği'nin Tokyo ve Vaşington açısından ortak tehdit olarak görüldüğü bu dönemde bu strateji aksamadan yürümüştür. Ancak bu durum günümüzde değişmiştir. Askeri kapasitesi artan Çin ve Kore ile Sovyet dönemi askeri gücünden pek bir şey kaybetmeyen Rusya karşısında Japonya'nın uzun vadeli çıkarları açısından ABD ile hassasiyetlerinin aynı kalacağını düşünmek zorlaşmaktadır. Siyasi ve ekonomik sorunlarda devletlerin kendi öncelikli çıkarlarını gözettikleri bir ortamda Amerikan ve Japon dış politika çıkarlarının her zaman için aynı kalması mümkün değildir. ABD ve Japonya'nın farklı coğrafi konumları ve tarihi tecrübeleri politika farklılığını kaçınılmaz kılmaktadır (Kissinger, 2000:787).

Bu açıdan bakıldığında Japonya'nın yavaş yavaş ABD ve Rusya'dan sonra dünyanın en büyük üçüncü savunma bütçesine sahip hale gelmesi yadırganmamalıdır. Kuzey Kore'nin nükleer kapasiteye sahip olabilecek bir konumda olması ve bunun yanı sıra tarihi rakipleri Rusya ve Çin'in büyük bir nükleer güce sahip olması, Japonya'yı da ABD'den bağımsız olarak nükleer silah üretmeye sevk edebilir. Ekonomisi uzun süredir durağanlaşan Japonya, Çin bir süper güç olarak ortaya çıkmadan ve Rusya kendini toparlamadan önce teknolojik ve stratejik üstünlüğünü kullanmaya karar verebilir. Zaten Waltz'a göre de Japonya ister istemez kendi ulusal kapasitesinin gerektirdiği adımları siyasi ve askeri alanlarda da atacaktır. Japonya şimdiki gibi sadece bir ekonomik dev olarak kalamayacaktır (Waltz, 2000).

ABD'nin Japonya ile kurduğu yakın işbirliğini sürdürmesi hem Tokyo'nun ılımlı politikasını sürdürmesine yardımcı olması hem de komşu ülkelere güvenlik

garantisi sağlaması açısından önem taşımaktadır. Çin, Kore ve Rusya tamamen bağımsız bir kuvvete göre ABD ile bağlantılı Japon askeri gücünden daha az çekinecektir. Ayrıca Vaşington ile yakın bir askeri işbirliği olan Tokyo daha az güvenlik kaygısı taşıyacaktır. Ancak jeopolitik çıkar uyumsuzluklarının yanısıra ekonomik anlaşmazlıklar ABD-Japonya ittifakının sürdürülebilmesinin önündeki en büyük engellerdir. Önümüzdeki dönemde Çin ve ABD'nin iyi ilişkiler içinde olması, hem Japonya ile ABD'nin hem de Çin ile Japonya'nın iyi ilişkilere sahip olmasını kolaylaştıracaktır.

ABD, bir taraftan ASEAN'a destek olurken diğer yandan APEC'te öncü bir rol oynamaktadır. Fakat bu tür çok taraflı kuruluşlarda ABD'nin etkisinin sınırları da bellidir. Asya ülkeleri Asyalı büyük güçlere hatta ABD'ye kendi üzerlerinde söz hakkı tanıyacak kurumsal bir işbirliğine girmekten kaçınmaktadırlar. Bu açıdan Clinton'un Pasifik Topluluğu kurulması fikri bir ilgisizlikle karşılanmıştır. Çünkü Asya'da hiçbir devlet diğerine yeterince güvenmemektedir. Dolayısıyla Asyalı devletler ABD'nin ne tamamen Asya'dan çekilmesini ne de yoğun bir şekilde bölge işlerine karışmasını istemektedirler. Böyle bir ortamda Vaşington'un olaylara yön verebilme kabiliyeti, Asya'nın belli başlı ülkeleriyle kurduğu ikili ilişkilere bağlı olacaktır. Bu açıdan ABD'nin Çin ve Japonya ile kuracağı ikili ilişkiler büyük önem taşımaktadır (Kissinger, 2000:786-9).

Mevcut uluslararası sisteme bakıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır. ABD halen en büyük güçtür ve bu konumunu sürdürmeye çalışmaktadır. AB dünyada daha çok söz sahibi olabilmek için, daha büyük ve etkili bir birlik haline gelmek zorundadır. Rusya ise sendeleyeni bir dev konumundadır. Japonya zengin fakat siyaseten çekingen bir ülkedir. Mevcut büyük güçler arasında en fazla çıkışta olanı Çin'dir. Çin, hızlı büyüyen bir ekonomiye, güçlü bir ulusal bilince sahip oldukça kalabalık bir halka ve hızla artan bir askeri kapasiteye sahiptir. Bu yüzden Çin'e karşı çatışmacı bir politika izlemek ABD'nin Asya'daki stratejisini zora sokacaktır. Çünkü Asyalı ülkeler Çin ve Japonya'yı da içeren bir istikrarın sağlanması için ABD'nin politikalarına destek olmaktadır. Yoksa Asya ülkeleri Çin gibi son derece güçlü bir bölge devletini karşılarına almak istemeyeceklerdir.

Pekin'in Vaşington ile olan küresel rekabetinin bölge ilişkilerine yansıyan bazı yönleri bulunmaktadır. Çin, ABD'nin tek taraflı hareketlerinden, NATO

yayılmasından, güçlenen ABD-Japonya ittifakından ve buna bağlı olarak kurulan theater füze sistemlerinden rahatsızlık duymaktadır. Bu açıdan Kore Yarımadası'ndaki nihai barışın gecikmesi ABD'nin Güney Kore ve hatta Japonya'daki askeri üslerinin meşruiyetinin tartışılmasını önlemektedir (McDevitt, 2001:273).

En uzun bağımsız dış politika tarihine sahip olan ve dış politikasını geleneksel ulusal çıkarları üzerine oturtan Çin, çekindiği komşuları Rusya ve Japonya ve bir dereceye kadar Hindistan'a karşı bir denge oluşturduğu için ABD'nin Asya işlerine karışmasına bütünüyle karşı çıkmamaktadır. Bu doğrultuda Çin'in ABD'den istediği şey, güçlü komşularına karşı denge sağlayacak stratejik bir ilişkidir (Kissinger, 2000:790). Tabii Tayvan meselesi de iki ülke arasındaki ilişkileri etkileyen son derece hassas bir konudur.

Bölgede Kore'den sonra en önemli anlaşmazlık konusu Tayvan'dır. Eğer Kore birleşmesi yakın bir gelecekte gerçekleşirse, Tayvan sorunu Çin ve ABD'nin bölge politikalarını yönlendirmede belirleyici olacaktır. Eğer Kore birleşmesi yıllar alacak uzun süren müzakereler sonucunda gerçekleşecek olursa, bu süreçte Pekin ve Taipei'nin uzlaşmaları da mümkündür. Bu durumda Tayvan meselesi Kore sorununu etkileyen bir unsur olmaktan çıkacaktır. Ayrıca bu süre içerisinde bölge devletleri başta tartışmalı adaların statüsü olmak üzere aralarındaki diğer sorunları da çözebilirler (McDevitt, 2001:269-70).

Kore birleşmesinden sonra Kuzeydoğu Asya yeni bir döneme girecektir. Çin bu dönemde zayıf değil son derece güçlü bir devlet olarak ortaya çıkacaktır. Kore ise 19. yüzyıldaki gibi emperyalist devletlerin boyunduruğu altında yaşayan aciz bir krallık olmayacaktır. Rusya ve Japonya'nın geçmişte terk ettikleri emperyalist misyonlarına geri dönüp dönmeyecekleri belirsizliğini korumaktadır. Bugün Rusya 19. yüzyıldaki Çin gibi bölgenin "hasta adamı" konumundadır. Ancak diğer yandan halen çok yüksek askeri kapasitesi bulunan özellikle de nükleer silahlara sahip Moskova, Pasifik Rusyası'ndaki egemenlik haklarını rahatlıkla koruyabilecektir. ABD'nin askeri gücü gelecekte de önemini korumaya devam edecektir. Bugün bölgedeki dengeyi sağlayan iki önemli ülkeden biri Asya anakarasında ağırlığı olan Çin iken, diğeri Pasifik'teki kontrolü elinde bulunduran ABD'dir (McDevitt, 2001:270).

Kore birleşmesi, Alman birleşmesi gibi komşu ülkelerde bir tehdit algılamasına yol açmayacaktır. Çünkü Kore'nin tarihte hiçbir yayılmacı geçmişi yoktur. Aksine büyük güçler tarafından sürekli işgale uğramıştır. Ancak burada önemli olan nokta, birleşmeden çok birleşme sonrası Kore'nin nasıl bir siyasi tercihte bulunacağıdır. Birleşme sonrası Kore'nin izleyebileceği dört adet muhtemel güvenlik stratejisi mevcuttur (McDevitt, 2001:256).

Bunlardan ilki birleşik Kore'nin ABD ile olan ittifak ilişkilerine sahip olması seçeneğidir. Bu senaryo en çok ABD ve Japonya tarafından desteklenmektedir. Güney Kore de ABD ile olan mevcut ittifak ilişkilerinin birleşmeden sonra da sürdürülmesi arzusundadır. Ancak bu durum Çin, Rusya ve Kuzey Kore açısından en kötü seçenektir.

İkinci bir seçenek Birleşik Kore'nin Çin uydusu bir devlet haline gelmesi durumudur. Bu seçenek Çin'in ulusal çıkarlarını en üst düzeyde gerçekleştirirken, Japonya ve ABD açısından tam bir felaket senaryosudur. Kore Yarımadası üzerinde tek bir gücün mutlak etki sahibi olmasından çekinen Rusya tarafından da böyle bir seçenek hoş karşılanmayacaktır. Tek bir güce dayanmanın sakıncasını gayet iyi bilen hem Kuzey hem de Güney Kore böyle bir durumun gerçekleşmesini istemeyeceklerdir.

Üçüncü olarak birleşik Kore'nin stratejik açıdan bağımsız olmasıdır. Bağlantısız bir Kore kendi çıkarları doğrultusunda bağımsız bir politika takip edecektir. Stratejik olarak bağımsız Kore, tüm komşularıyla iyi ilişki içinde olacak, aynı zamanda caydırıcı bir askeri kapasiteye sahip bulunacaktır. Birleşik Kore'nin bu durumda büyük güçlerin taleplerini sınırlandırabilmek için güçlü bir irade ortaya koyması gerekmektedir. Güçlü komşularının hoşnut olmayacağı bu tür bir seçeneğin gerçekleşebilmesi için, birleşik Kore'nin caydırıcı bir orduya, güçlü bir ekonomik yapıya ve kararlı bir siyasi iradeye sahip olması gerekmektedir.

Dördüncü bir seçenek de birleşik Kore'nin tamamen tarafsız olmasıdır. Stratejik bağımsızlığa benzer olan tarafsızlıkta farklı olarak hiçbir ikili ittifak ilişkisi olmayacak ve daha pasif bir şekilde kalarak tarafsızlık özenle korunacaktır. Tarafsızlık durumunda Kore zayıf bir askeri kapasiteye sahip bulunacak ve tüm bölgesel devletler Kore'nin güvenliği için teminat vereceklerdir. Seul'un Çin merkezli bir strateji benimsemesi durumunda bu seçenek Pekin açısından kabul

edilebilir bir durumdur. Ancak Japonya için aynı şey söylenemez. Tokyo, zayıf ve tarafsız bir Kore'nin zamanla Çin nüfuzuna daha açık bir hale geleceğini düşünmektedir. Tokyo'nun bu endişelerini Vaşington ve Moskova da paylaşmaktadır.

Birinci seçenek olan Amerikan ittifakına dayalı birleşik Kore senaryosu ancak Kuzey Kore'nin çökmesi sonucunda aniden birleşmenin getireceği bir durum olacaktır. Bu durumda eğer Çin müdahale etmezse, Kuzey Kore'nin hiçbir pazarlık şansı olmayacak ve Güney Kuzey'i tam anlamıyla ilhak ederek kendi sistemini tüm dış bağlantılarıyla birlikte yerleştirecektir. Ancak aniden birleşme seçeneği daha önce değinildiği gibi, zamanla bölgedeki tüm devletlerin çeşitli gerekçelerle engellemeye çalıştığı bir senaryo haline gelmiştir. Kuzeydoğu Asya'daki mevcut denge koşulları göz önüne alındığında ve aniden birleşme senaryosunun ortadan kalktığı bir durumda ABD veya Çin güdümünde bir birleşik Kore'nin ortaya çıkma ihtimali oldukça zayıf görünmektedir.

Bu açıdan stratejik tarafsızlık seçeneği bölge istikrarı açısından makul bir çözüm olarak gözükmektedir. Stratejik açıdan bağımsız ve güçlü bir birleşik Kore, etrafına güven verdiği sürece komşuları tarafından takdirle karşılanacaktır. Büyük devletlerin ortasında yer alan güçlü ve tarafsız bir Kore, bölgesel sorunların çözümünde de arabulucu bir rol üstlenebilecektir. Zayıf ama tarafsız kalmaya çalışan bir birleşik Kore ise tarihte olduğu gibi güçlü komşuları tarafından kesinlikle kendi kaderine bırakılmayacaktır.

Sonuç olarak güçlü ve caydırıcı bir orduya sahip ve stratejik açıdan bağımsız bir birleşik Kore, Kuzeydoğu Asya'nın güvenlik yapısında büyük bir değişime yol açacak ve bölge istikrarına katkıda bulunacaktır. Diğer taraftan caydırıcı askeri kapasiteye sahip olamadığı için komşularının iyi niyetine güvenmek zorunda olan tarafsız ancak zayıf bir birleşik Kore, bölge adına hoş olmayan gelişmelerin habercisi olacaktır. Böyle bir durumda Kore'nin işgal ve/veya bölünmeye dayalı makus talihi yine kırılmayacak ve tarih tekerrür edecektir.

KAYNAKÇA

- Akaha, Tsuneo (1998) "Japan's Response to Changing U.S.-Korea Relations", T.W.Park (ed.) içinde, s.229-256.
- Amsden, Alec H. (1989) **Asia's Next Giant: South Korea and Late Industrialization**, New York, Oxford University Press.
- Armacost, Michail H.; Pyle, Kenneth B. (2001) "Japan and the Unification of Korea: Changes for U.S. Policy Coordination", N. Eberstadt, R.J.Ellings (ed.) içinde, s.125-163.
- Auh, Soo-Young et al. (1999) **Leadership of East Asia in the 21st Century**, Seoul, The Korean Institute of Japanese Studies.
- Baek, Kwang Il (1998) **Comprehensive Security and Multilateralism in the Post-Cold War East Asia**, The Korean association of International Studies (KAIS).
- Bailey, Kathleen C. (1995) "The Nuclear Deal with North Korea: Is the Glass half Empty or half Full", **Comparative Strategy**, Vol.14, No.2, s.137-148.
- Barry, Mark P. (2000) "America's Role for Peace on the Korean Peninsula", **The Korean Journal of Defense Analysis**, Vol.XII, No.1, Summer, s.29-49.
- Blair, Clay (1987) **Forgotten War: America in Korea 1950-1953**, New York, London, Toronto, Sydney, Auckland, Anchor Books.
- Bong, Youngshik Daniel (2002) **Flashpoints at Sea? Legimitization Strategy and East Asian Islands Disputes (Japan, China, Russia, Korea)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Pennsylvania.
- Brown, David G. (1999) "North Korea in 1998", **Asian Survey**, Vol.39, No.1, January-February, s.125-139.
- Chan, Steve (1993) **East Asian Dynamism**, San Francisco, Westview Press.
- Chang, Chong-Su (2000) **Hanbando Sinjilseowa Tongilceonmang**, Seul, Beomusa.
- Choi, Seung-Hwan (2000) "Policy Proposals for the Revision of the ROK-US Status of Forces Agreement", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.XIV, No.2, Fall/Winter, s.242-277.
- Choi, Sung-Chul (1999) **Human Rights and North Korea**, Seoul, The Institute of Unification Policy Hanyang University.
- Choi, Ui-Chol; Shin, Hyon-Ki (2001) **Nam-Bukhan Tongiljeongchaikgwa Gyoryoohyeobreog**, Seul, Baiksanjaryoowon.
- Chun, Chae-Sung (2000) "Missile Technology Control Regime and North Korea", **Korea Focus**, January-February, s.15-29.
- Chung, Oknim (2000) "The Sunshine Policy", **Korea and World Affairs**, Vol.XXIV, No.1, Spring, s.5-28.
- Crozier, B. (1999) **The Rise and the Fall of the Soviet Empire**, Rocklin, California, Forum Prima.

- De Greene, Kenyon B. (1998) "Systemic Change in the North and South Korean Political Systems and Its Impact on the Integration Process: A Nonequilibrium, Environmental Approach", Y.P.Rhee (ed.) içinde, s. 91-106.
- Defense White Paper 1998**, The Ministry of National Defense, The Republic of Korea.
- Defense White Paper 1999**, The Ministry of National Defense, The Republic of Korea.
- Dujarric, Robert (2000) "Korea After Unification: An Opportunity to Strengthen the Korean-American Partnership, **The Korean Journal of Defense Analysis**, Vol.XII, No.1, Summer, s.51-65.
- Eberstadt, Nicholas (1996) "Assessing 'National Strategy' in North Korea and South Korea", **The Korean Journal of Defense Analysis**, vol.8, No.1, Summer, s.55-76.
- Eberstadt, Nicholas (1999) **The End of North Korea**, Washington D.C., the AEI Press.
- Eberstadt, Nicholas (2000) "Disparities in Socioeconomic Development in Divided Korea", **Asia Survey**, Vol.XL, No.6, November/December, s.867-893.
- Eberstadt, Nicholas; Ellings, Richard (2001) **Korea's Future and the Great Powers**, Seattle, London, University of Washington Press.
- Eckert, Carter J. et al. (1990) **Korea Old and New History**, Seoul, Ilchokak Publishers for Korea Institute, Harvard University.
- Ellison, Herbert J. (2001) "Russia, Korea, and Northeast Asia", N. Eberstadt, R.J.Ellings (ed.) içinde, s.164-190.
- Eralp, Atila (1996) **Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Falk, Richard (2001) **Yırtıcı Küreselleşme**, İstanbul, Küre Yayınları.
- Fehrenbach, T.R. (1998) **This Kind of War: The Classic Korean war History**, Washington, London, Brassey's.
- Finnegan, Michael J. (1999) "The Security Strategy of Unified Korea and the Security Relations of Northeast Asia", **The Korean Journal of Defense Analysis**, Vol.11, No.2, Winter, pp.121-148.
- Foster-Carter, Aidan (2000) "Kim to Kim", **The World Today**, June, s.17-19.
- Fukuoka, Yasunori (1996) "Koreans in Japan: Past and Present", **Saitama University Review**, Vol.31, No.1, <http://www.han.org/a/fukuoka96a.html>, İndirilme Tarihi: 26.02.2003.
- Garret, Banning; Glaser, Bonnie (1995) "Looking Across the Yalu: A Chinese Assessment of North Korea", **Asian Survey**, Vol.35, No.6, June, s.528-545.
- Gibney, Frank (1992) **The Pacific Century: America and Asia in a Changing World**, New York, Oxford, Singapore, Sydney, Maxwell Macmillan International.

- Giessman, Hans J. (1999) "Korea and the Myth of 'cloning' the German Unification Model", **Korea and World Affairs**, Summer, s.225-240.
- Goff, Richard et al. (1998) **The Twentieth Century: A Brief Global History**, Boston, McGraw-Hill.
- Gong, Gerrit W. (1999) "The Korean Peninsula on the Eve of 21st Century", **Korea and World Affairs**, Summer, s.241-254.
- Gong, Ro-Myung (1999) "East Asia and the Korean Peninsula", **Korea Focus**, May-June, s.46-53.
- Grinker, Roy Richard (1998) **Korea and Its Futures, Unification and the Unfinished War**, New York, St. Martin Press.
- Guttman, Allen (1967) **Korea and the Theory of Limited War**, Boston, D.C. Heath and Company.
- Hale, Christopher (2002) "North Korea in Evolution: The Correlation Between the Legal Framework and the Changing Dynamic of Politics and the Economy", **Korea Observer**, Vol.33, No.3, Autumn, s.363-400.
- Halloran, Richard (2000) "The Three No's of East Asia", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.XIV, No.2, Fall/Winter, s.197-215.
- Han, Yong-Sup (2000) "Promoting Conventional Arms Control through the Inter-Korean Summit", **Korea and World Affairs**, Vol.XXIV, No.2, Summer, s.228-246.
- Hara, Kimie (2001) "50 Years from San Francisco: Re-examining the Peace Treaty and Japan's Territorial Problems", **Pacific Affairs**, Fall, s.361-382.
- Harrison, Selig S. (2002) **Korean Endgame: A Strategy for Reunification and U.S. Disengagement**, Princeton, Oxford, Princeton University Press.
- Helgesen, Geir (1998) **Democracy and Authority in Korea, The Cultural Dimension in Korean Politics**, Cornwall, Curzon Press.
- Heo, Uk; Ho, Kwang H.; Hyun, Chong-Min (2000) "Redirecting South Korean Security Policy", **Pacific Focus**, Vol.XV, No.1, Spring, s.59-71.
- Hisahiko, Okazaki (2001) "Seeking Ties with Pyongyang: Where Tokyo Must not Yield", **Japan Echo**, February, s. 29-32.
- Hwang, Byong-Moo (1998) "The Evolution of the National Security Concept in Korea", **KNDU Review**, Vol.3 (Winter), s.5-35.
- Isaacson, Jeffrey (1999) "North Korean Missile Proliferation Threat on Northeast Asian Security: American Perception and Strategies", **KNDU Review**, Vol.4, p.5-26.
- Im, Ul-Chul (2000) "Jeolmangil Dduioenomun Hwanhui!", **Hankyeore**, 29 Haziran, s.12-6.
- Japan Echo** (2001) "China and Japan", April, s.6-8.
- Jiangrong, Zhu (2001) "An Extended View of China's Prospects", **Japan Echo**, April, s.15-19.

- Joo, Seung-Ho (2001) "The New Friendship Treaty between Moscow and Pyongyang", **Comparative Strategy**, Vol.20, s.467-481.
- Kang, Bong-Koo (1999) "South Korea-Russia Relations", **Korea Focus**, May-June, s.54-65.
- Kang, Chi-Won (1999) "Seoul's Politics of Reform and Ideological Orientation", **Korea and World Affairs**, Fall, s.337-352.
- Kang, David C. (1995) "Rethinking of North Korea", **Asian Survey**, Vol.35, No.3, March, s.253-267.
- Kang, Myoung-Kyu; Wagner, Helmut (1995), **Germany and Korea**, Seoul, Seoul National University Press.
- Kang, Sung-Hack (2002) "The United Nations and Korean Foreign Policy", **Korea and World Affairs**, Vol.26, No.1, Spring, s.78-104.
- Keohane, Robert O. (1986a) **Neorealism and Its Critics**, New York, Columbia University Press.
- Keohane, Robert O. (1986b) "Realism, Neorealism and the Study of World Politics", R.O. Keohane (ed.) içinde, s.1-26.
- Kil, Byung-Ok (2001) "Assessing national Power in the Post-Cold War Era: Two Koreas as the Military Power House", **Korean Observer**, Vol.32, No.4, Winter, s.533-555.
- Kim, Choong-Nam (2000) "Changing Northeast Asia and Korea-US Relations", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.14, No.1, Spring/Summer, s.1-36.
- Kim, Choong-Nam (2000) "Pyongyang's Dilemma of reform and Opening", **Korea and World Affairs**, Vol.XXIV, No.2, Summer, s.247-276.
- Kim, Chul-Whan (1999) "North Korean Missile Proliferation Threat on Northeast Asian Security: Korean Perception and Strategies", **KNDU Review**, Vol.4, s.55-78.
- Kim, Deok-Yeong (1998) "Korea's National Security: Economic Dimensions", **KNDU Review**, Vol.3 (Winter), s.145-180.
- Kim, Hee-Min (2000) "Rational Actors and Institutional Choices in Korea", **Pacific Focus**, Vol.XV, No.1, Spring, s.73-94.
- Kim, Hyunk-Kook (1999) "US Policy Toward North Korea", **The Journal of East Asian Affairs**, Spring-Summer, s.111-130.
- Kim, Hong-Nack (1999) "The Kim Dae-Jung Government's North Korea Policy", **Korea and World Affairs**, Winter, s.520-542.
- Kim, Kwang-Ok (1999) "Cultural Integration: Antropological Approach to Unification", **Korea Focus**, May-June, s.13-27.
- Kim, Philo (1999) "The Sociopolitical Impact of Food Crises in North Korea", **Korea and World Affairs**, Summer, s.207-224.
- Kim, Samuel S. (1995) "North Korea in 1994", **Asian Survey**, Vol.35, No.1, January, s.13-27.

- Kim, Samuel S. (2000) "North Korea in 1999", **Asian Survey**, Vol.40, No.1, January/February, s.151-163.
- Kim, Soo-Nam (1999) "Possibilities and Obstacles of the Unification of the Korean Peninsula in Comparison with Germany and Yemen", **KNDU Review**, Vol.4, s.125-156.
- Kim, Sung-Han (1999) "Creating a Peace Mechanism on the Korean Peninsula", **Korea Focus**, March-April, s.1-31.
- Kim, Tachyun (1998) "Korea's National Security: Diplomatic Dimensions", **KNDU Review**, Vol.3 (Winter), s.77-120.
- Kim, Taewoo (1999) "South Korea's Missile Dilemmas", **Asian Survey**, May-June, s.486-503.
- Kim, Whee-Gook (1999) "From Confrontation to Cooperation: A New Paradigm for Inter-Korean Relations, **The Korean Journal of Defense Analysis**, Vol.XI, No.2, Winter, s.35-77.
- Kim, Young-Jeh (1999) "Prospect for Inter-Korean Relations in the New Millennium", **Korea and World Affairs**, Summer, s.190-206.
- Kim, Young-Jeh (2000) "New Directions for a Unified Korea in the 21st Century", **Korea Observer**, Vol.31, No.1, Spring 2000, s.1-21.
- Kim, Young-Soo (2000) "Conditions for a North-South Economic Community", **Korea Focus**, May-June, s.30-47.
- Kim, Yung-Bong (2000) "Conditions for Unification in the 21st Century", **Korea Focus**, January-February, s.1-13.
- Kishi, Toshiro (1999) "The Day When Kim Jong-Il Becomes Nuclear-Armed", **Korea and World Affairs**, Fall, s.373-386.
- Kissinger, Henry (2000) **Diplomasi**, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Koh, Kelly; Baek, Glenn (1999) "South Korea Government Policy and North Korea Defector Living in South Korea", **Korea Observer**, Autumn.
- Korea and World Affairs** (2002) "Chronicle of Major Events in South and North Korea", Vol.26, No.1, Spring, s.143-158.
- Kotch, John B. (2000) "Korea's Multinational Diplomacy and US-Korea Relations: The Challenge of Change in the 21st Century", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.14, No.1, Spring/Summer, s.135-158.
- Kwon, Man-Hak (2000) **Bbundangwa Tongile Byeonjungbob**, Seul, Doseochulban.
- Lampton, David M. (2001) **Major Power Relations in Northeast Asia: Win-Win or Zero-Sum Game**, Tokyo, New York, Japan Center for International Exchange.
- Lee, Chae-Jin (2001) "Conflict and Cooperation: The Pacific Powers and Korea", N. Eberstadt, R.J.Ellings (ed.) içinde, s.52-87.

- Lee, Chong-Sik; Sohn, Hyuk-Sang (1995) "South Korea in 1994", **Asian Survey**, Vol.35, No.1, January, s.28-36.
- Lee, Choon-Kun (1999) "War and Peace on the Korean Peninsula", **Korea Focus**, March-April, s.14-26.
- Lee, Chung-Min (1996) "Crises and Conflicts Short of War: The Case of Korea", **The Korean Journal of Defense Analysis**, vol.8, No.1, Summer, s.31-54.
- Lee, Dong-Bok (2000) "Inter-Korean Summitry", **Korea and World Affairs**, Vol.XXIV, No.2, Summer, s.207-227.
- Lee, Eun-Deug "Changing Security Environments and a Framework for Unification Policy Analysis", **KNDU Review**, Vol.4, s.157-190.
- Lee, Hun-Kyung (2002) "North South Korean Relations after the Korea Summit and Proposed Policy Direction", **Korea Observer**, Vol.33, No.3, Autumn, s.337-362.
- Lee, Jong-Cheon (1998) **DPR Korea After the Breakdown of Real Socialism**, Chunchon, Kangwon National University Press.
- Lee, Jong-Seok (2000) "Achievement and Future Tasks of North-South Summitry", **Korea Focus**, July-August, s.1-15.
- Lee, Man-Woo (2002) "Sunset for Kim Dae-Jung's Sunshine Policy", **Current History**, April, s.166-171.
- Lee, Tae-Seop (2000) "South Korean Business Investment Strategy in North Korea", **Korea Focus**, July-August, s.32-51.
- Mane, Hoe (1997) **Peace and Security in Northeast Asia**, Pusan, Pusan National University Press.
- Manning, Robert A. (1997) "Disorder under Heaven", **The Korean Journal of Defense Analysis**, vol.9, No.1, Summer, s.115-134.
- Matsegora, Alexander (1999) "Russia and North Korea", **Far Eastern Affairs**, No.5, s.40-49.
- McDevitt, Michael (2001) "The Post-Korean Unification Security Landscape and U.S. Security Policy in Northeast Asia", N. Eberstadt, R.J.Ellings (ed.) içinde, s.251-296.
- Ming, Liu (2002) "The Inner and External Elements in the Course of Korean Unification", **Korea Observer**, Vol.33, No.3, Autumn, s.89-108.
- Moon, Chung-In; Mo, Jongryn (1999) **Democratization and Globalization in Korea**, Seoul, Yonsei University Press.
- MOU (Ministry of Unification) (2002a) <http://www.unikorea.go.kr>, 14.08.2002, İndirilme tarihi:20.01.2003.
- MOU (Ministry of Unification) (2002b) <http://www.unikorea.go.kr>, 21.08.2002, İndirilme tarihi:17.01.2003.
- MOU (Ministry of Unification) (2003) <http://www.unikorea.go.kr>, İndirilme Tarihi: 20.01.2003.

- Myers, Robert J. (2001) **Korea in the Cross Currents: A Century of Struggle and the Crisis of Reunification**, New York, Palgrave.
- Nahm, Andrew C. (1998) **Kore Tarihi ve Kültürü**, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi.
- Newsweek (2001) "A Battle for Peace", April 23, s.34-35.
- Noland, Marcus (2000a) **Avoiding the Apocalypse: The Future of the Two Koreas**, Washington DC, Institute for International Economics.
- Noland, Marcus (2000b) "The Economics of Korean National Reconciliation", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.XIV, No.2, Fall/Winter, s.216-240.
- Noland, Marcus (2001) "Economic Strategies for Unification", N. Eberstadt, R.J.Ellings (ed.) içinde, s.191-228.
- Nom, S.W.; Koo, B.K.; Curt, C. edited by (1997) **The Korean Peninsula: Prospect for Peace and Reunification**, Seoul, The Institute for Defense Analyses.
- Oberdorfer, Don (1997) **The Two Koreas: A Contemporary History**, Indianapolis, Basic Books.
- Ogawa, Shinichi (1999) "North Korean Missile Proliferation Threat on Northeast Asian Security: Japanese Perception and Strategies", **KNDU Review**, Vol.4, s.27-54.
- Oh, John Kei-Chiang (1999) **Korean Politics**, Ithaca, London, Cornell University Press.
- Oh, Kongdan; Hassig, Ralph (1999) "North Korea Between Collapse and Reform", **Asian Survey**, March-April, s.287-303.
- Paik, Jin-Hyun (2000) "New Concept of Engagement Policy toward North Korea", **Korea Focus**, March-April, s.1-13.
- Paik, Won-K. (2000) "National Security of Nuclear Energy: A Peaceful Use in the Korean Peninsula", **Pacific Focus**, Vol.XV, No.2, Fall, s.23-48.
- Park, Jang-Hyon (1999) **Dogiltongil, Hanguge Modelinga?**, Seul, Munwonchulpan.
- Park, Jong-Chul (2000) "Challenges and Opportunities for the Two Koreas After the Summit Meeting: Climate, Process, and Tasks", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.XIV, No.2, Fall/Winter, s.301-323.
- Park, Jong-Joo (1999) "President Kim's First Year in the Office", **Korea Focus**, March-April, s.32-37.
- Park, Kun-Young (2000) "North-South Summit Talks and Outlook for Seoul's Engagement Policy", **Korea Focus**, May-June, s.1-15.
- Park, Sam-Ock (1999) "Importance of Balanced Land Development After Unification", **Korea Focus**, May-June, s.28-45.
- Park, Sang-Bong (1995) **Hanguge Tongiljeongchaik Mueoshi Munceinga?**, Seul, Doseochulpan.
- Park, Sun-Bin (2000) "Kyeonhyeob, Meosjige Cheos Danchu Kkiuja", **Hankyeore**, 29 Haziran, s.32-4.

- Park, Tong-Whan (1998) **The U.S. and the Two Koreas: A New Triangle**, Boulder, London, Lynne Rienner Publishers.
- Park, Tong-Whan (1999) "South Korea in 1998", **Asian Survey**, Vol.39, No.1, January-February, s.133-139.
- Park, Yong-Ho (2000) "The 2000 South-North Summit", **Korea and World Affairs**, Vol.XXIV, No.2, Summer, s.193-206.
- Park, Young-Ho (2002) "US-North Korea Relations and ROK-US Policy Coordination", **Korea and World Affairs**, Vol.26, No.1, Spring, s.5-19.
- Pazarıcı, Hüseyin (1990) **Uluslararası Hukuk Dersleri II**, Ankara, Turhan Kitapevi.
- Pollack, Jonathan D.; Lee, Chung Min (1999) **Preparing for Korean Unification: Scenarios and Implications**, Rand. İndirilme Tarihi: 29.04.2002.
<http://www.rand.org/publications/MR/MR1040>
- Research Center for Peace and Unification (1978) **Korea's Quest for Peaceful Unification: Its History and Prospects for the Future**, Seoul, Pochinchai Printing Company.
- Rhee, Kang-Suk (1998) "Food Aid Diplomacy in the Korean Peninsula", **KNDU Review**, Vol.3 (Winter), s.205-232.
- Rhee, Sang-Woo (1999) "Four Normative Promises The Guide Korean Unification Policy", **Korea and World Affairs**, Winter, s.513-519.
- Rhee, Young-Pil (1998) **Complexity of Korean Unification Process: System Approach**, Seoul, Seoul National University Press.
- Ryoo, Jae-Kap, vd. (1999) **Bilateralism, Multilateralism and Geopolitics in International relations: Theory and Practice**, Seoul, Korea Association of International Studies.
- Ryoo, Kihl-Jae (2000) "An Evaluation of the Inter-Korean Summit", **Korea Focus**, July-August, s.16-31.
- Ryosei, Kokubun (2001) "Japan-China Relations After the Cold War", **Japan Echo**, April, s.9-14.
- Quester, George H. (1997) "Formation of a New World Order and Security Environment in the 21st Century", Y.S.Yim vd. (ed.) içinde, s.3-19.
- Scalapino, Robert A. (2001) "China and Korean Reunification: A Neighbor's Concerns", N. Eberstadt, R.J.Ellings (ed.) içinde, s.107-124.
- Schmidt, Helmut (1993) **The Lessons of the German Unification Process for Korea**, Paris. İndirilme tarihi: 29.04.2002.
<http://www.asianwide.or.jp/iac/meetings/Eng93germany.htm>
- Shin, Kak-Soo (1999) "A Redrawn Roadmap Toward One Korea", **Korea and World Affairs**, Fall, s.353-372.
- Shin, Young-Ha (1997) **Korea's Territorial Rights to Tokdo: A Historical Study**, Republic of Korea, Tokdo Research Association.

- Smith, Hazel (2000) "Bad, Mad, Sad or Rational Actor? Why the 'securitization' paradigm makes for poor policy analysis of North Korea", **International Affairs**, Vol.76, No.1, January, s.111-132.
- Snyder, Scott (2001) "Korea's Influence on Northeast Asian Major Power Relations", D.M.Lampton (ed.) içinde, s.97-112.
- Soh, Jin-Chull (2000) "New Evidence on the Cause of the Korean War", **Korea Focus**, May-June, s.17-29.
- Son, Chu-Whan (1999) "North Korea Refugees", **Korea Focus**, May-June, s.1-27.
- Song, Young-Sun (2002a) "Review of Recent East Asian Security Environment and Asia-Pacific Maritime Strategy", **Korea Observer**, Vol.33, No.1, Spring, s.135-167.
- Song, Young-Sun (2002b) "Prospects of North Korea's Conventional Arms Control", **Korea and World Affairs**, Vol.26, No.2, Summer, s.198-211.
- Sönmezoğlu, Faruk et al. (1992) **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, İstanbul, Cem Yayınları.
- Suh, Dong-Man (2000) "Outlook for North Korea-Japan Ties", **Korea Focus**, March-April, s.27-43.
- Sumio, Edamura (2001) "A Former Dipomat's Advice on Talks with Moscow", **Japan Echo**, October, s.36-40.
- Sutter, Robert G. (1992) **East Asia and the Pacific: Challenges for U.S. Policy**, Boulder, San Francisco, Oxford, Westview Press.
- Tang, Shiping (1999) "A Neutral Reunified Korea: A Chinese View", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.13, No.2, Fall/Winter, s.465-483.
- Taylor, William Jr.; Kim, Abraham (1997) "Is Peaceful Unification Possible?", **The Korean Journal of Defense Analysis**, Vol.9, No.1, Summer, s.51-78.
- Tkachenko, Vadim (1999) "Russian-Korean Cooperation to Preserve the Peace on the Korean Peninsula", **Far Eastern Affairs**, No.2, s.23-35.
- Tuncoku, A. Mete (2002) **Japonya-Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri**, Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Waltz, Kenneth N. (1979) **Theory of International Politics**, New York, McGraw Hill Publishing House.
- Waltz, Kenneth N. (1986a) "Reductionist and Systemic Theories", R.O.Keohane (ed.) içinde, s.50-69.
- Waltz, Kenneth N. (1986b) "Political Structures", R.O.Keohane (ed.) içinde, s.70-95.
- Waltz, Kenneth N. (1986c) "Anarchic Order and Balances of Power", R.O.Keohane (ed.) içinde, s.96-120.
- Waltz, Kenneth N. (1986d) "Reflections on Theory of International Politics: A Response to My Critics", R.O.Keohane (ed.) içinde, s.322-345.
- Waltz, Kenneth N. (2000) "Structural Realism after the Cold War", **International Security**, Vol.25, No.1, Summer, s.5-41.

- Yalvaç, Faruk (1996) "Uluslararası İlişkiler Kuramında Yapısalcı Yaklaşımlar", A.Eralp (ed.) içinde, s.131-186.
- Yang, Sung-Chul (1999a) "Kim Dae-Jung Government Policy Toward North Korea", **Korea and World Affairs**, Summer, s.117-189.
- Yang, Sung-Chul (1999b) **The North and South Korean Political Systems**, New Jersey, Seoul, Hollym.
- Yi, Xiaxing (1999) "The Impact of Beijing's Changing Strategic Perceptions on the China-South Korea Relations", J.K.Ryoo vd. (ed.) içinde, s.169-208.
- Yim, Y.S. vd (1997) **Security Environment in the 21st Century and Korea's Strategic Options**, Seoul, The Korean Association of International Studies (KAIS), The Research Institute for International Affairs (RIIA).
- Yong, Soon; Kim, Ki-Jung edited by (1997) **Korea in the Age of Globalization and Information**, Republic of Korea, Korea Broadcasting System (KBS), The Korea Association of International Studies.
- Yoon, Hyun-Kun (1999) "The North Korean Missile Tests and Its Implications", **KNDU Review**, Vol.4, s.79-96.
- Yoon, Young-Kwan (2000) "South Korea in 1999", **Asian Survey**, Vol.XL, No.1, January/February, s.164-171.
- Yoshihito, Wakamiya (1999) **The Postwar Conservative View of Asia**, Tokyo, LTCB International Library Foundation.
- Yoshing, Mori (2001) "Negotiations with President Putin: The Inside Story", **Japan Echo**, October, s.41-44.
- Youn, Hai-Su (1999) "Changes in DPKR-Russia Relations 1989-1999: Before and After Kim Jong-Il", **The Journal of East Asian Affairs**, Vol.13, No.2, Fall/Winter, s.434-463.
- Yun, Seong-Hun (1999) "Korea Interests in the Millennium Round of Multilateral Negotiations", **Korea and World Affairs**, Winter, s.543-557.
- Zhang, Xiaoming (2001) "China's Relations with the Korean Peninsula: A Chinese View", **Korean Observer**, Vol.32, No.4, Winter, s.481-500.
- Zhao, Quansheng (1999) "The Chinese Position on the Korea Four-Party Talks", J.K.Ryoo vd. (ed.) içinde, s.25-58.
- Zhebin, Alexander (1995) "Russia and North Korea", **Asian Survey**, Vol.35, No.8, August, s.726-739.

ÖZET

KUZEYDOĞU ASYA BÖLGE SİSTEMİNDE KUZEY VE GÜNEY KORE SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM (1991-2001)

ÇOLAKOĞLU, Selçuk

Doktora, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Danışman: Prof. Dr. Ersin Onulduran

Temmuz 2003, 275 sayfa

Bu tezin amacı, Kuzeydoğu Asya bölge sistemini ve bu sistemde yer alan Kuzey ve Güney Kore'nin Soğuk Savaş sonrası dönemdeki durumlarını incelemektir. Çalışmanın temel çıkış noktası, Soğuk Savaş döneminde bölünen Almanya, Vietnam ve Yemen birleştikleri halde, Kuzey ve Güney Kore'nin niçin hâlâ birleşemediklerini araştırmaktır. Bu konuyu tahlil edebilmek için Kuzeydoğu Asya bölge sisteminin yeterince anlaşılması ve açıklanması gerekmektedir.

Çalışmada teorik çerçeve olarak Kenneth N. Waltz'un neorealist yaklaşımı kullanılmıştır. Bu teorinin ışığında çalışma sırasında doğruluğu teyit edilmiş dört temel varsayım geliştirilmiştir. Bu çalışmanın bulguları aşağıdaki gibidir;

İlk olarak, Kuzeydoğu Asya alt-sisteminde yer alan devletler ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Bölge sistemini belirleyen büyük güçlerin (ABD, Japonya, Çin, Rusya) çatışan çıkarları Kore birleşmesini engellemektedir.

İkinci olarak, Kuzeydoğu Asya alt-sisteminde yer alan aktörler birbirlerine karşı bir dengeleme stratejisi uygulamaktadır. Kore Yarımadası bu ülkelerin dengeleme stratejilerinde önemli bir rol oynadığı için, hiçbir devlet Korelerin aniden birleşmesini istememektedir.

Üçüncü olarak, Kuzeydoğu Asya'da Soğuk Savaş döneminde kurulan denge koşulları halen devam etmektedir. Bu statükonun en önemli göstergesi, Soğuk Savaş bittiğinden beri on yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen halen Korelerin birleşmemiş olmasıdır.

Dördüncü olarak, dünya sistemini şekillendiren beş büyük güçten dördü (AB hariç) bölgede yer aldığı için, Kuzeydoğu Asya bölge sistemi uluslararası sistemi doğrudan etkilemektedir. Ayrıca Kuzey ve Güney Kore de askeri ve iktisadi açıdan hem bölgesel hem de uluslararası güç dengesini etkileyebilecek orta ölçekli güçlerdir.

Sonuç olarak Kuzeydoğu Asya alt-sistemindeki bütün devletler mevcut statükonun devamından yanadır. Bu bölgesel denge devam ettiği sürece Korelerin birleşmesi beklenmemelidir.

Anahtar Kelimeler: Kuzeydoğu Asya Bölge Sistemi, Kore Birleşmesi, Neorealizm, Güç Dengesi, Büyük Güçler.

ABSTRACT

NORTH AND SOUTH KOREAS IN THE NORTHEAST ASIAN REGIONAL SYSTEM POST-COLD WAR ERA (1991-2001)

ÇOLAKOĞLU, Selçuk

Ph.D., Department of International Relations

Supervisor: Prof. Dr. Ersin Onulduran

July 2003, 275 pages

The purpose of this dissertation is to analyze the Northeast Asian regional system and the position of North and South Korea within the system in the post-Cold War era. It also endeavors to investigate the reasons behind the failure of North and South Korea's unification, while Germany, Vietnam and Yemen, which were divided in the Cold War era, were successfully united. In order to analyze this issue, it is necessary to understand and clarify the Northeast Asian regional system thoroughly.

The theoretical framework of the study adopts the neorealist approach which was developed by Kenneth N. Waltz. In the light of the theory, four main hypotheses, which were confirmed by the main findings of the study, are developed. The main findings of the study are as follows;

Firstly, the states in the Northeast Asian sub-system behave according to their national interests. Conflicting interests of the great powers (USA, Japan, China, Russia), which mainly determine the system in the region, prevent such unification.

Secondly, the actors in the Northeast Asian sub-system carry out a balancing strategy against each other. While Korean Peninsula plays a vital role for the balancing strategy of those countries, none of them wants a sudden Korean unification.

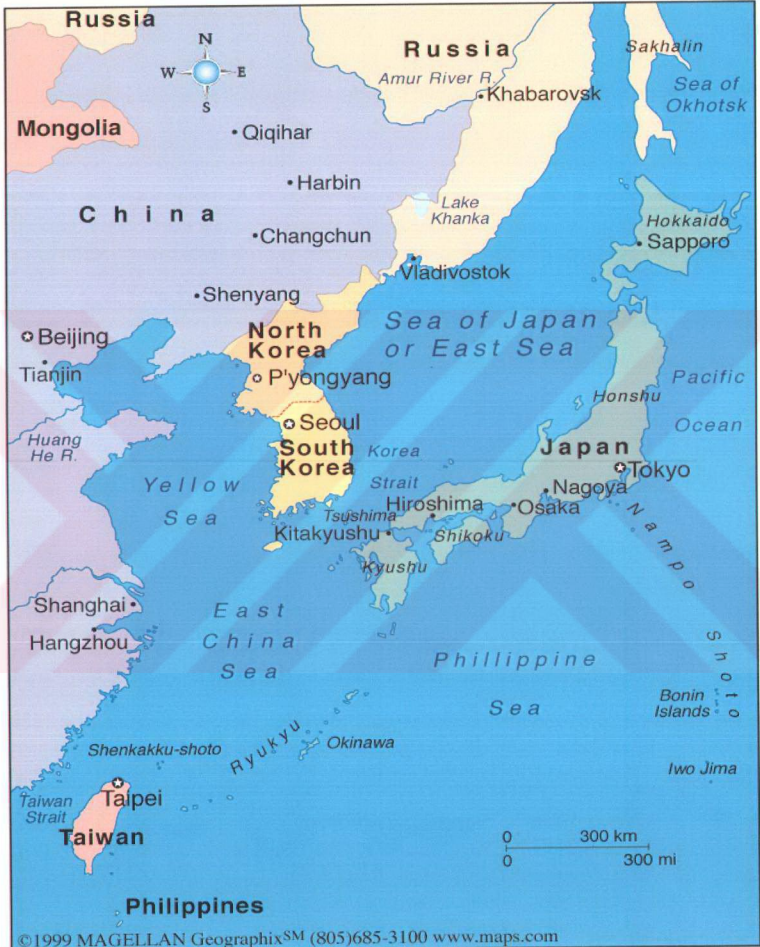
Thirdly, the balance which was established during the Cold War era in Northeast Asia has been continuation of the status quo. The most significant evidence of the status quo was the inability of Korea to unify even though it has been more than a decade since the Cold War ended.

Fourthly, the Northeast Asian regional system directly affects international system since four of five states (except the EU), which can shape the world order, are based in the region. Furthermore, North and South Korea, too, are militarily and economically significant mid-size powers that can disturb both regional and international balance of power.

As a result, all states in the Northeast Asian sub-system are in favor of the continuity of the current status quo. One cannot expect such unification as long as this regional balance remains unchanged.

Keywords: Northeast Asian Regional System, Korean Unification, Neorealism, Balance of Power, Great Powers.

Ek-A: Kuzeydoğu Asya Haritası

<http://www.askasia.org/image/maps/seajapn1.htm> (10.02.2003)

T.C. YÜREKÖZÜMÜŞ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

